

**ผ้าและการสืบทอดความรู้เรื่องผ้า : กรณีศึกษากะเหรี่ยงโปว์
ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรีและสุพรรณบุรี**

รองศาสตราจารย์ผะอบ นะมาตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญชัน สวัสดิโอ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระเบียบ สุภวีรี
อาจารย์โกวิท แก้วสุวรรณ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ 2536

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องผ้าและการสืบทอดความรู้เรื่องผ้า : กรณีศึกษากะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรีและสุพรรณบุรี ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และได้รับความร่วมมืออย่างดีจากหน่วยงานราชการทุกแห่งในพื้นที่ที่ศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ชาวเขา สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทั้งระดับอำเภอและตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลทุกครั้งทำให้ข้อมูลที่ได้ให้ความละเอียดน่าสนใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิชัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผ้าประเภทต่าง ๆ คือ เสื้อ ผ้าชิ้น ยาม และผ้าอื่น ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่อาศัยอยู่ในแถบภูมิภาคตะวันตกของไทย โดยศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผ้า ลักษณะประโยชน์ใช้สอย วัตถุประสงค์ที่ใช้ ลวดลาย เทคนิคการทอ และวิธีใช้ อันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การศึกษา และการอนุรักษ์ผ้าที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคนี้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ โดยเลือกเฉพาะพื้นที่ที่มีกะเหรี่ยงโปว์อาศัยอยู่หนาแน่นและยังคงยึดถือประเพณีการแต่งกายแบบดั้งเดิมใน 3 จังหวัดคือ จังหวัดกาญจนบุรี เขตอำเภอสังขละบุรีและอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดราชบุรี เขตอำเภอสวนผึ้ง และจังหวัดสุพรรณบุรี เขตอำเภอด่านช้าง

ผลการศึกษาพบว่าในทุกพื้นที่ที่ศึกษายังคงมีกะเหรี่ยงที่แต่งกายประจำชนเผ่าเฉพาะผู้สูงอายุในชีวิตประจำวัน ส่วนเด็กรุ่นใหม่จะแต่งกายแบบคนพื้นราบโดยทั่วไป และทุกคนจะแต่งกายประจำชนเผ่าเฉพาะในพิธีกรรม หรือเทศกาลที่สำคัญเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยงได้เปลี่ยนแปลงไปจนใกล้เคียงกับคนพื้นราบทำให้การแต่งกายประจำชนเผ่าไม่มีความจำเป็นอีก ในทุกพื้นที่จะมีการแต่งกายประจำชนเผ่าที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ

1. เสื้อผู้ชาย เป็นเสื้อทรงกระสอบยาวกรอมเท้า พื้นสีขาวมีลายแถบสีแดงเล็กยาวตลอดตัวเสื้อตั้งแต่บริเวณหน้าอก กลางหลัง และสีข้าง ที่ส่วนล่างของเสื้อจะเป็นลวดลายการทอจกสำหรับที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบเสื้อผู้ชายมี 2 ประเภท คือประเภทแรก *ไซโป้วกี*(เสื้อรวมลาย)ซึ่งเป็นเสื้อสำหรับผู้สูงอายุ โดยที่ส่วนล่างของตัวเสื้อจะจกเป็นลวดลายต่าง ๆ ด้วยความประณีตและสวยงาม เช่น *เหยยมิ*(ลายตาสวิง) *ไก้คู้ตุง*(ลายยอดผักกูด) ส่วนที่คั่นระหว่างลวดลายเรียกว่า *หมาไนกะ*(จองไว้)และส่วนที่รวมหลาย ๆ ลายปนกันเรียกว่า *โป้วกี*(รวมลาย) กับอีกประเภทหนึ่งคือ *ไซโผ่ลั่ว*(เสื้อกะเหรี่ยง) ผู้สวมใส่ชุดนี้จะเป็นชายกะเหรี่ยงทั่วไปและเด็กผู้ชาย *ไซโผ่ลั่ว*จะมีลายหลักอยู่ที่ส่วนล่างเพียงลายเดียวเท่านั้น อาจจะเป็นลาย *เหยยมิ*(ลายตาสวิง) หรือ *ทีหลื่อกง*(ลายตาตะกร้อ) หรือ *คูหละ*ซึ่งมีลายเป็นตาสี่เหลี่ยม ส่วนในพื้นที่ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผู้ชายจะสวมใส่เสื้อที่ทอด้วยผ้าฝ้ายสีน้ำเงินแขนทรงกระบอกยาวถึงข้อมือ คอตั้ง ฝานหน้าตลอดติดกระดุมเงินตลอดตัวเสื้อและไม่มีการตกแต่งลวดลายใด ๆ สำหรับในพื้นที่อื่น ๆ ที่ศึกษาไม่พบว่ามีเสื้อผู้ชายเหลืออยู่แต่ประการใด

2. เสื้อผู้หญิง หญิงกะเหรี่ยงโปว์โดยทั่วไปจะสวมใส่เสื้อตามวัยหรือตามสถานภาพการสมรส เสื้อผู้หญิงมี 2 ประเภทคือ ประเภทแรกซึ่งเรียกชื่อหลายอย่างได้แก่ *ไซซู่กี*(เสื้อลายไหล) *ไซฉื่อ*(เสื้อเผ่าพันธุ์) *ไซอัว*หรือบางพื้นที่ออกเสียงเป็น *ไซอัว*(เสื้อขาว) เป็นเสื้อของเด็กหญิงที่สวมใส่ตั้งแต่เล็กจนถึงเริ่มมีประจำเดือนหรือมีอายุครบ 15 ปี ตัวเสื้อทอด้วยพื้นสีขาวยาวถึงข้อเท้า

เปิดช่องไว้สวมคอ ที่ส่วนคอและส่วนไหล่จะมีการปักเป็นลวดลาย*กัจจุส*(ยอดหวาย) สำหรับพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีจะไม่มีลวดลายปักที่ส่วนคอและไหล่เหมือนพื้นที่อื่น ๆ แต่จะกลายเป็นลวดลายเล็ก ๆ ที่ส่วนชายเสื้อ ได้แก่ *ไทดุโพส*(ลายโค้งไขดักปลา) *ทูปุติย*(ลายไขนง) อีกประเภทหนึ่งคือ *ไชอุง* หรือ *ไชโหว่* หรือ *ไชไม่ว* เป็นเสื้อสำหรับหญิงที่แต่งงานหรือเด็กสาวที่มีรอบเดือนแล้ว ในพื้นที่เขตอำเภอสังขละบุรีและอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี และเขตอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เสื้อผู้หญิงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกล่าวคือตัวเสื้อจะยาวเหนือสะโพกเล็กน้อย ประดิษฐ์ลวดลายด้วยการทอจกเป็นดอกทั้งตัว ลวดลายที่ทอจกได้แก่ ลาย *ไก่อูคูส*(ยอดผักกูด) *ผลาดิไซ*(หางลูกหน้าไม้) *เหวยมิ*(ตาสวิง) *เชอหยือเบย*(เกล็ดตัวนึ่ง) ส่วนที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีลักษณะที่แตกต่างจาก 2 จังหวัดข้างต้น กล่าวคือจะเรียกเสื้อผู้หญิงว่า *ไชไม่ว* (เสื้อกะเหรี่ยง)จะเป็นเสื้อที่ทอด้วยผ้าฝ้ายสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม ทรงกระสอบ ยาวคลุมสะโพกถึงหัวเข่า ตลอดตัวเสื้อจะปักลวดลายด้วยด้ายสีต่าง ๆ ลวดลายที่ปักได้แก่ ลาย *ไผ่ย*(สายลัดเอา) *เชียซุง* *ไซ*(สาหร่าย) *ผลิผลองมี*หรือ*เจียวอองมี*(หางจิ้งเหลนหรือ หางจิ้งเหลนเกี่ยวกัน)

3. ผ้าชิ้น(นึ่ง) โดยทั่วไปผ้าชิ้นจะใช้กับหญิงที่แต่งงานหรือพ้นช่วงวัยรุ่นแล้ว ผ้าชิ้นแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนหัวชิ้น ส่วนตัวชิ้น และส่วนตีนชิ้น ส่วนที่สำคัญของผ้าชิ้นคือ ส่วนตัวชิ้น ซึ่งจะตกแต่งด้วยการทอจกหรือการทอยกดอกเป็นลวดลายต่าง ๆ สำหรับส่วนหัวชิ้น และตีนชิ้นจะทอพื้นธรรมดาด้วยด้ายสีเข้ม ผ้าชิ้นสามารถแบ่งได้ 3 ประเภทตามวิธีการทอ ลวดลายคือประเภทแรก *นึ่งอุง*(ชิ้นจก) มีลวดลายที่ทอได้แก่ลาย *ทูปุติย*(คางนกกก) หรือลาย *ไก่อู*(โค้งเกี่ยวกัน) *ทูปุติย*(นกกเล็ก) ประเภทที่สอง *นึ่งบุ*หรือ*นึ่งบุอุง*(ชิ้นยกดอก) มีลวดลายที่ทอได้แก่ลาย *ไก่อู*(โค้งใหญ่) *โกหมิซ*(โค้งลูกตา) *ดิหลอ*(ไขลง) และประเภทที่ 3 *นึ่งไคย*(ชิ้นลาย "คิดเอง"หรือลายมัดย้อม เป็นชิ้นที่สร้างลวดลายตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการย้อมด้ายให้เป็นสีด้วยการมัดด้ายให้เป็นประจักษ์แล้วนำไปย้อม ซึ่งที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จะมีชิ้นประเภทนี้มาก

4. ย่อม(เขอ) ย่อมของกะเหรี่ยงโปรมี 2 ประเภทคือ *เขออว*หรือ*เขออัว*(ย่อมขาว) เป็นย่อมขนาดใหญ่ใช้ใส่สิ่งของหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ เวลาเดินทางไกล มีสีขาวเป็นสีพื้น และมีสีอื่นเช่นสีน้ำเงิน สีดำทอสลับเป็นลวดลาย อีกประเภทหนึ่งคือ*เขออพู*หรือ*เขออโหว่*(ย่อมแดง) ใช้ใส่สิ่งของสำคัญหรือของพกติดตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ มีขนาดเล็กกว่า*เขออว*(ย่อมขาว) ใช้สีแดงหรือชมพูเป็นหลักในการทอเป็นพื้น ที่มุมทั้งสี่ด้านและที่ปากของตัวย่อมจะจกเป็นดอกหรือลวดลายด้วยด้ายสีต่าง ๆ

5. ผ้าอื่น ๆ เท่าที่พบมีผ้าโพกศีรษะ(*คูเพอ*)ใช้ทั้งการทอพื้นและจกด้วยลวดลายต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีผ้าห่ม(*ผะไย*) จะทอเป็นลวดลายลงบนผืนผ้า

ผ้าประเภทต่าง ๆ ที่พบจะมีลวดลายที่มีความสวยงามและหลากหลาย แต่ละลวดลายล้วนมีความประณีตและมีชื่อเรียกเฉพาะที่สะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างกะเหรี่ยงกับธรรมชาติที่อยู่รอบตัวได้อย่างชัดเจน บางลวดลายที่ผู้ทอยังมีชีวิตอยู่จะสามารถบอกชื่อ ลวดลายนั้น ๆ ได้ แต่ถ้าเป็นผ้าที่รับทอต่อกันมาส่วนมากจะไม่ทราบชื่อลวดลายเหล่านั้น สำหรับ

การทอลดลยด้วยวิธีการจก ยกดอก หรือการมดย้อมยงคงใช้กันทั่วไป แต่ความสามารถในการประดิษฐ์ลวดลายแบบดั้งเดิมที่สวยงามกำลังจะหมดสิ้นไปพร้อมกับอายุขัยของผู้รู้ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรมีการผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรีบดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าให้แก่คนรุ่นหลังสืบต่อไป

Abstract

The main objective of this research is to collect data concerning the clothing of Pwo-karens, a group of hill-tribe people dwelling in the western region of Thailand. The research embraces the studies of the history of their clothing, its characteristics, its applications and utility, its composition and the various patterns and weaving techniques. It is expected that the research will be beneficial to the conservation as well as further studies of the clothing of ethnic minority groups in this region.

The data collection and the studies in this research were carried out through tape-recorded interviews and photography. The geographical areas selected for study were those with a large population of Pwo-karens and where they still retain their clothing tradition, i.e. Kanjanaburi province (Ampur Sangklaburi and Ampur Srisawat), Rajaburi province (Ampur Suanphueng) and Supanburi province (Ampur Danchang).

The findings are that, in all the studies areas, only the elderly still wear their traditional hill-tribe costumes while the young wear the same modern clothes wore everywhere else in Thailand, and that everybody wears their traditional hill-tribe costumes only when attending rituals and festivals. The reason for this is that these hill-tribe people's way of living has changed and become similar to that of the general population. In all of these areas the commonly-used hill-tribe clothing consists of :

1. Men's tunics ; They are sack-shaped and ankle-length. The pattern is of white plain background with long thin red strips running to the bottom from the chest, from the centre of the back and from under the armpits. On the bottom part of the tunic there is a specific kind of pattern called jok-weaving. At Tumbol Lai-wo in Ampur Sangklaburi, Kanjanaburi province, there are two kinds of men's tunics. The first style is *Chai-poi-kee* for the elders' tunics which consist of many delicate and beautiful styles of jok-weaving at the bottom edge of each tunic, e.g. *Wei-mi*, *Kai-khou-do-jung*. Sometimes different types of jok-weaving are separated by horizontal dividers called *Ma-nai-tha*. Then the overall design is called *Pow-kee*. The second style is *Chai-plow* which is worn by young men and boys. These have only one main style of weaving at the bottom of each garment, i.e. either *Wei-mi* or *Tee-khou-kha* or *KHoo-la*. At Tumbol Suanphueng in Ampur Suanphueng, Rajaburi province, men wear plain or unpatterned tunics made of blue cotton with long bamboo-shaped sleeves, upright-collars. These tunics are split at the front and have a line of silver buttons down to the bottom. In the other areas where the research was

undertaken, no traditional men's tunics remain.

2. Women's tunics ; *Pwo*-karen women generally wear tunics in accordance with their age and with their marital status. There are two kinds of women's blouses. The first is called many names, i.e. *Chai-khou-ki* or *Chai-chue* or *Chai-ooa* (or *Chai-auwa* in some areas) which is the kind *Pwo*-karen girls wear from childhood up until they begin to menstruate or when they reach fifteen years of age. The tunics are plain white, they are put on over the head, and are ankle-length. There is a *Khee-jung* pattern at the collar and shoulder, but in Ampur Suangpueng, Rajaburi province, there is no pattern at the top but at the bottom there are small jok-weaving patterns, e.g. *Gai-dou-phow* or *Too-phoo-deuy*. The second kind of tunic is *Chai-oong* or *Chai-wuo* or *Chai-phlow*, which is worn by married women or girl who have already menstruated. In Ampur Sangklaburi and Ampur Srisawat of Kanjanaburi province and Ampur Danchang of Supanburi province, women's tunics have similar characteristics, i.e. they have a red background decorated with jok-weaving patterns either all over or on the upper parts of the tunics. The styles used in jok-weaving are *Gai-khoo-dou-jong*, *Phla-di-khai*, or *Cheu-yeue-beui*. But at Ampur Suanpueng in Rajaburi province, women's tunics are different from those in Kanjanaburi province and Supanburi province, tunics in Ampur Suanpueng are *Chai-phlow* style and are made of black or dark-blue cotton sack shaped, and are only knee-length. The blouses are wholly hand-embroidered with multi-coloured threads. The embroidery styles used are *Chai-young*, *Sai-soong-sai*, *Pli-pong-mi* or *Jeow-ong-mi*.

3. Skirts ("*Ning*" in the local dialect). Generally skirts are worn by married women or those considered past adolescent. Each skirt is divided into three parts : the upper the middle and the bottom parts. The most important is the middle part, which is decorated with jok-weaving or floral pattern-weaving consisting of various styles. The upper and the bottom parts are plainly woven with dark-colour threads. Skirts is divided into three types depending on the methods of pattern-wearing. The first is *Ning-ong* with jok-weaving such patterns as *Thoo-khai-kha*, *Gai-pue* and *Thoo-gae*. The second is *Ning-bu* or *Ning-bu-ong* with floral-patterned such patterns as *Gai-pha-du*, *Gai-mi-sa* and *Dee-long*. The third type is *Ning-khai* which is uniquely patterned. These patterns are designed from when the threads are fastened to form bunches and then dyed according to the patterns created by the weaver for that garment. This third type is most found in Ampur Suanpung, Rajaburi province.

4. Threads-woven bags (*Thoeu*). There are two types of *Pwo*-karens' threads-woven bag : *Thoeu-wau-wa* or *Thoeu-owa* (the white bag) and *Thoeu-phoo-gee* or *Thoeu-*

wo-phoo (the red bag). The white bag is large and used for carrying things when one has to travel far. It is always white and decorated with woven threads of alternate colours such as blue and black. The red bag is used for carrying small and important items and is thus smaller than the white bag. It has red or pink as the background colour on which jok-weaving, either in floral or other styles made up of colour threads, is apparent at the four corners and at the opening of the bag.

5. Other clothing elements : Turbans and blankets. Turbans (*Khoo-peue*) are made in both plain and jok-weaving styles, while blankets (*Pha-bye*) are always woven with patterns.

All the traditional clothing found by the research had beautiful, varied-styled patterns. Each pattern represents refined work and has its particular name which reflects the close link between Karens and their natural surroundings. Names of the patterns can often be identified if the weavers are still alive but may be unknown if the patterns are handed down through generations. Although jok-weaving styles, floral style and 'fastened-and-dyed' style are generally used, the special techniques of all kinds of this beautiful clothes-making are fading away along with the ageing weavers. The research team considers that it is time to encourage all organizations concerned to conserve this kind of cultural heritage for the coming generations.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	2
2 กะเหรี่ยงโปว์	4
ประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยง	4
การอพยพเข้ามาในประเทศไทย	4
ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย	5
ลักษณะและสภาพทั่ว ๆ ไปของชาวกะเหรี่ยง	6
ลักษณะบ้านของชาวกะเหรี่ยง	9
ประเพณีและพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยง	12
นาฏศิลป์ของชาวกะเหรี่ยง	14
กะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตกของไทย	15
กะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่ที่ทำการวิจัย	17
จังหวัดกาญจนบุรี	18
จังหวัดราชบุรี	21
จังหวัดสุพรรณบุรี	23
3 กระบวนการ ลักษณะและวิธีการทอ	26
กระบวนการทอผ้า	26
การปลูกฝ้าย	26
การปั่นฝ้าย	27
การย้อมสี	32

	ฉ
เครื่องทอผ้า	33
วิธีการขึ้นด้าย	35
ลักษณะและวิธีการทอ	37
การทอลวดลาย	37
การตัดเย็บ	40
4 การวิเคราะห์ข้อมูล : แหล่งที่มา ลักษณะ การใช้ประโยชน์ และลวดลายบนผืนผ้า ของชาวกะเหรี่ยงโปว์ :	42
พื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	42
พื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	85
พื้นที่ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	99
พื้นที่ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี	120
5 สรุป ปัญหา และข้อเสนอแนะ	144
สรุปการวิจัย	144
ปัญหาของการทำวิจัย	154
ข้อเสนอแนะ	155
บรรณานุกรม	157
ภาคผนวก : รายชื่อผู้ให้ข้อมูล	160
ประวัติผู้วิจัย	161

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม มีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่เป็นจำนวนมากถึง 12 เผ่า ซึ่งแต่ละเผ่าต่างมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ที่น่าสนใจเฉพาะแต่ละเผ่า ลักษณะเด่นสำคัญประการหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้คือ ผ้าที่ใช้เป็น เครื่องแต่งกายประเภทต่าง ๆ ซึ่งผ้าที่ทอมีลวดลายลักษณะงดงามเป็นพิเศษเป็นที่สนใจกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งควรจะศึกษาและอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างยิ่ง

ในจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 12 กลุ่มนี้ ชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากที่สุด และในกลุ่มชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยด้วยกันนี้ กะเหรี่ยงโปว์มีจำนวนมากเป็นอันดับที่สองรองจากกะเหรี่ยงสะกอ นับได้ว่าเป็นกะเหรี่ยงกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการทอผ้าได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าลวดลายผ้าและวิธีการทอของชาวกะเหรี่ยงโปว์ก็มีหลายวิธี เช่นกันไม่ว่าจะเป็นการทอพื้น ทอยกดอก การทอจก เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งน่าสนใจและควร แก่การศึกษาไว้เพื่อเป็นองค์ความรู้ในภูมิปัญญาของชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้

ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันได้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของ ชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเดิมให้เป็นไปตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงภายนอกอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดภาวะการสูญเสียทางวัฒนธรรมอย่างมากแก่กลุ่มชนเหล่านี้ ดังนั้น ผ้าที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงทั่วไป โดยเฉพาะกะเหรี่ยงโปว์มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นับวันลวดลายผ้าที่สวยงามและการทอผ้าจะสูญหายไปตามการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน ซึ่งหมายถึงว่า ร่องรอยของวิถีชีวิตที่เคยดำรงอยู่ในอดีตนั้นย่อมเสื่อมสูญไปตามสภาพด้วย

สถาบันวัฒนธรรมภูมิภาคตะวันตก มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้พิจารณาเห็นว่า ควรจะได้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับเรื่องผ้าของกะเหรี่ยงโปว์ในภูมิภาคแห่งนี้ในแง่มุมต่าง ๆ และรวบรวมไว้ เป็นแหล่งข้อมูล ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และการศึกษาค้นคว้าเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ เผยแพร่และสืบทอดต่อไป นอกจากนี้สถาบันวัฒนธรรมภูมิภาคตะวันตก จะสามารถรวบรวมข้อมูล เรื่องผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าต่าง ๆ ในภูมิภาคแห่งนี้ได้มากเพียงพอที่จะจัดทำเป็น พิพิธภัณฑ์ผ้า ของท้องถิ่นได้ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผ้าที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่อาศัยอยู่ในแถบภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยศึกษาในเรื่องของประวัติความเป็นมาของผ้า ลักษณะ ประโยชน์ใช้สอย วัตถุประสงค์ที่ใช้ ลวดลาย เทคนิคการทอ และวิธีใช้

2. เพื่อเก็บสะสมข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การศึกษา และการอนุรักษ์เกี่ยวกับผ้าที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น เพื่อการจัดทำพิพิธภัณฑ์ผ้าของท้องถิ่นในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงเครื่องแต่งกายประเภทผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และในพิธีกรรมต่างๆ ของชาวกะเหรี่ยงโปว์ในภูมิภาคตะวันตก
2. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของผ้า ลักษณะ ประโยชน์ใช้สอย วัตถุประสงค์ที่ใช้ ลวดลาย เทคนิคการทอ และวิธีใช้เครื่องแต่งกายประเภทผ้าของชาวกะเหรี่ยงโปว์
3. ทำให้ทราบถึงลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้าที่ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มประเภทเสื้อ ชิน ผ้าโพกศีรษะ และย่ามซึ่งสืบทอดมาแต่ดั้งเดิม และลวดลายที่คิดขึ้นมาใหม่ในปัจจุบันเพื่ออนุรักษ์มิให้สูญหายไปและให้เป็นแบบอย่างเพื่อการสืบทอดต่อไป
4. สถาบันวัฒนธรรมภูมิภาคตะวันตก มหาวิทยาลัยศิลปากรสามารถใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อการศึกษาค้นคว้า การฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบทอดเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในภูมิภาคตะวันตก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจของผ้ากะเหรี่ยงโปว์ที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกายในเขตพื้นที่ภูมิภาคตะวันตกของไทย โดยศึกษาเฉพาะพื้นที่ที่มีกะเหรี่ยงโปว์อาศัยอยู่หนาแน่นและเป็นพื้นที่ที่ยังคงยึดถือประเพณีการแต่งกายแบบดั้งเดิมของกะเหรี่ยงโปว์ไว้ ดังนี้

1. จังหวัดกาญจนบุรี

1.1. ตำบลไล่โว่	อำเภอสังขละบุรี
1.2. ตำบลเขาโจด	อำเภอศรีสวัสดิ์
2. จังหวัดราชบุรี

ตำบลสวนผึ้ง	อำเภอสวนผึ้ง
-------------	--------------
3. จังหวัดสุพรรณบุรี

ตำบลวังยาว	อำเภอด่านช้าง
------------	---------------

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียงและการถ่ายภาพ โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของผ้า ลักษณะ ประโยชน์ใช้สอย วัตถุประสงค์ที่ใช้ ลวดลาย เทคนิคการทอ และวิธีใช้ ของผ้าประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกประเภท แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการออกภาคสนามมาวิเคราะห์ เรียบเรียง และจัดระบบเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและความเข้าใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารและวัสดุการศึกษาอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาวิจัย
2. กำหนดพื้นที่ของการออกภาคสนาม โดยเลือกพื้นที่ของการสำรวจจากจำนวนประชากรกระเหรี่ยงโปว์ซึ่งอาศัยเป็นชุมชนอยู่อย่างหนาแน่นและยังคงยึดถือประเพณีการแต่งกายแบบดั้งเดิม
3. สร้างแบบวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของผ้า ชื่อลายผ้า ความหมายและที่มาของลาย ลักษณะการทอวัสดุที่ใช้ โอกาสการใช้ สถานที่ที่พบ ผู้ให้ข้อมูล และวันเดือนปีการสัมภาษณ์(ดูแบบวิเคราะห์ข้อมูลจากภาคผนวก)
4. เก็บข้อมูลภาคสนามจากพื้นที่ที่ได้กำหนดไว้คือ อำเภอสังขละบุรี อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้แบบวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งถ่ายภาพผ้าและลวดลายของผ้าประเภทต่าง ๆ รวมทั้งบันทึกเสียงของข้อมูลเกี่ยวกับผ้าจากช่างทอผ้า ผู้เป็นเจ้าของผ้า ผู้สูงอายุ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีความรู้ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประมวลหาข้อเท็จจริง
5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การถ่ายภาพ และการบันทึกเสียง โดยการแจกแจงและจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ
6. สรุปผลจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ และเขียนรายงานในลักษณะของการอธิบายเชิงพรรณนา

บทที่ 2 กะเหรี่ยงโปว์

ประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยง

นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า เดิมชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในดินแดนตะวันออกของธิเบต แล้วอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศจีนราว 733 ปีก่อนพุทธกาล ชาวจีนเรียกชนกลุ่มนี้ว่า ชนชาติโจว ภายหลังถูกกษัตริย์แห่งราชวงศ์ฉินของจีนรุกรานเมื่อ พ.ศ. 207 จึงพากันแตกพ่ายหนีลงมาอยู่บริเวณลุ่มน้ำแยงซี ต่อมาเกิดปะทะกับชนชาติไตจึงถอยร่นลงมาตามลำแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาละวินในเขตพม่า กะเหรี่ยงเคลื่อนย้ายลงมาอยู่ตอนใต้ก่อนชนชาติไต แต่ภายหลัง ชนชาติตระกูลมอญ-เขมร ชนชาติกะเหรี่ยงนี้อาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกในเขตประเทศเมียนมา มากกว่าอยู่ในประเทศไทย และมีรัฐของตนเองต่างหากถึงสองรัฐ คือ รัฐกะยา ซึ่งเป็นดินแดนของ กะเหรี่ยงแดง กับรัฐกอดูเล อันเป็นที่ตั้งที่อยู่ของกะเหรี่ยงขาว (วิระวัชร ปิ่นเขียว 2524 : 21)

การอพยพเข้ามาในประเทศไทย

ชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยนั้น ขจัดภัย บुरुษพัฒน์ (2518 : 73) ได้กล่าวไว้ว่า การอพยพครั้งสำคัญของกะเหรี่ยงเข้าสู่ประเทศไทยเกิดขึ้นในสมัยเมื่อพระเจ้าอลองพญา กษัตริย์พม่าทำสงครามกับชนชาติมอญเมื่อ พ.ศ. 2300 ชนชาติมอญพ่ายแพ้ถูกกองทัพพม่าติดตามฆ่าฟันอย่างหนัก ในขณะนั้นชนชาติกะเหรี่ยงโดยเฉพาะกะเหรี่ยงโปว์เป็นกลุ่มชนที่ใกล้ชิดกับชนชาติมอญมาก จนรับเอาศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ตลอดจนภาษาพูดและภาษาเขียนจากชนชาติมอญมาใช้ เหตุการณ์ครั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงได้ให้ที่พักพิงหลบภัยแก่ชนชาติมอญ เมื่อพ่ายกองทัพติดตามมา กะเหรี่ยงหวั่นเกรงภัยที่จะเกิดขึ้นจึงพากันอพยพหลบหนีเข้าสู่เขตไทย การอพยพของชาวกะเหรี่ยงเข้าสู่ประเทศไทยนอกจากจะมีสาเหตุมาจากการหลบหนีอันตรายแล้วยังมีสาเหตุมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจอีกด้วย กล่าวคือเมื่อการทำมาหากินทางเขตพม่าฝืดเคืองชาวกะเหรี่ยงก็พากันอพยพเข้ามาหาทำเลที่ทำกินใหม่ในประเทศไทย โดยอพยพเข้ามาเมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้วทางชายแดนไทย - เมียนมา ซึ่งติดต่อกับไทยทางด้านตะวันตกยาวตลอดแนวจากเหนือจดใต้

กะเหรี่ยง (Karen) เป็นกลุ่มชาวเขาที่มีประชากรมากที่สุดของจำนวนชาวเขาในประเทศไทยและเป็นกลุ่มชาวเขากลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยก่อนชาวเขากลุ่มอื่น ๆ ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นชุมชนกระจายอยู่เป็นแนวยาวตลอดชายแดนไทยและเมียนมา ในประเทศไทยชาวกะเหรี่ยงตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดต่าง ๆ 16 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน แพร่ สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร อุทัยธานี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และระนอง (สุริยา รัตนกุล 2531 : 267) ส่วนใน

ประเทศเมียนมาชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ตามเขาต่างๆ ทางฝั่งขวาของแม่น้ำสาละวินหรือแม่น้ำคง ในท้องที่ของไทยใหญ่ที่เรียกว่า รัฐฉานใต้ แคว้นกะเรนนี้หรือกันทรวดี เมืองตองอู และเรื่อยลงมาตามแนวพรมแดนไทย ไปจนถึงแคว้นตะนาวศรี และมีอยู่ในลุ่มน้ำอิรวดีใกล้ทะเลบริเวณเมืองพะสิมต่อแดนแคว้นอาระกันหรือยะไข่

ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย

คำว่า “กะเหรี่ยง” มีชื่อเรียกหลายอย่าง ชาวพม่าเรียกชาวกะเหรี่ยงเป็นชื่อรวมว่า “กะเรน” (Karen) หรือ “กะวิน” (Kayin) ไทยตอนเหนือเรียกว่า “ยาง” ไทยทางตอนใต้ลงมาเรียกว่า “กะเหรี่ยง” ส่วนชาวกะเหรี่ยงเรียกตนเองว่า “ยาง” หรือ “ปะกะห์” (Pakah) (ศรีศักร วัลลิโภดม 2529 : 88)

สำหรับคำว่า “กะเหรี่ยง” เป็นคำที่คนไทยในภาคกลางใช้เรียกชาวเขาเหล่านี้ ซึ่ง Hamilton (1976 : 2) สันนิษฐานว่าคนไทยเรียกชาวเขาพวกนี้ว่ากะเหรี่ยง โดยเรียกตามหมอสอนศาสนา ที่ได้คำนี้มาจากประเทศเมียนมา ที่เรียกพวกนี้ว่า “Karen” และ Marshall (1922 : 6) ก็ได้เคยสันนิษฐาน ว่าคำว่า “Karen” นี้ น่าจะกลายมาจากภาษาพม่าสมัยใหม่ที่ใช้เรียกชนกลุ่มนี้ว่า “Kayin”

ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 4 เผ่าใหญ่ (สุรพงษ์ กองจันทึก 2530 : 14-16) ดังนี้

1. กะเหรี่ยงสะกอ (S' Kaw Karen)

ชนกลุ่มนี้เรียกตนเองว่า “ปกากะ-เกอะ-ญอ” ซึ่งแปลว่า คน แต่ก็ยังมีชื่อเรียกอื่น ๆ อีก เช่น ยางกะเลอ ยางขาว ยางป่า ฯลฯ คนไทยเรียกว่า กะเหรี่ยงขาวหรือยางขาว สันนิษฐานว่ากะเหรี่ยงสะกอดคงเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยทางประเทศพม่า กะเหรี่ยงกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดกับชนชาติพม่ามาก เพราะชาวพม่าเรียกกะเหรี่ยงสะกอว่า Bama Kayin ซึ่งหมายถึง “กะเหรี่ยงพม่า (Burmese Karen)” ในระยะที่กะเหรี่ยงสะกอยังอยู่ในประเทศพม่าคงเป็นกลุ่มชาวเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบ มีศูนย์กลางหนาแน่นอยู่ที่ลุ่มแม่น้ำอิรวดี กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่มชาวเขาที่มีการศึกษาค่อนข้างสูงกว่าชาวกะเหรี่ยงกลุ่มอื่นและได้รับการพัฒนาได้เร็วกว่าชนกลุ่มอื่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอิทธิพลของการยอมรับนับถือคริสตศาสนาและพุทธศาสนา

ปัจจุบันในประเทศไทย กะเหรี่ยงสะกอมีจำนวนมากกว่ากะเหรี่ยงกลุ่มอื่น ๆ บางที่อาจมีจำนวนสามในสี่ของกะเหรี่ยงทั้งหมดในประเทศไทย กะเหรี่ยงกลุ่มนี้ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไป ถึงจังหวัดเชียงราย ประมาณกันว่ามีหมู่บ้านกะเหรี่ยงสะกอในประเทศไทย 300 หมู่บ้าน โดยเฉลี่ย หมู่บ้านละ 25 หลังคาเรือน หลังคาเรือนละ 7 คน แต่ก็ยังมีหมู่บ้านขนาดเล็กประมาณ 10-15 หลังคาเรือน กระจุกกระจายอยู่ทั่วไป และที่อยู่ในแถบตะวันตกของจังหวัดเชียงใหม่ โดยเรียกตัวเองว่า “บุคุนโย” (Bu'kun Yo)

2. กะเหรี่ยงโปว์ (Pwo Karen)

คนไทยเรียกว่า ยางโปร้ว พม่าเรียกว่า ตาเลงกะยีน (Taliang Kayin) ซึ่งหมายถึง กะเหรี่ยงมอญ (Mon Karen) ทั้งนี้เพราะกะเหรี่ยงโปร้วจะมีชุมชนปะปนกับชนชาติมอญ และส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากชนชาติมอญ เช่น พุทธศาสนาเถรวาท ภาษาพูด ตลอดจนภาษาเขียนที่ใช้อักษรมอญและยังคงการสะกดไวยากรณ์ตามแบบฉบับของภาษามอญเช่นกัน ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มอื่น ๆ จะใช้การเขียนตามแบบของพม่า ชาวกะเหรี่ยงโปร้วจะเรียกตนเองว่า “โพล่ว (Phlow)” ซึ่งแปลว่า “คน” กะเหรี่ยงโปร้วมีจำนวนประชากรในประเทศไทยมากเป็นที่สองรองจากกะเหรี่ยงสะกอ

3. กะเหรี่ยงบเวหรือคะยา (Bwe หรือ Kayah Karen)

กะเหรี่ยงบเวหรือคะยา ชาวเหนือและไทยใหญ่เรียกว่า “ยางแดง” คงเป็นเพราะกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ชอบสวมชุดสีแดงมากกว่าสีอื่น ๆ นั่นเอง กะเหรี่ยงบเวนี้ จะเรียกตนเองว่า “บเว” ทำให้เรียกกันว่า “บเว” ในหนังสือของ O. Gordon Yong เรียกว่า B'ghwe กะเหรี่ยงบเวตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นกลุ่มก้อนทางทิศตะวันตกของจังหวัดแม่ฮ่องสอน หนังสือของ Gordon H. Luce ได้แบ่งกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ออกเป็นสองสาขา คือ Western Bwe กับ Eastern Bwe และตามความเห็นของ Luce นั้น กลุ่ม Eastern Bwe ก็คือชาว “คะยา” หรือ “กะยา” (Kayah) ในประเทศไทยนั่นเอง กะเหรี่ยงบเวไม่มีบทบาทมากนักเพราะมีจำนวนน้อย และเพิ่งอพยพเข้ามาประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้

4. กะเหรี่ยงตองตูหรือปาโอ (Taungthu หรือ Pao Karen)

พม่าเรียกกะเหรี่ยงตองตูหรือปาโอว่า “Taungthu” แปลว่า “ชาวภูเขา” เพราะกะเหรี่ยงกลุ่มนี้จะอาศัยอยู่บนพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงชันไปมากกว่ากะเหรี่ยงกลุ่มอื่น คือแถบภูเขาในรัฐไทยใหญ่ ชาวไทยใหญ่ รับคำภาษาพม่าและมาดัดแปลงเพี้ยนไปว่าตองตู และกะเหรี่ยงกลุ่มอื่น ๆ จะเรียกตองตูว่า “เตาะชู” ตองตูเป็นกะเหรี่ยงที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ คือ บริเวณใกล้เมืองตองยี ลักษณะทางกายภาพแตกต่างกับชาวกะเหรี่ยงกลุ่มอื่น ที่เห็นได้ชัดคือ ชาวตองตูสีผิวจะคล้ำกว่ากะเหรี่ยงกลุ่มอื่น ๆ ผมและขนตมมาก กะเหรี่ยงตองตูในประเทศไทยมีจำนวนน้อยมากและอยู่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเท่านั้น

ลักษณะและสภาพทั่ว ๆ ไปของชาวกะเหรี่ยง

หมู่บ้านกะเหรี่ยง ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กมีประมาณ 10 - 20 หลังคาเรือน ชาวกะเหรี่ยงมักจะตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำด้วยความเชื่อที่ว่าทำเลที่ดีในการปลูกเรือนจะต้องเป็นพื้นที่ราบมีน้ำไหลผ่าน และไม่ติดภูเขา รอบ ๆ หมู่บ้านจึงมักจะเป็นป่าไผ่ ซึ่งมีลักษณะอันเหมาะสมกับการปลูกข้าวไร่ การประกอบอาชีพโดยทั่วไปแล้วชาวกะเหรี่ยงมีอาชีพเพาะปลูกเพื่อยังชีพ สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ในแนวภูเขาทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีระบบการเพาะปลูกแตกต่างไปจากชาวพื้นราบ ชาวกะเหรี่ยงทำการเพาะปลูกแบบไร่หมุนเวียน (Land Rotation) ซึ่งเป็นการทำไร่แบบหมุนเวียนกลับมาใช้พื้นที่เดิมซ้ำอีก ภายหลังจากที่ดินได้มีการพักตัวให้สมบูรณ์ประมาณแปดปีถึงสิบปีซึ่งเป็นวิธีการเพาะปลูกแบบดั้งเดิม คือใช้วิธีการตัดฟัน

โค่นและเผา อุปกรณ์ที่ใช้ คือ มีด และเสียม ไม่มีการให้ปุ๋ยหรือสารเคมี พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวโพด ฝ้าย พริก เป็นต้น ซึ่งการทำไร่แบบหมุนเวียนรูปแบบนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นการอนุรักษ์ดินและป่าไม้ให้คงความหลากหลายทางชีวภาพ(biological diversity)ไว้ เพราะในการทำไร่แบบนี้จะปลูกพืชแบบรวมผสมทุกชนิดทั้งที่ใช้บริโภคและใช้ประโยชน์อื่น ๆ การทำลายวัชพืชในไร่ก็ใช้วิธีการตัดตายมิได้ถอนทิ้งทำลาย อันเป็นวิธีการที่คงพรรณไม้ดั้งเดิมในพื้นที่ไร่่นั้นไม่สูญหายไป นอกจากนี้ชาวกะเหรี่ยงจะไม่ผลิตข้าวเพื่อส่งออกไปขาย นอกจากจะเหลือจากการบริโภค เพราะชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าการผลิตในรูปแบบนั้นจะนำไปสู่ความโลภ ไม่รู้จักพอและจะทำลายสังคมและธรรมชาติในที่สุด

ชาวกะเหรี่ยงมีรูปร่างหน้าตาคล้ายชนชาติไต สีผิวมีตั้งแต่ผิวเหลืองจนถึงผิวสีน้ำตาลคล้ำ รูปร่างค่อนข้างเหลี่ยม หน้าแบน จมูกแบนกว้าง ไม่มีสันจมูก มีโหนกแก้มสูง ตาหยีเล็กน้อย ส่วนใหญ่เส้นผมสีดำ หยียดตรง เส้นผมใหญ่และหนา บางคนผมหยักศก ไม่นิยมไว้หวดเครา

การแต่งกายตามแบบประเพณีของชาวกะเหรี่ยงโดยทั่วไปผู้ชายจะใส่เสื้อสีแดง สีบานเย็น หรือสีขาว ตอนล่างของเสื้อทอเป็นตาปล่อยชายรุ่มห้อยเป็นระยະ ๆ ตามแนวตะเข็บ บางพื้นที่ เสื้อจะเป็นชุดยาวถึงข้อเท้า ส่วนล่างจะจกเป็นลวดลายต่าง ๆ มีแถบใหญ่สองแถบ อยู่บริเวณกลาง ของผืนผ้าตามแนวขวาง ส่วนผู้หญิงถ้าเป็นเด็กสาวจะสวมชุดยาวสีขาวกรอมเท้า บางคนจะทอเป็นลวดลายสีแดงในแนวตั้ง เป็นตา ปล่อยชายรุ่มห้อยเป็นระยະ ๆ ตามแนวตะเข็บ หรือเป็นชุดสีขาวยาวถึงข้อเท้า ส่วนไหล่จะปักเป็นลวดลายต่าง ๆ หากเป็นหญิงที่แต่งงานแล้ว จะใส่เสื้อผ้าเป็นสองส่วน คือ ใส่เสื้อทอจก บ้างก็ใส่เสื้อแบบผู้ชาย และนุ่งผ้าซิ่นทอจกหรือทอยกดอก เป็นลายขวางมีสีสันต่าง ๆ สวยงามมาก ปัจจุบันเครื่องแต่งกายลักษณะดังกล่าวของหญิงชายชาวกะเหรี่ยงจะนิยมสวมใส่แต่เฉพาะไปวัดหรือเมื่อมีงานเทศกาลของหมู่บ้านเท่านั้น โดยความเป็นอยู่ตามปกติจะใส่เสื้อผ้าสำเร็จรูปแบบคนพื้นราบ ส่วนใหญ่ทางหน่วยงานต่าง ๆ นำมาแจกหรือหาซื้อจากท้องตลาดซึ่งสะดวกกว่าในแง่ของการลดขั้นตอนการทอที่ต้องเริ่มต้นตั้งแต่การปลูกฝ้าย บั่นฝ้าย ย้อมสี ทอและการเย็บ เพียงแต่นำผลผลิตจากการทำไร่บางส่วนไปขายแลกเปลี่ยนเป็นเงินแล้วนำไปซื้อหามาใช้ ซึ่งลักษณะของเสื้อผ้าที่ซื้อมาก็จะมีรูปแบบที่หลากหลายมากกว่าการทอและเย็บไว้ใช้เองซึ่งมักจะเป็นชุดทรงกระสอบ ด้วยเหตุนี้การทอผ้าไว้ใช้ก็เริ่มลดน้อยลง ยังคงมีอยู่ในบางพื้นที่ที่ห่างไกลจากติดต่อกับตัวเมือง

เครื่องประดับของชาวกะเหรี่ยงได้แก่ เครื่องเงินต่าง ๆ สร้อยคอทำจากเงินรูปร่างและขนาด คล้ายเมล็ดข้าวสาร ร้อยด้วยเส้นฝ้ายเรียงกันจนเต็มเส้นหลาย ๆ เส้น สร้อยคอนี้มีชื่อเรียกว่า“เพยจี” นอกจากนี้ยังมีการใส่กำไลข้อมือที่ทำจากเงิน โดยมักทำเป็นแท่งสี่เหลี่ยมคอดตรงปลายทั้งสองก่อนที่จะตีวงลงมาเป็นกำไล ส่วนใหญ่แล้วคนที่ได้เข้าพิธีแต่งงานจึงจะมีกำไลใส่ทั้งสองข้าง กำไลส่วนใหญ่ไม่มีลายถ้ามีก็เป็นลายสลักตื้น ๆ ทำเป็นรูปดอกไม้ไม้ไม้ซับซ้อนมากนัก ผู้หญิงมัก รวบผมไว้ตรงกลางศีรษะ แต่เยื้องไปทางท้ายทอยแล้วประดับด้วยปิ่นและช่อที่ทำขึ้นจากเงิน ซึ่งกะเหรี่ยงโปว์ เรียกเครื่องประดับนี้ว่า “คูดุ”

ส่วนผู้ชายในบางพื้นที่ เช่น หมู่บ้านทิลป่า หมู่บ้านไลโว และหมู่บ้านจะแก อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ยังมีการไว้ มวยอยู่บ้างโดยมักจะไว้มวยบริเวณด้านหน้าเหนือหน้าผากและใช้เครื่องประดับด้วยเงินเช่นกันแต่จะมีรูปร่างเป็นปิ่นปักผมมีด้ายหลากสีผูกไว้สำหรับพันมวยผมให้แน่นและมีสีสันงดงามแต่จะไม่มีการใช้เครื่องประดับผมแบบผู้หญิง

ชาวกะเหรี่ยงทั้งหญิงชายนิยมการเจาะหูตั้งแต่ยังเล็ก โดยการบีบดิ่งหูให้ชา แล้วแทงด้วยเข็มเย็บผ้าซึ่งร้อยด้วยด้ายชุบน้ำมันมะพร้าว เมื่อเข็มแทงทะลุดิ่งหูแล้วจะลู่เส้นด้ายดั่งกล่าวไปมาจนเลือดหยุด แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าเท่าที่พบมีแต่ผู้หญิงเท่านั้นที่ใส่ต่างหู ส่วนผู้ชายมักจะใช้ด้ายสีแดงสอดมาร้อยรูที่เจาะให้ปลายเลยออกมาแต่ละด้านประมาณ 1 นิ้ว สาเหตุที่ต้องเจาะหูเพราะว่าการเจาะหูเป็นการแยกแยะลักษณะทางกายภาพระหว่างคนกับสัตว์ โดยแฝงนัยยะอยู่กับความเชื่อว่า สัตว์เท่านั้นที่ไม่เจาะหูบางคนอาจจะไม่เจาะหูในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่เมื่อตายไปจะต้องเจาะหูเสียก่อนที่จะทำพิธีฝังหรือเผา หากไม่เจาะหูเชื่อว่าเมื่อเกิดใหม่ในชาติหน้าจะเกิดเป็นสัตว์ต่างหูที่พบนั้นมีรูปแบบต่างกันอย่างมากมาย ในสมัยก่อนนิยมทำต่างหูด้วยไม้เป็นรูปร่างกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-4 กระเบียด ส่วนแกนของต่างหูนั้นไม่ใหญ่นัก แต่ปัจจุบันพบว่านิยมใช้ต่างหูทำมาจากเงินและทองมีการประดับด้วยหินมีค่า เช่น พลอย ยี่หระ บุษราคัม ฝัก คอรัท เป็นต้น มักทำเป็นรูปดอกไม้ไม่มีกษรตรงกลางเป็นรูปกลม และมีกลีบเป็นรูปห้าเหลี่ยม ประมาณ 8-10 กลีบต่างหูส่วนใหญ่นิยมแกนแบบสั้นไม่นิยมต่างหูแบบห้อย

นอกจากนี้ ทั้งผู้หญิงและผู้ชายยังนิยมการสักร่างกาย(ฉิฉี)ด้วยหมึกสีดำหรือแดง การสักนี้เท่าที่พบเห็น มักจะสักบริเวณข้อมือ หัวไหล่ทั้งสองข้าง หน้าผาก และกลางกระหม่อม ซึ่งใช้เป็นยันต์ป้องกันภูติ ส่วนการสักอย่างอื่นก็มีบ้างส่วนใหญ่เป็นผู้ชายมักสักบริเวณแผ่นหลังทั้งหมดเป็นยันต์และรูปสัตว์ต่าง ๆ บางคนจะสักบริเวณโคนแขนไปจนถึงข้อศอกและโคนขาไปจนถึงหัวเข่า ทั้งสองข้างเป็นลวดลายต่าง ๆ ดูเหมือนใส่เสื้อและกางเกง

เมื่อออกนอกบ้านชาวกะเหรี่ยงจะโพกศีรษะด้วยผ้าโพกศีรษะสีต่าง ๆ ยกเว้นสีดำเป็นผ้าแถบกว้าง ประมาณห้านิ้ว ที่พบเป็นส่วนมากนิยมโพกผ้าด้วยผ้าขาว การโพกผ้าของผู้ชายจะต่างจากผู้หญิงคือ ผู้ชายจะโพกผ้ามาเหน็บชายผ้าไว้ทางด้านข้าง ส่วนผู้หญิงจะเหน็บชายผ้าไว้ทางด้านหลัง

ชาวกะเหรี่ยงนิยมกินหมากและสูบยาสูบกันเป็นส่วนใหญ่ การสูบยาสูบของชาวกะเหรี่ยงนั้นจะใช้ยาเส้นมวนด้วยใบไม้ตากแห้ง เช่น ใบตอง ใบกระโดง เยื่อกาบหมากหรือเปลือกอ่อนของฝักข้าวโพด ซึ่งนำมาอังไฟเล็กน้อยเพื่อให้มีกลิ่นหอมในขณะที่สูบ บางคนจะหาช็อกล่องยาเส้นจากเมียนมามาใช้ ส่วนคนที่ไม่มีฝีมือจะทำล่องยาไว้ใช้เองโดยใช้ไม้ไผ่หรือไม้เนื้อแข็ง ทำอย่างง่าย ๆ มีกล่องยาเส้นบางอันเท่านั้นที่ประดับด้วยแผ่นเงินบาง ๆ สลักเป็นลายดอกไม้ดูสวยงามลวดลายไม่ซับซ้อน เชื่อกันว่ายาเส้นที่สูบนั้นสามารถป้องกันการรบกวนของแมลงต่าง ๆ ได้ โดยให้เหตุผลว่าควันจากใบยาสูบจะทำให้แมลงไม่สามารถเข้าใกล้คนสูบยาได้ ดังนั้นการสูบยาของชาวกะเหรี่ยงจึงเป็นกิจกรรมที่ทำกันทั้งผู้หญิงและผู้ชายและไม่ใช้การทำตามกันแบบสมัยนิยมเท่านั้น การกินหมากของชาวกะเหรี่ยงนั้นก็เช่นกัน มีความเชื่อว่าจะทำให้ไม่เป็น

โรคทางเดินอาหาร วิธีกินหมากของคนกะเหรี่ยงจะนำหมากมาหั่นด้วยกรรไกรหีบหมาก แล้วใส่ปากเคี้ยว ตามด้วยใบพลูที่ทาปูนเช่นเดียวกับคนสูงอายุในภาคกลางของประเทศไทยทำกัน ผิดกันที่ชาวกะเหรี่ยงในปัจจุบันนั้น ยังนิยมกินหมากกันตั้งแต่ตอนเป็นหนุ่มเป็นสาว หรือแม้กระทั่งเด็ก สิ่งที่น่าสนใจในการกินหมากของชาวกะเหรี่ยงคือการทำปูนกินกับหมาก ชาวกะเหรี่ยงมีวิธีหาหินจากภูเขาและลำห้วยมาเผาทำปูน โดยจะนำหินมาทุบให้แตกเป็นรอย แล้วใช้ปากเป่าลงไปที่ย่อยแตกนั้น ถ้าหากเนื้อหินที่เพิ่งถูกทุบออกไปเปลี่ยนเป็นสีดำคล้ำแสดงว่าเป็นหินที่ใช้ทำปูนได้ การหาหินโดยวิธีนี้ยังทำกันอยู่ในบริเวณตอนเหนือของตำบลไล่โว่ คือ บริเวณบ้านจะแกตลอดขึ้นไปทางเหนือ ซึ่งเป็นเขตอำเภออุ้มผางจังหวัดตาก

ลักษณะบ้านของชาวกะเหรี่ยง

เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงจัดเป็นกลุ่มชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่แถบชายแดนไทย-เมียนมาซึ่งเป็นบริเวณป่าดิบ ส่วนใหญ่จะเป็นป่าดิบแล้งหรือดิบเขาที่มีหุบเขาเป็นภูเขาหินใหม่ อันมีสภาพสูงชัน ดังนั้น การตั้งถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงจึงอยู่ในบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขา ซึ่งมักจะมีลำธารหรือห้วยไหลผ่านอย่างน้อยหนึ่งสายเสมอ จึงทำให้ไม่จำเป็นต้องอาศัยการชลประทานเพื่อการหาน้ำมาบริโภคหรือเพื่อทำการเกษตรแต่อย่างใด นอกจากนี้ สภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าวยังเป็นตัวกำหนดลักษณะของวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศ ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือลักษณะของการเลือกใช้วัสดุในการสร้างที่อยู่อาศัยและสิ่งของ เครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกอื่น ๆ ด้วย กล่าวคือพื้นที่ในบริเวณที่เป็นภูเขาหินใหม่นี้ พรรณไม้ที่มีมากในพื้นที่จะมีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณซึ่งมีไม้ป่าหลายชนิดขึ้นปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก และไม้ชนิดลำต้นใหญ่ที่ขึ้นอยู่หนาแน่นนั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นไม้ยาง ลำต้นไม้ยางเมื่อโตเต็มที่แล้วมีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 9 นิ้ว ไม้ยางที่ได้จากไม้ยางนี้จะมีเนื้อหนา ประมาณหนึ่งถึงสองเซนติเมตร มีลำปล้องยาว ช้อน้อย และมีลำต้นค่อนข้างตรง จึงเหมาะสำหรับใช้เป็นวัสดุปลูกสร้างบ้านเรือนและเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ หรือแม้แต่ใช้ทำภาชนะใส่น้ำดื่มหรือของใช้ในบ้าน

บ้านของกะเหรี่ยงเป็นเรือนเครื่องผูก โครงสร้างของเรือนส่วนใหญ่เป็นไม้ไผ่ มีขนาดประมาณ 27 ตารางฟุต ความสูงที่แนวผนังประมาณ 18 ฟุต ความสูงถึงอกไก่ประมาณ 22 ฟุต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความจำกัดของลำไม้ไผ่ บ้านของชาวกะเหรี่ยงส่วนมากใช้ไม้ยาง ด้านสกัดและด้านข้างมีเสาต้นละ 4 ต้น แบ่งแต่ละด้านเป็น 3 ช่วงเท่า ๆ กัน อาจมีการเสริมความแข็งแรงของลวด โดยเพิ่มเสาดอหม้อทุกช่วงกลางของลวด ด้วยวิธีนี้บ้านแต่ละหลัง จะมีเสาอย่างน้อย 16 ต้น อาจมีการสร้างชานหน้าบ้านและหลังบ้านออกไปอีกด้านละ 1 ช่วงเสาก็ได้ พื้นใช้ฟากไม้ไผ่ปูและบุตามขวางของด้านสกัด ส่วนฝาบ้านใช้ฟากไม้ไผ่บุในแนวตั้งบ้าง แนวนอนบ้างไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ฝาด้านทิศตะวันออกของบ้านมักจะทำเป็นหึ่งเจาะทะลุ ฝาบ้านออกไปภายนอก หึ่งนี้มีความกว้างประมาณ 30 - 40 ซม. เรียกว่า "ชะฝั่งโท" หรือหึ่งบูชาพระ ซึ่งคนทั่วไปมักเข้าใจว่าเป็นหึ่งบูชาผี เนื่องจากที่หึ่งนี้จะรวมกันเรียกว่า "ใจ หรือ เกียะ" ซึ่ง หมายถึงพระพระที่เป็นพระเจ้านั้นจะรวมทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ และบรรพบุรุษด้วย บนหึ่งจะไม่มีรูปเคารพใด ๆ

นอกจากมีต้นว่านหางเสื่อหรือต้นหมากพู่ ซึ่งเรียกว่า "โพวไฉ่" บักไว้ในภาชนะใส่หน้า 2 ใบเพื่อบูชาเท่านั้น

การมุงหลังคาเท่าที่พบมีการใช้วัสดุมุงหลายอย่างประกอบกันคือ ถ้าเป็นส่วนหลังคาที่ประกอบซึ่งมักมุงด้วยใบจาก ใบไผ่ ใบอ้อ และใบตองตึง ส่วนหลังคาที่ต่อออกไปเป็นปีกนกนั้น มักมุงด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกวางคว่ำหงายสลับกัน การแบ่งพื้นที่ใช้สอยในบ้านของชาวกะเหรี่ยงทำได้โดยการยกระดับพื้นบ้านให้ต่างกัน การยกระดับพื้นบ้านนั้นจะยกระดับให้พื้นบ้านต่างกัน 3 ระดับ โดยแยกการใช้สอยออกเป็นระดับ ๆ คือ ระดับล่างสุดเป็นพื้นที่ใช้เป็นทางเดินจะอยู่ในระดับเดียวกับชานบ้าน ครีว และส่วนที่ต่อออกไปจากตัวบ้าน ระดับที่สองจะสูงกว่าระดับแรกประมาณ 8 - 12 นิ้วเป็นระดับของพื้นห้องโถงกลางอาคารหลัก ซึ่งจะใช้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์หรืออาจจะใช้รับรองแขกก็ได้ในกรณีที่พื้นที่สำหรับรับรองแขกไม่ว่าง ระดับที่สามจะสูงกว่าระดับที่สอง ประมาณ 6 - 8 นิ้ว เป็นระดับเดียวกับห้องนอนของเจ้าของบ้าน โดยจะต่อเป็นส่วนนั่งเล่น หรือรับแขก และเป็นระดับที่ใช้เป็นที่พักของผู้ที่มาเยือน พื้นที่ระดับนี้จะมีความกว้าง 1 ช่วงเสา ความยาว 1 หรือ 2 ช่วงเสา

ชาวกะเหรี่ยงมีประเพณีเกี่ยวกับผู้ที่มาเยือนว่าถ้าเป็นหญิงจะต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าของบ้านเสียก่อน โดยจะขอกับฝ่ายหญิงซึ่งอาจจะเป็นภรรยาหรือแม่ของภรรยาก็ได้ เพราะเชื่อว่าผีหรือวิญญาณของบรรพบุรุษของแต่ละคนจะอยู่กับผู้หญิง การรับผู้หญิงเข้าบ้านโดยมิได้ขออนุญาต หรือบอกกล่าวต่อเจ้าของบ้านนั้นจะทำให้เกิดสิ่งไม่ดีขึ้นในบ้าน แต่ถ้าเป็นผู้ชายจะเชิญให้เข้าพักในบ้านได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากฝ่ายหญิงซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน และให้นอนในระดับที่สามนี้

การใช้พื้นที่บ้านในชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงนั้น กิจกรรมประจำวันส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ในระดับที่ 2 ที่เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ ที่ใช้มากที่สุดเห็นจะเป็นการทอผ้า และการจักดอกจกสานต่าง ๆ พื้นที่ที่สำคัญอีกพื้นที่หนึ่งคือ พื้นที่สำหรับการหุงหาอาหาร พื้นที่นี้จะอยู่ต่ำกว่าพื้นที่เอนกประสงค์ โดยจะอยู่ระดับเดียวกับชานบ้านที่ใช้วางกระบอบอกน้ำ และเครื่องครัวต่าง ๆ พื้นที่ที่สำคัญของระดับนี้คือบริเวณที่เป็นเตาไฟ ซึ่งจะมีลักษณะเด่นคือส่วนล่างจะเป็นไม้ไผ่มาทำเป็นกระบะสี่เหลี่ยมแล้วนำดินมาใส่ให้สูงจากพื้นประมาณ 4 - 6 นิ้ว เป็นพื้นเตาแล้ววางเหล็กที่ทำเป็นสามขาหรือกอนหินวางเป็นสามเส้าสำหรับวางภาชนะที่มุมของกระบะใส่ดินจะตั้งเสาไม้ไผ่ขึ้นสี่เสาจนถึงหลังคาและทำเป็นชั้นสำหรับวางสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งมักจะใช้วางไม้ฟืนสำหรับทำเป็นเชื้อไฟ และของอื่น ๆ เช่น เมล็ดพันธุ์พืชสำหรับปลูกในฤดูกาลหน้า พริกแห้งที่เก็บไว้ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับการถนอมอาหารด้วยเพราะว่าความร้อนที่เกิดจากการปรุงอาหารจะถนอมรักษาอาหารที่อยู่บนชั้นไม้ไผ่ให้เน่าเสีย ส่วนนอกชานด้านหน้าของบ้านมักทำเป็นราวไว้ตากผ้า วางกระบอบอกน้ำ เครื่องครัวต่าง ๆ เครื่องมือจับสัตว์หรืออาหารที่หามาได้ เช่น เนื้อสัตว์ พริก หัวพืช ต้นพืชต่าง ๆ ตลอดจนใช้ตากอาหารที่ทำแห้งไว้ การตากอาหารนั้นจะวางไว้ในภาชนะสานจากไม้ไผ่ เช่น เกล่อ่วงมี เป็นตะแกรงทรงกลมตาห่างสำหรับตากพืชผักที่มีขนาดใหญ่ เกล่อเมอมมี เป็นตะแกรงตาถี่คล้ายกระดังของภาคกลาง

ใช้ตากพริก และอาหารชิ้นเล็ก ๆ ถัดจากนอกชาน มาในบ้านมักใช้วางภาชนะเก็บอาหารแห้ง ได้แก่ ไหมนกะช่องหรือโงขนาดใหญ่สำหรับใส่เครื่องใช้ต่าง ๆ หรืออาหารที่ไปหามาเก็บ ต้อง หรือสัดใส่ข้าว ไหมนกะ เป็นกระบุงอีกชนิดหนึ่งสานตาห่างมากใช้ใส่ของที่มีขนาดใหญ่ เช่น พักทอง น้ำเต้า เป็นต้น ดังนั้นพื้นที่ด้านนี้จะเรียงรายไปด้วยภาชนะใส่ของแห้งมากมาย ต่อจากทางเดินเข้าไป บริเวณครัวก็จะพบกับลำไผ่บงที่ตัดเป็นท่อนยาวสองปล้อง ชาวกะเหรี่ยงจะตัดลำไผ่ดังกล่าวแล้วเจาะข้อที่อยู่ตรงกลางออกให้ปล้องทั้งสองทะลุถึงกันได้เพื่อใช้เก็บน้ำดื่ม หรือบางแห่งก็นำมาใส่อาหารที่ทำเค็มไว้แล้ว ความจุของปล้องไม้ไผ่ดังกล่าวสามารถบรรจุน้ำได้เต็มที่ประมาณ 10 ลิตร

เนื่องจากเรือนชาวกะเหรี่ยงยกพื้นสูงจากพื้นดินมาก พื้นที่ใต้ถุนเรือนจึงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มากมาย เท่าที่พบนั้นมีการยกพื้นด้วยลำไผ่ให้สูงประมาณ 20 - 30 เซนติเมตร กว้างข้างละประมาณ 2.5 เมตร แล้วนำ "โต้ว" ซึ่งทำจากไม้ไผ่สานเป็นทรงกระบอกขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5 - 2 เมตร วางบนพื้นที่ยกสูงนั้น แล้วนำข้าวเปลือกที่เก็บเกี่ยว และฟาดเสร็จแล้วมาใส่ใน "โต้ว" รอวันที่มีแสงแดดจัดจึงนำข้าวออกตากและทำให้เป็นข้าวสารเพื่อนำไปหุงต่อไป แต่บางแห่งมีการสร้างเป็นยุ้งข้าวต่างหากจากตัวเรือน นอกจากนี้บริเวณใต้ถุนเรือนยังคงใช้เป็นที่เก็บพื้นไว้ใช้ยามหน้าฝนและเป็นที่หันใบยาสูบด้วย การหันใบยาสูบของชาวกะเหรี่ยงนี้ จะใช้เครื่องหันใบยาซึ่งทำจากไม้เนื้อแข็ง เจาะรูหรือไม้ไผ่ทำเป็นรางสำหรับป้อนใบยาเข้าไปในรูที่เจาะไว้แล้วใช้ใบมีดขอยให้เป็นฝอย แล้วนำไปตากให้แห้ง การทำยานี้มักทำเพื่อใช้ในครอบครัวเท่านั้น อีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับ บ้านของชาวกะเหรี่ยงก็คือ ครกกระเดื่อง ซึ่งมักจะทำไว้ที่ใต้ถุนบ้านเช่นกันเพื่อป้องกันไม่ให้โดนน้ำฝน แต่ก็มีบางบ้านที่ไม่ทำไว้ใต้ถุนแต่ก็ต้องทำหลังคาหรือปิดฝาไว้กันฝน ซึ่งจะเกิดน้ำขังในครกและจะชำระดินในเวลาต่อมา

ส่วนประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของบ้านกะเหรี่ยงคือ บันได ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าบันไดของบ้านจะมีเจ้าของอยู่เช่นเดียวกับบ้านที่จะต้องมีผีเรือน และเป็นทางเชื่อมระหว่างบ้านกับพื้นดินผู้ที่ไ้บันไดจะต้องมีความระมัดระวัง หากผู้ใดก้าวขึ้นบันไดแล้วทำให้ขึ้นบันไดหัก เจ้าของบ้านจะต้องรับผิดชอบด้วยการให้สิ่งของเป็น "ค่าปรับ" ที่เรียกกันว่า "องหลู" ซึ่งอาจจะเป็น หมากพลู หรือบุหรืหรือสิ่งใดก็ได้ แต่ถ้าเป็นแขกมาจากต่างถิ่นมักจะองหลูด้วยเป็นหมากพลู บุหรืและเงินจำนวน 5 บาท ถ้าหากผู้ใดทำบันไดหักขณะก้าวลงจากบ้านผู้นั้นต้ององหลูให้แก่หญิงที่เป็นเจ้าของบ้านเช่นกัน ในความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบันไดนี้ ชาวกะเหรี่ยงมีการทำบันได เป็นลักษณะครอบครัว คือบันไดต้นหนึ่งจะยาวอีกต้นหนึ่งจะสั้น ต้นที่ยาวเป็นต้นพ่อ ต้นที่สั้นเป็น ต้นแม่ ส่วนชั้นบันไดจะเป็นลูกและจะต้องมีจำนวนชั้นเป็นเลขคี่ ถ้าเป็นบันไดของศาลสำหรับไหว้ผีทั่วไปจะเป็นเลขคู่ และที่ขาดไม่ได้อีกประการหนึ่งคือ บันไดจะต้องทำด้วยไม้ไผ่ และด้านบนของตัวบันไดจะต้องตัดเปิดข้อให้เป็นรู นอกจากนั้นบันไดบ้านยังเกี่ยวพันกับลูกที่เป็นหญิงด้วยคือ เมื่อครอบครัวใดคลอดลูกเป็นหญิงมักจะฝังรกของลูกสาวไว้ใต้บันไดเพราะเชื่อว่าลูกสาวจะอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน และอีกประการหนึ่งคือลูกสาวจะต้องเป็นผู้สืบทอด การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่อยู่บนบ้านและจะเป็นผู้สืบทอดตระกูลต่อจากแม่

นอกจากส่วนประกอบของบ้าน และวัสดุเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือนแล้ว เครื่องมือในการผลิตหรือการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงก็เป็นที่น่าสนใจเช่นกัน กล่าวคือ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการล่าสัตว์ของชาวกะเหรี่ยง มีด้วยกันหลายชนิดเช่น คันกระสุน มีดสั้นปลายแหลม มีดยาว แร้วดักก้น แยกหรือสัตว์เล็ก ไช จอบ ธนู หน้าไม้ เป็นต้น ที่น่าสนใจคือ ดันไม้ที่ใช้ยิงทำยาพิษสำหรับยิงสัตว์ เรียกว่า “ตันจิ้ง” ชาวบ้านจะใช้ยางไม้ชนิดนี้อาบไว้ที่ธนูหรือหน้าไม้เพื่อช่วยในการล่าสัตว์

ประเพณีและพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยง

1. ประเพณีย่องสาว

สังคมกะเหรี่ยงเป็นสังคมที่มีกิจกรรมยามว่างตอนกลางคืน เพราะกลางวันจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน เมื่อมีเวลาว่างก้มก็จะไปมาหาสู่และจับกลุ่มพูดคุยซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้นการขึ้นเยี่ยมเยียนบ้านในยามค่ำคืนไม่ใช่ว่าจะตีกตีสนักเพียงใดก็จะได้รับการต้อนรับจากเจ้าของบ้านเป็นอย่างดี ดังนั้นการพบปะกันระหว่างหนุ่มสาวในหมู่บ้านก็จะมีโอกาสในยามค่ำคืนเช่นกัน ก่อให้เกิดกิจกรรมทางสังคมที่ถือเป็นแบบแผนปฏิบัติในกลุ่มหนุ่มสาว คือ กิจกรรมที่คนทั่วไปเรียกว่า “การย่องสาว” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชายหนุ่มเข้าไปคุยกับหญิงสาวตอนกลางคืน โดยที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้ใกล้ชิดกัน กิจกรรมดังกล่าวจะเริ่มต้นด้วยฝ่ายหนุ่มขึ้นไปเที่ยวและพูดคุยกันมักจะเอาเครื่องดนตรีที่ตนถนัดไปด้วย ส่วนใหญ่จะเป็น “เมตารี” หรือ “นาเดย์” เพราะชายหนุ่มกะเหรี่ยงแทบทุกคนจะมีความสามารถทางดนตรีไม่ว่าชนิดใดก็ตามชนิดหนึ่ง ในขณะที่พูดคุยหรือร้องเล่นดนตรีนั้นบางครั้งหญิงสาวก็จะร่วมร้องเพลงด้วยบางทีก็ร้องเพลงตอบโต้กัน ในอดีตมีเพลงที่ร้องตอบโต้กันเป็นการทดลองภูมิปัญญาซึ่งกันและกันเรียกว่า “ต้องตะคุ” โอกาสนี้เองชายหนุ่มก็จะมองหาสาวที่ถูกใจและหมายปองเอาไว้ โดยเรียกให้ฝ่ายหญิงออกมาจากห้องเพื่อพูดคุยด้วย ถ้าฝ่ายหญิงไม่รังเกียจก็จะออกมาคุยด้วย ฝ่ายชายก็จะได้โอกาสเปิดเผยความรู้สึกในใจของตนให้ฝ่ายหญิงได้รับรู้ บางครั้งการพูดคุย ของหนุ่มสาวอาจจะดำเนินไปจนถึงสว่างหรือบางทีชายหนุ่มก็จะนอนที่บ้านฝ่ายหญิงก็ได้ แต่ต้องกลับไปตอนเช้าตรู่เพื่อป้องกันมิให้เป็นที่ครหานินทาของชาวบ้าน อันจะเสื่อมเสียชื่อเสียงของฝ่ายหญิง

2. พิธีแต่งงาน

การแต่งงานจะเริ่มต้นจากการชอบพอรักใคร่ตกลงใจ ซึ่งนอกจากจะโดยการย่องสาวแล้ว หนุ่มสาวกะเหรี่ยงสะกออาจจะได้พบปะกันในงานศพ ซึ่งเป็นงานที่ถือว่าหนุ่มสาวจะได้มีโอกาสพบปะและเกี่ยวพาราสีกัน หนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงจะรู้สึกว่าตัวเองเป็นหนุ่มสาวแล้ว ก็ต่อเมื่อได้ร่วม ร้องเพลงชีวิตในงานศพ ด้วยบทเพลงอย่างมีไหวพริบโต้ตอบกัน เพลงที่ร้องเรียกว่า “ทา” เริ่มต้นด้วยการร้องถามว่าเป็นใครมาจากไหน และตอนท้ายจะบอกความในใจที่แนบแน่นให้ฝ่ายตรงข้ามได้รับรู้ นอกจากจะพบปะกันในงานศพแล้วหนุ่มสาว อาจจะมีโอกาสพบกันใน

ที่อื่นบ้างเช่นไปทำไร่ การเอาแรงหยอดข้าวเกี่ยวข้าวหรือฟาดข้าว ต่างก็เป็นโอกาสที่หนุ่มสาวจะได้พบกัน

หลังจากหญิงชายตกลงใจกันแล้ว จึงไปสู่ขอทำความตกลงกันระหว่างผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย แล้วกำหนดวันแต่งงาน ส่วนใหญ่จะตรงกับช่วงฤดูว่างงานจากในไร่ คือเดือน 12 ถึงเดือน 8 ซึ่งอยู่ประมาณต้นเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ สำหรับกะเหรี่ยงโปว์จะห้ามแต่งงานในช่วงเข้าพรรษา ในวันแต่งงานทางบ้านเจ้าสาวจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำพิธีคือ หมี่(ข้าว) หมี่ลิ(ขนมข้าวแดงงา) สะกุก(กล้วย) ฉี่ฟู(อ้อย) หมี่โต่ง(ข้าวหอม) ที่(น้ำ) และที่ขาดไม่ได้คือลูเซ่ย(ด้ายผูกมือ) นอกจากนั้นจะมีกับข้าวหรือผลไม้บางอย่างอื่นมาเพิ่มเติมอีกก็ได้

พิธีแต่งงานจะเริ่มในตอนสายแต่ห้ามเลยเที่ยงเด็ดขาด เริ่มด้วยเจ้าบ่าวจะเดินมาที่บ้านของเจ้าสาว เมื่อมาถึงเจ้าสาวจะต้องล้างเท้าให้เจ้าบ่าวพร้อมทั้งเชื้อเชิญให้เจ้าบ่าวกับเพื่อนขึ้นเรือนต่อจากนั้น "เกยคู่(ผู้ทำพิธี)" ก็จะเริ่มประกอบพิธีด้วยการนำด้ายแดงขาวไปแตะอาหาร น้ำ และของอื่น ๆ ที่อยู่ในการตั้งเบื่องหน้าคู่บ่าวสาวแล้วผูกข้อมือให้หนุ่มสาวทั้งคู่ จากนั้นก็จะหยิบกับข้าวอย่างละหนิดอย่างละหน้อยจนครบทุกชนิดแล้วนำไปวางบนศีรษะหรือบนป่าของคู่แต่งงาน พลางกล่าวให้ศีลให้พร ต่อจากนั้นทุกคนในหมู่บ้านก็จะทำเช่นเดียวกันจนครบทุกคนที่มาร่วมงาน เมื่อทุกคนที่มาร่วมงานผูกมือให้คู่แต่งงานแล้วจากนั้นจะนำงาดำมาขัดหัวตัวของคู่บ่าวสาว บางรายมีการให้สิ่งของที่ทำได้ด้วยเงินด้วยการนำสิ่งของนั้นทำเป็นชิ้นเล็ก ๆ ใส่ไว้ในปากเจ้าบ่าวแล้วให้เจ้าสาวจูบเอาเงินนั้นมาซึ่งเรียกเสียงเฮฮาได้ตลอดงาน ต่อจากนั้นเพื่อนฝ่ายชายและเพื่อนฝ่ายหญิง ซึ่งจะต้องยังเป็นคนที่ยังไม่แต่งงานทั้งคู่จะทำพิธีป้อนอาหารให้คู่หนุ่มสาว โดยเพื่อนฝ่ายชายจะป้อนฝ่ายหญิงและเพื่อนฝ่ายหญิงจะต้องป้อนฝ่ายชาย จากนั้นก็ยกสำหรับกับข้าวออกมาเลี้ยงดูแขกที่มาร่วมงานเป็นอันเสร็จพิธี ในอดีตจะมีขั้นตอนการทูปด้วยขามให้แตกและรื้อหลังคาบ้านออก บางครั้งก็รื้อบ้านออกแล้วให้ฝ่ายชายซ่อมแซมให้เสร็จภายในวันเดียว ส่วนใหญ่จะรื้อออกเพียงครึ่งหลังเพื่อทดสอบความสามารถของฝ่ายชาย บางครั้งการแต่งงานอาจจะมีการทำพิธีแบบรวบรัดง่าย ๆ ที่เรียกว่า "ไปรียที่" คือ การทำพิธีบอกกล่าวแก่ "ภูษะดู" ซึ่งเป็นเจ้าที่ประจำหมู่บ้าน และ "ซ่งทะเลเรีย" ซึ่งเป็นเจ้าแห่งน้ำ เพียงเท่านี้ก็ป็นอันเสร็จพิธี

สังคมกะเหรี่ยงจะยึดถือคติในการครองคู่แบบผัวเดียวเมียเดียวอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะ การล่วงละเมิดประเวณีขั้นนี้มิเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ไม่ใช่สามีภรรยาของตนเองจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง และถูกขับไล่ออกไปจากหมู่บ้านพร้อมทั้งปรับไหมทั้งหญิงชาย ส่วนการลงโทษจะใช้วิธีขอขมาต่อศาลประจำหมู่บ้าน ผีประจำตระกูล แล้วจะเขียนติไลให้ลงจากบ้านไป เวลาลงบันไดจะต้องคลานลงมาเหมือนสุนัขจะมีคนถือไม้ตีอยู่ที่บันไดอีก ขณะนั้นก็จะมีคนเทข้าวลงในรางข้าวที่ให้สุนัขกิน พร้อมกับให้ผู้ทำผิดประเพณีคลานไปกินข้าว เสร็จแล้วจะไล่ตีให้พ้นหมู่บ้าน

สังคมวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงมีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติ ซึ่งแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ในลักษณะที่เคารพธรรมชาติไม่เอาเปรียบธรรมชาติ ทำให้สังคมกะเหรี่ยงดำรงอยู่ได้ภายใต้กฎของธรรมชาติ โดยถือคติว่ามนุษย์เป็นเพียงตัวหนอนที่อาศัยอยู่ในป่าและกินใบไม้เป็นอาหารเท่านั้น (หม่องแป, สัมภาษณ์) อย่างไรก็ตามด้วยโลกทัศน์ที่ยังอยู่กับธรรมชาติประกอบกับ

อาศัยอยู่ในป่า ทำให้กะเหรี่ยงถูกมองไปในเชิงลบ หรือถูกตัดทอนออกไปจากการรับรู้ของสังคมไทย คนบางกลุ่มไม่เข้าใจในระบบความคิดของคนกะเหรี่ยง มีจิตวิญญาณ ที่ผูกพันกับป่าอันเป็นระบบนิเวศทางธรรมชาติมากเพียงใด วิธีการดำเนินชีวิตทั้งระบบของชาวกะเหรี่ยงนั้น ล้วนแต่เป็นวิถีที่สร้างสมดุลย์ให้ผืนป่าทั้งสิ้น คุณค่าของความเป็นมนุษย์ของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงผูกพันอยู่กับป่าอันเป็นระบบนิเวศทางธรรมชาติมากเพียงใด วิธีดำเนินชีวิตทั้งระบบของชาวกะเหรี่ยง ล้วนแต่เป็นวิถีที่สร้างความสมดุลย์ให้แก่ผืนป่าทั้งสิ้น คุณค่าความเป็นมนุษย์ของกะเหรี่ยง จะผูกพันกับธรรมชาติ ความงดงามต่าง ๆ ของเผ่าพันธุ์ถูกสร้างสรรค์มาจากธรรมชาติ ในขณะที่โลกทัศน์ของคนสังคมเมืองว่ากะเหรี่ยงเป็นเผ่าพันธุ์ที่ล้าหลัง ด้อยพัฒนา จึงต้องเข้าไปช่วยเหลือ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งนัยสำคัญคือการนำวัฒนธรรมเมืองเข้าไปครอบงำความงดงามในวิถีชีวิตของเผ่าพันธุ์ ความเป็นกะเหรี่ยงจึงค่อย ๆ ถูกกลืนหายไป อย่างไรก็ตาม คุณค่าความเป็นมนุษย์ของชาวกะเหรี่ยงก็ยังคงผูกพันอยู่กับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง

วิถีชีวิตของคนกะเหรี่ยงตั้งแต่เกิดจนตายนั้นจะสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติได้อย่างงดงามและชัดเจน ชาวกะเหรี่ยงจะทำอะไรแต่เพียงพอกิน ไม่ไค่นไม้ใหญ่ เพราะจะทำให้หน้าแห้ง และคุณภาพของดินจะเสียความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังทำไร่หมุนเวียน ทำให้พืชมีโอกาสดักตัวจนมีความอุดมสมบูรณ์ เกื้อกูลเผ่าพันธุ์ได้ยาวนาน แต่เพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรมทำให้เข้าใจว่าเป็นการทำลายธรรมชาติ เพราะทำไร่หมุนเวียนต้องตัดป่า และอีกประการหนึ่ง การทำไร่ที่ได้ผลผลิตเพียงแคंपอกกินไม่มีตัวเลขที่เป็นรายได้เฉลี่ย ประชากรแสดงรายได้ถึงความยากจนและด้อยพัฒนา ความคิดสองประเด็นนี้มีเหตุมาจากความแตกต่างในแง่คิดพื้นฐานของแต่ละวัฒนธรรม จึงพยายามปรับเปลี่ยนชาวกะเหรี่ยง ให้เป็นคนพื้นราบด้วยการทำให้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงสูญสลายไป ความแตกต่างในแง่คิด ซึ่งส่งผลในทางปฏิบัติมีหลายประการ เช่นการปฏิเสธรื่องผีและอาถรรพ์ของป่าซึ่งเป็นความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงที่คนเมืองมองว่าไร้สาระ การมองว่าวิถีชีวิตที่ต้องอยู่และผูกพันกับธรรมชาติของชาวกะเหรี่ยงเป็นการทำลายความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่อนุรักษ์ทางธรรมชาติ จึงมีความคิดอพยพออกจากพื้นที่ทำกินดั้งเดิมทั้ง ๆ ที่เป็นชุมชนดั้งเดิมที่เก่าแก่มากกว่า 200 ปี ซึ่งในความเป็นจริงแล้วพื้นที่ป่าในหลายพื้นที่คงอยู่ได้เพราะชาวกะเหรี่ยงมีระบบความเชื่อ ความเข้าใจในระบบนิเวศของป่า อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการรักษาธรรมชาติให้คงรักษาความสมบูรณ์สืบต่อมานับร้อยปีด้วยวิถีชีวิตที่กลมกลืนเป็นหนึ่งในเดียวกับชาตินั้นเอง

นาฏศิลป์ของชาวกะเหรี่ยง

ศิลปะด้านการแสดงของชาวกะเหรี่ยงที่มีชื่อเสียงมากได้แก่“เทอลียโตว” คนไทยจะเรียกการแสดงชนิดนี้ว่า“รำตง(Dong Dance)” ซึ่งเป็นการรำและร้องเพลงเล่าเรื่องราวทางพุทธศาสนา ดำนาน นิตานต่าง ๆ จารัตประเพณี ตลอดจนการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว เทอลียโตวเป็นการแสดงที่มีบทบาทมากในสังคมชาวกะเหรี่ยงและเป็นการขัดเกลาทางสังคมอีกทางหนึ่งด้วยเช่น เนื้อหาที่กล่าวถึงการรักษาวัฒนธรรม การวางตน การดำเนินชีวิต การแต่งกายของกะเหรี่ยง เป็นต้น

เทอลีโตวจะแสดงในโอกาสที่ว่างเว้นจากการทำไร่ เพราะในขณะที่อยู่ในฤดูการทำไร่ ชาวกะเหรี่ยงจะต้องแยกย้ายกันไปทำไร่ในป่าที่ไกลออกไปจากหมู่บ้านซึ่งจะต้องมีภาระหนัก ทุกคนจะต้องช่วยกันทำไร่เพื่อให้ได้ผลผลิตไว้บริโภคตลอดปีหน้า เมื่อเสร็จสิ้นการทำไร่ ก็จะกลับมาอยู่รวมกันที่หมู่บ้าน ช่วงนี้เองที่เป็นโอกาสได้พบปะสังสรรค์กันในสังคมกะเหรี่ยง และจะร่วมกันฝึกซ้อมเทอลีโตวไว้แสดงในโอกาสหรือ เทศกาลต่าง ๆ ที่จะมาถึงในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำไร่ เทอเรียโตวนิยมแสดงในเวลากลางคืนหลังจากที่เสร็จสิ้นจากกิจวัตรประจำวัน ในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงจะมีลานสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ กองไฟกองใหญ่จะถูกก่อขึ้นที่ด้านหนึ่งของลานเพื่อสร้างความสว่างและความอบอุ่นยามค่ำคืน นักดนตรีจะนั่งเป็นแถวหันหน้าเข้าหากันระหว่างกลุ่มนักดนตรีและผู้รำซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชายหนุ่มหญิงสาว ในหมู่บ้านโดยจะมีผู้ชมอยู่รอบ ๆ ลาน บรรยากาศเช่นนี้จะเกิดขึ้นทุกคืนเป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกันทั้งหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามเทอลีโตวมิได้เป็นเพียงการแสดงของหนุ่มสาวเท่านั้น ผู้ที่มีครอบครัวแล้ว ถ้าหากมีเวลารว่างก็สามารถร่วมแสดงได้เช่นกัน แต่จะเป็นเทอลีโตวอีกแบบหนึ่งที่มีจังหวะลีลาที่ช้า อ่อนช้อย เรียกว่า "โตวโฮ่หล่อง" หรือ "โตวมิงซา" อันหมายถึงเทอลีโตวของคนแก่

เมื่อถึงโอกาสเทศกาลและพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งมักจะเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินแทบทั้งสิ้น เทอเรียโตวจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้าน ในเทศกาลหรือพิธีกรรมต่าง ๆ แต่ละครั้งชาวกะเหรี่ยงจะส่งข่าวไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดลานซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับแสดง แต่ละหมู่บ้านที่ทราบข่าวก็จะนำเทอลีโตวของแต่ละหมู่บ้านออกมาแสดงผลัดเปลี่ยนกันตลอดงาน ดังนั้นเทอลีโตวจึงเป็นที่ขีดหน้าชูตาและเป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านที่มาร่วมเทศกาลหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งมักจะผลัดเปลี่ยนเวียนกันจัดในทุกหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงโดยเฉพาะกะเหรี่ยงโปว์

นอกจากเทอลีโตวแล้ว ชาวกะเหรี่ยงยังมีการแสดงอื่น ๆ อีกที่ใช้สร้างบรรยากาศในงานรื่นเริงต่าง ๆ เช่น การรำดาบ การรำมือ อันเป็นศิลปะการต่อสู้ ซึ่งศิลปะการต่อสู้เหล่านี้จะใช้เครื่องดนตรีต่าง ๆ ได้แก่ ทะ(กลองยาว) โหม่ว(โหม่ง) ปี่หรือปี่ป่า(แคน) แจ่งจี(ฉาบ) และวาและเคาะ(โกร่ง) บรรเลงประกอบให้มีความคึกคักสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานในเทศกาลหรือพิธีกรรมที่จัดขึ้น

กะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตกของไทย

ปัจจุบันชีวิตความเป็นอยู่ของกะเหรี่ยงโปว์ในภูมิภาคตะวันตกของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ลักษณะเด่นประจำเผ่าของกะเหรี่ยงโปว์ในยุคโบราณแทบจะกลายเป็นตำนานของคนรุ่นใหม่ไปแล้ว เพราะกะเหรี่ยงโปว์รุ่นใหม่ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยอย่างค่อยเป็นค่อยไป กล่าวคือ หันมานับถือศาสนาพุทธตามแบบไทยบ้าง บ้างก็รับราชการในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม แต่ยังมีกะเหรี่ยงโปว์ในบางพื้นที่ที่อยู่ในป่าอนุรักษ์ต่าง ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตมากนักจึง

ทำให้อาศัยอยู่อย่างสันโดษตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของกะเหรี่ยง ดังนั้นในช่วงระยะหนึ่งหรือสองศตวรรษข้างหน้าหมู่บ้านของกะเหรี่ยงโปรว้ในภูมิภาคตะวันตกของไทยที่อาศัยอยู่บนพื้นราบและมีการคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วก็จะมีสภาพเช่นเดียวกับชีวิตความเป็นอยู่เหมือนคนไทยโดยทั่วไป

จังหวัด	อำเภอ	หลังคาเรือน	จำนวนประชากร	
กาญจนบุรี	เมือง *	634	2,083	59.6 % เป็นกะเหรี่ยง
	ไทรโยค *	2,657	12,337	
	ศรีสวัสดิ์ *	956	5,165	
	ทองผาภูมิ *	1,721	8,418	
	สังขละบุรี *	1,254	5,165	
ราชบุรี	สวนผึ้ง	2,470	11,671	
	ปากท่อ	129	335	
สุพรรณบุรี	ด่านช้าง *	807	3,799	60 %
เพชรบุรี	หนองหญ้าปล้อง	453	2,275	เป็นกะเหรี่ยง
ประจวบคีรีขันธ์	หัวหิน	315	1,681	
	ปราณบุรี	96	437	

หมายเหตุ เครื่องหมาย * เป็นพื้นที่ที่มีชาวเขาเผ่าอื่น ๆ อาศัยอยู่ด้วย

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงแห่งชาติ.

ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2536. กรุงเทพฯ, 2536 : หน้า 20 - 23.

กะเหรี่ยงโปรว้ที่อยู่ในภูมิภาคตะวันตกของไทย จะกระจายอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

กะเหรี่ยงโปรว้ในภูมิภาคตะวันตกของไทย เรียกตัวเองว่า “โผล่ว” (Phlong) ซึ่งแปลว่า “คน” (Hinton 1969 : 3 ; Hamilton 1976 : 8 อ้างอิงจาก จันทบูรณ สุทธิ 2528 : 9) นักวิชาการทางด้านมานุษยวิทยาจะเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “กะเหรี่ยงโป” หรือ “กะเหรี่ยงโปรว้” นั้นเอง ตามตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาระบุว่า ครั้งแรกนั้นชาวกะเหรี่ยงได้อพยพจากประเทศเมียนมาไปอาศัยอยู่ที่เมืองก่องมะพร้าว(กาญจนบุรี)บริเวณที่เรียกว่า “ทังเล่อวโหว่” (คำว่า ทัง แปลว่าน้ำแม่ น้ำหรือลำห้วย, เล่อว แปลว่าหิน, โหว่ หรือ แปลว่าสีแดง) คือบริเวณที่เป็น ลำน้ำแควน้อยกับลำน้ำแควใหญ่ไหลมาบรรจบกัน ซึ่งก็คือต้นสายของแม่น้ำแม่กลองในปัจจุบันนั่นเอง อยู่มาไม่นานนัก เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับการทำนาในที่ลุ่มและการใช้ชีวิตปะปนกับคนไทยในเมืองอีกทั้งอากาศในเมืองก็ร้อนเกินไป ทำให้คนกะเหรี่ยงมีชีวิตรอยู่อย่างยากลำบากพวกเขาจึงได้ส่งตัวแทนไปกราบบังคมทูลต่อพระเจ้าแผ่นดินไทย เพื่อขออนุญาตย้ายออกไปอยู่ตามป่าเขานอกเมืองเหมือนดังแต่ก่อน ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินไทยก็ทรงเข้าพระทัยจึง

ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พวกเขาย้ายออกไปอยู่ตามป่าเขาทางด้านตะวันตกของ สยามประเทศนับแต่นั้นเป็นต้นมา

การอพยพของคนกะเหรี่ยงออกจากเมืองเข้าสู่ป่าในครั้งนั้น แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกัน โดยการยึดเอาสายน้ำเป็นเส้นทางหลักสำหรับการเดินทาง (พงค์ ศรีทอง 2537 : 108) กล่าวคือ

กลุ่มแรก ได้ย่นขึ้นไปตามลำน้ำแควน้อย ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามลำห้วยสาขาต่าง ๆ แถบอำเภอทองผาภูมิ และอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สังขละบุรีนั้น เป็นเมืองที่เติบโตมาจากชุมชนกะเหรี่ยง และคนกะเหรี่ยงเองก็เคยมีฐานะทางสังคมเป็นที่ ยอมรับถึงกับได้รับตำแหน่งเจ้าเมืองและนายอำเภอมาแล้วหลายคน

กลุ่มที่สอง ได้แยกกับกลุ่มแรกออกจากลำน้ำแควน้อยไปทางตะวันตกเฉียงใต้ โดยการ ย่นขึ้นไปตามลำน้ำพาชี ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำแควน้อย กลุ่มนี้คือชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ ตามป่าเขาในเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ด้านที่ติดกับอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรีใน ปัจจุบันนั่นเอง

กลุ่มที่สาม ได้อพยพขึ้นไปตามลำน้ำแควใหญ่ขึ้นไปทางอำเภอศรีสวัสดิ์ในปัจจุบัน (เมืองศรีสวัสดิ์นี้ก็เคยมีคนกะเหรี่ยงเป็นนายอำเภอปกครองอยู่เช่นกัน) เมื่ออพยพไปถึงแก่งยาว อันเป็นจุดบรรจบของลำน้ำแควใหญ่กับลำห้วยขาแข้ง

คนกะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งยังคงเดินทางย่นลำน้ำแควใหญ่ต่อไปและได้แยกย้ายกันไป ตั้งถิ่นฐานบริเวณห้วยไม้ยากล่อง(แม่กลอง) และห้วยไม้ย่องทา(แม่จันทะ) ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร จังหวัดกาญจนบุรีและบางส่วนอยู่ในเขตอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งได้แยกไปตามลำห้วยขาแข้งตลอดจนห้วยแม่ติและลำห้วยสาขาอื่น ๆ ซึ่งบริเวณนี้เคยมีชุมชนเก่าแก่ของกะเหรี่ยง เช่น บ้านต้นตาล และบ้านกริ่งไกร แต่เป็นที่ น่าเสียดายว่า ปัจจุบันที่ตั้งของชุมชนเหล่านี้ได้ถูกน้ำเหนือเขื่อนศรีนครินทร์ท่วมไปหมด จนไม่สามารถเห็นร่องรอยอะไรได้เลย

กลุ่มสุดท้าย ได้แยกจากกลุ่มสามตรงบริเวณบ้านลาดหญ้าขึ้นไปตามลำตะเพิน ย่นขึ้นไปทางเหนือผ่านย่านที่ปัจจุบันเป็นบ้านหนองรี หนองปรือ ของอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี เข้าเขตอำเภอด่านช้างจังหวัดสุพรรณบุรี ตอนปลายของลำตะเพินนี้ มีลำห้วยเล็กที่สำคัญอีก สองสายด้วยกัน คือ ห้วยองค์พระ และห้วยตะเพิน “คนเฒ่า” ที่เมืองสุพรรณก็คือ ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้และตรงจุดที่เป็นแหล่งกำเนิด ของลำห้วยตะเพิน นั้นก็ยังมีหมู่บ้านของคนเฒ่า ตั้งอยู่ชื่อว่า “บ้านตะเพินคี” คำว่า “ตะเพิน” หมายถึง ชื่อลำห้วยตะเพิน ส่วนคำว่า “คี” ในภาษาของคนเฒ่าแปลว่าปลายหรือยอดสุดของลำห้วย ซึ่งก็หมายความว่า หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ ณ ปลายสุด หรือจุดกำเนิดของลำตะเพินนั่นเอง

กะเหรี่ยงโปวในพื้นที่ที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเรื่องผ้าที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกายในแง่ของประวัติความเป็นมา

ลักษณะ ประโยชน์ใช้สอย วัตถุประสงค์ที่ใช้ ลวดลาย เทคนิคการทอ และวิธีใช้ของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ในภูมิภาคตะวันตกของไทย โดยเลือกพื้นที่ที่มีชาวกะเหรี่ยงโปว์อาศัยอยู่หนาแน่น และยังคงรักษาประเพณีการแต่งกายดั้งเดิม ในพื้นที่ของ 3 จังหวัด คือ

1. จังหวัดกาญจนบุรี ศึกษาในพื้นที่ 2 อำเภอ คือ

1.1 อำเภอสังขละบุรี ที่ตำบลไล่โว่ คือ

- หมู่บ้านสนเฝ้า
- หมู่บ้านกองมั่ง
- หมู่บ้านเกาะสะเดิง
- หมู่บ้านไล่โว่ ซ่าละวะ
- หมู่บ้านทีไล่ป่า
- หมู่บ้านจะแก

1.2 อำเภอศรีสวัสดิ์ ที่ตำบลเขาโจด คือ

- หมู่บ้านท่าลำไย
- หมู่บ้านน้ำพุ

2. จังหวัดราชบุรี ศึกษาในพื้นที่ 1 อำเภอ คือ อำเภอสวนผึ้ง ใน 1 ตำบล คือ

- หมู่บ้านบ่อ ตำบลสวนผึ้ง

3. จังหวัดสุพรรณบุรี ศึกษาในพื้นที่ 1 อำเภอ คือ อำเภอด่านช้าง ใน 1 ตำบล คือ ตำบลวังยาวใน 2 หมู่บ้าน คือ

- หมู่บ้านกล้วย
- หมู่บ้านห้วยหินดำ

จังหวัดกาญจนบุรี

เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 3 ของประเทศไทยรองจากจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดนครราชสีมา คือมีพื้นที่ 20,345 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศตะวันตก โดยทางรถยนต์ประมาณ 129 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ คือ

ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดตาก อุทัยธานี

ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม

ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดราชบุรี

และทิศตะวันตกติดต่อกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมา

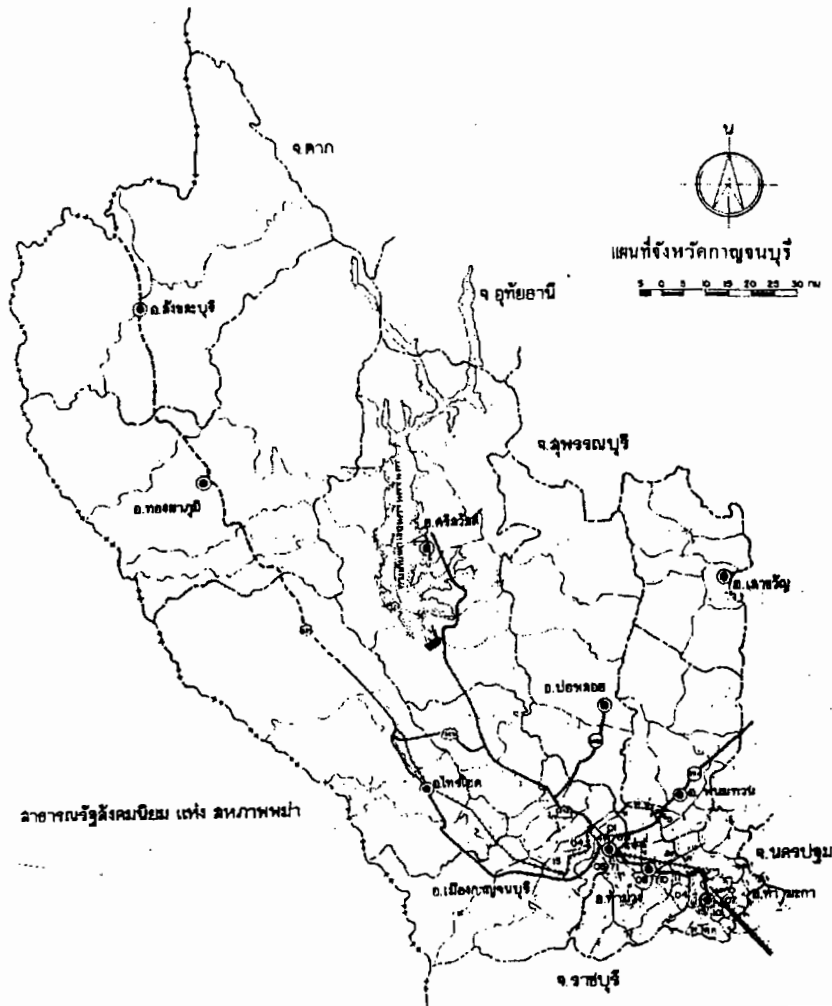
จังหวัดกาญจนบุรีนี้ มีพื้นที่ราบเพียง 1 ส่วน และเป็นป่าเขา 2 ส่วน ภูเขาสูงที่สำคัญทอดตัวตั้งขนานกับเส้นพรมแดนของประเทศตามลำดับคือ เทือกเขาตะนาวศรี เทือกเขาถนนธงชัย เทือกเขากำแพง เทือกเขาช่องอินทรี เป็นต้น

จังหวัดกาญจนบุรีแบ่งระบบการปกครองเป็น 10 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอทองผาภูมิ อำเภอสังขละบุรี อำเภอบ่อพลอย อำเภอท่าม่วง

อำเภอท่ามะกา อำเภอพนมทวน และอำเภอเลาขวัญ ในอำเภอดังกล่าวมีกะเหรี่ยงโปรว้ออาศัยอยู่ในพื้นที่ของ

- อำเภอเมือง พื้นที่ตำบลบ้านเก่า
- อำเภอไทรโยค พื้นที่ตำบลบ้องตี้ ตำบลลุ่มสุม ตำบลท่าเสา ตำบลศรีมงคล ตำบลไทรโยค ตำบลวังกระแจะ
- อำเภอทองผาภูมิ พื้นที่ตำบลท่าขนุน ตำบลปิล็อก ตำบลหินลาด ตำบลลิ่นถิ่น
- อำเภอสังขละบุรี พื้นที่ตำบลไล่โว่ ตำบลหนองลู ตำบลปรังเผล
- อำเภอศรีสวัสดิ์ พื้นที่ตำบลด่านแม่ฉลวย ตำบลนาสวน ตำบลเขาโจด
(หมายเหตุ ชื่อตำบลที่ขีดเส้นใต้คือตำบลที่ทำการวิจัย)

แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่มีชาวกะเหรี่ยงอยู่หนาแน่นและยังคงยึดถือประเพณีการแต่งกายแบบดั้งเดิมคือ ที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี และตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์

ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี

ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสังขละบุรี มีคำบอกเล่าสืบต่อกันมาว่าเดิมอาศัยอยู่ที่บ้านเมกะวะ เขตมะละแหม่ง ประเทศเมียนมา ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ได้ส่งตัวแทนเข้าไปติดต่อกับเจ้าเมืองกาญจนบุรี เพื่อที่จะขอเข้ามาตั้งถิ่นฐาน อยู่ในบริเวณชายแดนไทยเมียนมาซึ่งอยู่บริเวณใกล้กับ ด่านเจดีย์สามองค์ เมื่อได้รับคำยินยอม ผู้นำชาวกะเหรี่ยงจึงได้เข้ามาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ณ เมืองกาญจนบุรีเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ไทยในปี พ.ศ. 2331 เสร็จแล้วชาวกะเหรี่ยงจึงได้เริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในพื้นที่บริเวณห้วยของกาเลีย อำเภอสังขละบุรี กระจายอยู่ตามลำห้วย ลำธารต่าง ๆ

สำหรับเส้นทางการอพยพเข้ามาในประเทศไทยเชื่อกันว่าชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่อำเภอสังขละบุรีได้ใช้เส้นทางเดินทัพระหว่างไทยกับพม่า ปัจจุบันเป็นเส้นทางอยู่ที่หมู่บ้านทิลป่า ซึ่งชาวกะเหรี่ยงใช้เส้นทางนี้เดินทางไปมาระหว่างไทยกับเมียนมา และเชื่อกันว่าเป็นเส้นทางที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ใช้เป็นเส้นทางเดินทัพจากเมืองแครงในประเทศพม่าเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งตรงกับบริเวณทุ่งหญ้าขนาดใหญ่อยู่กลางป่าชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “เวียผะดู” ซึ่งหมายถึงทุ่งใหญ่ ก็คือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรที่รู้จักกันในปัจจุบัน (ไมตรี เสดะพันธ์ , สัมภาษณ์)

จนกระทั่งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่าประเทศอังกฤษเริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศพม่า จึงทรงสร้างความสัมพันธ์กับชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่ตั้งถิ่นฐาน อยู่บริเวณชายแดนไทย - พม่า โดยแต่งตั้งขุนสุวรรณซึ่งเป็นหัวหน้ากะเหรี่ยงอยู่แล้วให้ขึ้นเป็นหัวหน้าเมืองสังขละบุรีแล้วพระราชทานยศเป็นพระศรีสุวรรณคีรี เพื่อทำหน้าที่เป็นเจ้าเมืองปกครองเมืองสังขละบุรี อันเป็นเมืองหน้าด่านไทย - พม่า (สมภพ ลาขโรจน์ 2536 : 43) ซึ่งในสมัยนั้นตั้งอยู่บริเวณบ้านสนเฝ้าอันเป็นบริเวณปลายลำน้ำโรตีก่อนจะไหลลงสู่ลำน้ำของกาเลีย จนถึงพระศรีสุวรรณคีรี(ทะจิมโปรย เสดะพันธ์)เจ้าเมืองสังขละบุรีคนสุดท้าย(อองเหม่งโจ้, สัมภาษณ์) ซึ่งภายหลังผู้นำชาวกะเหรี่ยงในเมืองสังขละบุรีได้ สืบทอดตำแหน่ง พระศรีสุวรรณคีรีมาห้าชั่วคน

ตำบลไล่โว่เดิมคือเมืองสังขละบุรีเก่า ซึ่งต่อมาได้ปรับเปลี่ยนเมืองสังขละบุรีเป็นอำเภอวังกะ แล้วย้ายไปอยู่บริเวณลำน้ำสามสายที่ไหลมาบรรจบกัน คือ ลำน้ำรันตี ของกาเลีย และบิดลี ภายหลัง เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอสังขละบุรีอีกครั้งหนึ่ง พื้นที่เมืองสังขละบุรีเก่าจึงกลายเป็นตำบลไล่โว่จนปัจจุบัน ตำบลไล่โว่เป็นพื้นที่ป่าที่เต็มไปด้วยตำนานของชาวกะเหรี่ยงโปว์ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นพื้นที่ป่าอันศักดิ์สิทธิ์มีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นหุบเขาทั้งหมดถึง 99 หุบเขา ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “คูนี่คูนหว่อง” ซึ่งจะมีเจ้าป่าเจ้าเขาทำหน้าที่ดูแลป่าชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่อาศัยในแถบนี้ จะต้องยึดถือจารีตประเพณีที่บรรพบุรุษได้กำหนดไว้

หากผู้ใดละเมิดจะผิดมีทำให้เจ้าป่าเจ้าเขาลงโทษให้มีอันเป็นไป ด้วยเหตุนี้ชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยในตำบลไล่โว่จึงยังคงยึดมั่นอยู่ในจารีต ประเพณีที่บรรพบุรุษได้กำหนดไว้ ปัจจุบันอำเภอสังขละบุรี มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ใน 3 ตำบล คือ ตำบลหนองลู ตำบลปรังเผล และตำบลไล่โว่ มีพื้นที่ประมาณ 3,349 ตารางกิโลเมตร โดยเป็นป่าเขาสามในสี่ของพื้นที่ตำบลไล่โว่ มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ใน 6 หมู่บ้าน คือ บ้านแสนพ่อง บ้านกองม่องทะ บ้านเกาะสะเต็ง บ้านไล่โว่ บ้านทิลป่า และบ้านจะแก รวมทั้งหมด 328 หลังคาเรือน จำนวนประชากร กะเหรี่ยงรวม 1,830 คน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอำนวยการ แก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ... 2536 : 313)

ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์

อำเภอศรีสวัสดิ์ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดอุทัยธานี สุพรรณบุรี ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอเมือง อำเภอไทรโยค และทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอศรีสวัสดิ์ประกอบด้วยตำบลต่าง ๆ 5 ตำบล คือ ตำบลเขาโจด ตำบลด่านแม่แฉลบ ตำบลท่ากระดาน ตำบลหนองเป็ด และตำบลนาสวน

ตำบลเขาโจด มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดอุทัยธานี ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลหนองปรือ ตำบลหนองรี อำเภอบ่อพลอย ทิศใต้ติดต่อกับตำบลนาสวน ตำบลด่านแม่แฉลบ และทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลชะแล อำเภอสังขละบุรี ในตำบลเขาโจดมีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ใน 7 หมู่บ้าน คือ บ้านพู่ช่อง บ้านเขาเหล็ก บ้านสามหลัง บ้านท่าลำไย บ้านกลาง บ้านตีนตก และบ้านบึงชะโด รวมทั้งหมด 401 หลังคาเรือน มีประชากร 2,278 คน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงแห่งชาติ.... 2536 : 310)

จังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรี มีพื้นที่รวม 5,196.5 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศตะวันตกโดยทางรถยนต์ 101 กิโลเมตร พื้นที่เป็นทั้งที่ราบลุ่มและที่ราบสูงหรือภูเขา จังหวัดราชบุรีมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี

ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรี

และทิศตะวันตกติดต่อกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมา

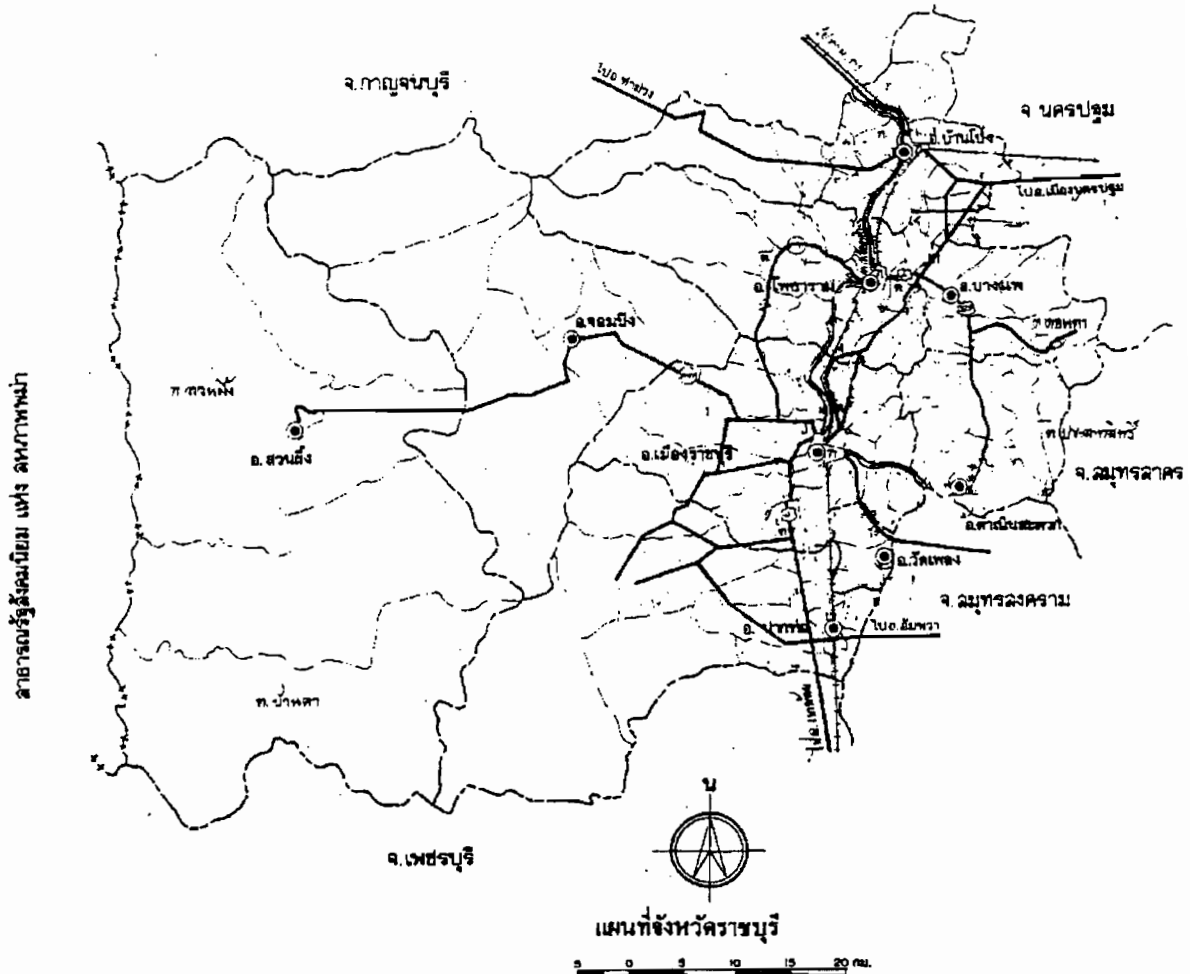
อำเภอสวนผึ้งนี้เป็นอำเภอที่อยู่ติดชายแดนทางทิศตะวันตกของจังหวัดราชบุรี ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาน้อยใหญ่ขึ้นสลับซับซ้อนกันทั่วไปซึ่งเป็นส่วนของเทือกเขาตะนาวศรี มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,145 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ คือ ทิศเหนือติดต่อกับเขตตำบล

กลอนโต อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ทิศใต้ติดต่อดำบลยางน้ำกลัด อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง และตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลบางคาญ อำเภอเมตตา จังหวัดทะวาย ประเทศเมียนมา

จังหวัดราชบุรีแบ่งระบบการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอจอมบึง
อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบางแพ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอปากท่อ อำเภอโพธาราม อำเภอวัดเพลง
และอำเภอสวนผึ้ง ในอำเภอดังกล่าวมีกะเหรี่ยงไปว อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่อไปนี้ คือ

- อำเภอสวนผึ้ง : ตำบลตะนาวศรี ตำบลสวนผึ้ง ตำบลบ้านบึง และตำบลบ้านคา
- อำเภอปากท่อ : ตำบลยางหัก

แผนที่ จังหวัดราชบุรี

สาธารณรัฐสังคมนิยม แห่ง ลพทพพมา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บข้อมูลเฉพาะอำเภอสวนผึ้ง คือ หมู่บ้านบ่อ ตำบลสวนผึ้ง

หมู่บ้านบ่อ ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง

ตำบลสวนผึ้ง มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือจดอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ทิศตะวันตกจดเขตประเทศเมียนมา โดยใช้ทิวเขาตะนาวศรีเป็นเส้นแบ่งเขต ทิศใต้จดตำบลบ้านบึงและทิศตะวันออกจดตำบลป่าหวาย กะเหรี่ยงในตำบลสวนผึ้งนี้ได้อพยพหนีพม่าเข้ามาในไทยมานานแล้วได้แยกย้ายกระจายกันอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรีบ้าง จังหวัดเพชรบุรีบ้าง ที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมบ้าง กะเหรี่ยงที่มาอยู่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมนั้นได้อพยพมายังหนองกะเหรี่ยง (ปัจจุบันคือหมู่บ้านหนองนกกระเรียน ตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี) จากหนองกะเหรี่ยงก็อพยพหนีคนไทยไปอยู่ที่ห้วยกะพลง จากห้วยกะพลงมาในหมู่บ้านทุ่งแหลม จึงอพยพมาอยู่ที่ตำบลสวนผึ้ง ชาวกะเหรี่ยงในตำบลสวนผึ้งนี้บางครอบครัวก็อพยพมาจากหมู่บ้านโป่งกระทิงบนในตำบลบ้านบึงอำเภอสวนผึ้งก็มี บางส่วนมาจากหมู่บ้านบึงในตำบลบ้านคา (วีระวัชร ปิ่นเขียว 2524 : 25-26)

ปัจจุบันตำบลสวนผึ้ง มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ใน 15 หมู่บ้าน คือ บ้านทุ่งแฝก บ้านวังส้มป่อย บ้านผาปก บ้านพระกำแพง บ้านหนองผาดัง บ้านท่ามะกรูด บ้านท่ามะขาม บ้านโกสอก บ้านบ่อเก่า บ้านเริ่มชัย บ้านทุ่งไม้แดง บ้านถ้ำหิน บ้านห้วยคลุ่ม บ้านห้วยผาก และบ้านตะโกกลาง รวมทั้งหมด 1,041 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 4,536 คน กะเหรี่ยงในตำบลสวนผึ้งนี้ บางครอบครัวก็อพยพมาจากหมู่บ้านโป่งกระทิงในตำบลสวนผึ้ง บางส่วนก็มาจากหมู่บ้านบึงในตำบลบ้านคาและบางส่วนก็มาจากประเทศเมียนมา

จังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่รวม 5,358 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ โดยทางรถยนต์ 169 กิโลเมตร มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่และมีบางส่วนเป็นที่ราบสูง จังหวัดสุพรรณบุรีมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดอุทัยธานีและจังหวัดชัยนาท

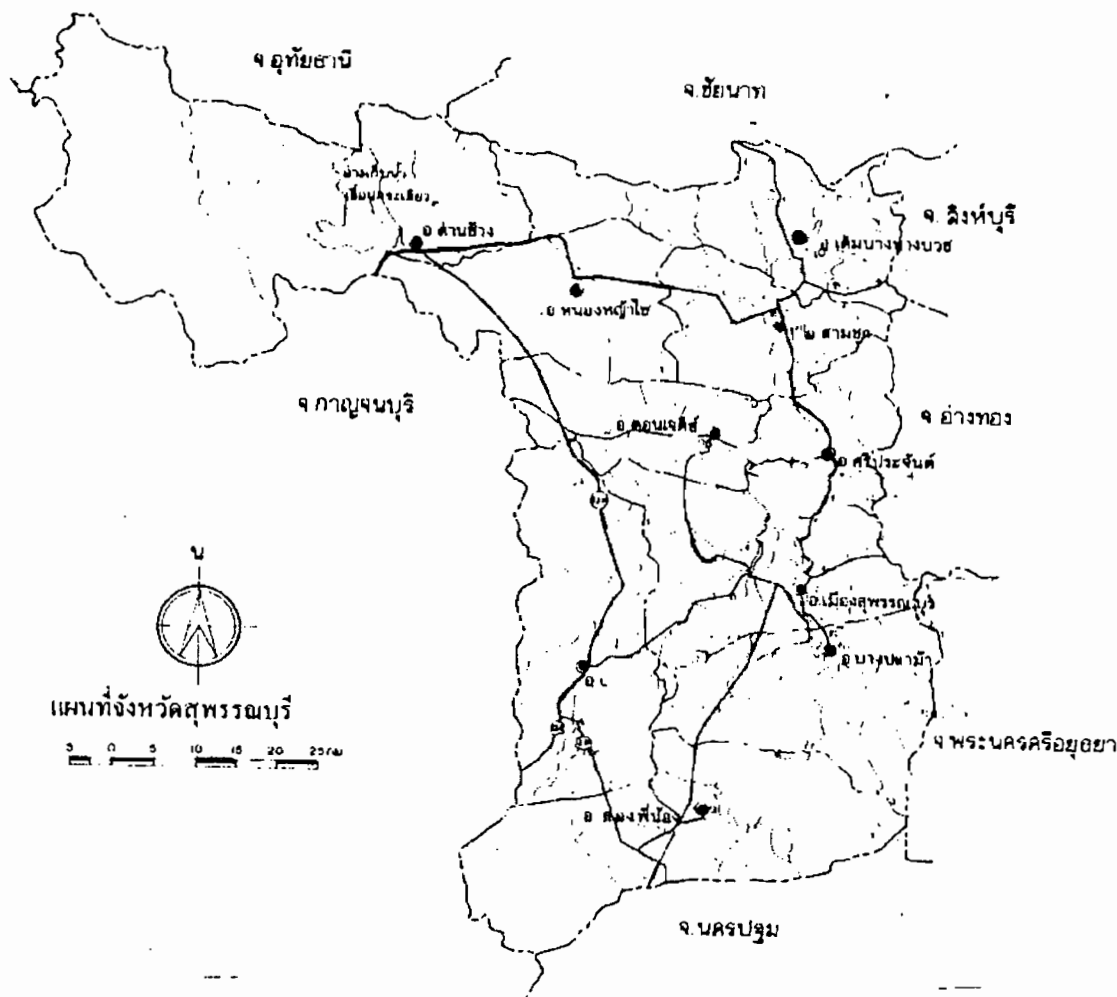
ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม

และทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอดอนเจดีย์ อำเภอบางปลาม้า อำเภอสองพี่น้อง อำเภอศรีประจันต์ อำเภอสามชุก อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภออู่ทอง อำเภอด่านช้าง และกิ่งอำเภอหนองหญ้าไซ ในอำเภอต่าง ๆ ดังกล่าวมีกะเหรี่ยงไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ของอำเภอด่านช้างที่ตำบลวังยาว และตำบลองค์พระเท่านั้น

แผนที่จังหวัดสุพรรณบุรี

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บข้อมูลใน 2 หมู่บ้านของ ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง คือ หมู่บ้านกล้วย และหมู่บ้านห้วยหินดำ อำเภอด่านช้างนี้เป็นอำเภอที่มีพื้นที่เป็นที่ราบสูง มีกะเหรี่ยงโปร้ออาศัยอยู่ประมาณ 511 หลังคาเรือน รวมประชากร 2,551 คน มีอาณาเขต ติดต่อดังนี้ คือ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดอุทัยธานี ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอหนองหญ้าไซ ทิศใต้และทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี

ตำบลวังยาว มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ใน 8 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยเข้ บ้านวังยาว บ้านห้วยหินดำ บ้านตะเพินคี บ้านเขมรโรง บ้านกล้วย บ้านองค์พระ และบ้านป่าผาก ในพื้นที่ดังกล่าวมีประชากร ชาวกะเหรี่ยงและคนไทยอาศัยอยู่ประมาณ 421 หลังคาเรือน ประชากร 2,133 คน

หมู่บ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง

ชุมชนบ้านกล้วย เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลวังยาว มีประชากรเชื้อสายกะเหรี่ยงโปว์อาศัยอยู่ 74 หลังคาเรือน รวม 516 คน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ... 2536 : 304) ตั้งอยู่บนที่ราบสูง เดิมมีชื่อเรียกในภาษากะเหรี่ยงว่า “เฮละรุ่ง” หมายถึง “ดินแดน แห่งเมตตา” บ้านเรือนจะตั้งรวมกันเป็นกระจุกและตั้งเรียงรายไปตามถนนภายในหมู่บ้าน โดยมีถนนหลักของหมู่บ้านอยู่ 1 สาย หมู่บ้านนี้มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับบ้านป่าผาก ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านโสกช้าง ทิศใต้ติดต่อกับบ้านห้วยหินดำ และทิศตะวันตกติดต่อกับบ้านตะเพินคี

หมู่บ้านห้วยหินดำ ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง

บ้านห้วยหินดำ มีประชากรเชื้อสายกะเหรี่ยงโปว์อาศัยอยู่ 45 หลังคาเรือน รวม 252 คน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ... 2536 : 304) ตั้งอยู่บนที่ราบสูงเช่นเดียวกับบ้านกล้วย

บทที่ 3 กระบวนการ ลักษณะและวิธีการทอ

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ลักษณะและวิธีการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงแต่ละเผ่า ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก อาจสรุปลักษณะและวิธีการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงโดยทั่วไปดังนี้ (สารภี ศิลา และ รัชดาภรณ์ กุณามา, 2532 : 20 - 43.)

กระบวนการทอผ้า

กระบวนการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงประกอบด้วยขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

1. การปลูกฝ้าย
 - ประเภทของฝ้ายที่ปลูก
 - วิธีการปลูก
 - การเก็บฝ้าย
2. การปั่นฝ้าย
 - การตากสมอฝ้าย
 - การหีบฝ้าย
 - การสาวและวางเส้นใย
 - การปั่นฝ้าย
 - การทำด้ายให้เป็นใจ
3. การย้อมสี
 - อุปกรณ์การย้อม
 - วิธีการย้อม
 - ประเภทของสีที่ใช้ย้อม
4. เครื่องทอผ้า
5. วิธีการขึ้นด้าย

การปลูกฝ้าย

1. ประเภทของฝ้ายที่ปลูก

ฝ้ายที่ชาวกะเหรี่ยงใช้ปลูกโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

- 1.1. ฝ้ายตุ่น เป็นฝ้ายที่มีปุยสีน้ำตาลอ่อน
- 1.2. ฝ้ายขาว เป็นฝ้ายที่มีปุยสีขาว มีด้ายกัน 2 ชนิด คือ

2.1. ฝ้ายหลวง มีลำต้นผอมสูงประมาณ 1.50 - 2 เมตร กิ่งก้านโปร่ง สมอฝ้ายใหญ่ แต่ปุยฝ้ายมีน้อย สามารถปลูกข้ามฤดูได้เพราะมีอายุประมาณ 3 - 4 ปี นิยมปลูกในสวน

ใกล้บ้าน แต่ไม่มากนัก เพราะเก็บปุ๋ยฝ้ายได้น้อย

2.2 ฝ้ายน้อย เป็นฝ้ายที่มีปุ๋ยสิ้นหยาบ สมอฝ้ายเล็ก ลักษณะลำต้นผอมสูง ไม่แตกพุ่ม ลำต้น สูงประมาณ 0.50 - 1 เมตร เป็นพันธุ์ล้มลุก อายุประมาณ 1 ปี ระยะเวลาปลูก จะเริ่มตั้งแต่ ปลายเดือนพฤษภาคมจนถึงสิ้นเดือนกรกฎาคม โดยจะหว่านข้าวไร่ไว้ก่อนแล้วจึงหว่าน เมล็ดฝ้ายลงไป ฝ้ายจะให้ดอกจนเริ่มเก็บปุ๋ยได้ตั้งแต่เดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์

ในพื้นที่ที่ศึกษาจะเรียกฝ้ายว่า "เบ้" แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ "เบ้โผล่(ฝ้ายกะเหรียง)" มีลักษณะเป็นฝ้ายที่ให้ปุ๋ยฝ้ายเล็ก สีขาวจัด และอีกชนิดหนึ่งคือ "เบ้ขู่หล้า(ฝ้ายแขก)" เป็นฝ้าย ชนิดที่ให้ปุ๋ยฝ้ายใหญ่ แต่สีจะหม่นกว่าเบ้โผล่ ซึ่งฝ้ายทั้งสองชนิดนี้นิยมปลูกปนกันกับพืชอื่น ๆ ในไร่ข้าว

2. วิธีการปลูก

การปลูกฝ้ายมี 2 วิธี คือ

2.1. ปลูกปนไปกับข้าวไร่ โดยใช้เมล็ดฝ้ายพันธุ์ฝ้ายน้อยหว่านลงไปไนไร่ข้าวหลังจากที่ ปลูกข้าวและข้าวเริ่มเจริญเติบโตประมาณ 1 คืบ ถึง 1 ศอก เมื่อเมล็ดฝ้ายงอกเป็นต้นเล็ก ๆ และหนาแน่นเกินไปก็จะถอนทิ้งบ้าง เหตุที่หว่านเมล็ดฝ้ายลงไปไนไร่หลังจากต้นข้าวเจริญเติบโต แล้วเนื่องจาก

2.1.1 ต้นฝ้ายจะไม่แย่งอาหารต้นข้าว และไม่ทำให้ต้นข้าวชะงักการเจริญเติบโต

2.1.2 ข้าวจะสุกและเก็บเกี่ยวได้ก่อนฝ้าย เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเรียบร้อยแล้วก็สามารถเก็บฝ้ายได้โดยไม่ต้องพะวงว่าจะทำความเสียหายให้แก่ต้นข้าว

2.2 ปลูกปนไปกับพืชสวนครัวในบริเวณบ้านหรือสวนใกล้บ้าน พันธุ์ฝ้ายที่ใช้ปลูก ด้วยวิธีนี้มีทั้งฝ้ายหลวงและฝ้ายน้อยแต่ปลูกได้ปริมาณจำกัด ทั้งนี้เนื่องจากการปลูกฝ้ายบริเวณสวน ใกล้บ้านต้องปลูกปนไปกับพืชหลายชนิด พืชเหล่านี้จะแย่งอาหารกันกิน ทำให้ดินไม่ดีและฝ้าย ไม่งาม สมอฝ้ายมักจะร่วง ดอกฝ้ายมีน้อย

3. การเก็บฝ้าย

การเก็บฝ้ายของชาวกะเหรียงจะเก็บหลังจากที่สมอฝ้ายแตกและแห้งแล้ว โดยใช้แรงงานในครอบครัว ฝ้ายที่ปลูกในเดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายน จะเริ่มเก็บตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม ส่วนที่ปลูกภายในเดือนกรกฎาคมหรือหลังจากนี้จะเริ่มเก็บตั้งแต่เดือน พฤศจิกายนเป็นต้นไปจนถึงเดือนมีนาคมจึงจะหมดฤดูเก็บฝ้าย เมื่อเก็บมาแล้วก็นำมาเก็บไว้ใน ภาชนะจักสาน เช่น กระบุง ตะกร้า หรือกระสอบปานจนกว่าจะใช้จึงจะนำมาตากแดดและ ทำเป็นเส้นด้าย

การปั่นฝ้าย

การปั่นด้ายให้เป็นเส้นด้ายตามวิธีของกะเหรียงมีขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การตากสมอฝ้าย สมอฝ้ายหรือปุ๋ยฝ้ายจะต้องนำไปตากแดดเพื่อให้ปุ๋ยฝ้ายฟูตัวขึ้น

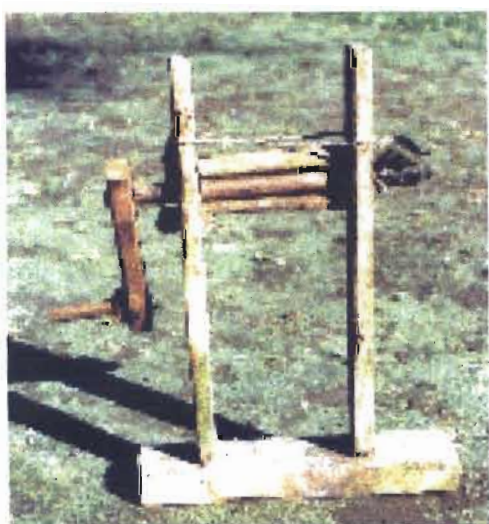
ก่อนโดยจะนำสมอฝ้ายนำมาแกะเปลือกออกจนหมดจนเหลือแต่ปุยฝ้ายที่ห่อหุ้มเมล็ดอยู่เท่านั้น นำฝ้ายไปใส่ภาชนะสำหรับตาก เช่น กระจังขนาดใหญ่ เสื่อรำแพน หรือวางบนชานเรือนก็ได้ โดยเทพุยฝ้ายลงไปแล้วเกลี่ยให้เสมอกัน ขณะที่ตากแดดต้องหมั่นกลับเพื่อให้ปุยฝ้ายถูกแดด โดยทั่วถึงซึ่งจะใช้เวลาดตากประมาณ 3 - 4 วันจนกว่าปุยฝ้ายจะแห้งสนิทและไม่มีน้ำชื้น ซึ่งจะทำให้การหีบฝ้ายเพื่อแยกเมล็ดออกจากปุยฝ้ายทำได้ง่ายไม่เกิดความเหน็ด

เบ้(สมอฝ้ายหรือปุยฝ้าย)

ในกรณีที่มีสิ่งสกปรกติดมากับปุยฝ้าย เช่น กิ่ง ก้าน หรือเศษเปลือกนอกของสมอฝ้าย ก็จะทำการเก็บออกทิ้งไป เพื่อจะไม่ทำให้ปะปนกับเนื้อใยฝ้าย เมื่อนำไปใส่ใน "ขวี่"(เครื่องหีบฝ้าย)

2. การหีบฝ้ายหรือการอัดฝ้าย คือการแยกเมล็ดฝ้ายออกจากปุยฝ้าย โดยผ่านปุยฝ้ายเข้าไปในเครื่องหีบฝ้าย ภายจากะเหรียญในพื้นที่ที่ศึกษาเรียกวธีการหีบฝ้ายว่า "ลู่เบ้" และเรียกเครื่องหีบฝ้ายว่า "ขวี่" หรือ "ขวี่ลู่เบ้"

ขวี่(เครื่องหีบฝ้าย)

สูงแป่(การทึบฝ้าย)

การทึบฝ้ายด้านหน้าและด้านหลัง

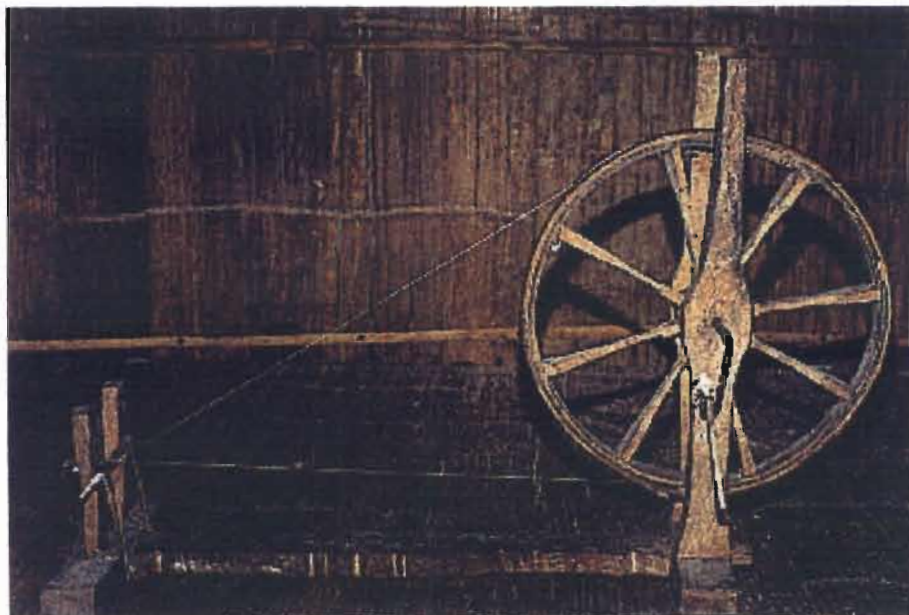
วิธีทึบฝ้าย ใช้มือซ้ายป้อนปุยฝ้ายเข้าไประหว่างลูกกลิ้งพื้นเฟือง ส่วนมืออีกข้างจับด้ามสำหรับหมุน เมื่อลูกกลิ้งหมุนจะดึงปุยฝ้ายเข้าไประหว่างกลาง และตกลงไปด้านหลังซึ่งมีภาชนะรองรับปุยฝ้ายอยู่ ส่วนเมล็ดจะตกลงอีกด้านหนึ่ง การหมุนเครื่องทึบฝ้ายต้องไม่หมุนเร็วนัก ถ้าหมุนเร็ว เมล็ดจะแยกออกจากปุยฝ้ายไม่ทันและติดเข้าไประหว่างลูกกลิ้ง ซึ่งอาจทำให้เฟืองลูกกลิ้งแตกหรือหักได้ การที่เมล็ดฝ้ายจะหลุดจากปุยฝ้ายได้ดีแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับ การตาก หากตากฝ้ายแห้งสนิทจะทำให้เมล็ดร่อนหลุดจากปุยฝ้ายได้โดยง่าย แต่ถ้าฝ้ายยังมีความชื้นอยู่ จะทำให้เกิดความเหนียว เมล็ดและปุยฝ้ายจะแยกออกจากกันได้ยาก และเกิดกรณีเมล็ดฝ้ายติดเข้าไประหว่างลูกกลิ้งพื้นเฟืองอยู่ตลอดเวลา

3. การสาวใยและการวางเส้นใย คือการนำเอาปุยฝ้ายที่ทึบเมล็ดออกเรียบร้อยแล้วมา ทำให้เรียงตัวตามขนานตามความยาวของเส้นใย เพื่อให้สะดวกต่อการปั่นเป็นเส้นด้าย

เครื่องมือในการสาวใยของกะเหรี่ยงมีลักษณะคล้ายคันธนู ทำด้วยไม้ไผ่เหลาให้เรียวและขึงปลายทั้งสองด้วยเชือกเส้นเล็ก การสาวใยหรือการย้อมฝ้าย กะเหรี่ยงเรียกว่า"เผาเวเบ่"คือ การเอามือซ้ายจับคันย้อมฝ้ายคว่ำทางสายลงให้ติดปุยมฝ้าย มือขวาจับสายแล้วดึงให้สายถูกปุยมฝ้าย ดึงให้ทั่วปุยมฝ้ายทั้งหมด ปุยมฝ้ายที่ย้อมหรือสาวแล้วนี้จะฟูขึ้นไม่ติดกันแน่น เมื่อเห็นว่าใยปุยมฝ้ายขึ้นฟูพอแล้วจึงทำการวางเส้นใยแล้วนำมาล่อฝ้าย ภาษากะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษาเรียกว่า"เขลิเบ่" โดยนำปุยมฝ้ายมาแผ่บาง ๆ และม้วนรอบไม้ไผ่กลม ๆ เส้นผ่า ศูนย์กลางประมาณ 0.5 นิ้ว ยาวประมาณ 10-15 นิ้ว ที่เรียกว่า "ไม้ล่อฝ้าย" การม้วน ปุยมฝ้ายรอบไม้ล่อฝ้ายจะม้วนหลวม ๆ เป็นท่อนยาว และรูดเอาไม้ล่อฝ้ายออก และนำไปเรียงไว้ในกระบุงหรือตะกร้าจนได้ปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการที่จะนำไปปั่น เป็นเส้นด้ายต่อไป ในบางครั้งการล่อฝ้ายอาจจะไม่ใช่ไม้ล่อฝ้ายก็ได้ คือนำฝ้ายที่แผ่เป็นแผ่นแล้ว มาคลึง ให้เป็นก้อนกลม ๆ ยาว ๆ

4. การปั่นฝ้ายให้เป็นเส้นด้าย ภาษากะเหรี่ยงไปไว้ในพื้นที่ศึกษาเรียกว่า "ไหว้ยเบ่" คือการนำเอา ปุยมฝ้ายมาวางให้เรียงกันตามความยาวหรือตามแนวนอนของเส้นใยแล้วบิดให้รวมตัวกันเป็นเกลียวเพื่อทำให้เป็นเส้นด้าย เส้นด้ายที่ถูกบิดเป็นเกลียวแล้วนั้นสามารถนำไปใช้ได้เลย หรืออาจจะนำมาบิดเกลียวควบรวมกัน 2 - 3 - 4 - ฯลฯ เส้น อีกครั้งหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความต้องการที่ใช้

อุปกรณ์ในการปั่นด้าย ใช้เครื่องมือที่กะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษาเรียกว่า "เขลิ" ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ไนสำหรับกรอตัว(เขลิซา) มีลักษณะเป็นเหล็กแท่งกลมเรียวยาวประมาณ 6 นิ้ว และวงล้อซึ่งใช้สำหรับหมุน ทั้งสองส่วนมีสายพานโยงถึงกัน เมื่อหมุนวงล้อแกนไน ก็จะหมุนด้วย

เขลิ(ไนสำหรับกรอตัว)

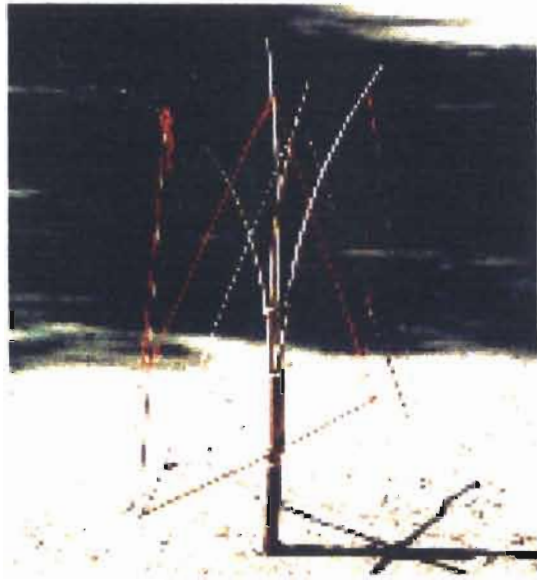
การปั่นด้าย อุปกรณ์ในการปั่นด้ายชาวกะเหรี่ยงไปในพื้นที่ที่ศึกษาเรียกว่า "เขลิ" ส่วนที่จะปั่นด้ายนั้นมีลักษณะเป็นแท่งเหล็กกลมเรียวย การปั่นฝ้ายด้วยมือจะมีเส้นด้ายนำเครื่องหรือเส้นด้ายผูกหัวเครื่อง เช่นเดียวกับการปั่นด้วยเครื่องจักร ดังนั้นต้องดึงใยฝ้ายจากปุยฝ้ายที่ม้วนเป็นหลอดนั้นมาผูกต่อกับเส้นด้ายนำนี้ แล้วใช้มือซ้ายถือปุยฝ้ายที่ม้วนเป็นแท่งนั้นไว้มือขวาถือด้ามหมุนวงล้อไป ในทิศทางตามเข็มนาฬิกาแกนในจะเริ่มหมุนม้วนเส้นใยจากหลอดฝ้าย ฉะนั้นมือซ้ายจึงต้องค่อย ๆ ปล่อยปุยฝ้ายออก ทีละน้อย พร้อม ๆ กับใช้นิ้ว หัวแม่มือและนิ้วชี้ บิดใยฝ้ายให้เป็นเกลียว เมื่อได้ความยาวประมาณ 2 ฟุต หมุนวงล้อใน ลักษณะทวนเข็มนาฬิกา พร้อม ๆ กับมือซ้าย ดึงเส้นด้ายออกจากแกนในจนสุดช่วงแขน ในระดับทำมุมสามสิบองศากับแกนใน และเส้นด้ายอยู่ในลักษณะตึง หยุดการหมุนวงล้อ แล้วดึงด้ายจากมือซ้ายขึ้นในลักษณะทำมุมเก้าสิบองศากับพื้นราบแนวด้ายจะอยู่เหนือแกนใน ดึงเส้นด้ายให้ตึง และหมุนวงล้อไปในทิศทางเข็มนาฬิกา แกนในจะม้วนพันเส้นด้ายจนหมดใยฝ้ายที่ปั่นไว้ จากนั้นจึงเริ่มต้นปล่อยใยฝ้ายใหม่ โดยหมุนวงล้อ ไปตามเข็มนาฬิกา พอประมาณก็หมุนล้อทวนเข็มนาฬิกาคลายด้ายออก โดยมือซ้าย ดึงด้ายให้ตึงออกทำมุมสามสิบองศากับแนวราบและยกขึ้นให้อยู่ในแนวตั้งกับแกนใน หมุนวงล้อตามเข็มนาฬิกา ม้วนพันเส้นด้ายเข้าไปในแกนในทำอย่างนี้ไปเรื่อยจนหมดปุยฝ้าย เมื่อฝ้ายเต็มแกนใน แต่ละครั้งก็จะคลายเส้นด้ายออกมาพันไว้กับเครื่องปั่นด้าย เพื่อทำเป็นใจ

ข้อควรระวังในการปั่นด้าย ในจังหวะที่ดึงเส้นด้ายคลายจากแกนในออกไปทำมุมสามสิบองศานั้นมือขวาต้องหมุนวงล้อทวนเข็มนาฬิกาในลักษณะความเร็วที่สัมพันธ์กัน มิฉะนั้นด้ายจะขาดหรือม้วนพันเข้ากับแกนในอีก การปล่อยปุยฝ้ายจากมือซ้าย นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ ต้องบิดใยฝ้ายให้แน่น มิฉะนั้นเส้นด้ายจะไม่สม่ำเสมอเป็นปุ่มปม ฉะนั้นความสำคัญอย่างยิ่งของการปั่นด้ายก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างการปล่อยฝ้ายกับการหมุนวงล้อ และการดึงเส้นด้าย ออกให้ตึงกับการกรอด้ายกลับเข้าไปในแกนในเป็นครั้งที่สองอีกนั่นเอง

5. การทำด้ายให้เป็นใจ เมื่อบั่นฝ้ายเป็นเส้นด้ายและกรอเข้าเต็มแกนในครั้งหนึ่ง ๆ จะนำเส้นด้ายเหล่านั้นมาทำเป็นใจเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและนำไปใช้ โดยนำมาพันเข้ากับที่พันด้าย

"เชือกวงไถ่ยโผล่ว"(ที่พันด้ายให้เป็นใจแบบกะเหรี่ยง)

“เชือกทองไถยเลี้ยว” ที่พันด้ายให้เป็นใจแบบลาว(แบบตั้ง)

การย้อมสี

1. อุปกรณ์ในการย้อม อุปกรณ์ในการย้อมสีประกอบด้วย

- เส้นด้ายที่ทำเป็นใจแล้ว
- สีย้อม (สีธรรมชาติ, สีวิทยาศาสตร์)
- ภาชนะต้ม (ปื๊ป, หม้อดิน, หม้ออะลูมิเนียม, กะละมังอะลูมิเนียม ฯลฯ)
- หวี (ใช้หวีด้ายขณะตาก ทำจากขนสัตว์ (ขนหมูป่า) หรือแปรงซักผ้า)
- ข้าวเหนียวหรือข้าวสวย (ใส่ขณะต้มย้อมหรือย้อมเสร็จแล้ว)

2. วิธีการย้อม

ถ้าสีที่ย้อม เป็นสีธรรมชาติก็จะต้องมีการหาวัสดุที่จะนำมาทำสี ถ้าวัสดุตามธรรมชาติ นั้นอยู่ในป่าหรือในที่ห่างไกลจากที่อยู่อาศัยผู้ชายจะเป็นผู้หามา เช่น เปลือกไม้ของต้นไม้ใหญ่ ๆ ได้แก่ ไม้สัก, ไม้แดง, ไม้ประดู่ ฯลฯ ส่วนต้นไม้ย้อมสีที่เป็นต้นเล็ก ๆ พอจะปลูกลงในบริเวณบ้านได้ก็จะปลูกลงในบริเวณใกล้ ๆ บ้าน เช่น ต้นคราม ต้นแสต หรือเงาะป่า ฯลฯ เพื่อสะดวกในการเก็บในยามที่ต้องการใช้และผู้หญิงจะเป็นผู้ที่ทำการย้อม

การย้อมด้ายของกะเหรี่ยงเป็นแบบธรรมดาและง่ายที่สุดไม่มีมาตรฐานวัดจะต้องใส่ อะไรเป็นจำนวนเท่าไร ทุกอย่างใช้การกะประมาณ หรือการคาดคะเนตามความพอใจของผู้ย้อม โดยอาศัยที่เคยเห็นหรือช่วยผู้อื่น เช่น มารดา พี่สาวหรือเพื่อนบ้าน ฯลฯ เป็นผู้ทำหรือตนเอง เคยทำมาก่อนเท่านั้นเอง ฉะนั้นสีที่ได้แต่ละครั้งจึงไม่มีมาตรฐานแน่นอน การย้อมแต่ละครั้งผู้ย้อม จะกะสีที่ใช้ย้อมเอาจนพอสำหรับการใช้ทอครั้งหนึ่ง ๆ เพราะถ้าเกิดไม่พอจะย้อมสีให้เหมือนสีที่เคยย้อมนั้นจะได้สีที่ไม่เหมือนเก่าอีกแล้ว

การย้อมที่ธรรมดาและง่ายที่สุด คือ เมื่อนำย้อมสีที่ต้องการ ซึ่งอาจจะเป็นสีธรรมชาติ สีวิทยาศาสตร์ สีผสมหรือย้อมลาย ก็เอาผ้าหรือด้ายที่ต้องการย้อม ไปใส่ในภาชนะที่ได้ผสมสีไว้เรียบร้อยแล้วนำไปต้มให้ความร้อนเป็นตัวช่วยให้สีแทรกซึมเข้าไปในเนื้อผ้า ซึ่งในการย้อมผ้านี้สิ่งที่ขาดไม่ได้อย่างหนึ่งคือความเป็นกรดหรือด่างที่จะเป็นตัวประสานให้สีติดกับเนื้อผ้าทนนานและสีไม่ตกในการนำไปซัก ความเป็นกรดหรือด่างนี้ชาวกะเหรี่ยงจะหาได้จากผลไม้ที่มีรสชาดเปรี้ยว เช่น เปลือกส้มประดก ส้ม มะนาว หรือบางครั้งก็ใช้ขี้เถ้าเป็นส่วนผสม

3. ประเภทของสีที่ใช้ย้อม

3.1. สีวิทยาศาสตร์ คือสีสำเร็จรูปมีลักษณะเป็นผงละเอียดใส่ซองขายอยู่ตามร้านค้าหรือตลาดในตัวเมือง ส่วนมากจะซื้อสีวิทยาศาสตร์มาย้อมแทนสีธรรมชาติซึ่งมีขั้นตอนค่อนข้างยากและซับซ้อนกว่า

3.2. สีธรรมชาติ คือสีที่ได้จากวัตถุดิบตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ต่าง ๆ โดยการนำเอาใบ, เปลือก, ราก, เมล็ด, ลำต้น ฯลฯ มาต้มย้อมเป็นสีต่าง ๆ ตามธรรมชาติ บางสี สามารถหาได้จากต้นไม้หลายชนิด แต่บางสีก็หาได้จากต้นไม้ชนิดเดียว เช่น

สีแดง หาได้จากเปลือกไม้ยมว้าว เปลือกมะม่วงป่า ยอดต้นสัก ข่า

สีแดงอ่อนหาได้จากเปลือกปอแดง

สีม่วงหาได้จากเปลือกประดู่

สีชมพูหาได้จากเปลือกไม้สัก

สีดำ หาได้จากเมล็ดของต้นครามแก่ ไม้หูควาย

สีน้ำเงิน หาได้จากต้นคราม

สีด้อมน้ำเงินหาได้จากเปลือกไม้มะเกลือ

สีแดงเลือดหมู หาได้จากเปลือกไม้แดง

สีเหลืองหาได้จากขมิ้น

สีแสดหาได้จากมะแว้ เมล็ดของต้นแสด

3.3 สีผสม ได้แก่การเอาสีธรรมชาติผสมกับสีวิทยาศาสตร์เนื่องจากสีธรรมชาติบางชนิดให้สีที่ซีดเกินไป บางชนิดก็หายาก หรือต้องไปเอาในป่าไกล ๆ และถ้าหากต้องการใช้สีมาก สีจากธรรมชาติที่หาได้ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ฉะนั้นจึงต้องเอาสีวิทยาศาสตร์มาผสมเข้ากับสีธรรมชาติด้วยเพื่อให้ได้สีที่ต้องการ อีกทั้งยังทำให้สีที่ย้อมมีสีสดใสไม่ตกง่าย

เครื่องทอผ้า

จากการศึกษาพบว่ากะเหรี่ยงปาร์วในภูมิภาคตะวันตก มีการทอผ้าแบบที่คาดเอาความแตกต่างของเครื่องทอของกะเหรี่ยงนี้จะออกมาในรูปแบบของวิธีการทอ และลวดลายที่แตกต่างกัน เครื่องทอของกะเหรี่ยงปาร์วจะมิ"เหน(ตะกอ)" คือส่วนซึ่งใช้แยกด้ายยืนเมื่อต้องการสอดด้ายขวาง เครื่องทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงจะแตกต่างกันตามจำนวนเหนที่ใช้ดังนี้

1. เครื่องทอเหนเดียว จะเป็นเครื่องทอที่ใช้ในการทอพื้น

2. เครื่องทอสองเหนื เป็นเครื่องทอที่ใช้ในการทอจก

3. เครื่องทอที่มีเหนืมากกว่าสองเหนื เป็นเครื่องทอที่ใช้ในการทอยกดอก ซึ่งเหนืที่ใช้จะเป็นเหนื 2 ชนิด ชนิดหนึ่งจะเป็นเหนืที่แยกด้ายเป็นชั้นของด้ายยืน อีกชนิดหนึ่งจะเป็นเหนืที่ใช้ทำลวดลายในเนื้อผ้า เหนืส่วนนี้นิยมใช้ 4 ถึง 9 เหนืตามแต่ลวดลาย เหนืชนิดนี้จะเรียกว่า "เหนืก" หมายถึงตะกอยกลาย

อุปกรณ์หลักของเครื่องทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงโปว์ กระบวนการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงโปว์ใช้วิธีการทอแบบ Back Strap ซึ่งอุปกรณ์หลักของเครื่องทอมีดังนี้ คือ

คองญาขม่ง(ที่ยันเท้า)
 ไบยพอง(ที่จัดด้าย)
 กลือ(ไม้แยกด้าย)
 หนี(ไม้ยกตะกอ)
 เหนืบ่า(ไม้กระทบ)
 เค่อไถย(ไม้รังผ้า)
 อย่างุงไฝย(แผ่นเหนื)

1. อย่างุงไฝย คือแผ่นเหนืหรือผ้าหนา ๆ ส่วนมากจะใช้เหนืสัตว์ เช่นเหนืวัว ฯลฯ ตัดเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ 4 - 16 นิ้ว ยาวประมาณ 20 นิ้ว ปลายสองข้างเจาะรูร้อยเชือกสำหรับคล้องกับปลายไม้รังผ้าที่ทอให้ตั้งโดยพันอ้อมเอวด้านหลังของผู้ทอ

2. เค่อไถย คือไม้รังผ้าสำหรับรังและพันผ้าที่ทอแล้ว เป็นไม้ท่อนกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 - 1.5 นิ้ว ยาวประมาณ 20 - 24 นิ้วผ่าครึ่งประกบกัน ปลายทั้งสองข้างบากเป็นร่องสำหรับใช้คล้องเชือกจากแผ่นเหนื เป็นไม้อันแรกที่ใช้พันด้าย เมื่อเริ่มขึ้นเครื่องทอและยังใช้สำหรับม้วนเก็บผ้าที่ทอแล้วด้วย

3. เหน็บ คือไม้กระโทบ มีลักษณะเป็นแผ่นกว้าง 3 - 5 นิ้ว ยาวประมาณ 25 นิ้ว ปลายข้างหนึ่งจะเหลาเป็นคางหมูใช้สำหรับช่วยแยกด้ายยืนให้มีช่องกว้างขึ้น เพื่อสะดวกในการสอดด้ายพุ่งและใช้กระโทบด้ายพุ่งให้แน่น

4. เหน้ เป็นไม้กลมเรียว เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณสามส่วนสี่เซ็นติเมตร ยาวประมาณ 20 - 25 นิ้ว การทอครั้งหนึ่ง ๆ จะใช้เหน้อย่างน้อย 1 อัน ถ้าเป็นการทอพื้น จะใช้ไม้เหน้ 2 อัน ถ้าเป็นการทอจกซึ่งเหน้ที่เพิ่มมาจะเรียกว่า "เหน้กั" หมายถึงไม้ยกตะกอลวดลาย และอาจจะใช้จำนวนมากขึ้นถ้าเป็นการทอยกดอก ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับจำนวนชั้นของลวดลายที่ทอ ไม้เหน้ที่ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ฉะนั้นจึงไม่จำกัดจำนวนจะทำไว้มากเท่าใดก็ได้ ประโยชน์ของไม้เหน้ คือ

4.1 ใช้สำหรับคล้องด้ายตะกอล เพื่อแบ่งเส้นด้ายยืนเมื่อเวลาขึ้นเครื่องทอ ขณะทอจะ ยกขึ้นสลับกับกลือ(ไม้ช่วยแยกด้าย)

4.2 ใช้สำหรับกำหนดแนวและจัดระเบียบเส้นด้ายยืนก่อนผ่านตะกอล

4.3 ใช้กำหนดตะกอลสำหรับการทอผ้าที่มีตะกอลหลายชุด จำนวนเหน้ที่ใช้ในการนี้ จะมีจำนวนเท่ากับตะกอล

4.4 ใช้สำหรับจัดระเบียบด้ายในการสร้างลวดลายทั้งการทอจกหรือทอยกดอก

5. กลือ คือไม้ช่วยแยกด้าย เป็นไม้กระบอกกลม ๆ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-1.5 นิ้ว ความยาวประมาณ 20 นิ้ว ใช้สำหรับแยกเส้นด้ายยืนออกจากกันตามแนวตะกอล เพื่อให้เกิดช่องว่าง พอที่จะสอดไม้กระโทบเข้าไปทำให้ช่องว่างสำหรับสอดด้ายขวางกว้างขึ้น

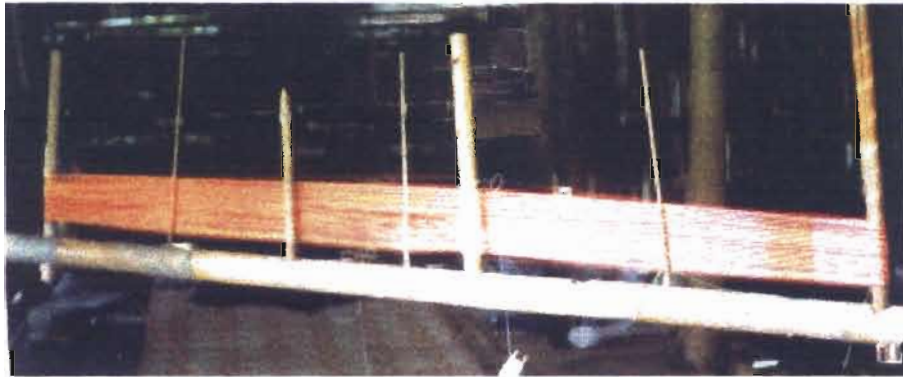
6. เชรื้อ คือไม้สำหรับรังผ้า ซึ่งเป็นไม้สำหรับพันด้ายอีกด้านหนึ่งที่ตรงข้ามกับผู้ทอ

7. คองญาฆ้อง คือที่ยันเท้าสำหรับควบคุมให้ด้ายยืนตั้งหรือหย่อนในระหว่างการทอ

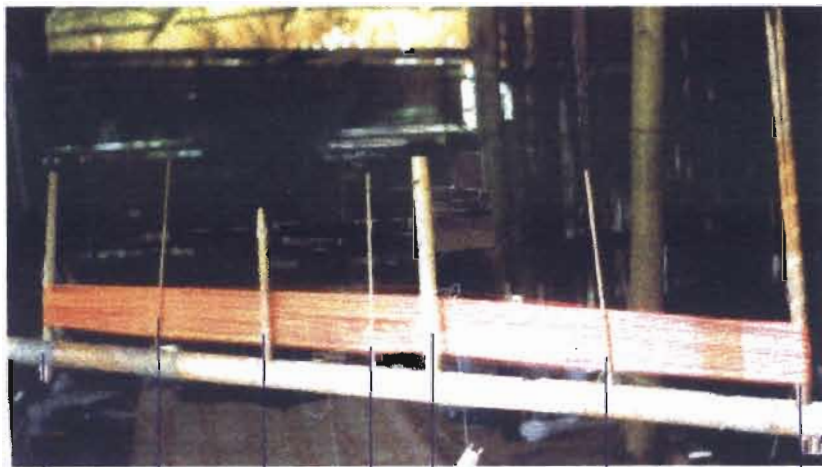
วิธีการขึ้นด้าย

การขึ้นด้ายจะเริ่มด้วยการนำด้ายสีตามที่กำหนดไว้ ซึ่งได้ขจัดไว้เป็นก้อนกลมนำมาใส่ภาชนะไว้ เพื่อให้ขจัดด้ายกลับไปมาเป็นการคลายด้าย ในขณะที่ดึงไปพันกับอุปกรณ์การทอ ผู้ขึ้นด้ายจะนำด้ายสีต่าง ๆ มาพันไว้กับอุปกรณ์ โดยจะต้องนำด้ายไปสลับกับด้ายอีกเส้นหนึ่งที่เป็นด้ายพันระหว่างเหน้กับด้ายขึ้นที่จะเป็นด้ายตะกอลยกขึ้นในขณะที่ทอหรือทำลวดลาย และจะต้องพันวนกับไปยพองหนึ่งรอบก่อนที่จะผ่านไป เพื่อเป็นการจัดแนวของด้ายยืนไม่ให้ด้ายพันกัน ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนด้ายที่พันขึ้นเป็นแนวตั้งขึ้นมากพอที่จะทอเป็นผืนผ้าตามต้องการ การขึ้นด้ายทอผ้า แต่ละครั้งจะใช้เวลานาน อาจจะใช้เวลาทั้งวันในการเดินวนไปมาอยู่กับที่ขึ้นด้าย ดังนั้นการขึ้นด้ายแต่ละครั้งจึงมักจะใช้เวลาที่ว่างจากการทำไร่ ซึ่งต่อเนื่องกับระยะที่เก็บฝ้ายพอดี

ส่วนสำคัญอีกอันหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้การทอสำเร็จ คือ ไม้ขึ้นเครื่องทอ ไม้นี้จะใช้ไม้ไผ่ ก้อนกลมใหญ่หรือไม้จริงยาวประมาณสองเท่าของผ้าที่จะทอ ไม้ขึ้นเครื่องทอนี้จะเจาะรูเรียงกันเป็นแนวยาวตามลำดับขนาดของอุปกรณ์ของเครื่องทอ เพื่อนำอุปกรณ์ของเครื่องทอมาเสียบไว้บนไม้ขึ้นเครื่องทอเป็นแนวยาวตามตำแหน่งของเครื่องทอ

"เบอะทามุง"ไม้อื่นเครื่องทอ

เซื่อ ไบยพู เหน็ก กลือ เหน้ ไบยพองไถย เค่อไถย

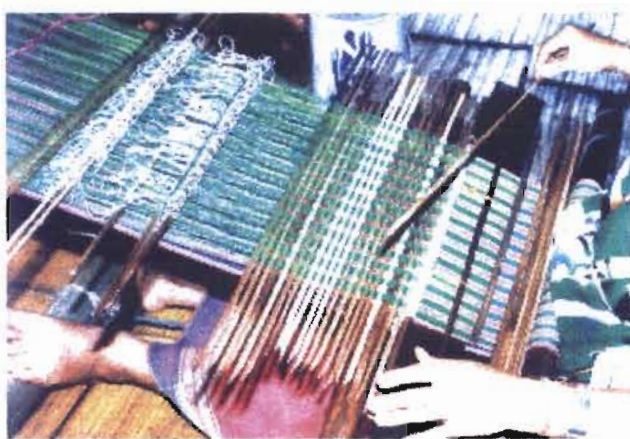
"เบอะทา"การขึ้นด้าย

ลักษณะและวิธีการทอ

การทอลวดลาย

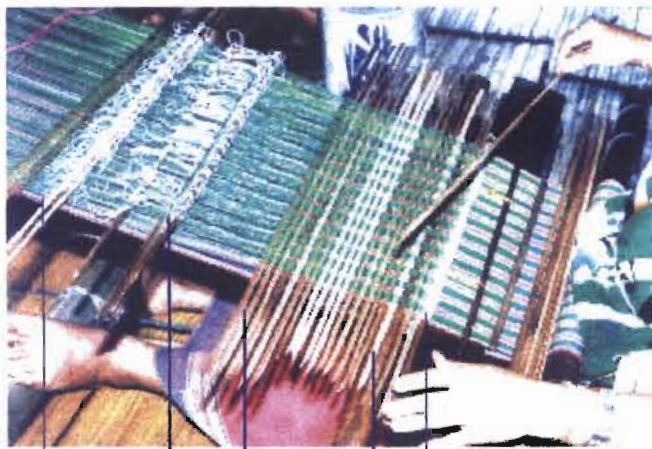
ผ้าที่กะเหรี่ยงทอไปใช้ส่วนใหญ่จะมีลวดลายประกอบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การนำไปใช้ประโยชน์ ความนิยมเกี่ยวกับการประกอบลวดลายลงในผ้าแต่ละผืน เพื่อนำไปตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่มแต่ละชนิดนั้นไม่เหมือนกัน เช่น เสื้อผู้หญิงโบว์จะทอลวดลายบริเวณไหล่อย่างสวยงาม เราสามารถสังเกตว่าผู้ทอกำลังทอผ้าเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้จากลวดลาย สี และขนาด

การประดิษฐ์ลวดลายในผืนผ้าขณะทอมี 4 วิธี คือ

การประดิษฐ์ลวดลายในผืนผ้า

1. ลายเส้นในเนื้อผ้า ลักษณะลวดลายจะปรากฏเป็นเส้นขนานตามแนวตั้งหรือแนวนอนก็ได้ หากเป็นลายขนานแนวตั้ง การกำหนดลายจะทำพร้อมกับการเรียงด้าย คือใช้จำนวนด้ายเพิ่มขึ้นกว่าปกติในที่ที่ต้องการให้เป็นลายขนาน ส่วนด้ายขวางใช้จำนวนเท่าปกติ วิธีการทอลายขนานนี้จะเรียกว่า บุงอง หมายถึงการยกขึ้นเป็นลวดลายโดยใช้วิธีการนำซี่ไม้ไผ่มาสอดหน้าไว้สำหรับสอดด้ายเข้าไปให้เป็นลายในเนื้อผ้าสลับกับการยกเหน็บ(ไม้ยกตะกอก)ซึ่งจะใช้สองชุด การทอแบบนี้จะใช้ทอส่วนกลาง(เกล้าหรือมือซา)ของผ้าชิ้น

เหน็บ

เหน็บ

เหน็บสำหรับแยกด้าย

การทอโดยใช้วิธีการบุงอง(ทอยกดอก)ให้เป็นลายบนในเนื้อผ้า จะเห็นว่ามีเหน้ (ไม้ยกตะกอ)หลายอัน เหน้สำหรับจัดแยกด้าย 1 อัน ที่เหลือเป็นเหน้ก็(ตะกอยกหลาย)

ลักษณะของลวดลายผ้าที่เกิดจากการบุงอง(ทอยกดอก)หรือการทอลายเส้นในเนื้อผ้า

2. ลายสลับสี เป็นการทอทั้งอย่างธรรมดา(ทอพื้น)และการทอแบบทำลวดลาย (ทอจกและทอยกดอก) คือ ใช้ด้ายยืนและด้ายขวางตามจำนวนปกติ แต่แทรกด้ายสีต่าง ๆ สลับเข้าไปขณะที่เรียงด้ายยืนตอนขึ้นด้ายหรือเปลี่ยนสีด้ายพุ่งขณะที่กำลังทอ การทอลายนี้จะเห็นได้ทั่วไป เช่น การทอผ้าห่ม การทอย่าม การทอเสื่อและผ้าชั้นของหญิงที่แต่งงานแล้ว

ลักษณะลายผ้าที่เกิดจากการเปลี่ยนสีด้าย

3. ลายจก เป็นวิธีการทอลวดลายโดยการสอดด้ายสลับลี (ซึ่งไม่ใช่ด้ายเส้นเดียวกับด้ายขวาง)เข้าไปเป็นบางส่วนในเนื้อผ้าตามลวดลายและสีในตำแหน่งที่ต้องการ การยกด้ายยืนจะไม่เป็นไปตามการยกตะกอ แต่ผู้ทอจะใช้นิ้วมือช่วยสอดยกด้ายขึ้นตามจำนวนที่กะไว้และสอดด้ายสีที่ต้องการเข้าไประหว่างด้ายยืนนั้น ฉะนั้นลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าทั้งผืนอาจไม่เหมือนกันก็ได้

ลักษณะลายผ้าที่เกิดจากการจก(การทอจก)

การทอลายนี้ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า "อุง" ซึ่งหมายถึงการล้วงหรือสอดนิ้ว จัดได้ว่าเป็นการทอที่ใช้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการทอสูงที่สุดในวิธีการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะนิยมในกลุ่มกะเหรี่ยงปวี่ โดยจะใช้ทอส่วนกลาง(เกล้าหรือมือซา)ของผ้าชิ้นและย้อมโดยเฉพาะย้อมของชายหนุ่มจะได้รับการประดิษฐ์ประดอยลวดลายสวยงามมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้ทอคือหญิงสาวที่พึงใจในตัวชายหนุ่มและทอย้อมขึ้นเพื่อให้เป็นของแลกเปลี่ยน แก่คนที่ตนพึงใจนั่นเอง นอกจากนี้วิธีการทอแบบนี้ยังใช้ทอเสื้อผู้หญิงที่แต่งงานแล้วอีกด้วย

4. การทอโดยการแทรกวัสดุอื่น ๆ ประกอบพู่หรือกระจุกด้าย จะเป็นการทอลายผ้าของกะเหรี่ยงปวี่บางพื้นที่ที่ศึกษา เช่น การทอย้อมของชาวกะเหรี่ยงที่บ้านกล้วย อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี หรือการทอส่วนคั้งไถ่ยอ่อง(ตีนซิ่น)ของชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี การทอจะใช้ด้ายสีต่าง ๆ เป็นเส้นยาวขนาดตามต้องการ นำส่วนนี้สอดไปตามเส้นด้ายยืนเป็นระยะ ๆ สลับกับด้ายขวาง ทอเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนได้ลวดลายที่ต้องการ อาจจะมีการตกแต่งอย่างอื่นอีกเป็นต้นว่าเกลี่ยปลายด้ายที่สอดเข้าไปให้แตกฟูออกจะปรากฏกระจุกด้ายตามตำแหน่งต่าง ๆ ที่สอดด้ายเข้าไปทำให้ดูสวยงามตามรูปแบบที่ต้องการหรืออาจจะตัดแล้วปล่อยด้ายไว้ให้เป็นพู่รุ่มยาว ๆ ก็ได้

การทอโดยการแทรกด้ายประกอบให้เป็นพู

การตัดเย็บ

ผ้าที่ได้จากการทอแบบกะเหรี่ยงตามปกติแล้วจะมีลักษณะเป็นผ้าหน้าแคบ โดยจำกัดตามขนาดของเครื่องทอ คือ กว้างที่สุดไม่เกิน 20 นิ้ว ส่วนความยาวขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ทอ ฉะนั้นจึงทำให้เครื่องนุ่งห่มของกะเหรี่ยงมีลักษณะคงที่ คือ เป็นการนำผ้าทั้งผืนมาเย็บประกอบกัน

สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการนำผ้ามาประกอบกันคือต้องเป็นผ้าที่ทอขึ้นสำหรับเครื่องนุ่งห่ม ผืนนั้นโดยเฉพาะ จะนำไปประกอบกับส่วนของตัวหรือผืนอื่นไม่ได้ เช่น ผ้าที่ทอขึ้นเพื่อเย็บเป็นเสื้อผู้ชายจะนำมาเย็บเป็นย่ามหรือผ้าห่มไม่ได้ และผ้าที่ทอขึ้นสำหรับเย็บย่ามก็ไม่สามารถนำมาเย็บเป็นเสื้อหรือผ้าห่มได้เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากได้กำหนดลวดลาย สี และขนาดไว้แล้วอย่างแน่นอนก่อนที่จะทอผ้าแต่ละผืนนั่นเอง

การเย็บประกอบเป็นเครื่องนุ่งห่ม

1. เสื้อ เสื้อของกะเหรี่ยงโปว์ สำหรับผู้หญิงแต่งงานแล้ว เสื้อผู้ชายและเด็กมีวิธีเย็บประกอบเป็นตัวเช่นเดียวกัน คือ ใช้ผ้า 2 ผืนที่มีความกว้างเท่ากับหนึ่งส่วนสี่ของรอบตัวเสื้อ ความยาวเท่ากับสองเท่าของความยาวเสื้อ (ผ้าสองผืนนี้สามารถทอได้โดยการขึ้นด้ายทอเพียงครั้งเดียวและนำมาตัดแบ่งครึ่ง) นำมาเย็บประกอบกัน ถ้าเป็นชุดยาวทรงกระสอบซึ่งเป็นลักษณะของชุดหญิงสาวและชุดเด็กหญิงกะเหรี่ยงโปว์ มีวิธีเย็บประกอบด้วยวิธีเดียวกัน คือ ใช้ผ้า 2 ผืน เท่ากัน โดยแต่ละผืนมีความยาวเท่ากับหนึ่งส่วนสี่ของรอบตัวผู้สวมใส่ และความยาวเท่ากับสองเท่าของความยาวชุดที่ต้องการ แล้วนำมาเย็บประกอบเข้าเป็นตัวเสื้อชุดยาวทรงกระสอบที่พอดีกับตัวผู้สวมใส่

วิธีเย็บประกอบเป็นตัวเสื้อ

2. ผ้าชิ้น ผ้าชิ้นของผู้หญิงแต่งงานแล้วของกะเหรี่ยงโปว์ จะมีลักษณะการประกอบเป็นผืนเหมือนกัน คือ ใช้ผ้า 3 ผืน ส่วนมากจะใช้เย็บผ้าถุงที่ต้องการให้มีลวดลายสวยงาม ผ้าส่วนที่นำไปประกอบส่วนกลาง จะมีลวดลายแตกต่างจาก 2 ผืน ซึ่งเป็นส่วนบนและล่างของผ้าถุง ดังนั้นการขึ้นเครื่องทอจึงต้องขึ้น 2 ครั้ง เพื่อทอผืนล่างและผืนบนครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงทอผืนกลางให้มีขนาดความยาวเท่ากัน เสร็จแล้วจึงนำผ้าทั้ง 3 ผืนมาเย็บประกอบกัน

3. ย่าม ย่ามกะเหรี่ยงมีหลายชนิด เช่นย่ามสำหรับใส่สิ่งของพกพา ย่ามสำหรับไปไร่ ฯลฯ ย่ามดังกล่าวจะมีขนาด ลวดลายและความปราณีต่างกัน แต่วิธีนำผืนผ้ามาเย็บประกอบเหมือนกัน คือ จะใช้ผ้าผืนยาวประมาณ 6 - 7 เท่าของความสูงของย่ามนำมาตัดแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งมีความยาวเท่ากับสองเท่าของความสูงของย่าม และอีกส่วนจะมีความยาวเท่ากับสองเท่าของความลึกของย่าม นำทั้งสองส่วนมาพับครึ่งและเย็บประกอบเข้าด้วยกัน โดยให้ส่วนที่พับครึ่งนั้นส่วนหนึ่งเป็นส่วนกัน อีกส่วนหนึ่งเป็นส่วนที่ใช้สำหรับสะพาย ส่วนการสร้างลวดลายนั้นผู้ทอจะกำหนดระยะที่จะทอลวดลายว่าจะต้องทอส่วนไหนเป็นลวดลายอย่างไร ซึ่งมักจะกำหนดไว้ตั้งแต่ขั้นตอนการขึ้นด้ายว่าควรจะขึ้นด้ายสีอะไรไว้ตำแหน่งใด หรือจะเป็นการสร้างลวดลายในขณะที่ทอก็ได้ ทั้งนี้ลวดลายจะปรากฏบนตัวย่ามได้ตรงตามความต้องการหรือไม่จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ทอ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล : แหล่งที่มา ลักษณะ การใช้ประโยชน์ และลวดลายบนผืนผ้าของชาวกะเหรี่ยงโปว์

การวิจัยครั้งนี้แบ่งประเภทผ้าที่ทำการศึกษาลักษณะของประโยชน์ใช้สอยออกเป็น 4 ประเภท คือ เสื้อ ผ้าซิ่น ย่อม และผ้าอื่น ๆ เช่น ผ้าโพกศีรษะ ผ้าห่ม เป็นต้น ผ้าทั้ง 4 ประเภทเป็นองค์ประกอบสำคัญของเครื่องแต่งกายประเภทผ้าของชาวกะเหรี่ยงโปว์ สำหรับผ้าของชาวกะเหรี่ยงโปว์จัดแบ่งออกเป็นประเภทย่อยตามลักษณะของประโยชน์ใช้สอยดังต่อไปนี้

1. เสื้อผู้ชาย ไม่มีการแยกประเภทย่อย เนื่องจากผู้ชายไม่มีการเปลี่ยนสถานภาพทางการสมรสเหมือนผู้หญิง

2. เสื้อผู้หญิง แบ่งออกเป็น

2.1 เสื้อเด็กผู้หญิง (หมายถึงเสื้อผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงโปว์ตั้งแต่ เด็กจนอายุถึง 15 ปี หรือจนกระทั่งมีประจำเดือน หรือจนกระทั่งแต่งงาน)

2.2 เสื้อผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

3. ผ้าซิ่น แบ่งออกเป็น

3.1 ผ้าซิ่นทอจก

3.2 ผ้าซิ่นทอยกดอก

4. ย่อม แบ่งออกเป็น

4.1 ย่อมทอพื้น

4.2 ย่อมทอจก

5. ผ้าอื่น ๆ เช่น ผ้าโพกศีรษะ ผ้าห่ม

อย่างไรก็ดีจากการสำรวจพบว่าในหมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่ที่ศึกษามีเครื่องแต่งกายประเภทผ้าเหลืออยู่น้อยมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าที่มีลวดลายดั้งเดิมจะมีเหลืออยู่น้อยและอยู่ในลักษณะที่ค่อนข้างชำรุดทรุดโทรมเสียเป็นส่วนใหญ่ ผู้เป็นเจ้าของจะเก็บรักษาไว้เนื่องจากเป็นสมบัติที่เป็นมรดกตกทอดมาและใช้เป็นตัวอย่างในการสร้างลวดลาย ขณะเดียวกันบางชิ้นก็ไม่มีผู้ใดสามารถจัดทำขึ้นใหม่ได้อีก ซึ่งผลจากการสำรวจในพื้นที่ต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

พื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ข้อมูลลักษณะการใช้ผ้าประเภทต่าง ๆ ในการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงโปว์ในหมู่บ้านเกาะสะเดิง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ยังคงรักษาประเพณีการแต่งกายตามแบบดั้งเดิมอยู่บ้าง โดยเฉพาะผู้สูงอายุทั้งผู้ชาย ผู้หญิง และเด็กเล็ก ส่วนกลุ่มวัยรุ่นและหนุ่มสาวจะแต่งเฉพาะวันที่สำคัญหรือการขึ้นวัดทุกวันพระเท่านั้น ส่วนการแต่งกายประจำวันปกติจะนิยมใส่เสื้อผ้าเช่นเดียวกับคนพื้นราบทั่วไป ซึ่งจากการสำรวจพื้นที่ที่ ศึกษาใน 7 ชุมชนของพื้นที่

6 หมู่บ้านของตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีดังนี้

เสื้อผู้ชาย

เสื้อผู้ชายจะมีลักษณะเดียวกันตั้งแต่เด็กจนโต แต่ของเด็กจะมีลวดลายตกแต่งน้อยกว่า ลักษณะเป็นเสื้อทรงกระสอบยาวกรอมเท้ามีลวดลายจกที่ส่วนล่างของเสื้อ มีลายแถบสีแดงเล็ก ๆ ยาวตลอดตัวเสื้อที่บริเวณหน้าอก กลางหลัง และสีข้าง ในการสวมใส่บางครั้งอาจนำเชือกมารัดที่เอวเพื่อไม่ให้มีความรู้สึกรุ่มร่ามขณะที่สวมใส่ทำให้ดูเหมือนกับการรัดเข็มขัด

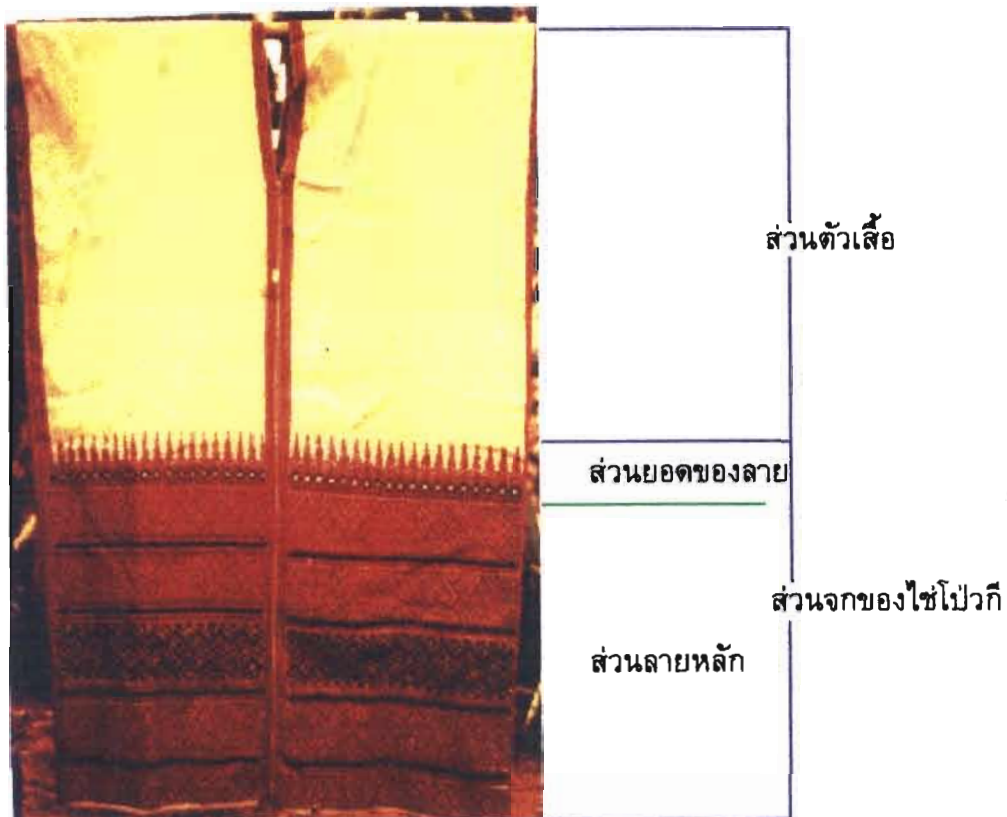
การแต่งกายตามประเพณีของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ในงานโบว์มือสองคู่(บุญข้าวใหม่) ที่หมู่บ้านทิลี่ป่า ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ไซโผล้ว(เสื้อผู้ชาย)ที่มีลักษณะเดียวกันตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่

เสื้อผู้ชายของชาวกะเหรี่ยงเท่าที่ศึกษาพบจะมี 2 ลักษณะ คือ

1. ไช้โปวกี้(เสื้อรวมลาย) เป็นเสื้อสีขาวยาวถึงข้อเท้ามีลายแถบสีแดงเล็ก ๆ ยาวตลอดตัวเสื้อที่บริเวณหน้าอก กลางหลัง และสีข้างซึ่งเรียกว่า คู้โหว่กู่ ซึ่งหมายถึง ลายงูคองแดง ที่ส่วนล่างของตัวเสื้อจะมีจกเป็นลายต่าง ๆ เช่น เหว่ยมิ(ลายตาสวิง) หม่าไน้ณะ(ลายจองไว้) ไก่คู้ดุง (ลายยอดคัมภีร์) ผู้ที่ใส่ชุดไช้โปวกี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุเท่านั้น จัดเป็นเสื้อที่สวยงามและมีกลวิธีการทอที่ยากที่สุดในบรรดาเสื้อของผู้ชาย

ไช้โปวกี้(เสื้อรวมลาย)

คู้โหว่กู่(ลายงูคองแดง)

ส่วนจกของไซโป่วกี(เสื่อรวมลาย)

ไม้คู่ตุ้จุง(ลายยอดผักกูด)

ขยายลายไม้คู่ตุ้จุง(ยอดผักกูด)

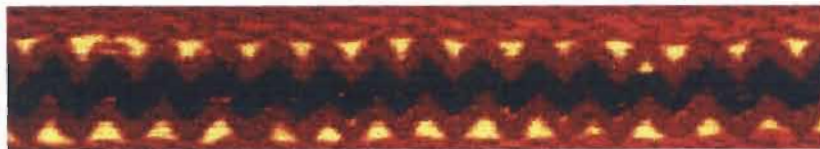
ส่วนหน้าไน้ตะ(จองไว้)ส่วนที่อยู่ใต้ส่วนยอดของลายที่มีลักษณะเป็นลายไ้ตะคู่(โค้งใหญ่)

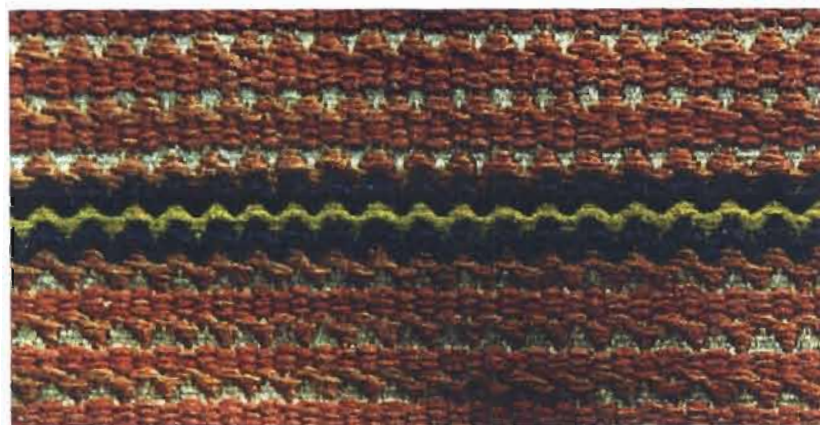
ส่วนหน้าไน้ตะ(จองไว้)ส่วนที่อยู่ใต้ส่วนยอดของลายที่มีลักษณะเป็นลายหมีซา(ลูกตา)

ส่วนหน้าไน้ตะ(จองไว้)ส่วนที่อยู่ใต้ส่วนยอดของลายที่มีลักษณะเป็นลายหมีซา(ลูกตา) อีกแบบหนึ่งซึ่งมีลายที่กว้าง(ตัวแมงมุมน้ำหรือจิ้งจิกน้ำ)อยู่ในส่วนลายหมีซา(ลูกตา)

ส่วนหน้าไน้ตะ(จองไว้)ที่คั่นอยู่ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของลายจะมีลักษณะเป็นลายไ้ตะคู่ (โค้งเล็ก)

ส่วนหน้าไน้ตะ(จองไว้)ที่คั่นอยู่ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของลายจะมีลักษณะเป็นลายไ้ตะคู่ (โค้งเล็ก)

แห้วมิ(ลายตาสวิง)

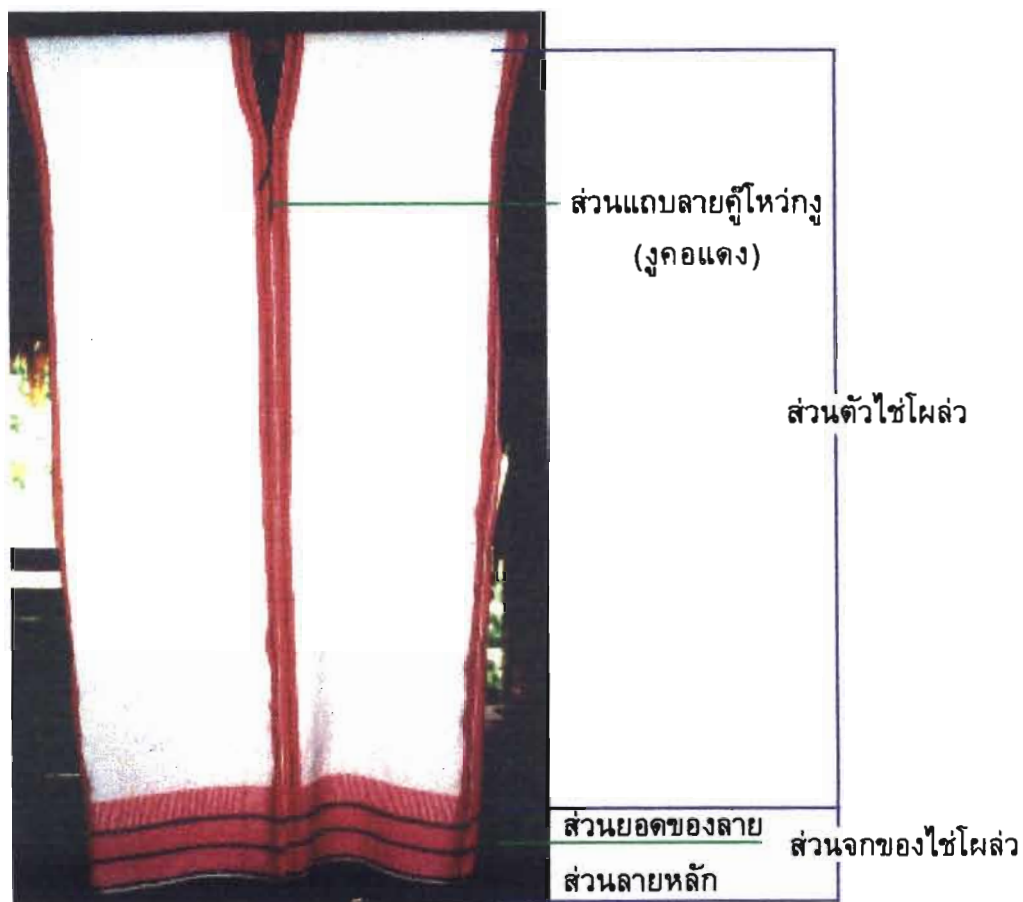
ส่วนโปวกี้(รวมลาย)

ส่วนโปวกี้(รวมลาย)ที่จกด้วยด้ายสีต่างกันทำให้ลวดลายดูเหมือนกับเป็นถนนละลวดลาย

ไซโปวกีเท่าที่พบในพื้นที่ทำการวิจัยมีเพียง 3 ตัวเท่านั้น ซึ่งทั้ง 3 ตัว ยังอยู่ในสภาพค่อนข้างดี และจะนำออกมาใช้เฉพาะในช่วงที่มีเทศกาลหรือพิธีการสำคัญเท่านั้น ในด้านของการทอเสื่อชนิดนี้ ปัจจุบันในพื้นที่ไม่มีผู้ที่สามารถทอได้อีก จากการสัมภาษณ์เท่าที่ทราบ จะมีผู้ที่สามารถทอได้อยู่ที่หมู่บ้านเป็งเค็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรเช่นเดียวกัน และในเขตประเทศเมียนมาก็ยังมีผู้ทอได้อยู่บ้าง

2. ไซโพลัว ไซพูลหรือไซฉื่อ(เสื่อกะเหรี่ยง) เป็นเสื่อสีขาวมีลายสีแดงเล็ก ๆ ยาวตลอดตัวเสื่อ บริเวณหน้าอก กลางหลังและสีข้าง ที่บริเวณส่วนล่างของตัวเสื่อมีการจัก ซึ่งเสื่อแต่ละตัวจะมีลายหลักอยู่เพียงลายเดียว ลายที่สำรวจพบในตัวเสื่อได้แก่ เหวยมิ(ลายตาสวิง) ที่เหลืออง่า(ลายตะกร้าน้ำเต้า) กุละ(ลายตาสีเหลี่ยม) ผู้ที่ใส่ชุดไซโพลัวจะเป็นผู้ชายกะเหรี่ยงทั่วไปโดยไม่จำกัดอายุ ในปัจจุบันนิยมใส่เฉพาะในเวลาที่มีพิธีกรรมต่าง ๆ จะใช้ใส่ในชีวิตประจำวันอยู่บ้างก็มักจะเป็นเด็กเล็ก ๆ เท่านั้น

ไซโพลัว(เสื่อกะเหรี่ยง)

ผู้ชายกะเหรี่ยงกับไซโผล่ว

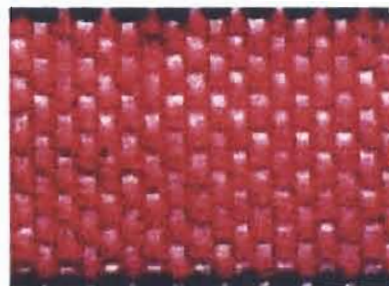
ไซคูละ

ส่วนจกของไซคูละ

ส่วนหมาไน้กะ(จองไว้)
ซึ่งเป็นลายโกพู(โค้งเล็ก)

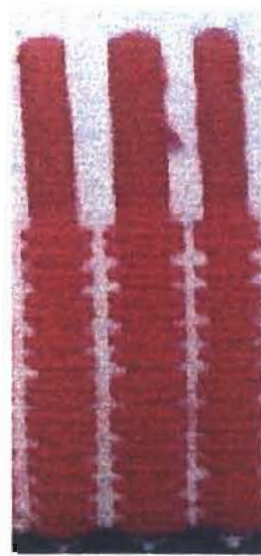
ส่วนจกเป็นดาสีเหลี่ยม

ส่วนจกคูละ

ไซ้แห้วยมิ

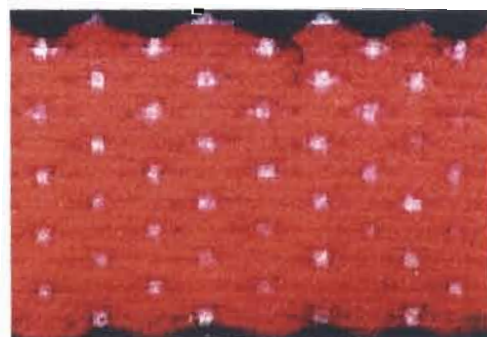
โกกัตุจุดจุง(ยอดผักกูด)ของไซ้แห้วยมิ

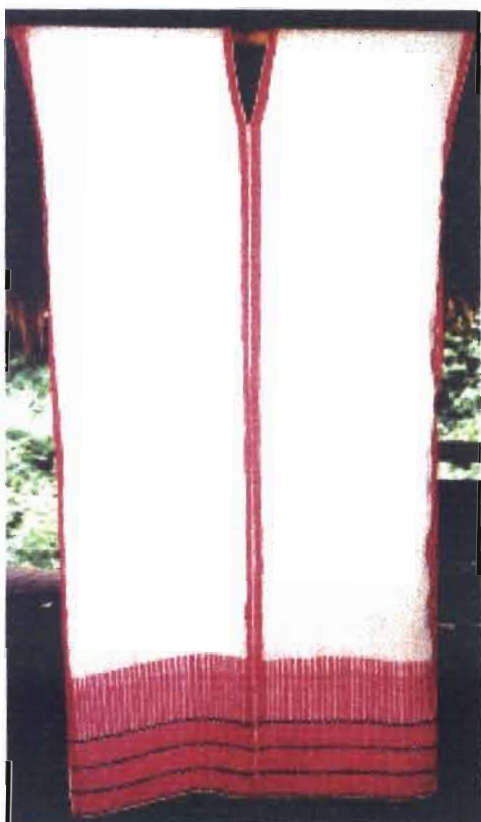
ส่วนหมาไน้กะ(จองไว้)ซึ่งเป็นลายโกพู(โค้งเล็ก)

ส่วนจกของไซ้แห้วยมิ

ส่วนจกแห้วยมิ(ตาสวิง)

ไซ้เหวยมิ

ไก่อู้ดจุง(ยอดฝักกูด)ของไซ้เหวยมิ
ซึ่งมีลักษณะอีกแบบหนึ่ง

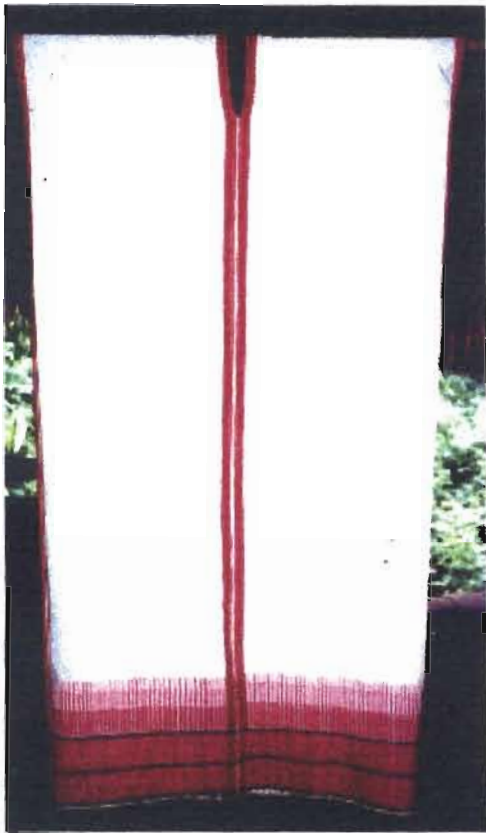
ส่วนหมาไน้ตะ(จองไว้)ซึ่งเป็นลายไทพู(โค้งเล็ก)

ส่วนจกของไซ้เหวยมิ

ส่วนจกเหวยมิ(ตาสวิง)

ไซเห่วยมิ

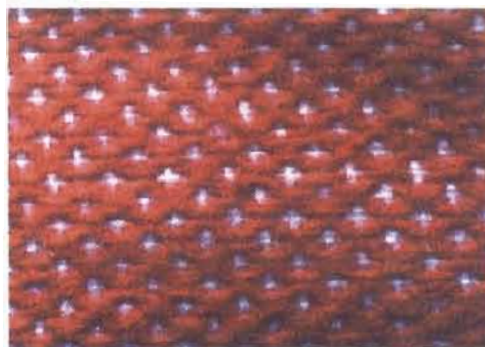
ไก่อู้ดจุง(ยอดฝักกูด)ของไซเห่วยมิ
ซึ่งมีลักษณะอีกแบบหนึ่ง

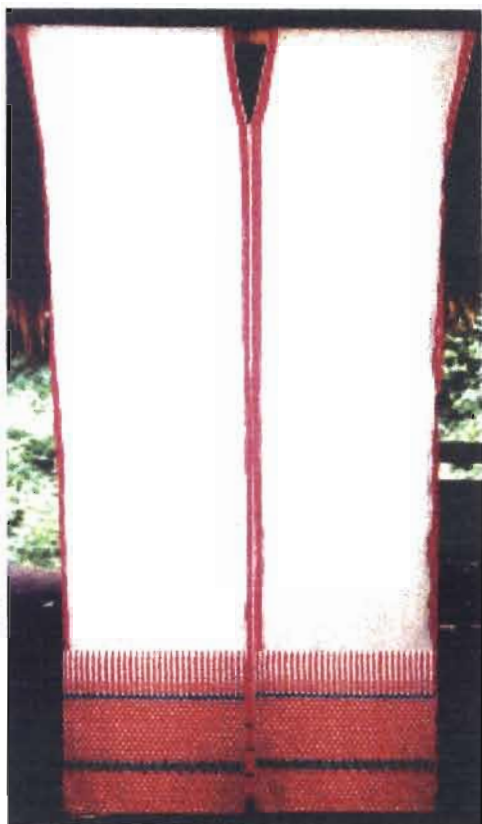
ส่วนหมาไน้ตะ(จองไว้)ซึ่งเป็นลายโกพู(โค้งเล็ก)

ส่วนจกของไซเห่วยมิ

ส่วนจกเห่วยมิ(ตาสวิง)

ไชที่หลีกง่า(ตาตะกร้อ)

ส่วนยอดของไชที่หลีกง่า
ที่จักเป็นลายตะปะหย่าคูกุย(หัวหอยทาก)

ส่วนหมาไน้กะที่จักเป็นลายโกพู(โค้งเล็ก)

ส่วนหมาไน้กะที่จักเป็นลายหว่านติดอง(รอยกิ่งกือ)

ส่วนจกของไชที่หลีกง่า

ลายที่หลีกง่า(ตาตะกร้อน้ำเต้า)

ลักษณะเด่นของไซโปวกีและไซโพลัวที่เห็นได้ชัดเจนคือ ตัวเสื้อจะทอพื้นสีขาวยาวกรอมเท้า ส่วนที่ชายเสื้อจะทอจากเป็นลวดลายต่าง ๆ ซึ่งลวดลายเหล่านี้จะมีองค์ประกอบของลวดลายอยู่สามส่วนด้วยกัน คือ ส่วนบนจะนิยมจากเป็นไก่อู้ดุง(ลายยอดผักกูด) บางครั้งจะประดิษฐ์ลวดลาย ส่วนยอดของไก่อู้ดุงมีลักษณะที่แปลกไปเป็นลายใหม่เรียกว่าตะเปอะหย่าคูดุย(หัวหอยทาก) ส่วนที่คั่นระหว่างลายยอดของเสื้อ ส่วนกลางและส่วนล่างของส่วนอกจะจกลวดลายด้วยด้ายสีทึบเป็นแถบอยู่ เรียกว่าหมาไน้ตะ(จองไว้) ซึ่งหมายถึงตำแหน่งคั่นระหว่างลวดลายต่าง ๆ และมักจะเป็นส่วนลายสำคัญของตัวเสื้อ ส่วนใหญ่ส่วนหมาไน้ตะนี้ มักจะใช้ลายไก่อู้ดุง(ไก่อู้ดุงเล็ก) อาจจะใช้ลายหว่านติคอง(รอยกึ่งกือ)อยู่ข้างในไซโพลัวที่จกด้วยลายที่ห้อยก้ง่า(ตะกร้อน้ำเต้า) และใช้ทั้งลายไก่อู้ดุง(ไก่อู้ดุงเล็ก)และลายหมีซาพู(ลูกตาเล็ก)ในไซโปวกี นอกจากนี้ผู้ทออาจจะคิดลวดลายอื่น ๆ อีกก็ได้เพราะเป็นลายประกอบที่ไม่เคร่งครัดทั้งไซโปวกีและไซโพลัวเท่าที่สำรวจพบ จะมีลายหลักอยู่ด้วยกัน 3 ลวดลาย คือ กูหละ(ดาสีเหลี่ยม)เหวยมิ(ตาสวิง) และที่ห้อยก้ง่า(ตะกร้อน้ำเต้า)

จากเสื้อกะเหรี่ยงทั้ง 2 แบบนี้ ได้สะท้อนภูมิปัญญาของผู้สวมใส่ได้เช่นกัน โดยมีการเปรียบเทียบระดับของเสื้อและลายผ้าเอาไว้ดังนี้ (หม่อมเวียงแข่ง, สัมภาษณ์)

ไซคูหละ ผู้สวมใส่มักจะเป็นเด็กเล็ก ภูมิปัญญาที่จัดอยู่ในระดับเณร

ไซเหวยมิ ผู้สวมใส่มักจะเป็นชายหนุ่ม ภูมิปัญญาที่จัดอยู่ในระดับพระ

ไซที่ห้อยก้ง่า ผู้สวมใส่มักจะเป็นผู้ชายวัยกลางคน ภูมิปัญญาที่จัดอยู่ในระดับพระที่บวชหลายพรรษา

ไซโปวกี ผู้สวมใส่มักจะเป็นผู้สูงอายุ ภูมิปัญญาจึงจัดอยู่ในระดับพระอาจารย์

ในการเปรียบเทียบลักษณะของลวดลายกับระดับของการศึกษาธรรมะนี้ แสดงให้เห็นความคิดที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาของกะเหรี่ยงโปว์ที่ตั้งอยู่บนระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยงควบคู่ไปกับความเชื่อเรื่องผีอันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงทั้งหมด อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นคุณวุฒิทางจริยธรรมและการประพฤติตนของผู้สวมใส่ที่ควบคู่กับความสวยงามของลวดลายและความสามารถ ผู้ทอผ้าโดยมากจะเป็นผู้หญิงในครอบครัวและส่วนใหญ่จะเป็นภรรยาผู้สวมใส่อันแสดงให้เห็น ความเป็นอยู่ในครอบครัวนั้น ๆ ว่ายึดถือจารีตประเพณีเคร่งครัดเพียงใด โดยเฉพาะไซโปวกีซึ่งเป็นเสื้อที่ใช้ความสามารถและความประณีตในการทอมาก ซึ่งในพื้นที่ที่เก็บข้อมูลนี้ไม่มีผู้ใดสามารถทอเสื้อชนิดนี้ได้อีกแล้ว อันหมายถึงสภาพที่กำลังจะเกิดการสูญหายทางภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไปอีกชนิดหนึ่ง อย่างไรก็ตามก็ได้มีผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทอไซโปวกีว่ายังมีชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่อื่นเป็นต้นว่าชาวกะเหรี่ยงในเขตจังหวัดตากหรือในเขตประเทศเมียนม่ายังมีความสามารถทอเสื้อชนิดนี้ได้อยู่บ้างแต่ก็สืบทอดยากเต็มที ถ้าหากได้มีการถ่ายทอดการเรียนรู้ในด้านวิธีการทอและลวดลายของเสื้อชนิดนี้ก็อาจจะสืบทอดความรู้ความสามารถในการทอไซโปวกีให้ปรากฏอยู่ในสังคมชาวกะเหรี่ยงต่อไป

เสื้อผู้หญิง

เสื้อผู้หญิงกะเหรี่ยงเท่าที่ศึกษาพบจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ไช้ชุกีและไชโหว่หรือไชอ่อง ซึ่งการแบ่งดังกล่าวได้ยึดตามสถานภาพการสมรสของผู้ที่สวมใส่ เพราะความเคร่งครัดของสังคมชาวกะเหรี่ยงในการยึดถือผ้าเดีวเมียเดีว และเพื่อป้องกันการผิดจาริตของสังคมชาวกะเหรี่ยงจึงต้องแสดงสถานภาพของผู้สวมใส่ให้สังคมได้รับรู้สถานภาพของคน ๆ นั้น จึงได้กำหนดให้ฝ่ายผู้หญิงต้องแสดงสถานภาพของตนด้วยการแต่งกาย สาเหตุที่ต้องให้ฝ่ายผู้หญิงเป็นผู้แสดงสถานภาพเพราะผู้หญิงในสังคมกะเหรี่ยงจะเป็นผู้สืบสายตระกูลและเป็นหัวหน้าของครอบครัวซึ่งจะต้องประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว การรักษาจาริตจึงเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะต้องรักษาความบริสุทธิ์ของสายตระกูลของตนมิให้เสื่อมเสียจากการผิดจาริตที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากความไม่รู้ หรือความผิดพลาด ที่เป็นเหตุสุดวิสัยซึ่งจะเกิดความไม่ตีต่าง ๆ แก่สายตระกูลและสมาชิกของครอบครัวได้

การแบ่งเสื้อของผู้หญิงกะเหรี่ยงไป๋แบ่งเป็น 2 ประเภทมีดังนี้

1. ไช้ชุกี(เสื้อลายไหล) เป็นเสื้อสำหรับเด็กผู้หญิงที่ใช้ตั้งแต่เด็กจนถึงอายุ 15 ปี หรือจนกระทั่งแต่งงาน ลักษณะเป็นเสื้อทอพื้นสีขาวอันแสดงถึงความสาว ความสะอาดบริสุทธิ์ของผู้สวมใส่ ตัวเสื้อยาวถึงข้อเท้า บริเวณไหลจะใช้วิธีการที่เรียกว่าฉีก(ปัก)เป็นลวดลายดอกหรือเป็นลายเส้นสีแดงเรียกว่า "กรังจุง" หมายถึง ลายยอดหวาย ที่ชายขอบล่างของเสื้อจะเย็บกันรุ่มด้วยไหมพรมสีแดงหรือสีเขียว ส่วนคอ เปิดช่องสวมไว้เมื่อสวมใส่จะดูคล้ายเป็นเสื้อคอวี

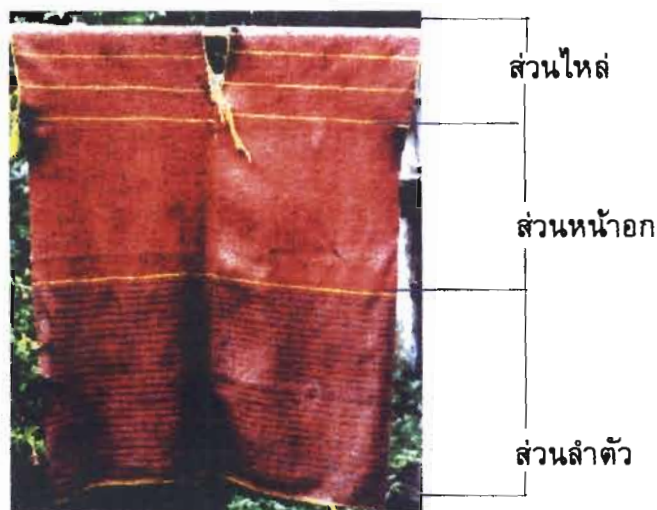

ไช้ชุกี

เด็กหญิงกะเหรี่ยงกับไชขุ่กี

2. ไช้โหว่หรือไชอ่อง(เสื่อแดง หรือเสื่อจก) เป็นเสื่อสำหรับผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว ลักษณะเป็นเสื่อลายดอกเป็นตาสี่แดง ตัวเสื่อยาวแค่อ่าว ที่เรียกว่าไชอ่องนั้นหมายถึงเสื่อจก เพราะวิธีการทอเสื่อชนิดนี้จะทอด้วยวิธีการจก และที่เรียกว่า ไช้โหว่ เพราะเสื่อชนิดนี้จะนิยมทอให้มีสีแดงประติษฐานเป็นลวดลายดอกทั้งตัว ซึ่งลวดลายที่เด่นจะอยู่ที่บริเวณไหล่ ส่วนใหญ่จะทอเป็นลวดลายดอกเล็ก ๆ ลายที่พบในตัวเสื่อมีลายไก่อพู(โค้งเล็ก) ลายผลาดิไช้ (ลายหางลูกดอก) ลายไก่อตุ้จุง(ลายยอดผักกูด) ส่วนคอจะเปิดช่องสวมไว้ เมื่อสวมใส่จะดูคล้ายเป็นเสื่อคอวี

ไช้อ่องหรือไช้โหว่(เสื่อจกหรือเสื่อแดง)

ส่วนต่าง ๆ ของไซอุงหรือไซโหว่จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งใช้วิธีการทอสลับสีโดยการเปลี่ยนด้ายพุ่งสีอื่นเข้าไปในขณะที่ทอเพื่อเป็นการแบ่งส่วนต่าง ๆ ของเส้นออกจากกัน โดยมีแถบสีอื่นที่แทรกเข้ามาเป็นตัวแบ่ง ดังนี้

- ส่วนไหล่ มักจะใช้การเปลี่ยนด้ายพุ่งสีอื่นเข้ามาแทรกเป็นระยะ ๆ
- ส่วนหน้าอก มักจะเป็นส่วนที่ใช้สีเป็นพื้นสีเดียวกัน

- ส่วนลำตัว มักจะใช้การทอด้วยลวดลายอื่นที่แตกต่างไปจากส่วนอื่นของเสื้อบางครั้งอาจจะมีการเปลี่ยนทั้งลวดลาย สีด้าย และวิธีการทอด้วย เป็นต้นว่าในการทอไซอุงนี้ปกติจะเป็นการทอด้วยวิธีการจก แต่อาจจะเปลี่ยนเป็นการทอพื้นเพียงเล็กน้อยสลับเข้าไประหว่างการจกเพื่อให้เกิดลวดลายที่แปลกออกไป

ในการแบ่งเป็นส่วนของตัวเสื้อนี้ ในแต่ละส่วนมักจะมีการเปลี่ยนลวดลายไปด้วยแต่ไม่เปลี่ยนสีของด้ายพุ่ง หรืออาจจะใช้ทั้งสีและลายเดียวกันทั้งตัวเสื้อแต่จะแทรกแถบลวดลายอื่นเป็นแถบเล็ก ๆ เพื่อแบ่งส่วนต่าง ๆ ของเส้นออกจากกันเช่นเดียวกับส่วนหม่าไน้เถะ(จองไว้)ของไซโปวกีและไซโผลั่ว

ผู้หญิงกะเหรี่ยงกับไซอุงหรือไซโหว่(เสื้อจกหรือเสื้อแดง)ในพิธีหล่าเขาะวูไซจู(ผูกมือเดือนหล่าเขาะวู) ซึ่งตรงกับช่วงเดือนเก้าของไทย

ลักษณะใช้ช่องหรือใช้โหว่ที่มีสีและลวดลายเดียวกันทั้งตัวเสื้อ แต่จะแทรกแถบลวดลายอื่นเป็นแถบเล็ก ๆ เพื่อแบ่งส่วนต่าง ๆ ของเสื้อ

ลายส่วนไหล่

ส่วนหน้าอกลายห้วยมิ

ลายส่วนลำตัว

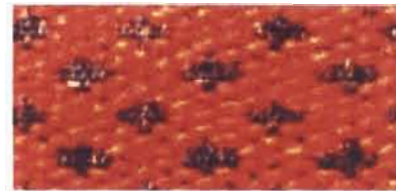
ใช้ช่องที่ทอจกเป็นลายห้วยมิทั้งตัวเสื้อ แต่เปลี่ยนสีของด้ายพุ่งให้เป็นแถบสีเล็ก ๆ ตรงส่วนไหล่ และเปลี่ยนวิธีการทอจากการทอจกมาเป็นการทอพื้นเพียงเล็กน้อยสลับเข้าไปในระหว่างการจกเพื่อให้เกิดลวดลายที่แปลกไปตรงส่วนล่างของเสื้อ

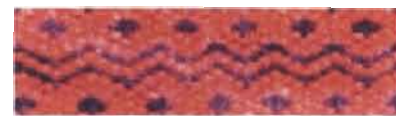
ลายส่วนใหญ่
ที่เปลี่ยนทั้งลวดลายและสีของด้าย

ลายส่วนใหญ่ที่เปลี่ยนสีด้าย

ส่วนหน้าอกและลำตัวลายที่หลือก่ง่า

ลายไกพู(โค้งเล็ก)
ที่คั่นระหว่างส่วนหน้าอกกับลำตัว

ลักษณะใช้ช่องหรือใช้ไหมที่มีสีและลวดลายเดียวกันทั้งตัวเสื้อเป็นลายที่หลือก่ง่า (ตะกร้อน้ำเต้า) แต่จะใช้วิธีการในการสร้างความแตกต่างของลวดลายให้เกิดขึ้นบนส่วนต่าง ๆ ของเสื้อทั้งวิธีการเปลี่ยนสีของด้ายพุ่งและแทรกแถบลวดลายอื่นเป็นแถบเล็ก ๆ เพื่อแบ่งส่วนของเสื้อ

ไซ่อ่งที่ทอจกส่วนไหล่และส่วนล่างเป็นลาย ไทพู(โค้งใหญ่)เหมือนกัน แต่ส่วนไหล่จะมีการเปลี่ยนสีของด้ายพุ่งให้เป็นแถบเล็ก ๆ ส่วนตัวเสื้อจกเป็นลายหมีซาพู(ลูกตาเล็ก) และเปลี่ยนสีของด้ายพุ่งให้เป็นแถบสีเล็ก ๆ ด้วย

ไซ่อ่งที่ทอจกเป็นลายผลาดิไซ้ (หางลูกหน้าไม้) เหมือนกันทั้งตัวเสื้อ แต่ส่วนไหล่จะมีการเพิ่ม ด้ายสีอื่นเข้าไปในลวดลายให้เป็นแถบเล็ก ๆ แยกเป็นส่วน ๆ

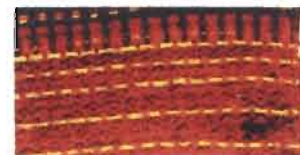
ส่วนไหล่ลายไทพู(โค้งเล็ก)

ส่วนหน้าอกลายหมีซาพู(ลูกตาเล็ก)

ส่วนลำตัวลายไทพู(โค้งเล็ก)

ส่วนไหล่ลายผลาดิไซ้(หางลูกดอก)

ส่วนหน้าอกลายผลาดิไซ้(หางลูกดอก)

ส่วนลำตัวลายผลาดิไซ้(หางลูกดอก)

ผ้าซิ่น

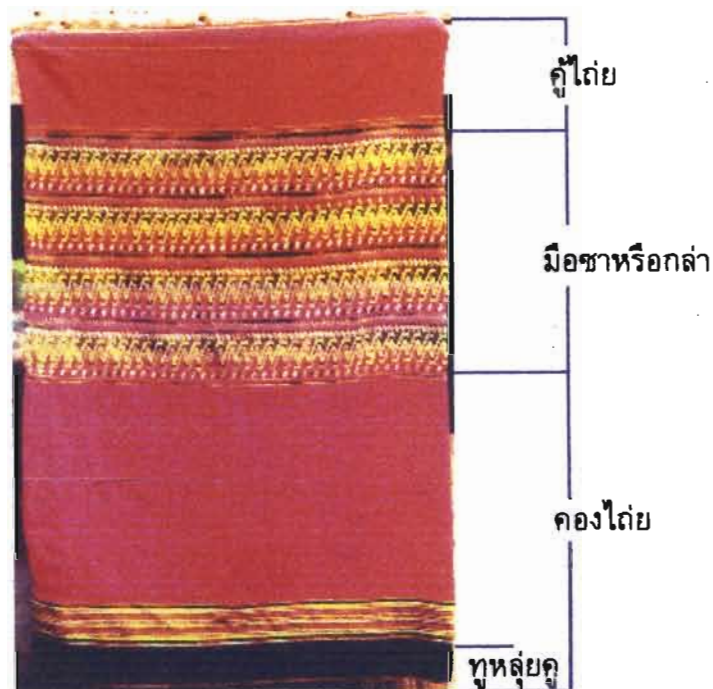
นึ่งหรือผ้าซิ่นกะเหรี่ยง เป็นผ้านุ่งสำหรับหญิงที่แต่งงานแล้ว ผ้าซิ่นจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่หนึ่ง เรียกว่า คุ้ไถ่ย คือส่วนหัวซิ่น

ส่วนที่สอง เรียกว่า มือชาหรือกล่า คือส่วนตัวซิ่นหรือส่วนกลาง

ส่วนที่สาม เรียกว่า คองไถ่ย คือส่วนตีนซิ่น

ส่วนที่สำคัญของผ้าซิ่นกะเหรี่ยงคือส่วนที่สองที่เรียกว่า มือชาหรือกล่า(ตัวซิ่นหรือส่วนกลาง) ซึ่งจะตกแต่งเป็นลวดลายต่าง ๆ ส่วนคุ้ไถ่ย(หัวซิ่น) และส่วนคองไถ่ย(ตีนซิ่น) จะทอพื้นสีแดงมีลวดลายในเนื้อผ้าบ้างเล็กน้อยซึ่งมักจะเป็นลวดลายที่เกิดจากการสลับสีของด้ายยืน ในขณะที่ขึ้นด้าย ส่วนคองไถ่ยจะไม่นิยมให้มีลวดลายสลับสีเหมือนส่วนคุ้ไถ่ย แต่จะขึ้นด้ายให้มีลวดลายเป็นแถบสีเข้มเช่นสีดำ หรือสีน้ำเงินเรียกว่า "ทูลลุ่ยคู" หมายถึงคอนกเขา เพราะมีสีเหลืองคล้ายส่วนคอของนกเขา

นึ่ง(ผ้าซิ่น)

ผ้าซิ่นกะเหรี่ยงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะตามวิธีการทอ คือ

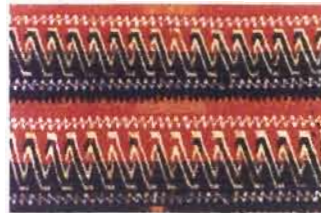
1. นึ่งอ่อง(ซิ่นจก) เป็นผ้าซิ่นที่ส่วนมือชา(ตัวซิ่น)ตกแต่งเป็นลวดลายด้วยวิธีการทอจก ส่วนหัวซิ่นและตัวซิ่นเป็นการทอพื้นธรรมดา ลวดลายหลักของนึ่งอ่องที่พบจะมีอยู่ 2 ลาย คือ ลายทูลลุ่ยคู(ลายคางนกกก) หรือโกเปอะ(ลายโค้งเกี่ยวกัน) และลายโกเจียะว(ลายโค้งตั้ง)

นึ่งอู่่ง (ซิ่นจก)แบบทู่ไค่คาค

คู่ไต้ย

ส่วนมือซาคหรือกล่่า

ทู่หล่ยคู่

คองไต้ย

นึ่งอู่่ง (ซิ่นจก)แบบทู่ไค่คาค

คู่ไต้ย

ส่วนมือซาคหรือกล่่า

ทู่หล่ยคู่

คองไต้ย

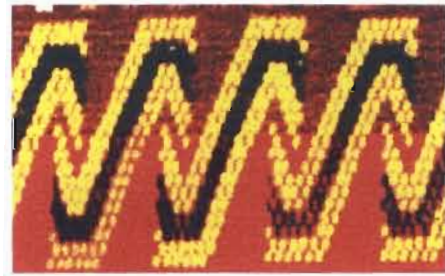
1.1 ลายทูลีคาคา(คางนกแก๊ก)หรือโกเปอะ(โค้งเกี่ยวกัน) เป็นผ้าชิ้นที่ตัวชิ้น
 ทอจากเป็นลายทูลีคาคา(คางนกแก๊ก)หรือโกเปอะ(โค้งเกี่ยวกัน)เป็นลายสำคัญของตัวชิ้น และมีลายอื่น
 ๆ เป็นลายแทรกคือ

1.1.1. ลายเล่อว หรือ รูล่อว (ก้อนหินหรือหินเรียงกัน) หรือ เห่ง้ากล้วยป่า
 บางที่เรียกว่า ยามะ(ฟันปลา)

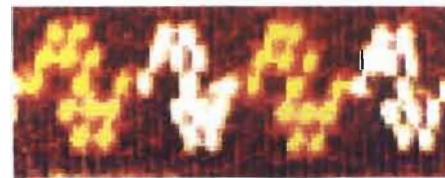
1.1.2. ลายทู่แก(นกหกเล็ก)

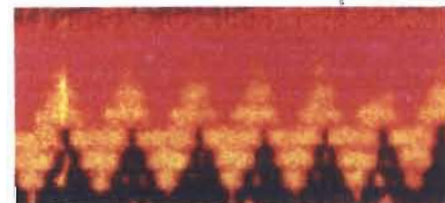
ลวดลายส่วนมือชาหรือกล่าของนึ่งอู่่ง

ลายทูลีคาคา(คางนกแก๊ก)
 หรือโกเปอะ(ลายโค้งเกี่ยวกัน)

ลายทู่แก(นกหกเล็ก)

ลายเล่อวหรือรูล่อว(ก้อนหินหรือหินเรียงกัน)

1.2. ลายโกเจียะว(โค้งดิ่ง) เป็นผ้าชิ้นที่ตัวชิ้นทอจากเป็นลายโกเจียะว(โค้งดิ่ง)เป็น
 ลายสำคัญของตัวชิ้นและมีลายอื่น ๆ เป็นตัวแทรก คือ

1.2.1. ลายเล่อวหรือรูล่อว(ก้อนหินหรือหินเรียงกัน) หรือ เห่ง้ากล้วยป่า
 บางที่เรียกว่า ยามะ (ฟันปลา)

1.2.2. ลายทูลีคาคาค่า(นกแก้วหรือนกแขกเต้า)

1.2.3. ลายตีหล่อง(ไขลง)

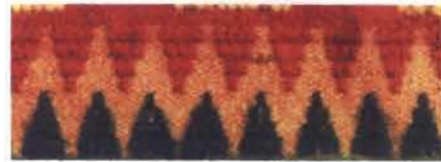
ส่วนมือชาหรือกล่าของนึ่งอู่แบบลาย
โกเจียะว(โค้งดิ่ง)

ลายโกเจียะว(โค้งดิ่ง)

ลายทูไต้ยหยาก่า(นกแก้วหรือนกแขกเต้า)

ลายเล่อวหรือธูล่่อว(ก้อนหินหรือหินเรียงกัน)

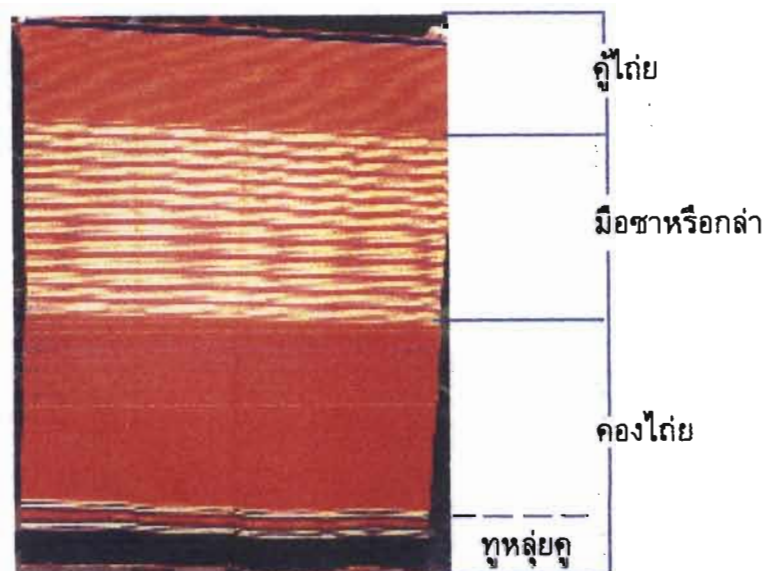
ลายตีหล่อง(ไข่ลง)

นึ่งอู่ที่นิยมทอมากที่สุดในปัจจุบันคือนึ่งอู่ที่ส่วนมือชาทอลายหลักเป็นลายโกเปอะ (โค้งเกี่ยวกัน)หรือทูไค่คา(คางนกแก้ว) ส่วนลายโกเจียะว(โค้งดิ่ง)ไม่มีการทอใช้ในปัจจุบัน แต่ได้พบ ลายนี้เป็นส่วนมือชาที่ยังไม่ได้เย็บประกอบเป็นผืนชิ้น ซึ่งมีสภาพเก่ามากส่วนลายประกอบที่ นิยมทอจะใช้ลายทูแก(นกหกเล็ก)และลายเล่อวหรือธูล่่อว(ก้อนหินหรือหินเรียงกัน)เป็นลายเล็ก ๆ ประกอบ ส่วนลายทูไต้ยหยาก่า(นกแก้วหรือนกแขกเต้า)และลายตีหล่อง(ไข่ลง)นั้น ไม่นิยมนำมา ใช้เป็นลายประกอบมากนัก เท่าที่สำรวจพบจะปรากฏเป็นลายประกอบอยู่ในนึ่งอู่ที่ใช้ลายหลัก เป็นลายโกเจียะว(ลายโค้งดิ่ง)เท่านั้นไม่ปรากฏอยู่ในผ้าชิ้น หรือผ้าทออื่น ๆ แต่อย่างใด ส่วนลาย ตีหล่อง(ไข่ลง)นั้นก็ไม่มีปรากฏอยู่ในผ้าชิ้นผืนอื่น ๆ เช่นกัน แต่จะนิยมใช้ทอเป็นลายประกอบอยู่ใน "เรออู่หรือเรอไหว(ยามจกหรือยามแดง)"เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การนำลายประกอบมาใช้ในการจกวดลายนั้นมิได้เป็นข้อกำหนด แน่นนอนตายตัวว่าถ้าใช้จกวดลายโกเปอะ(โค้งเกี่ยวกัน)หรือทูไค่คา(คางนกแก้ว)เป็นลายหลัก แล้วจะนำลายทูไต้ยหยาก่า(นกแก้วหรือนกแขกเต้า)หรือลายตีหล่อง(ไข่ลง)นั้นมาเป็นลายประกอบ ไม่ได้ ผู้ทอสามารถนำลายต่าง ๆ เหล่านี้มาใช้ทอปนกันได้เพียงแต่ไม่เป็นที่นิยมทำกันเท่านั้น (มิ่งลงแสง ไทรสังขะธารงกุล, สัมภาษณ์)

2. นึ่งบุหรือนึ่งบุอง(ซิ่นยกดอก) เป็นผ้าซิ่นกะเหรี่ยงที่ส่วนมือซา(ตัวซิ่น)ใช้วิธีการทอ ยกดอกเป็นลวดลายต่าง ๆ ส่วนคู่ไถ่ย(หัวซิ่น)และคองไถ่ย(ตัวซิ่น)จะทอพื้นธรรมดา เช่นเดียวกับ นึ่งอ่อง ซึ่งลวดลายของผ้าซิ่นยกดอกนี้จะมีมากมาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการประดิษฐ์ ลวดลายต่าง ๆ ของผู้ทอเอง

การทอยกดอกเป็นลวดลายนี้ ผู้ทอจะคิดประดิษฐ์ลวดลายตามที่ต้องการในขณะที่ ขึ้นด้ายเพื่อที่จัดเหนืก(ตะกอยกลาย)ให้เป็นลำดับชั้น ของด้ายที่จะเป็นส่วนของลวดลายว่าลายผ้า ชนิดใด ควรมีตำแหน่งของด้ายที่ตรงไหน และต้องกะขนาดของลวดลายให้ใหญ่หรือเล็กหรือ จะกำหนดให้มีเหนืกกี่ชั้น ดังนั้นลวดลายของการทอยกดอกจึงมีหลากหลายมากมาย และสามารถ ประดิษฐ์ ลวดลายใหม่ ๆ ได้หลากหลายตามความสามารถในการประดิษฐ์ของผู้ทอ ลวดลายที่พบมี มากมาย เช่น ลายไถ่ย(โค้งเล็ก) ลายหมีซาพู(ลูกตาเล็ก) ลายเล้าะวูโค(เบ็ดไม่มีเงียง) ลายเล้าะโค (ซ้อนกัน) ลายผลาดิไซ้(หางลูกหน้าไม้) ลายผลาลสองจิง(ลูกหน้าไม้ปัก) ลายเชอหระโพ(ดอก กระเทียมป่า) ลายช่องหยี่เมหรือชองโฉ่เม(เขี้ยวแมงมุมหรือเขี้ยวตัวบึง) ลายที่กง่า(จิงจ้หน้าหรือ แมงมุมน้ำ) ลวดลายต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นลายหลักของนึ่งบุอง ซึ่งอาจนำมาผสมผสานกันในการทอ ให้ออกมาดัดแปลงเป็นลวดลายต่าง ๆ อีกมากมาย ตัวอย่างเช่น ลายโกมิซา(โค้งลูกตา) ซึ่งเป็น ลวดลายที่นำลายไถ่ย(โค้งเล็ก)มาทอคู่กันไว้ในผืนเดียวกันเป็นกับลายหมีซาพู(ลูกตาเล็ก) ลายไถ่ยหนี่เทอ (โค้งสองชั้น) เป็นการนำลายไถ่ย(โค้งเล็ก)มาทอซ้อนควบคู่กันไปทำให้เป็น ลวดลายโค้งซ้อนกันสองชั้น นอกจากนี้ยังมีลวดลายอีกมากมายที่ผู้ทอไม่สามารถเรียกชื่อได้ เพราะเป็นลายที่คิดขึ้นมาจากการรวมกันหลาย ๆ ลวดลายเหล่านี้แสดงถึงความสามารถในการ หยิบเอาความรู้ที่มีอยู่ อันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงแล้วมาปรุงแต่งดัดแปลงให้มี ความหลากหลายมากขึ้น

นึ่งบุหรือนึ่งบุอง(ซิ่นยกดอก)

การทอยกดอกในแต่ละครั้งจะใช้ซี่ไม้ไผ่สอดนำด้ายพุ่งไว้ก่อนเพื่อความสะดวกในการทอที่ไม่ต้องยกเหน็บทุกครั้ง ในขณะที่ทอก็จะดึงซี่ไม้ไผ่ออกทีละซี่ ๆ เมื่อหมดซี่ไม้ไผ่ก็ใช้เหน็บยกด้ายขึ้นขึ้นแล้วก็สอดซี่ไม้ไผ่นำเข้าไปอีก

การใช้เหน็บ(ซี่ไม้ไผ่สอดนำด้ายพุ่ง)

ลวดลายของนึ่งบุหรือนึ่งบุองนี้จะมีวิธีการทอ โดยจัดเหน็บ(ตะกอยกลาย)ให้มีจำนวนตั้งแต่ 4 ชั้นไปจนถึง 9 ชั้น แต่จำนวนเหน็บ 8 ชั้น จะไม่นิยมทำลวดลายแต่ก็ไม่ถือเป็นข้อห้าม ซึ่งจำนวนที่นิยมทอลวดลาย มีดังต่อไปนี้

1. เหน็บ 4 ชั้น นิยมใช้ทอลวดลายไถฟู(โค้งเล็ก) องตั่วะ(ขิดบั้ง) ผลาดิไซ้(หางลูกหน้าไม้) กะช่องอีกจากุคย(หัวตัวดั่งขี้ช้าง) หมิซาพู(ลูกตาเล็ก) ลายเช่อหะโพ(ดอกกระเทียมป้า)

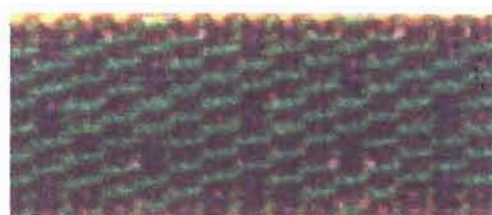
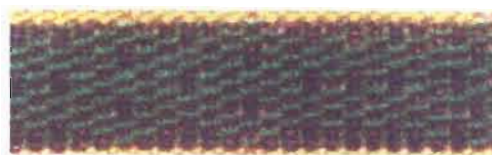
ลายผลาดิไซ้(หางลูกหน้าไม้)

ส่วนขยายลาย

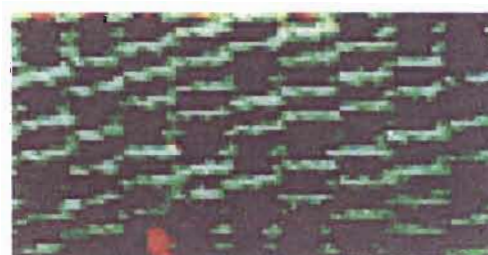
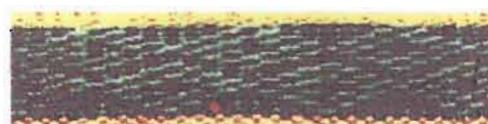
กะช่องอีคกงูกุย(หัวตัวตั้งขี้ช้าง)

ส่วนขยายลาย

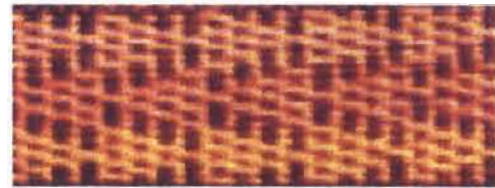
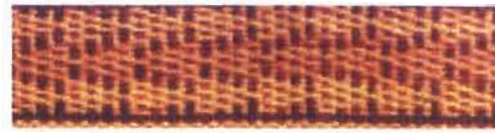
ลายหมีซาพู(ลูกตาเล็ก)

ส่วนขยายลาย

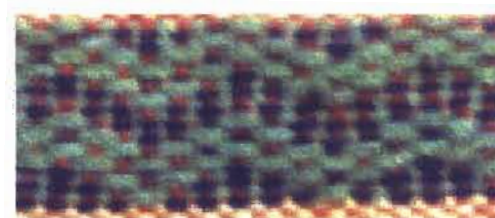
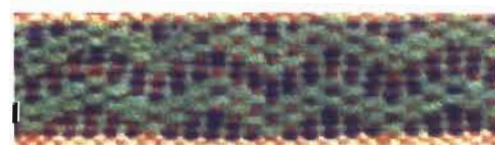
ลายเชอหะไฟ(ดอกกระเทียมป่า)

ส่วนขยายลาย

ลายไถกงหน้เทอ(โค้งสองชั้น)

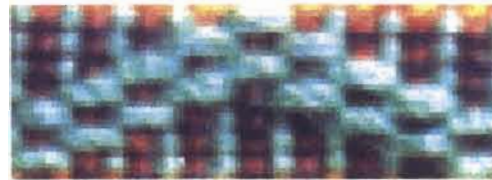

ส่วนขยายลาย

2. เหนืก 5 ชั้น เป็นการทอยกดอกแบบที่นิยมใช้ทอมากที่สุด เพราะขนาดของลวดลายที่ปรากฏออกมาจะมีขนาดที่พอเหมาะไม่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไป อีกทั้งยังลดความยุ่งยากในการจัดเหนืกอีกทางหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงมีลวดลายที่ใช้เหนืก 5 ชั้นเป็นส่วนใหญ่ ลวดลายที่นิยมทอ คือ ไกะตุ (โค้งใหญ่) เลี้ยวโค (เบ็ดไม่มีเงียง) หมิชาตะตุ (ลูกตาใหญ่) ลายข่องหือเมปี่หรือข่องโฉเมปี่ (เขี้ยวแมงมุมเล็กหรือเขี้ยวตัวบึงเล็ก) เพ่อว (ไซดักปลา)

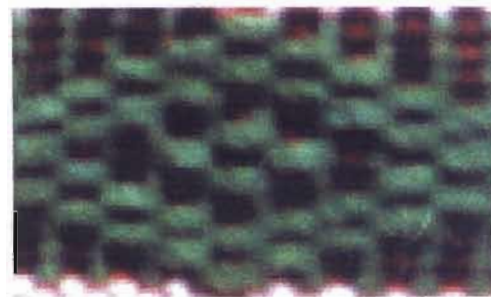
ไกะตุ(โค้งใหญ่)

ส่วนขยายลาย

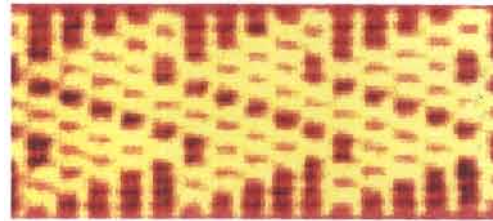
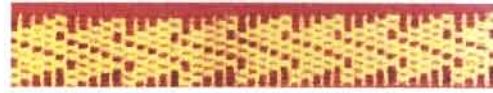
ลายหมิชาตะตุ(ลูกตาใหญ่)

ส่วนขยายลาย

ลายเส้นระวุดไค(เบ็ดไม่มีเงียง)

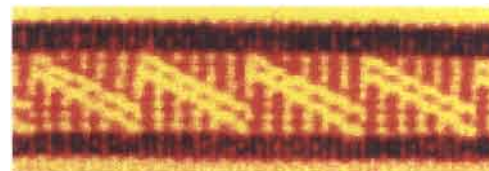
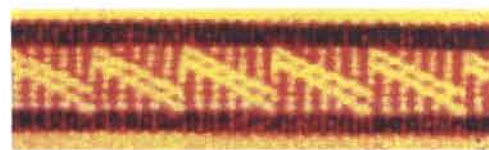

ส่วนขยายลาย

3. เหนืกั 6 ชั้ัน นัยมจัทอลวดลายองดัวะ(ชั้ดบั้ง) กัหมัชา(ดอ้งลुकตา) โท้พลุง
(หลั้งยาว : หมายถึงกระดูกสันหลัง)

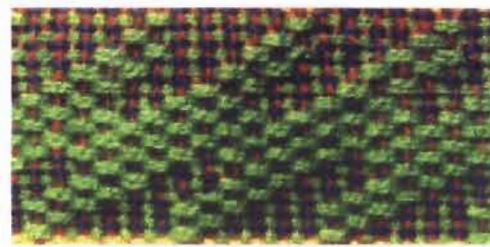
องดัวะ(ชั้ดบั้ง)

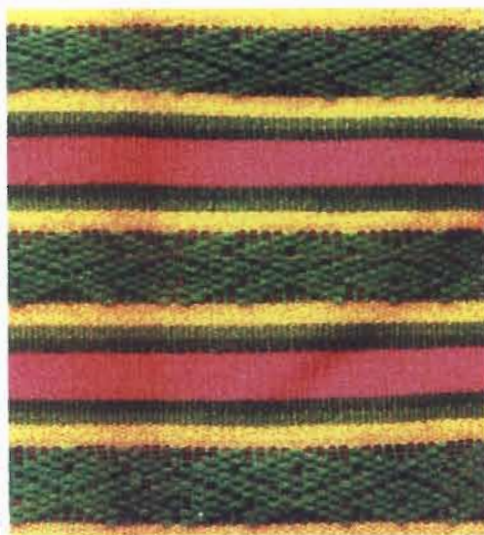
ส่วนขยายลาย

โทพลุง(กระดุกสันหลัง)

ส่วนขยายลาย

ลายโกหมิชา(โค้งลูกตา)

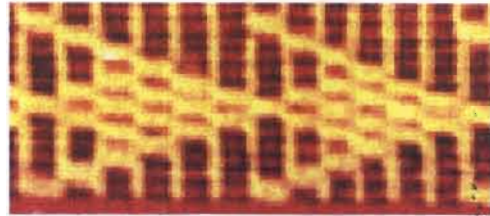
ส่วนขยายลาย

ลายโกหมิชา(โค้งลูกตา) เป็นลายที่นำลายเล้าะวุโค(เบ็ดไม่มีเงียง)มาทอรวมกับลายหมิชา(ลูกตา) ที่เรียกว่าโกหมิชานั้นเพราะส่วนที่เป็นลายเล้าะวุโคมีลักษณะงอซึ่งสามารถเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า "โก" ได้เช่นกัน

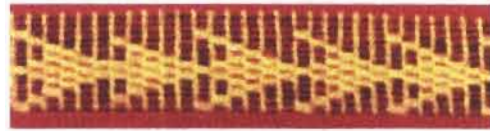
4. เหนือ 7 ชั้น นิยมใช้ทอวดลายผลาล่องฉี(ลูกหน้าไม้ปัก) ลายเลาไค้(ซ้อนกัน)

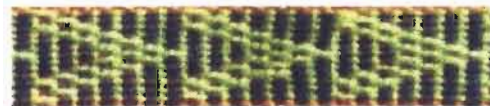
ลายผลาล่องฉี(ลูกหน้าไม้ปัก)

ส่วนขยายลาย

ลายเลาไค้(ซ้อนกัน)

ส่วนขยายลาย

ลายเลาไค้(ซ้อนกัน)อีกแบบหนึ่ง

ส่วนขยายลาย

ลายเลาไค้(ซ้อนกัน)ที่นิยมทอกันจะมี 2 ลักษณะ คือ การซ้อนกันที่ตัวลวดลายซ้อนแบบชนท้ายกันของแต่ละตัวลายและการซ้อนกันแบบสวมเข้าซ้อนปลายลายที่กันของลายตัวที่อยู่ข้างหน้า ซึ่งการซ้อนกันแบบหลังนี้จะมีลักษณะลวดลายที่ละเอียดกว่าแบบแรกและใช้ด้ายพุ่งในการทอยกดอกมากกว่าแบบแรก อีกทั้งใช้ความซับซ้อนในการจัดเหน็บเพื่อการขึ้นด้ายมากกว่าเช่นกัน

การซ้อนกันแบบชนท้ายกัน

การซ้อนกันแบบสวมเข้าซ้อนกันของ
ลวดลายตัวที่อยู่ข้างหน้า

5. เหน็บ 8 ชั้น นิยมใช้ทอลวดลายซาโตว์มิงพู(ดาวลูกไก่เล็ก) ลายที่ก่งหมา(จิงโจ้น้ำหรือแมงมุมน้ำกับลูกตา)

ลวดลายยกดอกลวดลายนี้ผู้ทอบอกชื่อลายไม่ได้เพราะเป็นลายที่นำลวดลายหลาย

ลวดลายมาทอผสมผสานกันจนไม่ทราบว่าจะเรียกชื่ออย่างไร คือมีทั้งหมีซาหะดู(ลูกตาใหญ่) เล้าไค่ (ซ้อนกัน) และที่ก่า(ตัวแมงมุมน้ำหรือจิ้งจิกน้ำ)

ลายหมีซาหะดู(ลูกตาใหญ่และลายเล้าไค่(ซ้อนกัน)

ขยายลาย

ลายที่ก่า(ตัวแมงมุมน้ำหรือจิ้งจิกน้ำและลายเล้าไค่(ซ้อนกัน)

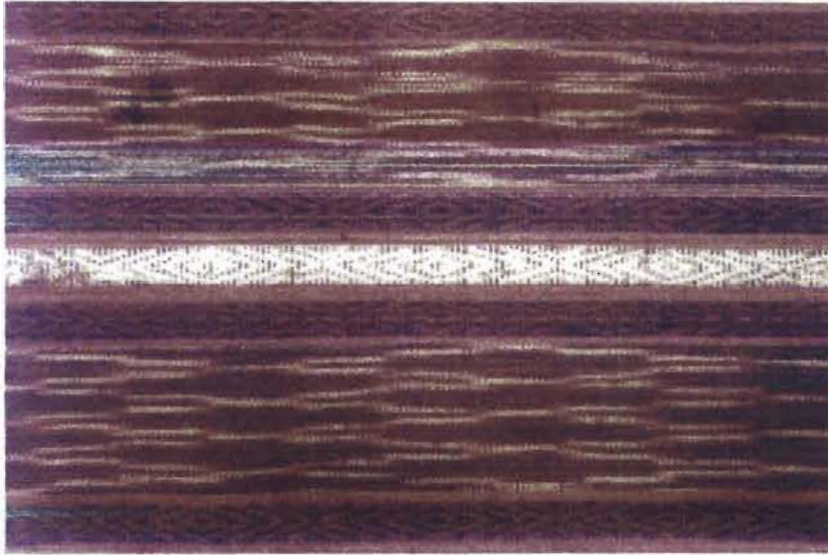

ขยายลาย

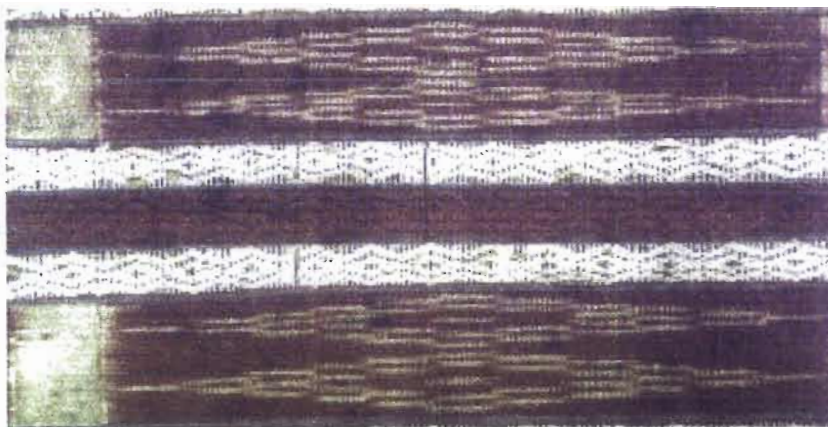
6. เหน็ก 9 ชั้น หนึ่งบุองที่ยกดอก 9 ชั้นนี้จัดได้ว่าเป็นหนึ่งบุองที่ชาวกะเหรี่ยงยอมรับในความสามารภของผู้ทอ โดยเฉพาะลวดลายของหยี่เมหรือของโฉ่เมหะดู (เขี้ยวแมงมุมหรือเขี้ยวตัวบั้งใหญ่) จัดว่าเป็นลวดลายที่ทอยากมากที่สุดในการทอหนึ่งบุองทั้งหมดและความสวยงามความนิยมชมชอบในการนุ่ง ถือเป็นสุดยอดของชิ้นทอยกดอกจะเป็นรองอยู่ก็เพียงหนึ่งอู่เท่านั้น หนึ่งบุองนิยมใช้ทอลวดลายซาไค่วิ่งหะดู(ดาวลูกไก่ใหญ่) ลายของหยี่เมหรือของโฉ่เมหะดู (เขี้ยวแมงมุมหรือเขี้ยวตัวบั้งใหญ่) ซึ่งในการเก็บข้อมูลตัวอย่างลวดลายยกดอก 9 ชั้นนี้ยังไม่พบตัวผ้าชิ้นแต่อย่างใด แต่การทอแบบใช้เหน็ก 9 ชั้นยังมีผู้ทอได้อยู่ทั่วไปเพียงแต่ไม่ค่อยทอกันสักเท่าไร สาเหตุเพราะมีความยุ่งยากในการขึ้นด้ายและใช้เวลามากในการจัดเหน็ก

นอกจากนี้ยังมีผ้าชิ้นอีกแบบหนึ่งซึ่งมีกระบวนการในการทำลวดลายที่แตกต่างไปจากกระบวนการที่ได้กล่าวมาแล้ว เรียกว่า "นึ่งไค่(ผ้าชิ้นมัดย้อม)" ซึ่งหมายถึงผ้าชิ้นที่ผู้ทอจะต้องคิดลวดลายตั้งแต่ขั้นตอนการย้อมสี โดยการมัดด้ายดิบที่ยังไม่ได้ย้อมให้เป็นเปลาะ ๆ เพื่อไม่ให้สีที่ย้อมเข้าไปทำให้ด้ายเปลี่ยนสีเมื่อผ่านขั้นตอนการย้อมแล้วก็นำผ้ามาทอ ส่วนที่ถูกด้ายมัดไว้จะเป็นลวดลายสีขาวตามที่ผู้ทอออกแบบลวดลายไว้ วิธีการดังกล่าวนี้เป็นวิธีการทอชนิดเดียวกันกับการทำลวดลายของชนเผ่าไตในหลาย ๆ พื้นที่และเรียกกันทั่วไปว่า "มัดหมี" บางพื้นที่ก็เรียกว่า "ลายน้ำไหล" ซึ่งเป็นวิธีการออกแบบลวดลายมัดส่วนที่จะสร้างลวดลายให้เป็นเปลาะไว้แล้วจึงนำไปย้อม ถ้าต้องการให้มีสีสันทหลายสีจะต้องมัดและย้อมหลายครั้ง แต่ในการสร้างลวดลายของชาวกะเหรี่ยงวิธีการนี้จะใช้สีย้อมเพียงสีเดียว คือ สีน้ำตาลแก่ที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า "เป็ยะวู" หรือ "เป็ยะวูไผ่" ซึ่งหมายถึงสีที่ได้มาจากเปลือกไม้บางชนิด นำด้ายมามัดแล้วย้อมเพียงครั้งเดียวลวดลายที่ออกมาจากกระบวนการดังกล่าวจึงมีสีเพียง 2 สีเท่านั้น คือ สีของเป็ยะวูหรือสีน้ำตาลและสีขาวอันเป็นสีของด้ายดิบ

ในส่วนมือชาของนึ่งไค้ยนี้ นอกจากจะมีลวดลายที่เกิดจากการมัดย้อมแล้วยังมีลวดลายที่เกิดจากการทอด้วยคือ การบุงอง(ทอยกดอก)ลวดลายต่าง ๆ เป็นแถบคั่นระหว่างลวดลายไค้ย(มัดย้อม)ในแต่ละส่วน ซึ่งมักจะนิยมให้มีลวดลาย 2 หรือ 4 ส่วน

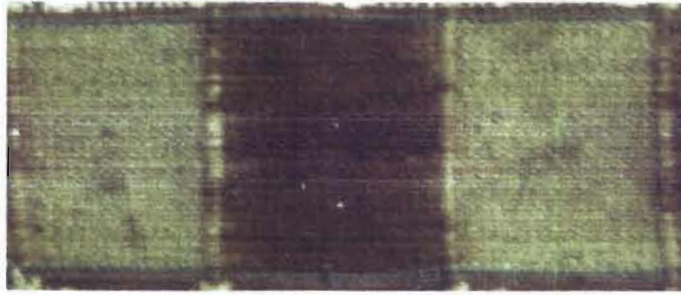
ลวดลายไค้ย(มัดย้อม)

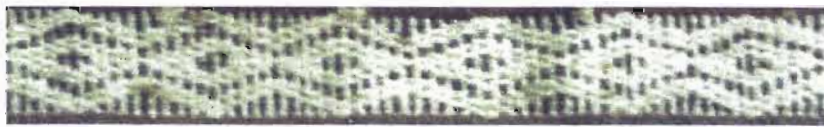
ลวดลายที่เกิดจากการมัดแล้วย้อม

ขยายลาย

ลวดลายที่เกิดจากการมัดแล้วย้อมเช่นกัน แต่ในขณะที่ทอจะแทรกด้ายพุ่งให้มีจำนวนด้ายมากกว่าปกติ เพื่อเป็นแนวกั้นระหว่างส่วนที่มัดไว้และส่วนที่ไม่ได้มัดไว้ในขั้นตอนการย้อม ทำให้ดูเป็นช่องกรอบสี่เหลี่ยมเรียกว่า "เป็ยะตะร่อง" ซึ่งหมายถึงประตูบ้าน

ลวดลายที่เกิดจากการบุง (ทอยกดอก) ซึ่งเป็นลวดลายคั่นระหว่างลวดลายที่เกิดจากการมัดแล้วย้อมในแต่ละส่วน

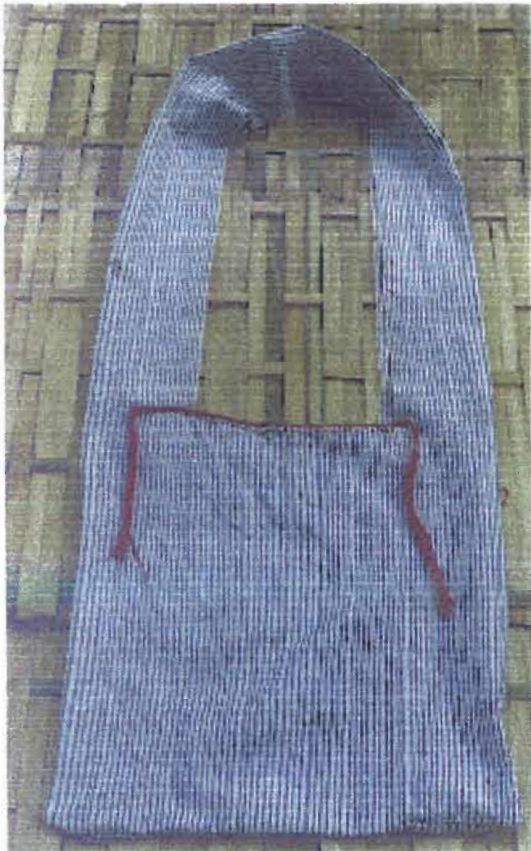
ชาวกะเหรี่ยงที่มีความเข้าใจภาษาไทยบางรายได้แปลคำว่า "นึ่งไคย" นี้ว่ามัดหมี่บ้าง บางรายแปลว่าลายน้ำไหลบ้าง ซึ่งความหมายของคำที่ชาวกะเหรี่ยงใช้นี้ครอบคลุมถึงวิธีการในการทำลวดลายให้เข้าใจว่าเป็นลวดลายที่ผู้ทอจะต้องคิดลวดลายของผ้าชิ้นที่จะทอเอาไว้ก่อน ตั้งแต่กระบวนการย้อมสี ซึ่งต่างกับผ้าชิ้นชนิดอื่น ๆ ที่เริ่มคิดลวดลายในตอนที่ย้อมผ้า ชิ้นแบบนี้ นึ่งไคยนี้ในพื้นที่ที่ศึกษาไม่ปรากฏว่ามีผ้าชิ้นชนิดนี้อยู่เลยคงมีแต่ชิ้นผ้าชิ้นส่วนมือชಾಯู่เพียงสองชิ้นเท่านั้น สาเหตุที่ไม่มีอยู่เพราะการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีนี้ไม่มีขั้นตอนการย้อมสีอีกแล้ว หากแต่จะนิยมซื้อด้ายสำเร็จรูปจากตลาดในเมืองแล้วนำมาทอเป็นผืน ลวดลายที่ปรากฏออกมาจึงเป็นลวดลายที่เกิดจากการสร้างในกระบวนการทอเท่านั้น ลวดลายที่เกิดในกระบวนการย้อมย้อมสูญหายไปเช่นกัน คงมีแต่ขั้นตอนการปลูกฝ้ายทำเส้นด้ายเท่านั้น และเส้นด้ายที่ได้มาก็มักจะใช้ในการทอยาม ที่ใช้กันทั่วไป และใช้เส้นด้ายสำหรับผูกมือในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยงเท่านั้น

ยาม

ในชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยง สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้และนิยมใส่สิ่งของพกพาอยู่ตลอดเวลา คือ ยาม ชาวกะเหรี่ยงจะเรียกว่า "เรอว" ซึ่งหมายถึงที่ใส่สิ่งของ การใช้ยามของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

การใช้เป็นที่ใส่สิ่งของพกพาเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือสิ่งของที่สำคัญ ๆ เป็นต้นว่าของมีค่าต่าง ๆ หรือเครื่องรางของขลังที่ชาวกะเหรี่ยงจะต้องมีติดตัวกันทุกคน และการใช้สำหรับใส่สิ่งของทั่วไป เช่น เอาไว้ใส่เสื้อผ้าในขณะที่เดินทางหรืออุปกรณ์ในการทำมาหากินต่าง ๆ เพราะฉะนั้นย่ามจึงมีรูปลักษณะที่แตกต่างกันตามลักษณะของการใช้งานในการใส่สิ่งของต่าง ๆ ซึ่งอาจแบ่งเป็น ประเภทได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. เชอวอว่า(ย่ามขาว) คือย่ามสีขาวใช้ใส่สิ่งของทั่วไป เป็นย่ามที่มีลักษณะทอพื้นสร้างลวดลายด้วยแบบที่มีในเนื้อผ้า คือลวดลายสลับสีที่เกิดจากการขึ้นด้ายสลับสีของด้ายยืน โดยมีสีขาวเป็นสียืนพื้นและจะมีสีอื่น ๆ เช่น น้ำเงินหรือดำเป็นสีที่สลับให้เป็นลาย สีที่นิยมมากจะเป็นสีน้ำเงิน แต่ปัจจุบันสามารถหาซื้อด้ายที่มีสีอื่น ๆ จากท้องตลาดได้จึงทำให้เชอวอว่าของชาวกะเหรี่ยงในปัจจุบันมีสีอื่นหลากหลายออกไป บางครั้งสีสลับและลวดลายที่ปรากฏออกมามีลักษณะเหมือนกับย่ามของชนเผ่าอื่น โดยบังเอิญ

เชอวอว่า

ส่วนลายของเชอวอว่า

ขยายส่วนลาย

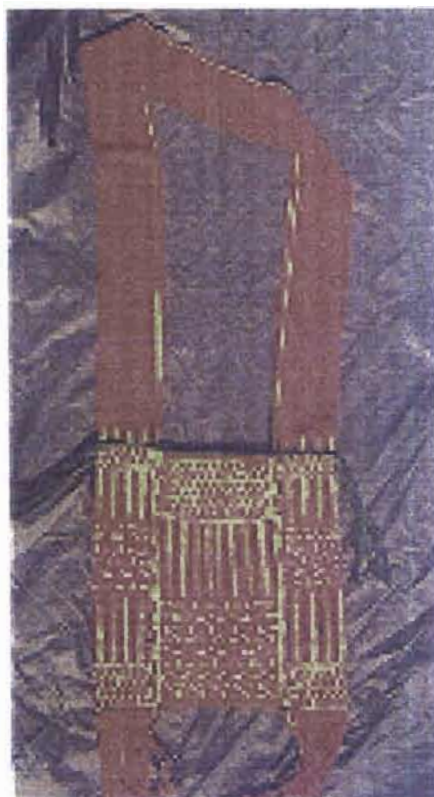
ลวดลายของเชอวอว่าที่เกิดจากการสร้างลวดลายตั้งแต่การเบอะทา(ขึ้นด้าย)ด้วยวิธีการสลับด้ายสีต่าง ๆ ในขณะที่ขึ้นด้าย เมื่อทอและตัดเย็บเสร็จแล้วลวดลายที่เกิดขึ้นจะเป็นแถบเล็ก ๆ เป็นแนวตั้งของเชอวอว่า

เชอวอว่าจะมีด้วยกัน 2 ชนิด คือ

1.1 เชอววา เป็นเชอวอว่ามีขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะใช้ใส่เสื้อผ้าในโอกาสที่เดินทาง เช่น การเดินทางไปทำไร่ ซึ่งมักจะต้องไปนอนค้างแรม หรือการไปต่างหมู่บ้าน เพราะฉะนั้นรูปลักษณะของเชอวอวาจึงต้องรองรับประโยชน์ใช้สอยดังกล่าว คือ จะต้องมีขนาดใหญ่ ทนทาน เพราะจะต้องใส่สิ่งของที่มีทั้งปริมาณและน้ำหนักมาก ที่นิยมทอมักจะให้มีขนาดใหญ่น้อย 15 นิ้ว ไปจนถึง 24 นิ้ว การใช้จะไม่นิยมสะพายไหล่แต่จะใช้คาดศีรษะหรือโงให้ศีรษะรับน้ำหนักสิ่งของที่ใส่เช่นเดียวกับการแบกโหน(โง)

1.2 เชอววาพู เป็นเชอวอว่ามีขนาดเล็ก จะใช้ใส่สิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ สำหรับพกพาติดตัวไปในชีวิตประจำวัน เช่น ยาสูบ หรือสิ่งของอื่น ๆ อาจจะเป็นผลผลิตในไร่ที่มีจำนวนไม่มากนัก เป็นต้น เชอววาพูจะมีขนาดประมาณ 10 - 15 นิ้ว

2. เชอวพูกีหรือเชอวโหว่พู(ย่ามแดง) เป็นย่ามที่นิยมใส่สิ่งของสำคัญหรือสิ่งของพกพาเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เงิน ยาสูบหรือเครื่องรางของขลังต่าง ๆ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงโปว์จะพกพาย่ามชนิดนี้อยู่ตลอดเวลา เชอวพูกีจะมีขนาดเล็กประมาณ 10 นิ้ว ประดับตกแต่งให้สวยงามมีลวดลายจกบนตัวย่ามมากมาย ด้วยเหตุนี้เชอวพูกีจะมีคำเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เชอวอู่่ง" หมายถึงย่ามจก

เชอวพูกีหรือเชอวโหว่พู

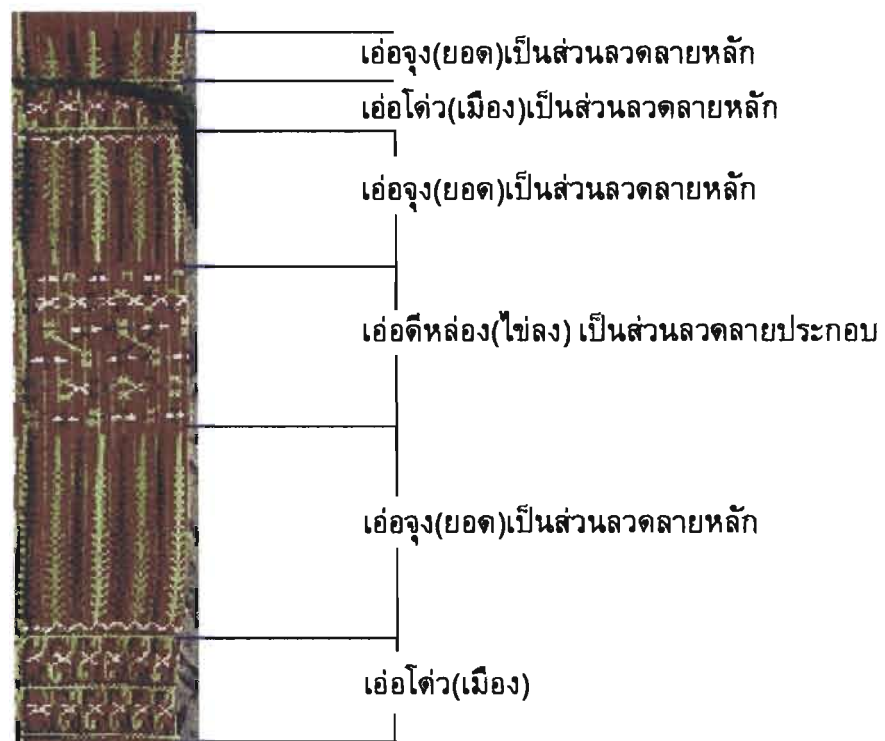
การวางตำแหน่งลวดลายบนตัวยามทั้ง 5 ตำแหน่ง

เธอพูก็เป็นยามที่ใช้วิธีการทอแบบทอจก ส่วนพื้นนิยมใช้สีแดงหรือสีชมพูเป็นหลัก ส่วนลวดลายจะใช้สีขาว เหลือง เขียวและน้ำเงิน จกเป็นดอกและลวดลายต่าง ๆ การวางตำแหน่งของลวดลายบนตัวยามจะมีตำแหน่งหลักอยู่ 5 ตำแหน่ง คือ ส่วนมุมทั้งสี่มุมของตัวยาม และส่วนปากของตัวยาม โดยแต่ละตำแหน่งจะมีลวดลายหลักอยู่คือ ลายไถกูดจุง(ยอดผักกูด) ไถพู(โค้งเล็ก) ที่ก่งาคูคุย(หัวแมงมุมน้ำหรือจิงจิ้งน้ำ) หรือที่ชู้บุง (กระบวยตักน้ำ) ส่วนตำแหน่งอื่นจะมีลวดลายประกอบอื่น ๆ เพิ่มเติมให้ดูสวยงาม ส่วนลวดลายที่ใช้ได้แก่ ลายไถกูดจุง(ยอดผักกูด) ตีหล่อง(ไขลง) หย่องไฟ(ดอกมะเขือ) เกล่อวจีไฟ(ดอกมะละกอ) ที่ก่ง่า(ตัวแมงมุมน้ำหรือ จิงจิ้งน้ำ) ที่ก่ง่าคูคุย(หัวแมงมุมน้ำหรือหัวจิงจิ้งน้ำ) ที่ชู้บุง(กระบวยตักน้ำ) ไถพู(โค้งเล็ก) ฯลฯ

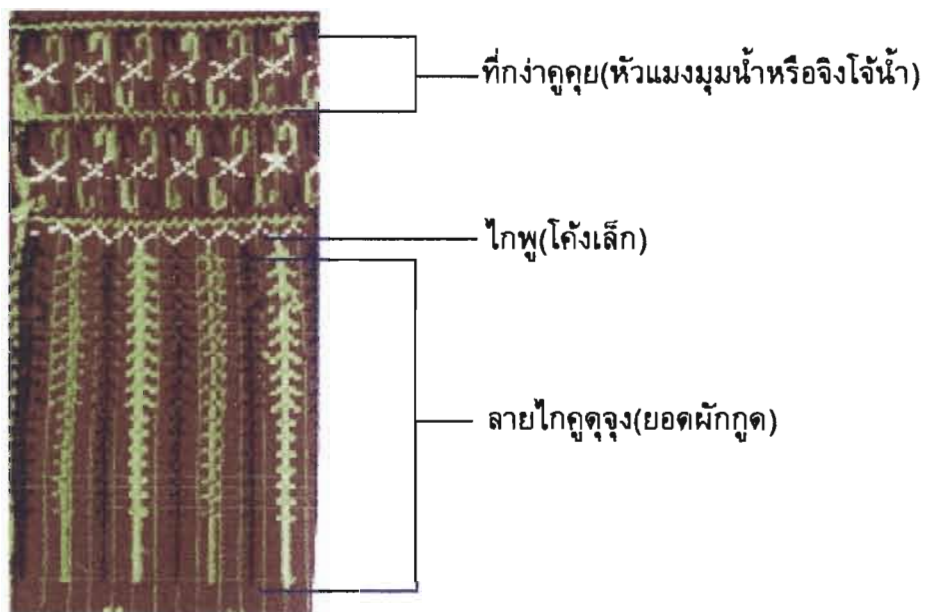
ส่วนตำแหน่งอื่น ๆ ของตัวยามจะมีลวดลายที่หลากหลายมาก อาจจะมีลวดลายที่เป็นลายดอกต่าง ๆ เป็นดอก ๆ หรืออาจจะเป็นแถบยาวก็ได้ ซึ่งอาจจะเป็นลวดลายที่ใช้มาตั้งแต่อดีต หรือเป็นลวดลายที่คิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ส่วนใหญ่ลวดลายที่ใช้นิยมเป็นลวดลายเล็ก ๆ เพื่อให้มีความสวยงามสมดุลย์กับลวดลายที่อยู่ในตำแหน่งหลักทั้ง 5 ตำแหน่ง ลวดลายที่นิยมใช้ได้แก่ ตีหล่อง(ไขลง) หย่องไฟ(ดอกมะเขือ) เกล่อวจีไฟ(ดอกมะละกอ) ที่ก่ง่า (ตัวแมงมุมน้ำหรือ จิงจิ้งน้ำ) นอกจากนี้ยังมีการนำลวดลายที่ใช้ในการทอส่วนมือชาหรือกล่าของตัวชิ่นมาใช้บ้าง เช่นกัน เช่น ลายไถพู(โค้งเล็ก) ลายหมีชาพู(ลูกตาเล็ก) ลายเส้าะวโค(เบ็ดไม่มีเงียง) ลายเลาโค (ซ้อนกัน) ลายผลาติไซ้(หางลูกหน้าไม้) ลายผลาหล่องฉิ(ลูกหน้าไม้ปัก) แต่จะดัดแปลงให้มีลวดลายกลับด้านซ้ายขวาไปมาไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันเหมือนกับที่ทอบนผ้าชิ่น

ตำแหน่งลวดลายหลักส่วนตัวยาม

ตำแหน่งลวดลายหลักส่วนข้างยาม

การวางลวดลายประกอบ

ขยายลายที่ก่ากูดุคย(หัวแมงมุมน้ำหรือจิงใจน้ำ)

ลายไคพู(ไค้งเล็ก)

ขยายลายไคกูดจุง(ยอดผักกูด)

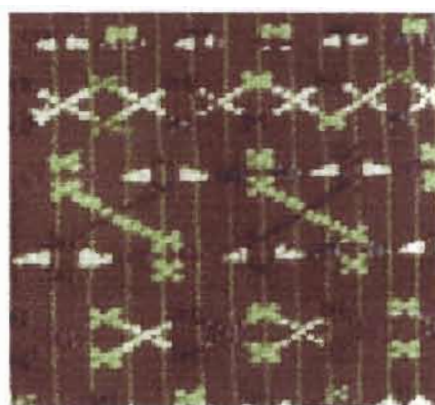

ส่วนแอ่โต้ว(เมือง)ที่มีลวดลายซึ่งผู้ทอบางรายเรียกว่าที่ชู้บุง(กระบายตักน้ำ) ในขณะที่ผู้ทอบางรายบอกว่าไม่ใช่แต่ก็ไม่สามารถบอกได้ว่าลวดลายที่ชู้บุง(กระบายตักน้ำ)นั้นเป็นเช่นไร

ลวดลายที่ตำแหน่งอื่น ๆ

ลวดลายประกอบที่ส่วนตัวยาม

ลวดลายประกอบที่ส่วนข้างยาม

เกล่อวจีโพ(ดอกมะละกอ)

ส่วนขยายลาย

ลายผลัดไข้(หางลูกหน้าไม้)กับหย่องโพ(ดอกมะเขือ)

ส่วนขยายลาย

ที่กง่า(ตัวแมงมุมน้ำหรือจิ้งจิ้งน้ำ)กับหย่องโพ(ดอกมะเขือ)

ส่วนขยายลาย

ลายหมีซาพู(ลูกตาเล็ก)กับหย่องโพ(ดอกมะเขือ)

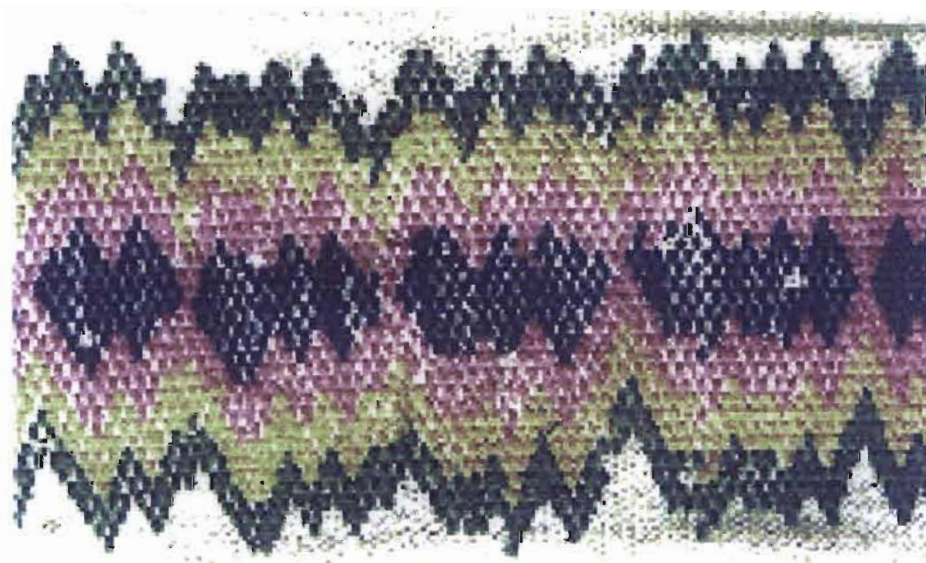

ส่วนขยายลาย

ผ้าอื่น ๆ

การใช้ผ้าของชาวกะเหรี่ยงไปไว้ในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีนี้ นอกจากจะใช้เป็นเครื่องสวมใส่ในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมต่าง ๆ แล้วยังมีผ้าปลิกย่อยที่ใช้ อย่างอื่นอีก คือ

1. กูเพอ(ผ้าโพกศีรษะ) ผู้ชายกะเหรี่ยงในอดีตจะนิยมไว้ผมยาวผูกมวยไว้เหนือ หน้าผาก ประดับด้วยปิ่นเงินปักที่มวยผมให้ดูสวยงาม ในโอกาสพิเศษที่จะต้องใส่ใช้โพล่ว หรือไซโปวกก็จะโพกศีรษะด้วยผ้าแถบทอด้วยฝ้าย ผืนกว้างประมาณ 5 นิ้ว ยาวประมาณ 40 นิ้ว จกด้วยด้ายสีเป็นลวดลายต่าง ๆ ที่นิยมมากจะเป็นลายผลาดิไซ้(หางลูกหน้าไม้)และลาย โฉ่วมิงกิ(ลายงูเหลือม)

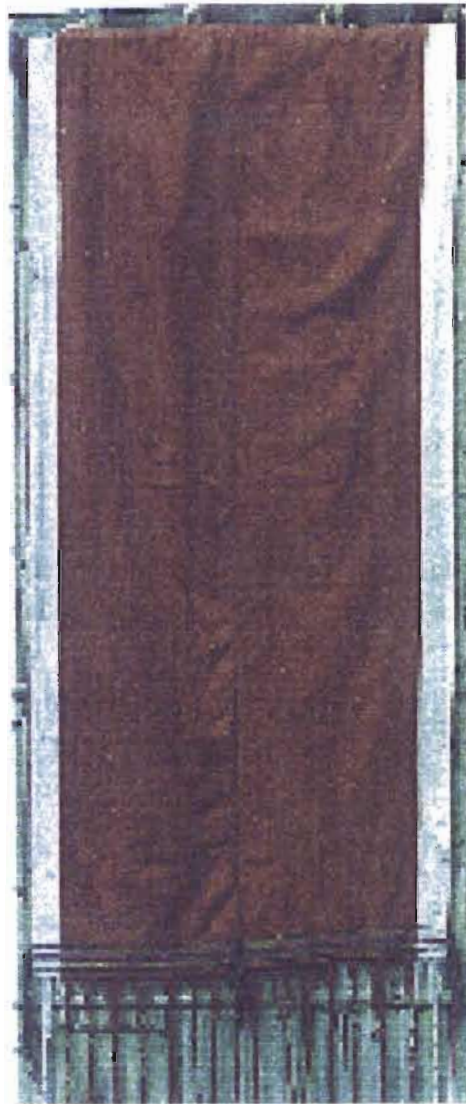

กูเพอ(ผ้าโพกศีรษะ)ลายโฉ่มิงกิ(ลายงูเหลือม)

กูเพอ(ผ้าโพกศีรษะ)ลายผลาดิไซ้(หางลูกหน้าไม้)

2. ผะไปย(ผ้าห่ม) ผ้าห่มเป็นเครื่องใช้ที่จำเป็นประการหนึ่งสำหรับคนทั่วไป สำหรับชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นพื้นที่สูงมีอากาศหนาวเย็น ดังนั้นผ้าห่มจึงเป็นเครื่องนอนที่จำเป็นมากรองจากเครื่องแต่งกาย ผ้าห่มของชาวกะเหรี่ยงโปว์จะเป็นผ้าฝ้ายกว้างประมาณ 30 - 40 นิ้ว ยาวประมาณ 60 - 80 นิ้ว ในอดีตจะแบ่งสีสันของผ้าห่มตามเพศของผู้ใช้ โดยผู้ชายจะนิยมห่มผ้าห่มสีแดงส่วนผู้หญิงจะนิยมห่มผ้าห่มสีขาวซึ่งเป็นความนิยมของชาวกะเหรี่ยงเมื่อประมาณ 50 ปีมาแล้ว(สมภพ สังฆะชลาธาร, สัมภาษณ์) ปัจจุบันความนิยมใช้ผ้าห่มสีแดงสีขาวเหล่านี้ยังมีใช้อยู่บ้างในพื้นที่บ้านทึไล่ป่า ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี

ผะไปย(ผ้าห่ม)ของชาวกะเหรี่ยง

พื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ข้อมูลลักษณะการใช้ผ้าประเภทต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่บ้านท่าลำไยและบ้านน้ำพุล่าง ตำบล เขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรียังคงรักษาวัฒนธรรมการแต่งกายตามแบบแผนดั้งเดิมอยู่บ้าง โดยเฉพาะหญิงชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในวัยกลางคนจะแต่งกายตามแบบกะเหรี่ยงทั้งในชีวิตประจำวันและในช่วงเทศกาลหรือพิธีกรรมต่าง ๆ คือจะใส่ใช้ฮ่องและนุ่งนึ่งฮ่องกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้ชายจะไม่แต่งกายตามแบบกะเหรี่ยงในชีวิตประจำวัน ถ้าอยู่กับบ้านก็จะนิยมนุ่งโสร่ง ซึ่งเป็นโสร่งที่ซื้อจากในเมือง ถ้าเป็นช่วงพิธีกรรมผู้ชายที่ค่อนข้างสูงอายุและเคร่งครัดใน รูปแบบจารีตของกะเหรี่ยงโดยจะนุ่งโสร่งฝ้ายสีขาวมีลายเป็นแถบเล็ก ๆ ตลอดจนผืน ส่วนเสื้อจะใส่เสื้อคอกลมฝ้ายสีขาวแขนกระบอกยาวสามส่วนหรืออาจจะเป็นเสื้อคอกลมสีขาวแขนสั้นที่หาซื้อได้ตามท้องตลาดทั่วไป แต่ถ้าเป็นผู้ชายที่อายุอยู่ในวัยกลางคนลงมาจะเพียงแต่นุ่งโสร่งและใส่เสื้อสีขาวเท่านั้น บางคนอาจจะใส่เพียงเสื้อกล้ามสีขาวก็มี เด็กเล็กยังคงใส่ใช้ฉื่อ(เสื้อเผ่าพันธุ์)อยู่ ส่วนเด็กที่อายุเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นก็จะแต่งกายแบบคนพื้นราบทั่วไปคือจะใส่ใช้ฉื่อเฉพาะในช่วงพิธีกรรมเท่านั้น ดังนั้นการเก็บข้อมูลในพื้นที่บ้านท่าลำไยและบ้านน้ำพุล่าง ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรีจึงเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเสื้อและชิ้นของผู้หญิงเท่านั้น ข้อมูลที่ได้มีดังนี้

เสื้อผู้หญิง

เสื้อผู้หญิงในพื้นที่บ้านท่าลำไยและบ้านน้ำพุจะแบ่งเป็น 2 ประเภท ตามสถานภาพการสมรสของผู้สวมใส่เช่นเดียวกับเสื้อผู้หญิงในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

ใช้ฉื่อ(เสื้อเผ่าพันธุ์)และใช้ฮ่อง(เสื้อจก)ของผู้หญิงชาวกะเหรี่ยง

1. ไซ่ฉื่อ(เสื่อเผ่าพันธุ์) มีลักษณะเช่นเดียวกับไซ่ซุกี้(เสื่อลายไหล) ในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี ไซ่ฉื่อเป็นเสื่อสำหรับเด็กผู้หญิงที่ใส่สวมใส่ตั้งแต่เด็กจนถึงช่วงวัยรุ่น ประมาณ 16 - 17 ปี แล้วจึงเปลี่ยนมาใส่ไซ่อู่่ง ไซ่ฉื่อจะมีลักษณะเป็นเสื่อทรงกระสอบสีขาวยาวกรอมเท้า เปิดช่องที่คอสำหรับสวมใส่เมื่อใส่แล้วคอเสื่อจะเปิดช่วงคอดูเหมือนเป็นเสื่อคอวี บริเวณไหล่จะปักลวดลายดอกหรือลายเส้นเช่นเดียวกับไซ่ซุกี้ในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี ที่ชายขอบช่องสวมคอ แขน ไหล่ และขอบล่างของเสื่อจะเย็บประดับกันรุ่มด้วยไหมพรมสีต่าง ๆ และปล่อยไหมพรมเป็นพู่ ยาวประมาณ 8 - 10 นิ้ว ที่ส่วนหน้าอก ด้านหลังและใต้แขน

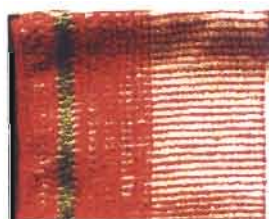
ส่วนชายขอบช่องสวมคอและไหล่มีปักเป็นลวดลาย

ลวดลายส่วนคอ

ขยายลายส่วนคอ

ลวดลายส่วนแขน

ขยายลายส่วนไหล่

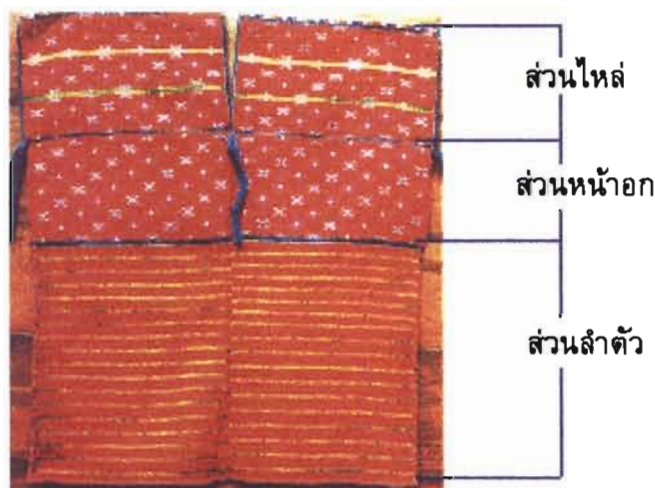
2. ไซ่อู่่ง(เสื่อจก) โดยปกติหญิงสาวจะใส่ไซ่ฉื่อ(เสื่อเผ่าพันธุ์)จนกระทั่งเป็นสาวหรืออายุประมาณ 17 ปี หรือเมื่อแต่งงานก็จะเปลี่ยนมาใส่ไซ่อู่่งแทน ไซ่อู่่งเป็นเสื่อสำหรับผู้หญิงที่แต่งงานแล้วหรืออายุเกิน 17 ปีซึ่งเป็นวัยที่พร้อมสำหรับการมีครอบครัว ลักษณะเป็นเสื่อลายดอกเป็นตาสีแดง ตัวเสื่อยาวแค่อเอว ที่เรียกว่าไซ่อู่่งนั้นหมายถึงเสื่อจก การทอเสื่อชนิดนี้จะทอด้วยวิธีการจกและจะนิยมทอให้มีสีแดงประคิษฐ์เป็นลวดลายดอกทั้งตัว ซึ่งลวดลายที่เด่นจะอยู่ที่

บริเวณไหล่ ส่วนใหญ่จะทอเป็นลวดลายดอกเล็ก ๆ ส่วนคอจะเปิดช่องสวมไว้ เมื่อสวมใส่จะดูคล้ายเป็นเสื้อคอวี

ส่วนต่าง ๆ ของไซ่อ่งหรือไซ่โหว่จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนไหล่ มักจะใช้การเปลี่ยนด้ายพุ่งสีอื่นเข้ามาแทรกเป็นระยะ ๆ
- ส่วนหน้าอก มักจะเป็นส่วนที่ใช้ลวดลายที่เป็นสีเดียวกันกับสีพื้นเสื้อ
- ส่วนลำตัว มักจะใช้การทอด้วยลวดลายอื่นที่แตกต่างไปจากส่วนอื่นของเสื้อ

บางตัวอาจจะมีการเปลี่ยนทั้งลวดลาย สีด้าย และวิธีการทอด้วย

ไซ่อ่ง(เสื้อจก)

ในการแบ่งเป็นส่วนของตัวเสื้อนี้ ในแต่ละส่วนมักจะมีการเปลี่ยนสีของด้ายพุ่งและลวดลายไปด้วย หรืออาจจะใช้สีและลวดลายเดียวกันทั้งตัวเสื้อแต่จะแทรกแถบลวดลายอื่นหรือสีอื่นเข้าไปเป็นแถบเล็ก ๆ เพื่อแบ่งส่วนต่าง ๆ ของเสื้อออกจากกัน ในด้านของลวดลาย ไซ่อ่งในพื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรีจะแบ่งลวดลายออกเป็น 2 ส่วน คือ

- ส่วนบนซึ่งเป็นส่วนไหล่และส่วนลำตัวนิยมทอจกเป็นดอกต่าง ๆ ค่อนข้างใหญ่ แต่จะแบ่งออกเป็นส่วนไหล่กับส่วนหน้าอกด้วยการทอแทรกลวดลายและเปลี่ยนสีด้ายพุ่งให้เป็นแถบเล็ก ๆ คั่นเป็นระยะ ๆ ราวสองหรือสามแถบที่ส่วนไหล่

- ส่วนล่าง ซึ่งเป็นส่วนตัวเสื้อจะนิยมทอยกดอกแถบเล็ก ๆ เป็นลายดอกอยู่ในแถบที่แทรกลวดลายและเปลี่ยนสีด้ายพุ่งให้เป็นแถบคั่นเป็นระยะ ๆ ตลอดทั้งส่วนตัวเสื้อ

ประเภทของไซ่อ่ง(เสื้อจก)ของพื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะและมีวิธีการทอ คือ

- เซอเต้อโคล่(หลังคำ)
- เซอหยื่อเบย(เกล็ดตัวนึ่ง)
- เซออู่งไถ่ย(ลายจก)และเซอควองไถ่ย(ที่พื้นด้ายให้เป็นใจ)

ในด้านของความสวยงามของลวดลายนั้นจะยอมรับกันว่าลวดลายของไซอู่่งที่สวยงามที่สุด คือ เซอคว่องไถ่ย รองลงมาตามลำดับได้แก่ เซออู่่งไถ่ย เซอหือเบย และสุดท่าย คือ เซอเตอโดล ซึ่งเป็นไซอู่่งแบบที่ไม่ค่อยนิยมใส่ในพื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ไซอู่่ง(เสื่อจก)แบบเซอคว่องไถ่ย(ที่พันด้ายให้เป็นใจ)

ส่วนไหล่

ขยายลาย

ส่วนหน้าอก

ขยายลาย

ส่วนลำตัว

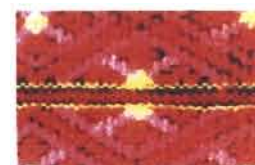
ขยายลาย

ส่วนของไซอู่่ง(เสื่อจก)แบบเซอคว่องไถ่ย(ที่พันด้ายให้เป็นใจ)

ส่วนไหล่

ขยายลายส่วนไหล่

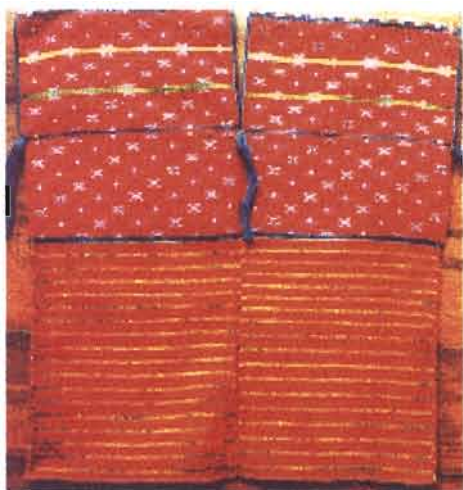
แถบที่ทอเปลี่ยนสีด้ายและลวดลายที่ส่วนไหล่

ส่วนหน้าอก

ขยายลายส่วนหน้าอก

ไซอุง(เสื่อจก)แบบเชอควองไถย(ที่พันด้ายให้เป็นใจ)ส่วนลายดอกของเสื่อมีการเปลี่ยนใช้ด้ายสีอื่นในการจกทำให้ลวดลายดูแปลกไปส่วนไหล่จะใช้วิธีเปลี่ยนสีด้ายและเปลี่ยนลวดลายการทอทำให้เป็นแถบสีวางสลับบนลายดอกเป็นระยะ ๆ

แถบส่วนบนของไหล่

แถบเปลี่ยนสีด้ายและลวดลายที่ส่วนไหล่เสื่อ

ขยายลาย

ส่วนไหล่

ขยายลาย

ส่วนหน้าอก

ส่วนลำตัว

ขยายลาย

เชอควองไถย(ที่พันด้ายให้เป็นใจ)

ส่วนไหล่

ส่วนหน้าอก

ไซอ่อง(เสื่อจก)แบบเซออ่องไถ่ย(ลายจก)

ส่วนไหล่

ขยายลาย

ส่วนหน้าอก

ขยายลาย

ส่วนลำตัว

ขยายลาย

ส่วนของไซอ่อง(เสื่อจก)แบบเซออ่องไถ่ย(ลายจก)

ขยายลายส่วนหน้าอก

แถบที่ทอเปลี่ยนสีด้าย
และลวดลายที่ส่วนไหล่

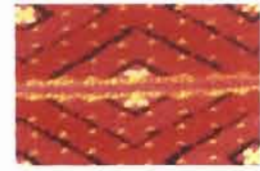
ขยายลายส่วนไหล่

ไซอ่อง(เสื่อจก)แบบเซอหยือเบย(เกล็ดตัวนิ่ม)

ส่วนไหล่

ขยายลาย

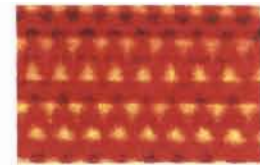
ส่วนหน้าอก

ขยายลาย

ส่วนลำตัว

ขยายลาย

ผ้าซิ่น

นึ่งหรือผ้าซิ่นกะเหรี่ยง เป็นผ้านุ่งสำหรับหญิงสาวอายุตั้งแต่ 17 ปีขึ้นไปหรือหญิงสาวที่แต่งงานแล้ว ผ้าซิ่นจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่หนึ่ง เรียกว่า คุ้ไถย คือส่วนหัวซิ่น

ส่วนที่สอง เรียกว่า มือซา หรือ กล่า คือส่วนตัวซิ่น

ส่วนที่สาม เรียกว่า คองไถย คือส่วนตีนซิ่น

ส่วนคุ้ไถย

ส่วนมือซาหรือกล่า

ส่วนคองไถย

นึ่ง(ผ้าซิ่น)

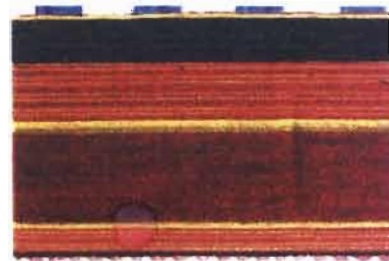
ส่วนที่สำคัญของผ้าชิ้นกะเหรี่ยงคือส่วนที่สองที่เรียกว่า มือซาหรือกล่า(ตัวซิ่นหรือส่วนกลาง) ซึ่งจะตกแต่งเป็นลวดลายต่าง ๆ ส่วนกุ้นไถ่ย(หัวซิ่น) และส่วนคองไถ่ย(ตีนซิ่น) จะทอพื้นสีหมากสุกหรือสีแดงและมีลวดลายในเนื้อผ้าเป็นแถบทั้งส่วนบนและส่วนล่างของกุ้นไถ่ย(หัวซิ่น)และส่วนคองไถ่ย(ตีนซิ่น) บริเวณใกล้แนวตะเข็บรอยต่อกับส่วนมือซาหรือกล่า(ตัวซิ่นหรือส่วนกลาง)เล็กน้อย มักจะเป็นลวดลายที่เกิดจากการสลับสีของด้ายยืนในขณะที่ขึ้นด้าย นอกจากนี้ผ้าซิ่นแบบนี้ไถ่ย(มัดย้อม)ก็จะมีลักษณะเฉพาะคือจะมีการจกลวดลายที่ส่วนคองไถ่ย(ตีนซิ่น)ตลอดแนวตะเข็บรอยต่อกับส่วนมือซาหรือกล่า(ตัวซิ่นหรือส่วนกลาง)

ผ้าซิ่นกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรีมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

1. นึ่งอู่(ซิ่นจก) คือผ้าซิ่นที่ส่วนมือซา(ตัวซิ่น)ตกแต่งเป็นลวดลายด้วยวิธีการอู่(ทอจก) ส่วนหัวซิ่นและตีนซิ่นเป็นการทอพื้นธรรมดา ลวดลายหลักของนึ่งอู่ที่พบจะมีอยู่ลวดลายเดียว คือ ลายไถ่ย(โค้งเกี่ยวกัน)ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับนึ่งอู่ในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี ส่วนลวดลายประกอบก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกับลายทู่แก(นกหกเล็ก) ลายเล่อวหรือลู่เล่อว(ก้อนหินหรือหินเรียงกัน) ของนึ่งอู่ในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรีเช่นกัน

นึ่งอู่(ซิ่นจก)

ส่วนกุ้นไถ่ย

ส่วนกุ้นไถ่ย

ส่วนคองไถ่ย

ลายโกเปอะ(โค้งเกี่ยวกัน)

ลายทุ่แก(นกหกเล็ก)

ลายทุ่แก(นกหกเล็ก)

ลายเล่อหรือตุเล่อ(ก้อนหินหรือหินเรียงกัน)

2. นึ่งไค้ย(ชิ้นมัดย้อม) คือผ้าชิ้นที่ส่วนมือชา(ตัวชิ้น)ตกแต่งเป็นลวดลายด้วยวิธีการไค้ย(คิด)ลวดลายเอาไว้ตั้งแต่แรก ซึ่งหมายถึงผู้ทอจะต้องคิดประดิษฐ์ลวดลายตั้งแต่ขั้นตอนการย้อมสี โดยใช้วิธีการมัดด้ายดิบที่ยังไม่ได้ย้อมให้เป็นเปลาะ ๆ เพื่อไม่ให้สีที่ย้อมเข้าไปทำให้ด้ายเปลี่ยนสีในขณะที่ย้อม เมื่อผ่านขั้นตอนการย้อมแล้วก็นำผ้ามาทอส่วนที่ถูกด้ายมัดไว้จะเป็นลวดลายสีขาวสลับกับสีที่ย้อมตามที่ผู้ทอคิดออกแบบลวดลายไว้ตั้งแต่แรก ซึ่งลวดลายที่ออกมาจะเป็นลวดลายที่คนพื้นราบมักจะเรียกกันทั่วไปว่า “ลายน้ำไหล” และรู้จักวิธีการคิดลวดลายดังกล่าวนี้ว่า “การมัดหมี”

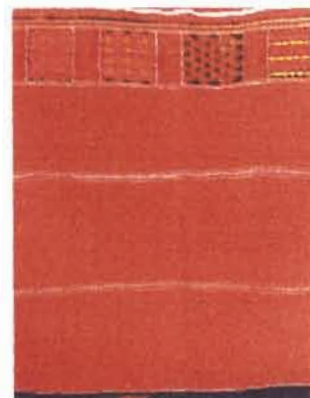
นึ่งไค้ย(ผ้าชิ้นมัดย้อม)

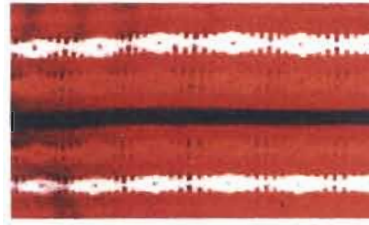
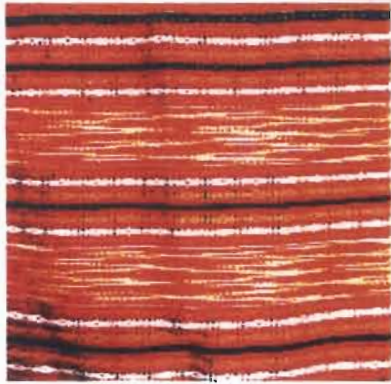
ส่วนกุ้ไค้ย

ส่วนมือชาที่ประดิษฐ์ลวดลายด้วยวิธีการไค้ย(คิด)ลวดลายเอาไว้ตั้งแต่ตอนย้อมด้าย

ส่วนคองไค้ยที่มีการจกลวดลายตลอดแนวรอยต่อกับส่วนมือชาหรือกล่า

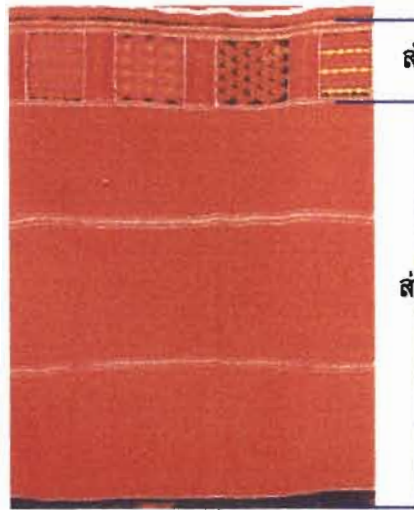

ส่วนบุอง(ยกดอก)เป็นลายหมี่ชา(ลูกตา)

ลวดลายไคย(มัดย้อม)ที่เกิดจากการมัดด้ายให้เป็นเปลาะ ๆ ก่อนนำไปย้อม

ส่วนมือชาหรือกล่าที่เป็นลวดลายไคย(มัดย้อม) ซึ่งจะมีการทอแบบบุอง(ยกดอก)เป็นลายหมี่ชา(ลูกตา)เล็ก ๆ วางเป็นแนวกันสลับกับลวดลายไคย(มัดย้อม)

ส่วนคองไถ่ที่ทอด้วยวิธีการจก

ส่วนคองไถ่ที่ทอพื้น

ส่วนคองไถ่ที่มีการทอทั้งการทอพื้นและการทอจกลวดลายตลอดแนวรอยต่อกับส่วนมือชาหรือกล่า

ลวดลายการจกที่ส่วนบนของส่วนคองไถ่

ย่าม

เธอว(ย่าม)ในพื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จะมีลักษณะการใช้งานทั่ว ๆ ไปเช่นเดียวกันกับย่ามในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี กล่าวคือ จะมีการใช้งานอยู่ 2 ลักษณะ คือ ใช้เป็นที่ใส่สิ่งของพกพาที่สำคัญ ๆ หรือสิ่งของที่มีขนาดเล็ก ๆ และจำนวนไม่มากเท่าไร และอีกลักษณะหนึ่งคือ ใช้ใส่สิ่งของทั่ว ๆ ไป เช่น เสื้อผ้าหรือสิ่งของที่ใช้ในขณะที่เดินทาง ซึ่งอาจแบ่งประเภทของย่ามได้ 2 ประเภท ดังนี้

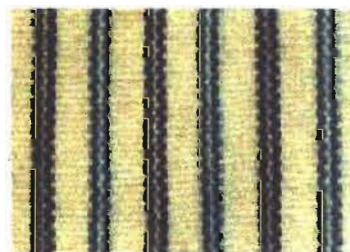
1. เธอวว่า(ย่ามขาว) เป็นย่ามที่มีขนาดใหญ่มีความกว้างประมาณ 15 - 25 นิ้ว นิยมใช้ใส่สิ่งของทั่วไป ส่วนใหญ่จะใช้เป็นอุปกรณ์การเดินทางสำหรับใส่เสื้อผ้าและเครื่องใช้สอยเมื่อต้องเดินทางไปค้างแรมยังสถานที่ต่าง ๆ เช่น ไปค้างที่ไร่ หรือการไปร่วมงานบุญตามหมู่บ้านอื่น เป็นต้น เธอวว่ามีลักษณะเป็นย่ามผ้าฝ้ายทอพื้นสีขาวมีลายแถบสีสำหรับน้ำเงินหรือบางลูกจะเป็นแถบสีอื่น ๆ เช่น สีเขียวหรือสีฟ้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับด้ายที่นำมาใช้ซึ่งในปัจจุบันจะนิยมซื้อหาจากตลาดทดแทนการย้อมสีอันเป็นกระบวนการที่สิ้นเปลืองเวลามาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เธอวว่าเริ่มมีสีสันทที่ค่อนข้างหลากหลายในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของลวดลายและการทอยังคงมีลักษณะดั้งเดิมคือเป็นย่ามทอพื้นสีขาวและมีลายแถบสีต่าง ๆ

เธอวว่า(ย่ามขาว)

ลวดลายของเธอวว่า(ย่ามขาว)

ขยายลาย

ลวดลายของเธอวว่า เป็นลวดลายที่เกิดจากการประดิษฐ์ตั้งแต่การเบอะทา(ขึ้นด้าย) ด้วยวิธีการสลับด้ายสีต่าง ๆ ในขณะที่ขึ้นด้าย เมื่อทอเสร็จจะปรากฏลวดลายเป็นแถบเล็ก ๆ เป็นแนวยาวตามผืนผ้าแล้วนำผืนผ้ามาเย็บเป็นย่ามตามกระบวนการตัดเย็บต่อไป

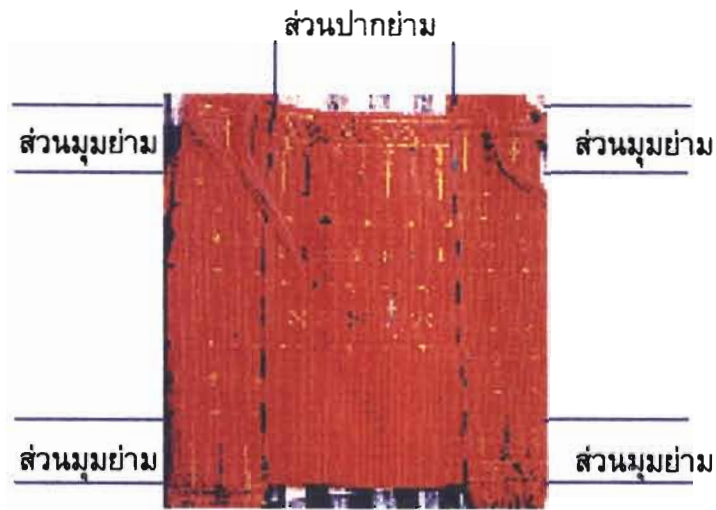
2. เชาวโหว่(ย่ามแดง) เป็นย่ามที่มีขนาดเล็กมีความกว้างประมาณ 7 - 12 นิ้ว นิยมใช้ใส่สิ่งของพกพาที่สำคัญ ๆ หรือสิ่งของที่มีขนาดเล็ก ๆ เชาวโหว่มีลักษณะเป็นย่ามผ้าฝ้าย ทอพื้นสีแดง มีจกลวดลายด้วยด้ายสีต่าง ๆ เช่น เหลือง เขียว น้ำเงิน เป็นต้น ประดับตกแต่งให้สวยงาม ด้วยเหตุนี้ เชาวโหว่จึงมีคำเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เชาวอู่่ง” ซึ่งหมายถึงย่ามจก

เชาวโหว่ เป็นย่ามที่ใช้วิธีการทอแบบทอจก ส่วนพื้นนิยมใช้สีแดงหรือสีชมพูเป็นหลัก ส่วนลวดลายจะใช้สีขาว เหลือง เขียวและน้ำเงิน จกเป็นดอกและลวดลายต่าง ๆ โดยมีการวางลวดลายบนตำแหน่งของตัวย่าม และลวดลายที่ใช้จะมีลวดลายคล้าย ๆ กับเชาวพุกีของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

เชาวโหว่

ในการวางตำแหน่งของลวดลายนี้จะมีตำแหน่งหลักอยู่ 5 ตำแหน่ง คือ ส่วนมุมทั้งสี่มุม และส่วนปากของตัวย่าม โดยแต่ละตำแหน่งจะมีลวดลายหลักอยู่ คือ ลายเอ่อจุง(ยอด)และลายตีหล่อง (ไขลง) นอกจากนี้ 5 ตำแหน่งหลักนี้แล้วยังมีส่วนที่เป็นตำแหน่งของลวดลาย ประกอบอื่น ๆ ที่ไม่กำหนดลวดลายตายตัวซึ่งให้อิสระแก่ผู้ทอในการวางลวดลายตามจินตนาการ

ตำแหน่งการทอลวดลายของเชอวโหว่

ส่วนเอ๋อโต้ว(เมือง)และเอ๋อจุงที่จักเป็นลายเอ๋อจุง(ยอด)และลายตีหล่อง(ไช่หลง)

ลายตีหล่อง(ไช่หลง)ที่อยู่ในส่วนเอ๋อโต้ว(เมือง)

ลายเอ๋อจุง(ยอด)

ลวดลายประกอบอื่น ๆ

หมีซา(ลูกตา)

ส่วนขยายลาย

ลวดลายที่ผู้ทอไม่ทราบชื่อ

ส่วนขยายลาย

ลายเชอคว่องไถ่ย(ที่พันด้ายให้เป็นใจ)

ลวดลายที่ใช้จะมีลักษณะลวดลายและการเรียกชื่อที่คล้ายคลึงกับลวดลายของย้อมในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี ได้แก่ ลายโกกูดจุง (ยอดผักกูด) จีหล่อง(ไช่หลง) ที่ก่ง่า (ตัวแมงมุมน้ำหรือจิ้งจิ้งน้ำ) ไกพู(ไค้งเล็ก) หมิซา(ลูกตา) ซึ่งลวดลายเหล่านี้จะเรียกชื่อเหมือนกันและต่างกัน ดังนี้

ลวดลายที่เรียกชื่อเหมือนกัน ได้แก่ จีหล่อง(ไช่หลง) ไกพู(ไค้งเล็ก) หมิซา(ลูกตา)

ลวดลายที่เรียกต่างกัน ได้แก่ ที่ก่ง่า(ตัวแมงมุมน้ำหรือจิ้งจิ้งน้ำ) เรียกว่า เชอคว่องไถ่ย (ที่พันด้ายให้เป็นใจ) และโกกูดจุง (ยอดผักกูด) เรียกว่า เอ่อจุง(ยอด)

พื้นที่ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

สภาพสังคมของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีมีสภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างแตกต่างกับชาวกะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่อื่น ๆ หากแต่จะมีสภาพความเป็นอยู่ใกล้เคียงกับคนไทยพื้นราบทั่ว ๆ ไป สภาพทางเศรษฐกิจและระบบการยังชีพต่าง ๆ ก็เป็นการเกษตรกรรมแผนใหม่มิได้ยึดถือการทำไร่หมุนเวียนแบบดั้งเดิม อาชีพของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่นี้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการทำไร่ข้าว ไร่อ้อย และสวนผลไม้ต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐบาล ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่นี้จึงมีสภาพความเป็นอยู่ใกล้เคียงกับคนไทยพื้นราบที่ต้องพึ่งพาระบบเศรษฐกิจ ความคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยา จนกระทั่งความเชื่อแบบกะเหรี่ยงดั้งเดิมได้ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ในด้านของการใช้ผ้าที่เป็นเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปมาก การแต่งกายในชีวิตประจำวันจะเป็นเช่นเดียวกับคนไทยพื้นราบทั่วไป แต่ยังคงรักษาความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ตามแบบของกะเหรี่ยงอยู่บ้าง ซึ่งเป็นโอกาสที่ชาวกะเหรี่ยงจะได้นำเอาเสื้อผ้ากะเหรี่ยงมาใส่เพื่อแสดงถึงความเป็นเผ่าพันธุ์ที่ยังคงอยู่

สำหรับลักษณะของการแต่งกายตามแบบกะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้งจังหวัดราชบุรี จะมีลักษณะค่อนข้างแตกต่างไปจากกะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะขั้นตอนการทอ การสร้างลวดลาย ตลอดจนสีสันทนของเครื่องแต่งกาย เป็นต้น

พื้นที่หมู่บ้านบ่อ ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัด ราชบุรี ข้อมูลที่ได้มีดังนี้

เสื้อผู้ชาย

การแต่งกายตามแบบกะเหรี่ยงของผู้ชายชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่บ้านสวนผึ้ง ในอดีตจะใส่เสื้อผ้าเป็นผ้าฝ้ายสีน้ำเงินแขนกระบอกยาวถึงข้อมือ คอตั้ง ผ้าหน้าตลอดติดกระดุมเงินตลอด ตัวเสื้อไม่มีการตกแต่งลายใด ๆ นุ่งผ้าโจงกระเบนอาจจะจะเป็นผ้าฝ้ายหรือไหม ในปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงคงรักษาการแต่งกายแบบนี้อยู่บ้าง แต่จะใส่เฉพาะช่วงงานสำคัญ ๆ เช่น เทศกาลต่าง ๆ ที่ทางราชการจัดขึ้น ส่วนในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยงจะใส่เสื้อผ้าทั่วไป ดังนั้นเสื้อผ้างดงกล่าวจึงเป็นเพียงเครื่องแต่งกายที่มีไว้สำหรับแสดงความเป็นเผ่าพันธุ์เท่านั้น จะไม่มีการแต่งกายเฉพาะในพิธีกรรมแต่อย่างใดและจะไม่มีการเก็บไว้ในบ้าน เมื่อจะใช้ก็สามารถตัดชุดเหล่านี้เพื่อใช้เฉพาะงานเท่านั้น

เสื้อผู้หญิง

ในอดีต การแต่งกายของผู้หญิงตามแบบกะเหรี่ยงในพื้นที่นี้ จะแบ่งเป็น 2 ประเภทตามสถานะภาพของผู้สวมใส่ คือ

1. ใช้อั่ว(เสื้อขาว) เป็นเสื้อของเด็กผู้หญิงที่ใส่ตั้งแต่เด็กจนถึงเริ่มมีประจำเดือนหรืออายุครบ 15 ปี ซึ่งถือว่าเป็นสาวหรือจนกระทั่งแต่งงานก็จะเลิกใส่อั่วหันไปใส่ชุดอีกแบบหนึ่ง ใช้อั่วจะเป็นชุดทอพื้นสีขาวยาวถึงข้อเท้าเปิดช่องไว้สำหรับสวมคอซึ่งเมื่อสวมใส่จะดูคล้าย เสื้อคอวี

ไม่มีลวดลายที่แบนและใหญ่ เช่น ไซ่ซุก ก็ แต่จะมีลวดลายเล็ก ๆ อยู่ที่ชายเสื้อ ซึ่งจะใช้วิธีการทอหลายวิธีการตั้งแต่การจก การสลับสีของด้ายพุ่ง หรือการสอดด้ายในระหว่างการทอก็ได้ แต่จะคงใช้สีขาวตลอดทั้งตัวเสื้อเพื่อแสดงความเป็นเด็กกะเหรี่ยงและความบริสุทธิ์

ไซ่ซุก (เสื้อขาว)

แถบลวดลายเล็ก ๆ ที่ชายเสื้อไซ่ซุก (เสื้อขาว) ซึ่งใช้วิธีการจกเป็นลายไกด์โพ่ว (โค้งไซ่ดักปลา) และลายทูปูตีย (ไซ่เนก)

ขยายลายไกด์โพ่ว (โค้งไซ่ดักปลา)

ลายไกด์โพ่ว (โค้งไซ่ดักปลา) และลายทูปูตีย (ไซ่เนก)

ขยายลายทูปูตีย (ไซ่เนก)

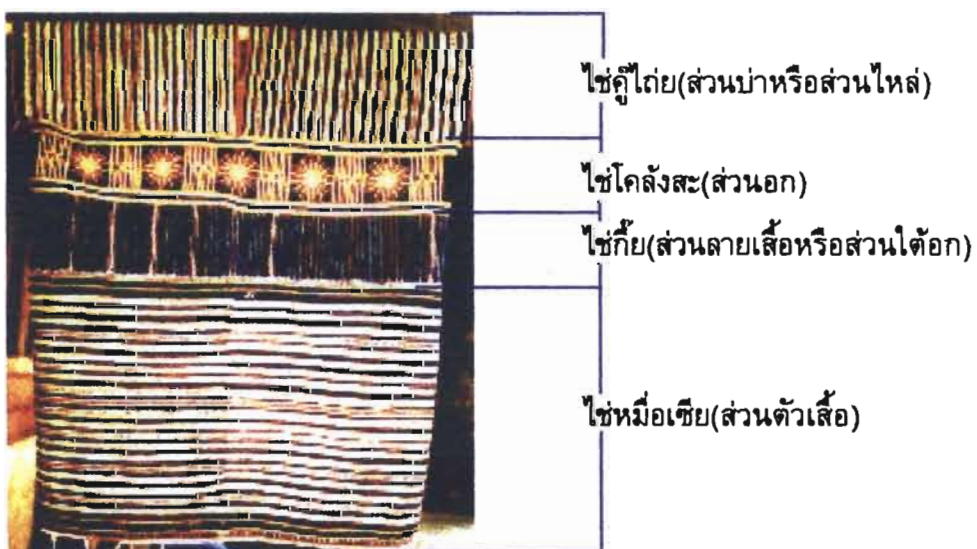
ลวดลายที่ใช้ในการทอไซ่ซุกที่พบจะมีลายไกด์โพ่ว (โค้งไซ่ดักปลา) และลายทูปูตีย (ไซ่เนก) ซึ่งอาจจะมีลวดลายต่าง ๆ ที่หลากหลายออกไปโดยขึ้นอยู่กับผู้ทอว่าจะมีความรู้ความสามารถในการสร้างลวดลายและวิธีการทอเช่นไร ในปัจจุบันความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่นี้มีความใกล้เคียงกับคนไทยพื้นราบมาก ความนิยมในการให้เด็ก ๆ สวมไซ่ซุกจึงมีน้อย คงมีเฉพาะบ้านของผู้ที่มีความสามารถในการทอเท่านั้น

2. ไซ่ไหล่ว (เสื้อกะเหรี่ยง) เป็นเสื้อผ้าฝ้ายทอพื้นด้วยสีด้าหรือสีน้ำเงินเข้ม เป็นชุดทรงกระสอบ ยาวคลุมสะโพกจนเกือบถึงหัวเข่า ตลอดตัวเสื้อจะปักลวดลายด้วยด้ายสีต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นสีแดง เหลือง และขาว การปักลวดลายจะใช้เวลานานมาก เนื่องจากเป็นการปักด้วยมือและนิยมใช้ด้ายเส้นเล็ก ลวดลายจึงมีความละเอียดตกแต่งเต็มตัวเสื้อ

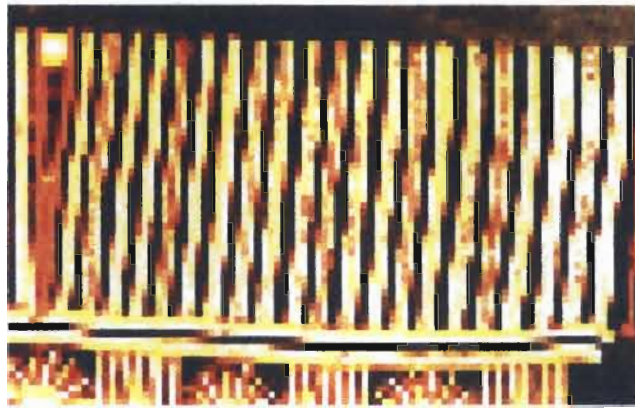
การแต่งกายของผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ไซโผล่วจะแบ่งสัดส่วนของตัวเสื้อออกเป็น 4 ส่วนตามลักษณะของการปักลวดลาย คือ

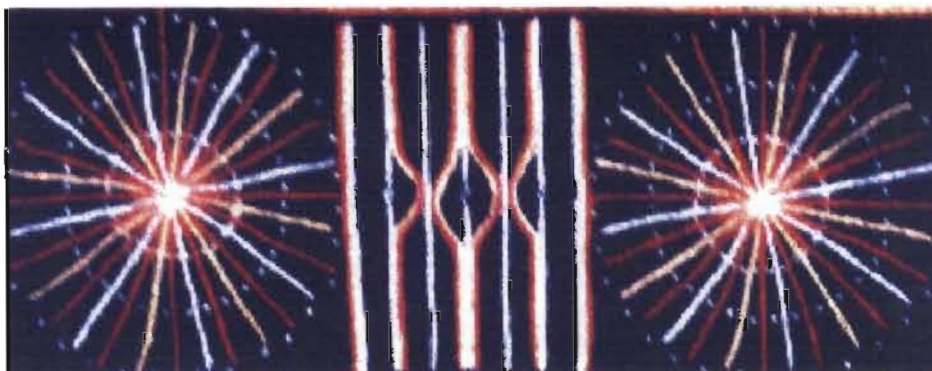
ไซโผล่ว(เสื้อกะเหรี่ยง)ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

2.1. ไข่คู่ไถ่ย(ส่วนบ่หรือส่วนใหญ่) ส่วนบ่หรือส่วนใหญ่มีขนาดกว้างจากบ่จนถึงบริเวณนอกส่วนบนของผู้สวมใส่ ลวดลายที่ปักบนส่วนนี้จะเป็นลวดลายเล็ก ๆ ปักในแนวตั้งของตัวเสื้อ ลวดลายที่นิยมปักมี 3 ลายคือ ลายดี๊ดีย(ไข่กบ) ลายเซี่ยรุ่งบ่ย(สาหร่าย) และลายไข่ย้ง(สายรัดเอว)

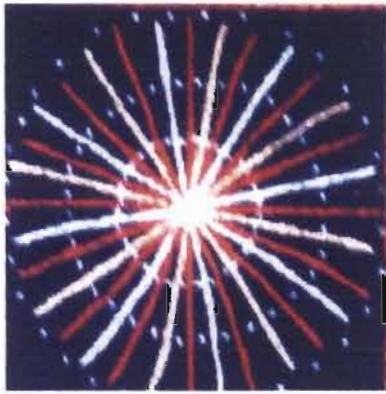

ไข่คู่ไถ่ยของไข่โผล่ว

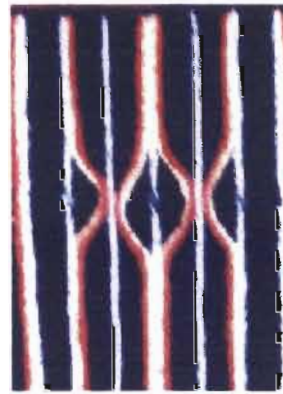
2.2 ไข่โคล้งสะ(ส่วนนอก) เป็นส่วนเด่นส่วนหนึ่งของตัวเสื้อเพราะมีลวดลายที่แตกต่างไปจากลวดลายส่วนอื่น ๆ ที่ปักบนไข่โผล่ว ลวดลายที่ปักบนส่วนไข่โคล้งสะจะประกอบด้วยลายผล็ผลองมี(หางจิ้งเหลน) ซึ่งจะมีลักษณะเกี่ยวกันเป็นดวงกลมโดยมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ลายเจี้ยวอ่องมี(หางเกี่ยวกัน) นอกจากลายเจี้ยวอ่องมี(หางเกี่ยวกัน)ซึ่งมีลักษณะเป็นดวงแล้ว ยังมีลวดลายอีกลวดลายหนึ่ง เป็นลักษณะลวดลายเส้นปักในแนวตั้งสลับกับลวดลายเจี้ยวอ่องมี(หางเกี่ยวกัน)ตลอดทั้งส่วนไข่โคล้งสะ ซึ่งลวดลายที่ปักเป็นแนวตั้งสลับกับเจี้ยวอ่องมี ผู้ทอมักจะบอกชื่อลวดลายไม่ได้

ลวดลายส่วนไข่โคล้งสะ(ส่วนนอก)

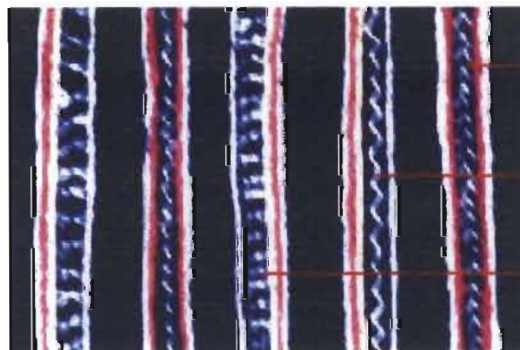

ลายผลิผลองมี(หางจิ้งเหลน)
หรือเจี๋ยวอ่องมี (หางเกี่ยวกัน)

ลวดลายปักเป็นแนวตั้งสลับกับลวดลายเจี๋ยวอ่องมี
ซึ่งผู้ทอบอกชื่อลวดลายไม่ได้

2.3 ไข่ก๊ย(ส่วนลายเสือหรือส่วนไตอก) เสือส่วนไตอกมีช่วงความยาวประมาณ 6 นิ้ว ปักลวดลายด้วยด้ายสีต่าง ๆ เป็นเส้นเล็ก ๆ ในแนวตั้ง เป็นส่วนที่มีการปักน้อยกว่าส่วนอื่น ไม่มีชื่อเรียกลายโดยเฉพาะ

ลายดี๊ตย(ไข่กบ)

ลายเซี่ยรุ่งไปย(สาหร่าย)

ลายไข่ยั้ง(สายรัดเอว)

ลวดลายต่าง ๆ ของไข่ก๊ยไถย

2.4 ไข่หมือเซี่ย(ส่วนตัวเสือ) เป็นส่วนหนึ่งที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของตัวเสือ เมื่อสวมใส่จะยาวคลุมถึงต้นขา บางตัวก็ยาวถึงหัวเข่าของผู้สวมใส่ ส่วนไข่หมือเซี่ยนี้จะปักลวดลายด้วยด้ายสีต่าง ๆ เป็นลวดลายเช่นเดียวกับกับส่วนไข่ก๊ยไถย(ส่วนไหล่) บางตัวอาจจะมีลวดลายมากกว่าก็ได้ เช่นลายผลิผลอง(จิ้งเหลนหางตัวน) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปักลวดลาย สำหรับลวดลายที่ปักจะปักเป็นลวดลายในแนวอนตลอดทั้งส่วนตัวเสือ บริเวณชายเสือประดับด้วยลูกปักหรือลูกเดียวสีขาวตลอดชายเสือโดยรอบ

ไซ่มือเขีย(ส่วนตัวเสื้อ)

ลายดีดัย(ไขกบ)
หรือลายดีมีงหล่อง(กบวางไข)

ลายไ้ยัง(สายรัดเอว)

ลายเขียซุงไปย(สาหร่าย)

ลายผลิลล่อง(จิงเหลนหางจ๋วน)

ลวดลายส่วนไซ่มือเขีย(ส่วนตัวเสื้อ)

ผ้าซิ่น

นี้หรือผ้าซิ่นของชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จะมีลักษณะสีลันที่แปลกแตกต่างไปจากผ้าซิ่นของชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ กล่าวคือ ลักษณะของการใช้สีในการทอของกะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่อื่นจะนิยมใช้สีแดงเป็นหลัก ส่วนสีอื่น ๆ จะเป็นเพียงสีประกอบเท่านั้น แต่ผ้าซิ่นของชาวกะเหรี่ยงโปว์พื้นที่ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จะมีสีลันที่เน้นไปทางสีน้ำตาลและมักจะมีเจดสีน้ำเงินหรือสีดำเป็นสีประกอบให้เกิดความงามและความหลากหลายในการสร้างสีลัน ลวดลายผ้าซิ่นของกะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้งนี้จะเป็นผ้าซิ่นเพียงลักษณะเดียว คือผ้าซิ่นที่เรียกกันว่านี้ไ้คัย(คิต) ซึ่งเป็นผ้าซิ่นที่ใช้วิธีการสร้างลวดลายตั้งแต่ขั้นตอนการย้อมสีด้ายก่อนที่จะนำมาขึ้นด้ายทอผ้า และจะมีวิธีการทอที่หลากหลายวิธีการ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับการทอส่วนใดของซิ่น

ผ้าซิ่นของชาวกะเหรี่ยงโปว์ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้งนี้จะแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน เช่นเดียวกับผ้าซิ่นของชาวกะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่อื่น ๆ คือ

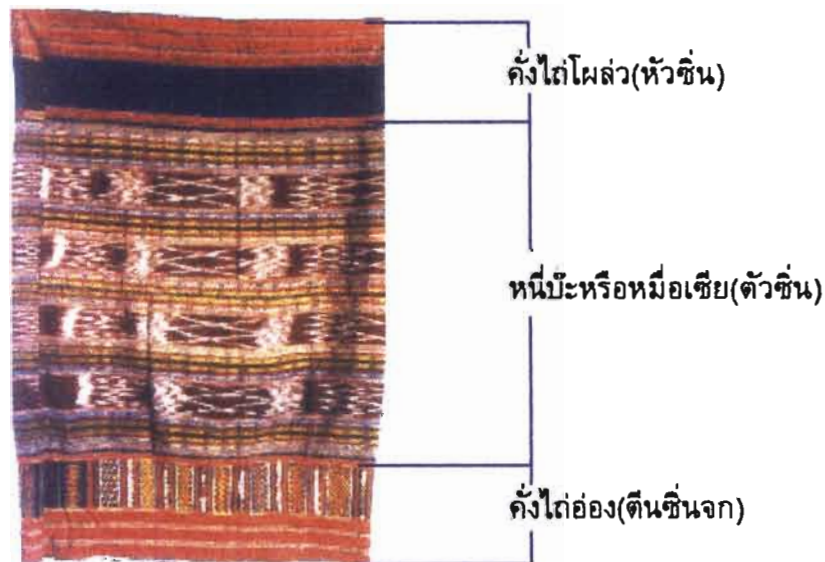
ส่วนที่หนึ่ง เรียกว่า คังไ้ไ้ล่อ(หัวซิ่น) คือส่วนหัวซิ่น

ส่วนที่สอง เรียกว่า ส่วนหนึ่บ๊ะ(ตัวซิ่น) คือส่วนตัวซิ่น

ส่วนที่สาม เรียกว่า ส่วนคังไ้ไ้อ่อง(ตีนซิ่น) คือส่วนตีนซิ่น

นี้หรือผ้าชี่ยน

ส่วนต่าง ๆ ของผ้าชี่ยน

ส่วนต่าง ๆ ของผ้าชี่ยนแต่ละส่วนจะมีวิธีการทอ สี ลวดลาย และขนาดที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1. คั้งไถ่โผลั่ว(ส่วนหัวชี่ยน) ส่วนนี้ทอพื้นด้วยสีน้ำเงินเข้มหรือดำ กว้างประมาณ 20 เซนติเมตร มีแถบสีแดงขนาดใหญ่อยู่ส่วนบน 3 แถบ และส่วนล่าง 1 แถบ ซึ่งเป็นแถบสีที่เกิดจากการสลับสีของด้ายยืนตั้งแต่กระบวนการขึ้นด้าย

คั่งไถ้โผล่ว(หัวชิ้น)

2. หนี่มะหรือหมื่อเซี่ย(ส่วนตัวชิ้น) เป็นส่วนที่ใช้วิธีการทอ 2 วิธีการ คือ การทอพื้นด้วยลายมัดหมี่ที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกกันว่า "ไคย(คิด)" คือการมัดด้ายเป็นลวดลายแล้วนำไปย้อม และอีกวิธีการหนึ่งคือ การทอยกดอก(บุหรือนูง) โดยทอสลັบกันเป็นแนวนอน ส่วนหนี่มะหรือหมื่อเซี่ย(ส่วนตัวชิ้น)นี้จะมีควมกว้าง ประมาณ 50-60 เซนติเมตร

ส่วนหนี่มะหรือหมื่อเซี่ย(ตัวชิ้น)

ในการทอส่วนหนึ่งบี๊ะหรือหม้อเซีย(ส่วนตัวชิ้น)ทั้ง 2 วิธีการ จะมีลักษณะของการทอและลวดลายดังนี้

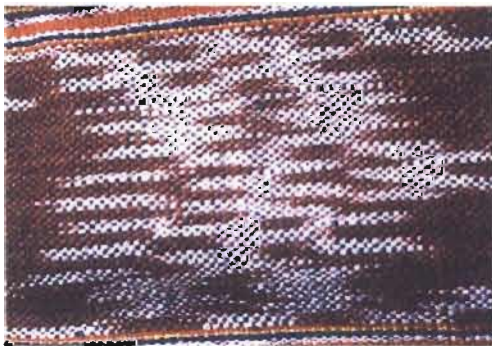
1.1 การทอพื้น เป็นการทอด้วยลายมัดหมี่ที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกกันว่า "ไคย(คิด)" ซึ่งหมายถึงการคิดลวดลายตั้งแต่ขั้นตอนการย้อม โดยการมัดด้ายให้เป็นเปลาะ ๆ ก่อนนำไปย้อม เพื่อให้ส่วนที่มัดไว้ไม่ถูกสีที่ย้อม เมื่อเสร็จกระบวนการย้อมแล้วจะได้เส้นด้ายที่มีลักษณะ 2 สี คือสีขาวซึ่งเป็นสีของด้ายดิบ และอีกสีคือสีที่ใช้ย้อมซึ่งมักจะเป็นสีเปียะวะ(น้ำตาล) เมื่อนำด้ายไปทอเป็นผืนจะได้ลวดลายที่รู้จักกันทั่วไปว่า "ลายมัดหมี่หรือลายน้ำไหล"

ลายไคย(คิด)

ส่วนของการทอพื้นเป็นลายไคย(คิด)ในส่วนหนึ่งบี๊ะหรือหม้อเซีย(ส่วนตัวชิ้น)นี้ ในชิ้นแต่ละผืนจะนิยมให้มีลวดลาย 4 แถว ลวดลายไคย(คิด)ที่พบ คือ

1.1.1 ลายหมี่โชน๊ะ(ลายข้าวหก) มี 2 ลักษณะคือ ข้าวหกมากและข้าวหกน้อย

ข้าวหกมาก

ข้าวหกน้อย

1.1.2 ลายเยมิงโปละ(แสงพระอาทิตย์ห้าเปลาะ)

เยมิงโปละ(แสงพระอาทิตย์ห้าเปลาะ)

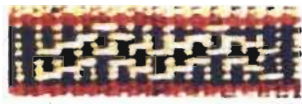
เยมิ่งโปละ(แสงพระอาทิตย์ห้าเปลาะ)

1.2 การทอยกดอก(บุหรือบุอง)เป็นการทอที่เกิดลวดลายเป็นเส้นขนานตามแนวตั้ง ซึ่งต้องกำหนดลวดลายตั้งแต่กระบวนการขึ้นด้าย สีเส้นของลวดลายที่ใช้มักจะเป็นสีที่สดใส เช่น อ้ว(ขาว) โห่ว(แดง) บั้ง(เหลือง) เป็นต้น

ส่วนหนึบ๊ะหรือหม้อเซียบ(ส่วนตัวชิ้น)ที่ใช้วิธีการทอแบบบุหรือบุอง(ทอยกดอก)

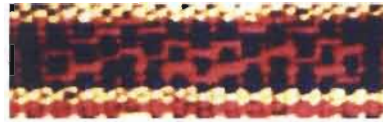
การทอยกดอกในส่วนหนึบ๊ะหรือหม้อเซียบ(ส่วนตัวชิ้น)นี้ ในชิ้นแต่ละผืนจะนิยมให้มี 5 แถว และนิยมยกดอกเป็นลวดลายเล็ก ๆ เช่น พูขวู้ย(หักศอกซ้อนกัน) ซึ่งในการเรียกชื่อลายพูขวู้ย (หักศอกซ้อนกัน) ในส่วนหนึบ๊ะหรือหม้อเซียบ(ส่วนตัวชิ้น)ที่ทอยกดอกนี้จะนิยมนำสีของด้ายที่ใช้ยกดอกมาเรียกรวมกัน ทั้งนี้เพราะในภาษาพูดของกะเหรี่ยงโปว์จะนิยมคำพูด 3 พยางค์ ดังนั้นลายพูขวู้ย(หักศอกซ้อนกัน)ที่ยกดอกด้วยด้ายสีเหลืองจึงมักจะเรียกว่า"พูขวู้ยบั้ง(หักศอกซ้อนกันสีเหลือง)" ลายพูขวู้ย(หักศอกซ้อนกัน)ที่ยกดอกด้วยด้ายสีขาวจึงมักจะเรียกว่า"พูขวู้ยอ้ว(หักศอกซ้อนกันสีขาว)" ลายพูขวู้ย(หักศอกซ้อนกัน)ที่ยกดอกด้วยด้ายสีแดงจึงมักจะเรียกว่า "พูขวู้ยโห่ว(หักศอกซ้อนกันสีแดง)" เป็นต้น

พู่ขวยบัง(หักศอกซ้อนกันสีเหลือง)

พู่ขวยอ้าว(หักศอกซ้อนกันสีขาว)

พู่ขวยโหว(หักศอกซ้อนกันสีแดง)

3. คั้งไถ่อ่อง(ตีนชิ่นจก) เป็นส่วนที่ใช้วิธีการทอ 2 วิธีการ คือ การอ่อง(จก)เป็นลวดลายต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนบนของส่วนคั้งไถ่อ่อง(ตีนชิ่นจก) อีกวิธีการหนึ่งคือ การทอพื้นเป็นแถบสีแดง ซึ่งเป็นส่วนล่างของส่วนคั้งไถ่อ่อง(ตีนชิ่นจก) ส่วนทอพื้นนี้มีแถบสีขาว เหลือง หรือน้ำเงินเป็นแถบเล็ก ๆ สลับกับสีแดง ลวดลายต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากการสลับสีของด้ายยืนตั้งแต่กระบวนการขึ้นด้าย คั้งไถ่อ่อง(ตีนชิ่นจก)ทั้ง 2 ส่วนจะมีความกว้างประมาณ 15 - 20 เซนติเมตร

คั้งไถ่อ่อง(ตีนชิ่นจก)

คั้งไถ่อ่องมี 2 ส่วน คือ คั้งไถ่อ่องส่วนบนและคั้งไถ่อ่องส่วนล่าง ดังนี้

คั้งไถ่อ่อง(ตีนชิ่นจก)ส่วนบนใช้วิธีการอ่อง(จก)

คั้งไถ่อ่อง(ตีนชิ่นจก)ส่วนล่างใช้วิธีการทอพื้น

การทอส่วนคั้งไถ่อ่อง(ตีนชิ่นจก)

3.1 ค้างไถ่อ่อง(ตีนชิ่นจก)ส่วนบน เป็นส่วนที่จกเป็นลวดลายตามแนวขวางในขณะที่ทอ เมื่อทอเสร็จแล้วนำมาเย็บเข้าเป็นตีนชิ่นจะมีลักษณะเป็นลวดลายแนวตั้ง การจกลวดลายจะจกเป็นช่องสี่เหลี่ยมผืนผ้าสลับกับการทอพื้นเป็นช่องสี่เหลี่ยมเช่นกัน และเปลี่ยนสีของด้ายพุ่งให้เป็นแถบลวดลายเล็ก ๆ สีต่าง ๆ ตามแนวตั้ง อีกทั้งเย็บเลื่อมเป็นแถวอยู่กลางช่องและเย็บด้ายถักเปียติดลงเป็นกรอบของช่องสี่เหลี่ยม บางผืนจะปล่อยด้ายรูดออกมาและร้อยลูกปัดเล็ก ๆ ประดับให้ดูสวยงามยิ่งขึ้น

ค้างไถ่อ่อง(ตีนชิ่นจก)ส่วนบนซึ่งจกลวดลายเป็นช่องสี่เหลี่ยมผืนผ้าสลับกับการทอพื้น และเปลี่ยนสีด้ายพุ่งให้เป็นแถบสีเล็ก ๆ ตามแนวตั้ง อีกทั้งเย็บเลื่อมเป็นแถวอยู่กลางช่องและเย็บด้ายถักเปียติดลงบนส่วนที่ทอพื้น

ลวดลายการทอจกที่พบมีทั้งที่เป็นลวดลายเก่า และลวดลายที่ดัดแปลงประสมลวดลายคิดขึ้นมาใหม่ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

3.1.1 ลวดลายเก่า มีลวดลายดังต่อไปนี้

- ลายมีซาโปล์(ลูกตาเปลา)หรือเซอโต่งโปล์(เมืองร้าง) ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดติดกันเป็นแถว บางครั้งจะเรียกตามสีของด้ายที่นำมาจกเป็นลวดลาย เช่น เซอโต่งบั้ง(เมืองร้างสีเหลือง)คือลวดลายเซอโต่งโปล์ที่จกด้วยด้ายสีเหลือง เป็นต้น

ลายมีซาโปล์(ลูกตาเปลา)

ลายมีซาโปล์(ลูกตาเปลา)
หรือเซอโต่งโปล์ผะมีซา(เมืองร้างและลูกตา)

- ลายเคล้ยคล้อย(หักศอก) ลักษณะเป็นเส้นตรงหักงอ 1 ครั้งตามลักษณะของ การงอข้อศอก

ลายเคล้ยคล้อย(หักศอก)

- ไกพลั้ง(ซ้อนข้อศอก) ลักษณะเป็นเส้นตรงหักงอเช่นเดียวกับลายเคล้ยคล้อย (หักศอก) แต่ลวดลายจะเป็นแนวตั้งยาวเหมือนฟันปลา ลวดลายนี้มักเรียกกันว่า ลาย"ไกชั่งคัง(โค้ง ไก่เขี่ย)" เพราะดูคล้ายกับรอยเท้าไก่ที่คุ้ยเขี่ยบนพื้นดิน

ลายไกพลั้ง(ซ้อนข้อศอก)หรือลายไกชั่งคัง(โค้งไก่เขี่ย)

ลายไกพลั้ง(ซ้อนข้อศอก)หรือลายไกชั่งคัง(โค้งไก่เขี่ย) เป็นลวดลายที่มีความ หลากหลายมาก กล่าวคือนอกจากลายไกพลั้ง(ซ้อนข้อศอก)หรือลายไกชั่งคัง(โค้งไก่เขี่ย) ที่เป็นลวดลายทั่วไปแล้ว ยังมีลายไกพลั้ง(ซ้อนข้อศอก)หรือลายไกชั่งคัง(โค้งไก่เขี่ย)ที่เป็น ลักษณะเฉพาะตามถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงทั้งในเขตจังหวัดราชบุรีและจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีความแตกต่างกันดังนี้

ลายโกพลั้งราตรี(ซ้อนข้อศอกราชบุรี)หรือลายโกซังคังราตรี(โค้งไก่อีเขยราชบุรี)
ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนอยู่ในตารางสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนอีกชั้นหนึ่ง ตรงกลางของ
รูปสี่เหลี่ยมจะมีลายมีชา(ลูกตา)อยู่

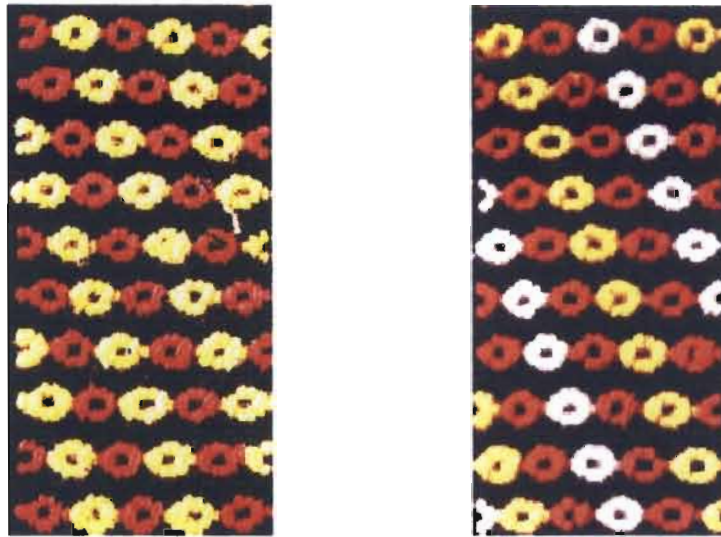
ลายโกพลั้งราตรี(ซ้อนข้อศอกราชบุรี)หรือลายโกซังคังราตรี(โค้งไก่อีเขยราชบุรี)

ลายโกพลั้งพริบพริ(ซ้อนข้อศอกเพชรบุรี) หรือลายโกซังคังพริบพริ(โค้งไก่อีเขยเพชรบุรี)
ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนอยู่ในตารางสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนอีกชั้นหนึ่งและมีลายมีชา
(ลูกตา)อยู่ในรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเช่นเดียวกับลายโกพลั้งราตรี(ซ้อนข้อศอกราชบุรี)หรือ
ลายโกซังคังราตรี(โค้งไก่อีเขยราชบุรี) แต่จะต่างกันว่ารูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนจะมีรูปร่างยาวรี
กว่าและบางครั้งจะมีรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเพียงรูปเดียวเป็นแนวตั้งอยู่ตรงกลางโดยมี
ลายโกพลั้ง(ซ้อนข้อศอก)หรือลายโกซังคัง(โค้งไก่อีเขย)แบบทั่วไปอยู่ทั้งสองข้างของรูปสี่เหลี่ยม
ขนมเปียกปูน

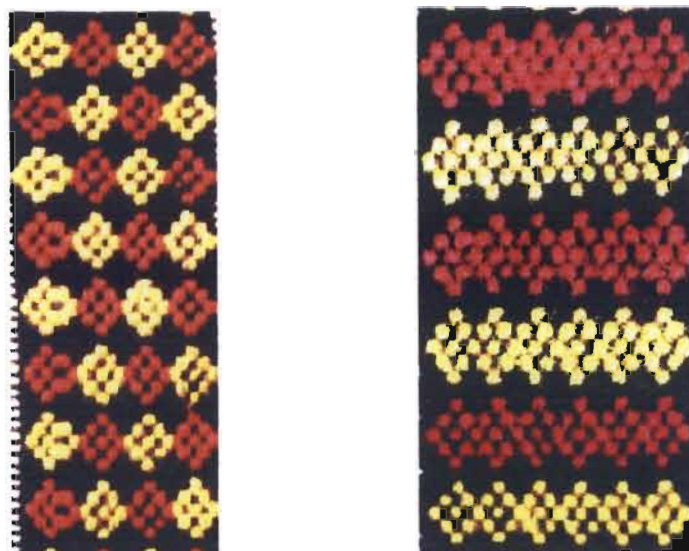
ลายโกพลั้งพริบพริ(ซ้อนข้อศอกเพชรบุรี)หรือลายโกซังคังพริบพริ(โค้งไก่อีเขยเพชรบุรี)

- ลายคี่ผ้ากั๊ง(ลายเสือตัวผู้) ลักษณะเป็นลายดวงกลมติดกันในแนวนอน แต่ละดวงจะมีสีต่างกันเรียงเป็นแถบสีแดง เหลืองและขาว ซึ่งใช้วิธีการเปลี่ยนสีด้ายขณะที่จกเป็นดวง ทำให้ลวดลายแต่ละดวงมีสีต่างกันและวางตำแหน่งสีด้ายในแนวเฉียงคู่คล้ายกับลวดลายของเสือ

ลายคี่ผ้ากั๊ง(ลายเสือตัวผู้)

- ลายทูปุติย(ไข่นก) ลักษณะเป็นดอกเรียงกันหรือติดกันในแนวนอน แต่ละดอกจะมีสีต่างกันหรือเรียงเป็นแถบสีเดียวกัน เช่น สีแดง สีเหลือง ซึ่งใช้วิธีการเปลี่ยนสีด้ายขณะที่จกเป็นดอกทำให้ลวดลายแต่ละดวงมีสีต่างกัน

ลายทูปุติย(ไข่นก)ดอกมีสีสลับกัน ลายทูปุติย(ไข่นก)ดอกเรียงเป็นแถบสีเดียวกัน

- ลายไหมวโปก่(ดอกไม้แดง) ลักษณะเป็นลายหนูรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดสีแดงหรือสีเขียวเรียงกันอยู่ในระหว่างลวดลายซึ่งมักจะใช้ด้ายสีเหลืองจกเป็นโค้งฟันปลาซ้อนอยู่

ลายไหมวโปก่(ดอกของต้นแดง)

- ลายไหมชัยโพว(ดอกไม้ไทยหรือดอกพิกุล) ลักษณะเป็นลายดอกหนูสี่เหลี่ยมอยู่ในตารางสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน สีที่ใช้จกเป็นลวดลายจะนิยมใช้สีแดงและสีเหลือง กล่าวคือ ถ้าส่วนลายดอกหนูสีแดงก็จะให้ส่วนลายตารางสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเป็นสีเหลือง ในทางกลับกันถ้าส่วนลายดอกหนูสีเหลืองก็จะให้ส่วนลายตารางสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเป็นสีแดง

ลายไหมชัยโพว(ดอกไม้ไทยหรือดอกพิกุล)

3.1.2 ลวดลายที่ดัดแปลงประสมลวดลายเกิดขึ้นมาใหม่ มีลวดลายดังต่อไปนี้

- ลายเซอโต้งบั้งตุตุมิซา(เมืองร้างสีเหลืองตาตุ๊กแก) เป็นลวดลายที่เกิดจากการนำลายมิซาโปล์(ลูกตาเปล่า)หรือเซอโต้งโปล์(เมืองร้าง)ประสมกับลวดลายตุตุมิซา(ตาตุ๊กแก) โดยจกลวดลายตุตุมิซา(ตาตุ๊กแก)แทนที่ลายมิซา(ลูกตา) เกิดเป็นลวดลายแบบใหม่ขึ้น

ลายเซอโต้งบั้งตุตุมิซา(เมืองร้างสีเหลืองตาตุ๊กแก)

- ลายไกจุงนงไค้(งอนิวชี้) เป็นลวดลายที่เกิดจากลายเคล่ยคล้อม(หัทคอก) จกลวดลายให้หัทค้อมหลายครั้งซึ่งทำให้ลวดลายหัทค้อมนั้นมีขนาดเล็กลงจึงเปลี่ยนชื่อลวดลายเสียใหม่จากลายเคล่ยคล้อม(หัทคอก)เป็นลายไกจุงนงไค้(งอนิวชี้)

ลายไกจุงนงไค้(งอนิวชี้)

- ลายคี่เท้ง(ลายเสือยีน) เป็นลวดลายที่เกิดจากลายคี่ผ้ากั๊ง(ลายเสือตัวผู้)มาตัดแปลงลวดลายด้วยการเปลี่ยนสีตัดจากจากแนวเฉียงเป็นการจกด้วยด้ายสีเป็นแนวนอนทำให้เกิดเป็นลวดลายที่แปลกออกไป เรียกว่าลายคี่เท้ง(ลายเสือยีน)คือในขณะที่ทอจะเป็นการจกในแนวขี้นจึงเรียกว่าลายคี่เท้ง(ลายเสือยีน)แต่เมื่อนำมาเย็บเป็นผืนลวดลายจะปรากฏในแนวนอน

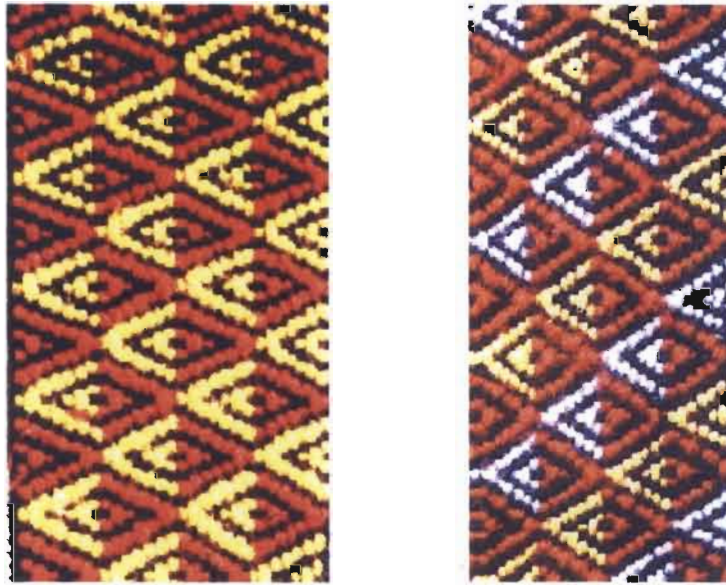
ลายคี่เท้ง(ลายเสือยีน)

- ลายทูปูตียโอเดเออโต้ง(ไข่นกอยู่ในรัง) เป็นลวดลายที่เกิดจากลายทูปูตีย(ไข่นก)และเพิ่มการจกเป็นลวดลายแนวตรง คั่นระหว่างลวดลายในแต่ละแถวซึ่งมีลักษณะเป็นรั้วหรือคอกกั้นลวดลายแยกออกจากกัน

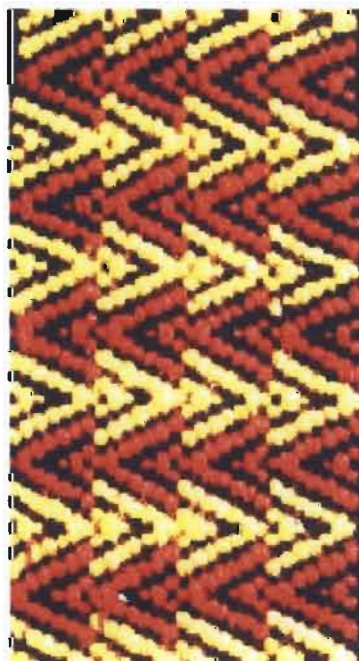

ลายทูปูตียโอเดเออโต้ง(ไข่นกอยู่ในรัง)

- อะข่วยไถ้(โค้งคนละทาง) เป็นลวดลายที่คิดขึ้นมาใหม่มีลักษณะคล้ายกับลายมีชาโปล์(ลูกตาเปล่า)แต่จะมีการเปลี่ยนสีต้ายที่นำมาจกตรงกลางของลายมีชาโปล์(ลูกตาเปล่า) จึงทำให้ดูแตกต่างกันไปทั้ง ๆ ที่ลวดลายเป็นเช่นเดียวกัน บางครั้งก็ดัดแปลงการจกกลับด้านให้เป็นลักษณะของลายโค้งที่สวนทางกันจึงเรียกว่า"อะข่วยไถ้(โค้งคนละทาง)"

อะข่วยไถ้(โค้งคนละทาง)ที่เปลี่ยนสีต้ายจกตรงกลางลายมีชาโปล์(ลูกตาเปล่า)

อะข่วยไถ้(โค้งคนละทาง)ที่จกกลับด้านให้เป็นลายโค้งที่สวนทางกัน

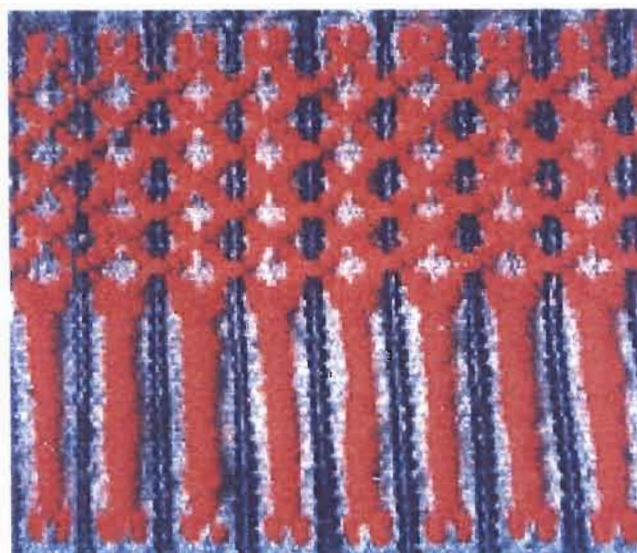
3.2 กังไถ่อ่อง(ตีนซิ่นจก)ส่วนล่าง เป็นส่วนที่ใช้วิธีการทอพื้นสีแดงมีแถบสี ขาว เหลือง หรือน้ำเงินเป็นแถบเล็ก ๆ สลับกับสีแดง ลวดลายต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากการสลับสีของด้ายยืนตั้งแต่ กระบวนการขึ้นด้าย บางผืนจะมีการสอดด้ายปล่อยเป็นเส้นร้อยลูกบิดเล็ก ๆ ประดับให้เป็นชายร้อย ลูกสวยงามขึ้น บริเวณชายซิ่นเย็บตกแต่งด้วยลูกบิดสีขาว

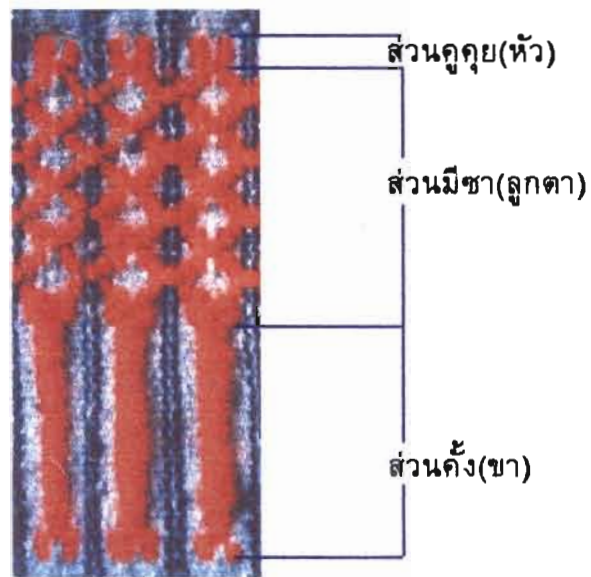
กังไถ่อ่อง(ตีนซิ่นจก)ส่วนที่ทอพื้น

ย่าม

ชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จะมีลักษณะ การดำเนินชีวิตในปัจจุบันไม่แตกต่างกับคนพื้นราบมากนักเพราะการพัฒนาทางสังคม และ เศรษฐกิจในเขตอำเภอสวนผึ้ง ในบรรดาเครื่องใช้สอยที่เป็นลักษณะดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง เริ่มสูญหายไป การใช้ย่ามในกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เริ่มมีบทบาทน้อยลง กล่าวคือ จะหันไปใช้เครื่องสะพายหรือพกพาที่เป็นสิ่งของที่หาได้จากการซื้อหา มากกว่าการประดิษฐ์ขึ้นใช้เอง คงมีการใช้ย่ามอยู่บ้างในกลุ่มเด็กนักเรียนที่ต้องใช้ใส่หนังสือ ไปโรงเรียน ย่ามที่ปรากฏอยู่เป็นเพียงเครื่องสะพายไว้สำหรับการใช้งานเท่านั้น คุณค่าในด้าน ความงามของลวดลายจึงไม่ค่อยมีความสำคัญเท่ากับเสื้อผ้า ดังนั้นย่ามของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ ตำบลบ้านบ่อ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีจึงมีลักษณะเป็นย่ามทอพื้นเป็น ส่วนมากจะมีการสร้าง ลวดลายตรงส่วนปากย่ามด้วยการจกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ลวดลายจกตรงส่วนปากย่าม

ลวดลายจกย้อมในพื้นที่อำเภอสวนผึ้งจังหวัดราชบุรีไม่ค่อยมีผู้ทราบชื่อลวดลายมากนัก คงทราบแต่เพียงส่วนต่าง ๆ ของลวดลายเท่านั้น ซึ่งลวดลายจกที่ปรากฏอยู่ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับลวดลายไก่อู้ดู้จุง(ยอดผักกูด)บนเรืออู่่งหรือเรือโหว(ย้อมจกหรือย้อมแดง)ของชาวกะเหรี่ยง ในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

พื้นที่ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ข้อมูลลักษณะการใช้ผ้าประเภทต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่บ้านกล้วยและบ้านห้วยหินดำ ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ยังคงรักษาวัฒนธรรมการแต่งกายตามแบบแผนดั้งเดิมอยู่บ้าง โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในวัยกลางคนจะแต่งกายตามแบบกะเหรี่ยง คือ จะใส่ใช้ถุงและนุ่งนึ่งอุงกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้ชายจะไม่แต่งกายตามแบบกะเหรี่ยงในชีวิตประจำวัน ถ้าเป็นช่วงพิธีกรรมผู้ชายที่ค่อนข้างสูงอายุและเคร่งครัดในรูปแบบจารีตของกะเหรี่ยง จะนุ่งโสร่งฝ้ายทอพื้นสีขาวมีลายเป็นแถบเล็ก ๆ ตลอดผืน ส่วนเสื้อจะใส่เสื้อคอกลมฝ้ายสีขาวแขนกระบอกยาวสามส่วนหรือเสื้อคอกลมสีขาวแขนสั้นที่หาซื้อได้ตามท้องตลาดทั่วไป แต่ถ้าเป็นผู้ชายที่อายุอยู่ในวัยกลางคนลงมาจะนุ่งโสร่งและใส่เสื้อสีขาวเท่านั้น บางคนอาจจะใส่เพียงเสื้อกล้ามสีขาวก็มี เด็กเล็กยังคงสวมใช้ขุ๊ก(เสื้อลายไหล)อยู่บ้าง สำหรับเด็กที่อายุเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นก็จะแต่งกายแบบคนพื้นราบทั่วไป แต่จะสวมใช้ขุ๊กเฉพาะในช่วงพิธีกรรมเท่านั้น ส่วนในชีวิตประจำวัน ผู้ชายจะนุ่งกางเกง สวมเสื้อแบบคนพื้นราบ ผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่นและสวมเสื้อที่หาซื้อได้ตามท้องตลาด เสื้อผ้าตามแบบกะเหรี่ยงจะเก็บไว้ใช้เฉพาะในช่วงพิธีกรรมหรือเทศกาลที่สำคัญ ๆ เท่านั้น ดังนั้นข้อมูลในพื้นที่บ้านกล้วยและบ้านห้วยหินดำ ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่จึงเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเสื้อและซิ่นของผู้หญิงที่มีเก็บไว้ใช้สำหรับพิธีกรรมเท่านั้น

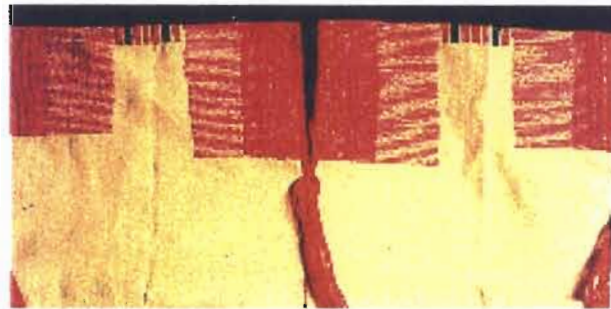
เสื้อผู้หญิง

การแบ่งประเภทของเสื้อผู้หญิงในพื้นที่บ้านกล้วยและบ้านห้วยหินดำจะแบ่งเป็น 2 ประเภท ตามสถานภาพการสมรสของผู้สวมใส่เช่นเดียวกับเสื้อผู้หญิงในพื้นที่บ้านท่าลำไยและบ้านน้ำพุ ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1. ใช้ขุ๊ก(เสื้อลายไหล) เป็นเสื้อที่มีลักษณะเช่นเดียวกับใช้ฉื่อ(เสื้อเผ่าพันธุ์)ในพื้นที่บ้านท่าลำไยและบ้านน้ำพุ ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี แต่จะเรียกว่า “ใช้ขุ๊ก(เสื้อลายไหล)” เหมือนกับพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในอดีตใช้ขุ๊กเป็นเสื้อสำหรับเด็กผู้หญิงที่ใช้สวมใส่ตั้งแต่เด็กจนถึงช่วงวัยรุ่นประมาณ 16 - 17 ปี แล้วจึงเปลี่ยนมาใช้ใช้ถุงเช่นเดียวกับผู้หญิงที่แต่งงานแล้วซึ่งแสดงถึงความพร้อมในการแต่งงาน ใช้ขุ๊กจะมีลักษณะเป็นเสื้อทรงกระสอบสีขาวยาวกรอมเท้า เปิดช่องที่คอสำหรับสวมใส่ เมื่อใส่แล้วเสื้อจะเปิดช่วงคอดูเหมือนเป็นเสื้อคอวี บริเวณไหล่จะปักลวดลายดอกหรือลายเส้น ที่ชายขอบช่องสวมคอ แขน ไหล่และขอบล่างของเสื้อจะเย็บประดับกันรูดด้วยไหมพรมสีต่าง ๆ และปล่อยไหมพรมเป็นพู่ยาวประมาณ 8 - 10 นิ้ว บริเวณส่วนหน้าอก หลังและใต้ช่วงแขน ปัจจุบันหญิงสาวจะสวมใช้ขุ๊ก(เสื้อลายไหล) เฉพาะตอนเป็นเด็กเล็ก ๆ เท่านั้น เมื่อโตขึ้นจะหันไปสวมใส่เสื้อแบบคนพื้นราบทั่วไป

ไชชุกี(เสื่อลายไหล)

ไชชุกี(เสื่อลายไหล)ส่วนบนที่ปักลวดลาย

ลวดลายปักที่ขอบช่องสวมคอ ไหล่และช่องสวมแขน

ขยายลายปักส่วนไหล่

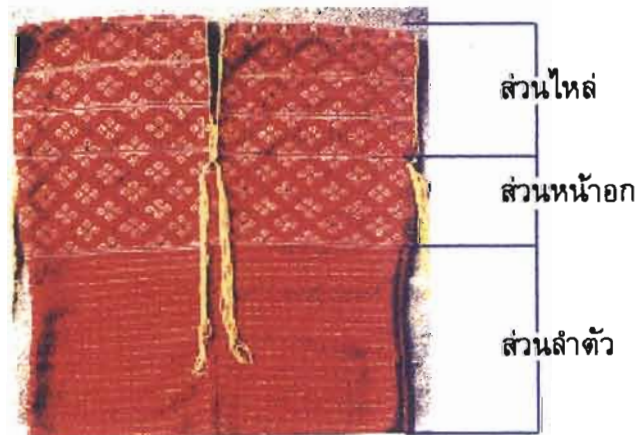

ขยายลายส่วนชายขอบช่องสวมคอ

ขยายลายส่วนชายขอบช่องสวมแขน

2. ไซอุง(เสื้อจก) ในอดีตไม่นานมานี้ หญิงสาวจะใส่ไซอุงกิ(เสื้อลายไหล)จนกระทั่งเป็นสาวหรืออายุประมาณ 17 ปี หรือเมื่อแต่งงานก็จะเปลี่ยนมาใส่ไซอุงแทน ไซอุงเป็นเสื้อสำหรับผู้หญิงที่แต่งงานแล้วหรืออายุเกิน 17 ปีซึ่งเป็นวัยที่พร้อมสำหรับการมีครอบครัว ลักษณะเป็นเสื้อลายดอกเป็นตาสี่แดงตัวเสื้อยาวแค่อเอว ที่เรียกว่าไซอุงนั้นหมายถึงเสื้อจก เพราะวิธีการทอเสื้อจะทอด้วยวิธีการจก เสื้อชนิดนี้นิยมทอให้มีสีแดงประติษฐ์เป็นลวดลายดอกทั้งตัว ซึ่ง ลวดลายที่เด่นจะอยู่ที่บริเวณไหล ส่วนใหญ่จะทอเป็นลวดลายดอกเล็ก ๆ ส่วนคอจะเปิดช่องสวมไว้ เมื่อสวมใส่จะดูคล้ายเป็นเสื้อคอวี

ไซอุง(เสื้อจก)

ส่วนต่าง ๆ ของไซอุงหรือไซโหว่จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนไหล มักจะใช้การเปลี่ยนด้ายพุ่งสีอื่นเข้ามาแทรกเป็นระยะ ๆ

- ส่วนหน้าอก มักจะเป็นส่วนที่ใช้สีเป็นพื้นสีเดียวกัน

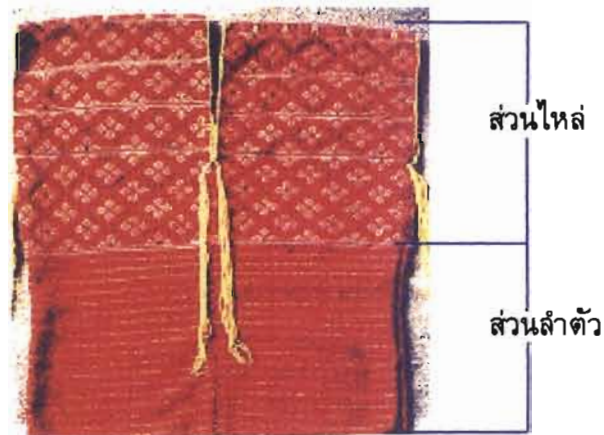
- ส่วนลำตัว มักจะใช้การทอด้วยลวดลายอื่นที่แตกต่างไปจากส่วนอื่นของเสื้อ

บางตัวอาจจะมีการเปลี่ยนทั้งลวดลาย สีด้าย และวิธีการทอด้วย

ในด้านของลวดลายของไซอุงจะมีลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัดเจน คือ การแบ่งลักษณะของลวดลายออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ลวดลายส่วนบนซึ่งเป็นส่วนไหลและส่วนลำตัวจะนิยมทอจกเป็นดอกต่าง ๆ ก่อนข้างใหญ่ แต่จะแบ่งออกเป็นส่วนไหลกับส่วนหน้าอกด้วยการทอแทรกลวดลายโค้งเล็ก ๆ และเปลี่ยนสีด้ายพุ่งให้เป็นแถบคั่นเป็นระยะ ๆ ราวสองหรือสามแถบเพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างส่วนไหลกับส่วนตัวเสื้อ

2. ลวดลายส่วนล่าง ซึ่งเป็นส่วนตัวเสื้อจะนิยมทอยกดอกแถบเล็ก ๆ เป็นลายดอกอยู่ในแถบที่แทรกลวดลายและเปลี่ยนสีด้ายพุ่งให้เป็นแถบคั่นเป็นระยะ ๆ ตลอดทั้งส่วนตัวเสื้อ

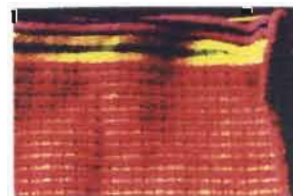
ลวดลายส่วนบนและส่วนล่างของไซ่อ่ง

ประเภทของไซ่อ่ง(เสื้อจก)ในพื้นที่ตำบลวังยาว อำเภอตำบองช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะและฝีมือการทอ คือ

1. เซอเตอโคล(หลังดำ) เป็นเสื้อจกแบบที่ความนิยมจัดอยู่อันดับต่ำที่สุดในบรรดาเสื้อจกทั้ง 3 ประเภท ทั้งในแง่ของความงามหรือความยากง่ายในวิธีการจกลวดลาย

ไซ่อ่ง(เสื้อจก)แบบเซอเตอโคล(หลังดำ)

เซอเตอโคลส่วนไหล่

เซอเตอโคลส่วนหน้าอก

เซอเตอโคลส่วนลำตัว

ขยายลายส่วนไหล่ด้านบน

ขยายลายส่วนไหล่ด้านล่าง

ขยายลายส่วนนอก

ขยายลายส่วนลำตัว

ใช้ถุง(เสื่อจก)แบบเซอเตอโคล(หลังดำ)

ลวดลายส่วนไหล่

ใช้ถุงส่วนหน้าอก

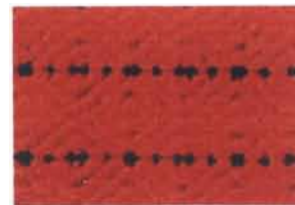
ลวดลายส่วนลำตัว

ขยายลายส่วนไหล่

ขยายลายส่วนนอก

ขยายลายส่วนลำตัว

2. เซอหือเบย(เกล็ดตัวนิ่ม) เป็นเสื่อจกแบบที่ความนิยมจัดอยู่ในอันดับกลางของเสื่อจกทั้งในแง่ของความงามและความยากง่ายในวิธีการจก ลวดลายเซอหือเบย(เกล็ดตัวนิ่ม) จัดได้ว่าเป็นเสื่อจกชนิดที่มีลักษณะเฉพาะและแปลกกว่าเสื่อจกชนิดอื่นเพราะเสื่อจกชนิดอื่นมักจะจกเป็นลายดอกต่าง ๆ แต่เซอหือเบย(เกล็ดตัวนิ่ม)จะจกเป็นลายเรขาคณิตและจะใช้วิธีการเปลี่ยนสีด้ายในขณะที่จกให้มีลวดลายเป็นกรอบรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนแต่ไม่จกเป็นดอกในกรอบสี่เหลี่ยมนั้น

ไซ่อ่ง(เสื่อจก)แบบเซอหือเบย(เกล็ดตัวนิ่ม)

เซอหือเบย(เกล็ดตัวนิ่ม)ส่วนใหญ่

เซอหือเบย(เกล็ดตัวนิ่ม)ส่วนหน้าอก

เซอหือเบย(เกล็ดตัวนิ่ม)ส่วนลำตัว

ลวดลายแถบบนส่วนใหญ่ ส่วนใหญ่ด้านบน

ลวดลายแถบเล็ก ๆ บนส่วนใหญ่

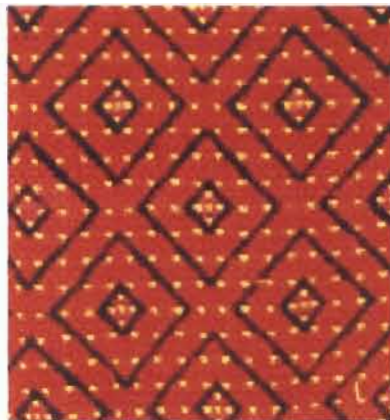
ลวดลายแถบเล็ก ๆ บนส่วนลำตัว

ลวดลายส่วนไหล่

ขยายลายส่วนไหล่

ลวดลายส่วนหน้าอก

ขยายลายส่วนหน้าอก

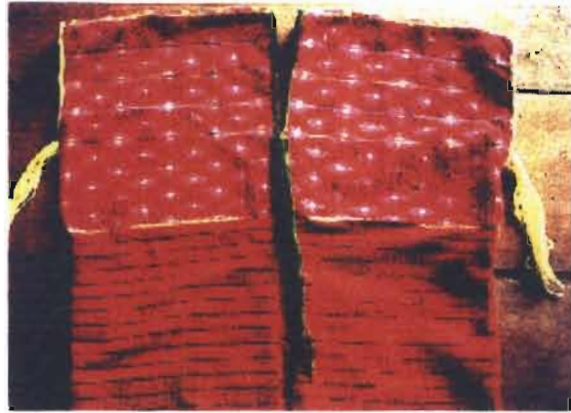

ลวดลายส่วนลำตัว

ขยายลายส่วนลำตัว

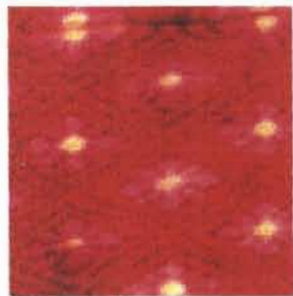
3. เซออุ่งไถย(ลายจก)และเซอควองไถย(ที่พันด้ายให้เป็นใจ) เป็นเสื้อจกชนิดที่นิยมและยอมรับกันมากที่สุด ทั้งในด้านของความสวยงามของลวดลายและความยากง่ายในวิธีการจก ในปัจจุบันหาผู้ทอที่มีความสามารถในการทอลวดลายชนิดนี้ค่อนข้างน้อย

ไซอ่อง(เสื่อจก)แบบเชอควองไถย(ที่พันด้ายให้เป็นใจ)

ไซอ่อง(เสื่อจก)ส่วนไหล่

ไซอ่อง(เสื่อจก)ส่วนหน้าอก

ไซอ่อง(เสื่อจก)ส่วนลำตัว

ลวดลายและส่วนขยายลายแถบเล็ก ๆ บนส่วนไหล่ที่เปลี่ยนลวดลายในขณะที่ทอ

ลวดลายส่วนไหล่

ลวดลายส่วนหน้าอก

ลวดลายส่วนลำตัว

ขยายลายส่วนไหล่

ขยายลายส่วนหน้าอก

ขยายลายส่วนลำตัว

โซ่จูง(เสื่อจก)แบบเชือกวงไถ่ย(ที่พันด้ายให้เป็นใจ)

โซ่จูง(เสื่อจก)ส่วนไหล่

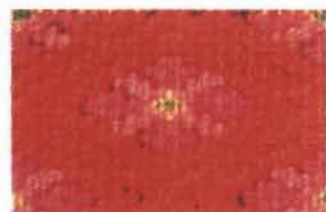
ส่วนขยายลายแถบด้านบนส่วนไหล่ ที่จกเป็นลวดลายประกอบซึ่งไม่ทราบชื่อลวดลาย

โซ่จูง(เสื่อจก)ส่วนหน้าอก

ลวดลายส่วนหน้าอก

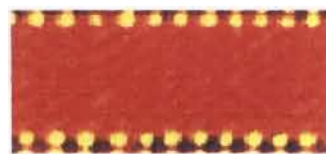
ขยายลายส่วนหน้าอก

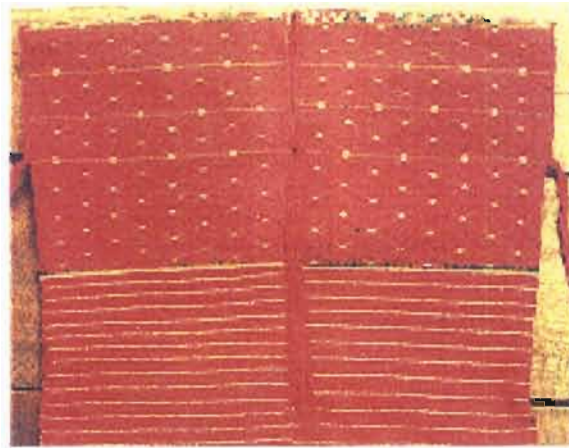
โซ่จูง(เสื่อจก)ส่วนลำตัว

ลวดลายส่วนตัวเสื้อ

ขยายลายส่วนตัวเสื้อ

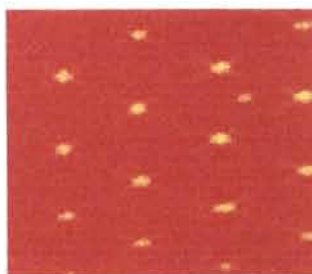
ลวดลายส่วนบนไซอุง(เสื่อจก)แบบเชอควองไถย(ที่พันด้ายให้เป็นใจ)

ไซอุง(เสื่อจก)ส่วนไหล่

ลวดลายและส่วนขยายลายแถบด้านบนส่วนไหล่ที่จกเป็นลวดลายประกอบซึ่งไม่ทราบชื่อลวดลาย

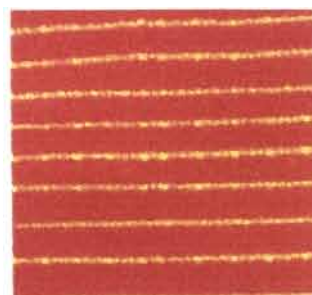
ไซอุง(เสื่อจก)ส่วนหน้าอก

ลวดลายส่วนไหล่

ขยายลายส่วนไหล่

ไซอุง(เสื่อจก)ส่วนลำตัว

ลวดลายส่วนหน้าอก

ขยายลายส่วนหน้าอก

ไซ่อ่ง(เสื่อจก)แบบเชอ่อ่งไถ่ย(ลายจก)

ไซ่อ่ง(เสื่อจก)ส่วนไหล่

ขยายลวดลายแถบด้านบนส่วนไหล่ที่จกเป็นลายประกอบซึ่งไม่ทราบชื่อลวดลาย

ลวดลายส่วนไหล่

ขยายลายส่วนไหล่

ไซ่อ่ง(เสื่อจก)ส่วนหน้าอก

ลวดลายส่วนหน้าอก

ขยายลายส่วนหน้าอก

ไซ่อ่ง(เสื่อจก)ส่วนลำตัว

ลวดลายส่วนลำตัว

ขยายลายส่วนลำตัว

ลวดลายทั้ง 3 ประเภทนี้ เป็นลวดลายที่มีลักษณะเหมือนกันกับโซ่ย่อง(เสื่อจก)ในพื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ทั้งนี้เพราะชาวกะเหรี่ยงในชุมชนตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี และตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรีนั้นเป็นชาวกะเหรี่ยงกลุ่มเดียวกันที่มีประวัติการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ดังนั้นลักษณะลวดลายผ้าจึงมีลักษณะร่วมกันเพราะมีพื้นฐานทางเผ่าพันธุ์และความเชื่อที่เป็นอย่างเดียวกัน

ผ้าซิ่น

นึ่งหรือผ้าซิ่นกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี มีลักษณะเช่นเดียวกับผ้าซิ่นของกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นกะเหรี่ยงในพื้นที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ เป็นผ้านุ่งสำหรับหญิงสาวอายุตั้งแต่ 17 ปีขึ้นไป หรือหญิงสาวที่แต่งงานแล้ว ผ้าซิ่นจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่หนึ่ง เรียกว่า คุ้ไถ่ย คือส่วนหัวซิ่น

ส่วนที่สอง เรียกว่า มือซาหรือกล่า คือส่วนตัวซิ่น

ส่วนที่สาม เรียกว่า คองไถ่ย คือส่วนตีนซิ่น

ส่วนที่สำคัญของผ้าซิ่นกะเหรี่ยงคือส่วนที่สองที่เรียกว่า มือซาหรือกล่า(ตัวซิ่นหรือส่วนกลาง) ซึ่งจะตกแต่งเป็นลวดลายต่าง ๆ ส่วนคุ้ไถ่ย(หัวซิ่น) และส่วนคองไถ่ย(ตีนซิ่น) จะทอพื้นสีหมากสุกหรือสีแดงและมีลวดลายในเนื้อผ้าเป็นแถบทั้งส่วนบนและส่วนล่างของคุ้ไถ่ย(หัวซิ่น)และส่วนคองไถ่ย(ตีนซิ่น) บริเวณใกล้แนวตะเข็บรอยต่อกับส่วนมือซาหรือกล่า(ตัวซิ่นหรือส่วนกลาง)บ้างเล็กน้อยซึ่งมักจะเป็นลวดลายที่เกิดจากการสลับสีของด้ายยืนในขณะที่ขึ้นด้าย นอกจากนี้ผ้าซิ่นแบบนึ่งไคย(คิต)ก็จะมีลักษณะเฉพาะคือจะมีการจกลวดลายที่ส่วนคองไถ่ย(ตีนซิ่น)ตลอดแนวตะเข็บรอยต่อกับส่วนมือซาหรือกล่า(ตัวซิ่นหรือส่วนกลาง)

นึ่ง(ผ้าซิ่น)

ผ้าซิ่นกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลวังยาว อำเภอตาบช้าง จังหวัดสุพรรณบุรีมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. นึ่งอู่่ง(ซิ่นจก) คือผ้าซิ่นที่ส่วนมือซา(ตัวซิ่น)และส่วนคองไถ่ย(ตีนซิ่น)ตกแต่งเป็นลวดลายด้วยวิธีการอู่่ง(ทอจก) ส่วนคู้ไถ่ย(หัวซิ่น)จะเป็นการทอพื้น ลวดลายหลักของนึ่งอู่่งที่พบจะมีอยู่ลักษณะเดียวกันซึ่งผู้ทอไม่ทราบชื่อลวดลาย คือลักษณะลายพื้นปลาเป็นลวดลายหลักบนส่วนมือซา(ตัวซิ่น)และมีลวดลายประกอบอื่น ๆ เช่นเดียวกับนึ่งอู่่งในพื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์และพื้นที่ ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งลวดลายลักษณะนี้กะเหรี่ยงในพื้นที่อื่นจะเรียกกันว่าลาย"โก๊ะตุ(โค้งใหญ่)" ส่วนลวดลายประกอบจะมีลักษณะเช่นเดียวกับลายประกอบของนึ่งอู่่งในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี คือลายทุ่แก(นกหกเล็ก) ลายเล่อวหรือธูเล่อว(ก้อนหินหรือหินเรียงกัน) ส่วนคองไถ่ย(ตีนซิ่น)ซึ่งเป็นส่วนที่ทอจกเช่นกันจะมีลวดลายจกอยู่ในส่วนกลางและส่วนชายของซิ่น

นึ่งอู่่ง(ซิ่นจก)

ส่วนคู้ไถ่ย(หัวซิ่น)

ส่วนมือซาหรือกล่า(ตัวซิ่น)

ส่วนคองไถ่ย(ตีนซิ่น)

ส่วนลวดลายประกอบ

ส่วนลวดลายหลัก

ส่วนลวดลายประกอบ

ส่วนลวดลายหลัก

ส่วนลวดลายประกอบ

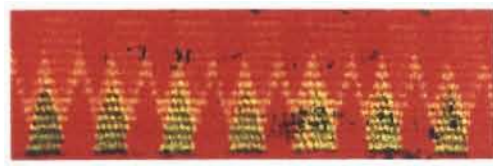
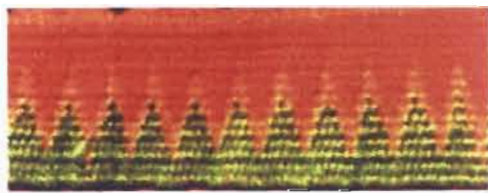
ส่วนลวดลายหลัก

ส่วนลวดลายประกอบ

ลวดลายของนึ่งอ่องบนส่วนมือชาหรือกลาง(ตัวขึ้นหรือส่วนกลาง)

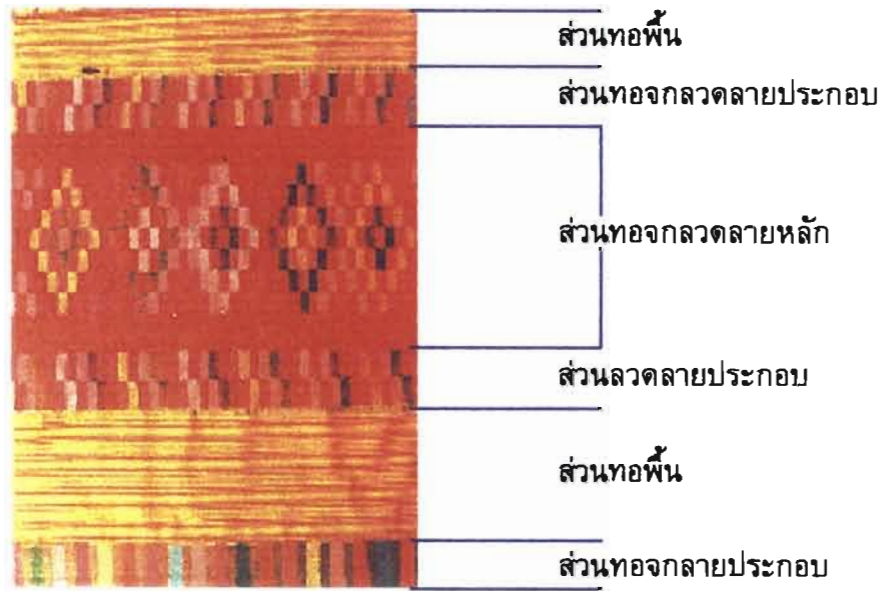
ลวดลายหลักมีลักษณะลายฟันปลาซึ่งกะเหรี่ยงในพื้นที่อื่นเรียกกันว่าลายโกะตะดู (โค้งใหญ่)

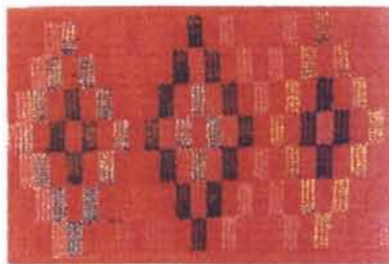
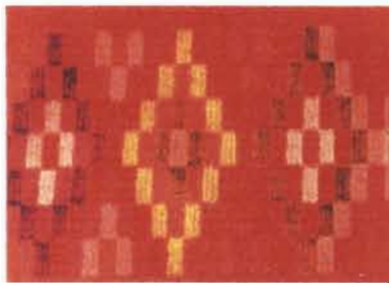
ลวดลายประกอบซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับลายเล่อวหรือรูเล่อว(ก้อนหินหรือหินเรียงกัน)บนส่วนมือชาหรือกล่า(ตัวขึ้นหรือส่วนกลาง)ของนึ่งอ่องในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ลวดประกอบซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับลายทุ่แก(นกหกเล็ก)บนส่วนมือชาหรือกล่า(ตัวขึ้นหรือส่วนกลาง)ของนึ่งอ่องในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ลวดลายของนึ่งอุ้งบนส่วนคองไถ่ย(ดินชั้น)

ลวดลายหลัก

ขยายลายหลัก

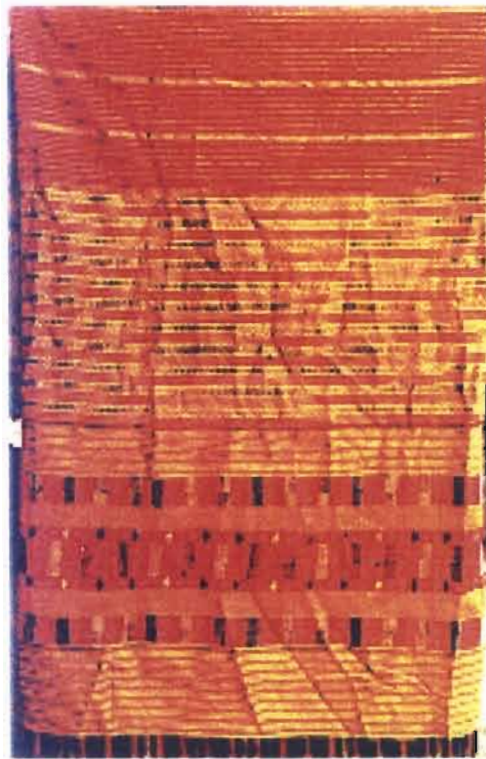

ลวดลายประกอบ

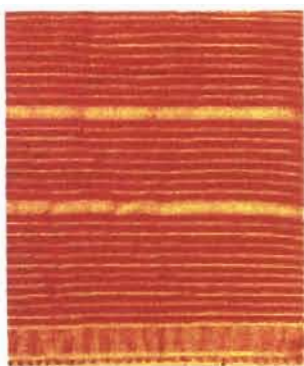

ขยายลายประกอบ

2. นึ่งบุงอง(ชิ้นยกดอก) คือผ้าชิ้นที่ส่วนมือชา(ตัวชิ้น)ตกแต่งเป็นลวดลายด้วยวิธีการบุงอง(ยกดอก)เป็นลวดลายต่าง ๆ ส่วนคู่ไถ่(หัวชิ้น)จะเป็นการทอพื้น และส่วนคองไถ่(ตีนชิ้น)อาจจะทอพื้นหรือทอจกเช่นเดียวกับนึ่งอู่่ง(ชิ้นจก)ก็ได้ นึ่งบุงองในพื้นที่อื่น ๆ จะทอพื้นทั้งส่วนคู่ไถ่(หัวชิ้น)และส่วนคองไถ่(ตีนชิ้น) ส่วนนึ่งบุงองในพื้นที่ตำบลวังยาว อำเภอคำชะอี จังหวัดสุพรรณบุรีนี้ แต่คองไถ่(ตีนชิ้น)ที่พบจะเป็นตีนชิ้นที่ใช้วิธีการทั้งทอพื้นและทอจกเช่นเดียวกับนึ่งอู่่ง(ชิ้นจก) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น ๆ

นึ่งบุงองหรือนึ่งบุงอง(ชิ้นยกดอก)

ส่วนคู่ไถ่(หัวชิ้น)

ส่วนมือชาหรือกล่า(ตัวชิ้นหรือส่วนกลาง)

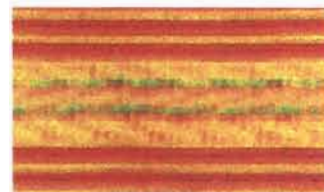
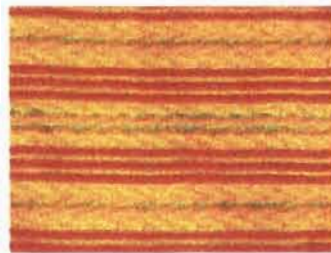

ส่วนคองไถ่(ตีนชิ้น)

ลวดลายของนึ่งบุงอง(ชิ้นยกดอก)ในพื้นที่ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรีเท่าที่พบไม่มีผู้ที่สามารถบอกชื่อของลวดลายได้ คงบอกได้แต่เพียงคำว่า "สระรุงหรือมวย" หมายถึงส่วนที่เป็นลวดลายที่หนุนเต็มขึ้นมาเท่านั้น โดยจะใช้เรียกลวดลายที่ส่วนมือซาหรือกล่า ซึ่งมักจะเป็นลวดลายเป็นแถบในแนวนอนว่า "มวย" และจะใช้เรียกลวดลายที่ส่วนตีนชิ้นและส่วนอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นลายยอดว่า "สระรุง"

ส่วนมือซาที่ทอยกดอก

"มวย" ลวดลายจกในแนวนอน

"สระรุง"ที่มีลักษณะเป็นดอก

"สระรุง"ที่มีลักษณะเป็นแถบยาว

"สระรุง"ที่มีลักษณะยอดเล็ก ๆ ติดกัน

"สระรุง"ที่มีลักษณะเป็นลายยอด

ขยาย"สระรุง"
แบบต่าง ๆ

ส่วนคองไถ่ยที่ทอพื้นและทอจก

นึ่งบุหรือบุอง(ชิ้นยกดอก)

ส่วนตู้ไถ่ย(หัวชิ้น)

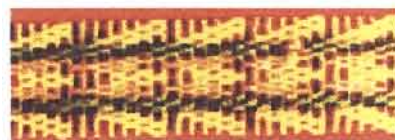
ส่วนมือซาหรือกล้า(ตัวชิ้นหรือส่วนกลาง)

ส่วนคองไถ่ย(ตีนชิ้น)

"ง่วย" ที่ส่วนมือซาหรือกล้า

ขยาย"ง่วย"

3. นึ่งไค้ย(ชิ้นมัดย้อม) คือผ้าชิ้นที่ส่วนมือชา(ตัวชิ้น)ตกแต่งเป็นลวดลายด้วยวิธีไค้ย (คิด)ลวดลายเอาไว้ตั้งแต่แรก ซึ่งหมายถึงผู้ที่ทอจะต้องคิดประดิษฐ์ลวดลายตั้งแต่ขั้นตอนการย้อมสี โดยใช้วิธีการมัดด้ายดิบที่ยังไม่ได้ย้อมให้เป็นเปลาะ ๆ เพื่อไม่ให้สีที่ย้อมเข้าไปทำให้ด้ายเปลี่ยนสี ในขณะที่ย้อม เมื่อผ่านขั้นตอนการย้อมแล้วก็นำผ้ามาทอ ส่วนที่ถูกด้ายมัดไว้จะเป็นลวดลายสีขาว สลับกับสีที่ย้อมตามที่ผู้ออกแบบลวดลายไว้ตั้งแต่แรก ซึ่งลวดลายที่ออกมาจะเป็นลวดลายที่ คนพื้นราบมักเรียกกันทั่วไปว่า “ลายน้ำไหล”และเรียกวิธีการคิดลวดลายดังกล่าวนี้ว่า “การมัดหมี่” ส่วนกู่ไถ่ย(หัวชิ้น)จะใช้วิธีการทอพื้น ส่วนคองไถ่ย(ตีนชิ้น)จะใช้วิธีการทอจกเป็นลวดลาย ตรงส่วนบนของตีนชิ้นเช่นเดียวกับนึ่งไค้ยของพื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี หรืออาจจะจกเป็น”สระรุง”แบบต่าง ๆ ก็ได้

นึ่งไค้ย(ชิ้นมัดย้อม)

ส่วนกู่ไถ่ย(หัวชิ้น)

ส่วนมือชาหรือกสา(ตัวชิ้นหรือส่วนกลาง)
ที่ทอพื้นด้วยลวดลายไค้ย(คิด)สลับกับ”ข่วย”

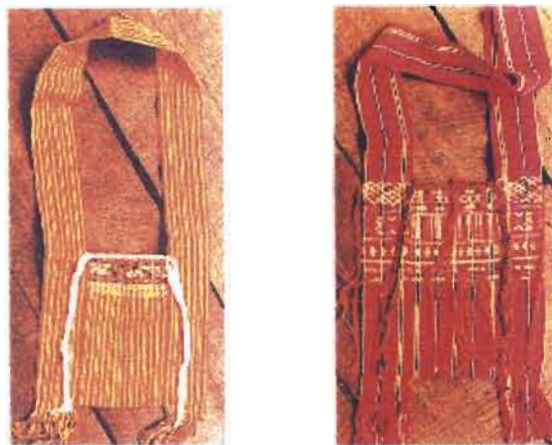
ส่วนคองไถ่ย(ตีนชิ้น)ที่ทอพื้นและจก
ลวดลายด้วยการจก”สระรุง”

ย่าม

เชอว(ย่าม)ในพื้นที่ตำบลวังยาว อำเภอตาบช้าง จะมีลักษณะการใช้งานทั่ว ๆ ไปเช่นเดียวกันกับย่ามในพื้นที่อื่น ๆ คือใช้เป็นที่ใส่สิ่งของพกพาไปในที่ต่าง ๆ ในอดีตย่ามเป็นเครื่องใช้พกพาที่มีความจำเป็นมากประการหนึ่งรองจากเครื่องนุ่งห่มทั้งนี้เพราะ ย่ามใช้ใส่สิ่งของทั่ว ๆ ไป เช่น เสื้อผ้าหรือสิ่งของที่ใช้ในขณะที่เดินทางไปตามที่ต่าง ๆ บางคนอาจจะใช้ใส่สิ่งของสำคัญ ๆ ประเภทเครื่องรางของขลังต่าง ๆ ซึ่งย่ามประเภทนี้จะมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างไปจากย่ามที่ใช้ใส่สิ่งของทั่วไป ย่ามในพื้นที่ตำบลวังยาว อำเภอตาบช้างแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. เชอวอว(ย่ามขาว) เป็นย่ามขนาดใหญ่ที่มีความกว้างประมาณ 15 - 25 นิ้ว ในอดีตนิยมใช้ใส่สิ่งของทั่วไป ส่วนใหญ่จะใช้เป็นอุปกรณ์การเดินทางสำหรับใส่เสื้อผ้าและเครื่องใช้สอยต่าง ๆ เมื่อต้องเดินทางไปค้างแรมต่างสถานที่ เช่น ไปค้างที่ไร่หรือการไปร่วมงานบุญต่างหมู่บ้าน เป็นต้น เชอวอวามีลักษณะเช่นเดียวกับเชอวอวหรือเชอวอ้วในพื้นที่อื่น ๆ คือเป็นย่ามผ้าฝ้ายทอพื้นสีขาวมีลายในเนื้อผ้าเป็นแถบสีดำหรือน้ำเงิน ลวดลายของเชอวอวจะเป็นลวดลายที่คิดขึ้นตั้งแต่การเบอะทา(ขึ้นด้าย)ด้วยวิธีการสลับด้ายสีต่าง ๆ ในขณะที่ขึ้นด้ายเมื่อทอเสร็จจะปรากฏลวดลายเป็นแถบเล็ก ๆ ตามแนวยาวบนผืนผ้า เชอวอวบางลูกจะเป็นแถบสีอื่น ๆ บ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับด้ายที่นำมาใช้ซึ่งในปัจจุบันจะนิยมซื้อหาจากตลาดทดแทนการย้อมสีอันเป็นกระบวนการที่สิ้นเปลืองเวลามาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เชอวอวเริ่มมีสีสันที่ค่อนข้างหลากหลายในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของลวดลายและการทอยังคงมีลักษณะคงเดิมคือเป็นย่ามทอพื้นสีขาวและมีลายแถบสีต่าง ๆ

2. เชอวโหว(ย่ามแดง) เป็นย่ามที่มีขนาดเล็กกว่าเชอวอวเพียงเล็กน้อย คือมีความกว้างประมาณ 10 - 15 นิ้ว นิยมใช้ใส่สิ่งของพกพาที่สำคัญ ๆ ในอดีตนิยมใช้ใส่เครื่องรางของขลังที่คนกะเหรี่ยงมักจะมีกันทุกคน ปัจจุบันนิยมให้เด็ก ๆ ใช้ใส่หนังสือไปโรงเรียน เชอวโหวมีลักษณะเป็นย่ามผ้าฝ้ายทอพื้นสีแดง มีจกลวดลายด้วยด้ายสีต่าง ๆ เช่น เหลือง เขียว น้ำเงิน เป็นต้น ประดับตกแต่งให้สวยงาม ด้วยเหตุนี้เชอวโหวจึงมีคำเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เชอวอ่อง” ซึ่งหมายถึงย่ามจก

เชอวโหว(ย่ามแดง)หรือเชอวอ่อง(ย่ามจก)

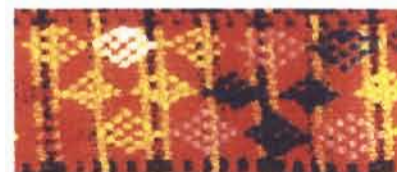
เชอวโหว่ เป็นย้อมที่ใช้วิธีการทอแบบทอจก ส่วนพื้นนิยมใช้สีแดงหรือสีชมพูเป็นหลัก ปัจจุบันมีการใช้สีพื้นเป็นสีอื่น ๆ บ้างเช่นสีเหลือง เป็นต้น ส่วนลวดลายจะใช้สีขาว เหลือง เขียวและน้ำเงิน จกเป็นดอกและลวดลายต่าง ๆ ซึ่งมักจะเรียกว่า "สระรูง" เช่นกัน ส่วนลวดลายที่เป็นดอกต่าง ๆ จะเรียกว่า "ตีหล่อง(ไข่ง)" ลวดลายที่ใช้จะมีลวดลายคล้าย ๆ กับเชอวอูงของชาวกะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ และเชอวพูก็ในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี แต่จะแตกต่างกันในลักษณะของการวางตำแหน่งของลวดลาย กล่าวคือการวางตำแหน่งลวดลายของย้อมจะนิยมให้มีลวดลายที่ส่วนบนของย้อม คือ ส่วนปากย้อม และบริเวณรอบ ๆ

ย้อมที่วางตำแหน่งลวดลายตรงปากย้อม

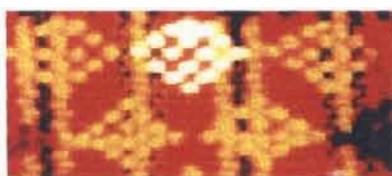
ลายจกตรงปากย้อม

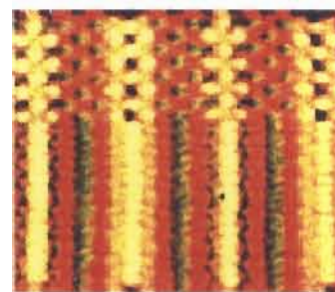
ลายตีหล่อง(ไข่ง)ส่วนปากย้อม

สระรูงลายเอ่อจุง(ยอด)ตรงส่วนปากย้อม

ขยายสระรูงลายตีหล่อง(ไข่ง)

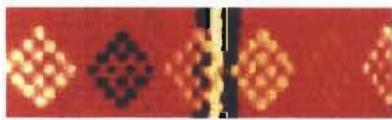
ขยายสระรูงลายเอ่อจุง(ยอด)

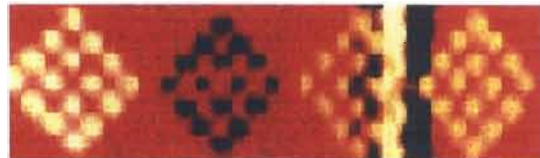
ย่ามที่วางตำแหน่งลวดลายตรงส่วนปากย่ามและบริเวณรอบ ๆ

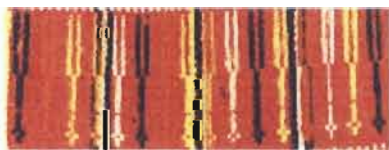
ลวดลายตรงส่วนปากย่ามและบริเวณรอบ ๆ

สระรุ่มลายตีหล่อง(ไข่ลง)

ขยายลายตีหล่อง(ไข่ลง)

สระรุ่มลายเอ่อจุง(ยอด)

ขยายลายเอ่อจุง(ยอด)

สระรุ่มลายที่กว้าง(แมงมุมน้ำหรือจิงโจ้น้ำ)

ขยายลายที่กว้าง(แมงมุมน้ำหรือจิงโจ้น้ำ)

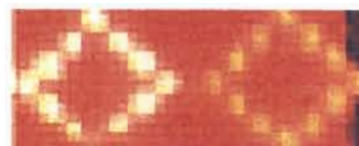
สะดุ้งที่บอกชื่อลวดลายไม่ได้

ขยายลาย

สะดุ้งลายผลาดิไข้(หางลูกหน้าไม้)

ขยายลายผลาดิไข้(หางลูกหน้าไม้)

ลวดลายส่วนรอบ ๆ ปากย่าม

ลวดลายและขยายลาย"สะดุ้ง"ที่บอกชื่อไม่ได้ซึ่งคล้ายลายเหวยหมิ(ตาสวิง)ของพื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

สะดุ้งลายที่กว้าง(แมงมุมน้ำหรือจิงโจ้น้ำ)

ขยายลายที่กว้าง(แมงมุมน้ำหรือจิงโจ้น้ำ)

บทที่ 5
สรุป ปัญหาและข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับผ้ากะเหรี่ยงโปว์ในเขตพื้นที่ภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย โดยศึกษาเฉพาะพื้นที่ที่มีกะเหรี่ยงโปว์อาศัยอยู่หนาแน่นและยังคงยึดถือประเพณีการแต่งกายแบบดั้งเดิม ในพื้นที่ของ 3 จังหวัด คือ อำเภอสังขละบุรี อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยศึกษาเกี่ยวกับชนิดต่าง ๆ ของผ้า วัสดุที่ใช้ ลวดลาย เทคนิคการทอ และวิธีใช้ผ้าในวิถีชีวิตประจำวัน และในพิธีกรรมต่าง ๆ จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียงและการถ่ายภาพ ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลผ้า ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ประเภทผ้า	การใช้สอย	การทอ	วัสดุ	ลวดลาย	สภาพที่พบ
เสื้อผู้ชาย 1. ไซโปว์กี	ในพิธีกรรม	ทอพื้น ทอจก	ฝ้าย ด้ายสี	กนูโหว่กู(งูคอแดง) ไก่อู้ดจุง(ยอดผักกูด) ไก่อพู(โค้งเล็ก) โปว์กี(รวมลาย) หมาไน้ตะ(จองไว้) หมีซา(ลูกตา)	มีเหลืออยู่เพียง 3 ตัว สภาพสมบูรณ์ค่อนข้างเก่า ไม่มีผู้ทอได้
2. ไซโผล่ว	ในพิธีกรรม	ทอพื้น ทอจก	ฝ้าย ด้ายสี	กนูโหว่กู(งูคอแดง) ไก่อู้ดจุง(ยอดผักกูด) ไก่อพู(โค้งเล็ก) หว่านดาคอง(รอยกิ่งกือ) เห่วยมี(ดาสวิง) ที่หลืออง่า(ตะกร้อ)	มีไซอยู่ทั่วไปยังมีผู้ทอ ได้ ได้ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงอยู่ อยู่ในวัยกลางคนขึ้นไป
เสื้อผู้หญิง 1. ไซซู้กี	สำหรับเด็ก หญิงจน 15 ปี หรือแต่งงาน	ทอพื้น ปักลาย	ฝ้าย ด้ายสี ไหมพรม	กวีจุง(ยอดหวาย)	มีไซทั่วไป ผู้หญิงที่อยู่ใน วัยกลางคน ขึ้นไปสามารถ ปักลวดลายได้

ประเภทผ้า	การใช้สอย	การทอ	วัสดุ	ลวดลาย	สภาพที่พบ
	แล้วและในพิธีกรรม				
2. ไซ่อ่งหรือไซโหว่	สำหรับผู้หญิงที่อยู่ในวัยสูงอายุแต่งงานแล้ว	ทอจก	ฝ้าย ด้ายสี	ไก่อู๊ดจุง(ยอดผักกูด) โกพู(ไค้งเล็ก) ที่หลีกง่า(ตะกร้อ) ผลาดิไซ้(หางลูกหน้าไม้) เหวยมี(ตาสวิง)	มีไซ้ทั่วไปผู้หญิงที่อยู่ในบางคนสามารถทอได้
<u>ชั้น</u> 1. นึ่งอ่อง	สำหรับผู้หญิงหญิงที่แต่งงานแล้วส่วนใหญ่เก็บไว้ใช้ในโอกาสที่สำคัญ	ทอพื้น ทอจก	ฝ้าย ด้ายสี	โกเจียะว(ไค้งตั้ง) โกเปอะหรือทูไซ้คา(ไค้ง เกี่ยวกันหรือคางนก แก๊ก) ทูเต๋หยาก่า(นกแขกเต้า) ทูแก(นกหกเล็ก) เล่อวหรือรูเล่อว(ก้อนหิน หรือหินเรียงกัน) ตีหล่อง(ไซ้ลง)	มีไซ้ค่อนข้างน้อยยังมีผู้หญิงสูงอายุบางคนสามารถทอได้
2. นึ่งบุหรือ นึ่งบออง	สำหรับผู้หญิงหญิงที่แต่งงานแล้วใช้ในชีวิตประจำวันและใช้ใส่ในโอกาสต่าง ๆ หญิงสาวทั่วไปนิยมใช้ในชีวิตประจำวัน	ทอพื้น ทอยกดอก	ด้ายสี	โกกงหนี่เท่อ(ไค้งสองชั้น) โกผะดู(ไค้งใหญ่) โกพู(ไค้งเล็ก) โกหมิซา(ไค้งลูกตา) กะซ่องอิดง่าคูคุย(หัวตัว ตัวขี้ช้าง) ซ่องหยี่เมปี้หรือซ่องไฉ่ว เมปี้(เขี้ยวแมงมุมเล็ก หรือเขี้ยวตัวบึ้งเล็ก) ซ่องหยี่เมผะดูหรือซ่อง ไฉ่วเมผะดู(เขี้ยว แมงมุมใหญ่ หรือ เขี้ยวตัวบึ้งใหญ่) ผลาดิไซ้(หางลูกหน้าไม้) ผลาหล่องจี้(ลูกหน้าไม้ ปัก)	มีไซ้ทั่วไปและยังมีผู้ทอได้ ได้อยู่ทั่วไป

ประเภทผ้า	การใช้สอย	การทอ	วัสดุ	ลวดลาย	สภาพที่พบ
				หมี่ชาผะดู(ลูกตาใหญ่) หมี่ชาพู(ลูกตาเล็ก) เซ่อหะวโไฟ(ดอกกระเทียม ป่า) ชาโต่วมิ่งผะดู(ดาวลูกไก่ ใหญ่) ชาโต่วมิ่งพู(ดาวลูกไก่เล็ก) ที่กง่า(จิ้งจิ้งน้ำหรือแมง มุมน้ำ) ที่กง่าหมี่ชา(จิ้งจิ้งน้ำหรือ แมงมุมน้ำกับลูกตา) เลาไซ้(ซ้อนกัน) เล้าะวโค(เบ็ดไม่มีเงียง) อองดัวะ(ขี้ดบัง)	
ย่าม					
1. เรอววา	ใช้ใส่เสื้อผ้า หรืออุปกรณ์ การทำกิน	ทอพื้น	ฝ้าย ด้ายสี	ลวดลายในเนื้อผ้าเป็น แถบสีเล็ก ๆ ไม่มีชื่อ เรียกลาย	มีใช้ในชีวิตประจำวันและมี ผู้ทอได้ทั่วไป
2. เรอววาพู	ใช้ใส่เสื้อผ้า หรือ อุปกรณ์ การทำกิน	ทอพื้น	ฝ้าย ด้ายสี	ลวดลายในเนื้อผ้าเป็น แถบสีเล็ก ๆ ไม่มีชื่อ เรียกลาย	มีใช้ในชีวิตประจำวันและมี ผู้ทอได้ทั่วไป
3. เรอวโหว่	ใส่ของสำคัญ หรือของพกพา เล็ก ๆ น้อย ๆ	ทอจก	ด้ายสี	เกล่อวจีไฟ(ดอกมะละกอ) ไก่คู่ดูจุง(ยอดผักกูด) ไก่พู(โค้งเล็ก) ดีหล่อง(ไขลง) ที่กง่า(จิ้งจิ้งน้ำหรือแมง มุมน้ำ) ที่กง่าคูคย(หัวจิ้งจิ้งน้ำ หรือหัวแมงมุมน้ำ) ที่ชู้บุง(กระบายตักน้ำ) ผลาติไซ้(หางลูกหน้าไม้)	ยังมีใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน และยังมีผู้สามารถทอได้อยู่ ค่อนข้างมาก

ประเภทผ้า	การใช้สอย	การทอ	วัสดุ	ลวดลาย	สภาพที่พบ
ผ้าอื่น ๆ					
2. กุเพอ	ใช้ในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมต่าง ๆ	ทอพื้น ทอจก	ฝ้าย ด้ายสี ไหมพรม	โฉมิงกี้(ลายงูเหลือม) ผลาดิไซ้(ทางลูกหน้าไม้)	ยังมีใช้ในชีวิตประจำวัน และยังมีผู้สามารถทอได้อยู่ ค่อนข้างมาก
3. ผะโปย	ใช้ในชีวิตประจำวัน	ทอพื้น	ฝ้าย ด้ายสี	เป็นลวดลายในผืนผ้าเป็น แถบหรืออาจเป็นสีพื้นก็	มีใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถทอได้ทั่วไปแต่ไม่ ทอใช้แล้ว

จากตารางที่ 1 พบว่าผ้าทุกประเภทที่พบมีจำนวนน้อยมากและเกือบไม่มีใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่จะใช้ในพิธีกรรมหรือในโอกาสสำคัญ ๆ เท่านั้น แต่ผ้าชิ้นของหญิงที่แต่งงานแล้ว(นึ่งบุหรือนึ่งบุอง) และย้อม ยังมีผู้ทอและยังใช้กันโดยทั่วไป

ผ้าที่พบยังคงมีลวดลายและสีสรรที่สวยงาม ซึ่งมีผู้รู้จักชื่อและที่มาของลวดลายได้เป็นส่วนใหญ่ สำหรับเสื้อผู้ชาย(ไซโปวกี้) พบว่ามีเหลืออยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เพียง 3 ตัวเท่านั้น และอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างเก่าไม่มีผู้ใดสามารถทอได้อีก แต่ชาวบ้านในพื้นที่นี้ให้ข้อมูลว่า ถ้าต้องการทอเสื้อชนิดนี้ใหม่อีก จะต้องส่งคนไปเรียนจากผู้รู้ชาวกะเหรี่ยงโปรวที่อาศัยอยู่ในเขตประเทศเมียนมา

ตารางที่ 2 ข้อมูลผ้า ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ประเภทผ้า	การใช้สอย	การทอ	วัสดุ	ลวดลาย	สภาพที่พบ
เสื้อผู้ชาย	-	-	-	-	ไม่พบ
เสื้อผู้หญิง					
1. ไซจื่อ	สำหรับเด็ก ตั้งแต่เด็กจนถึงวัยรุ่น (16 - 17 ปี)	ทอพื้น ปักลาย	ฝ้าย ด้ายสี ไหมพรม	บอกชื่อลวดลายไม่ได้	ใช้เฉพาะในพิธีกรรมสำคัญ ยังมีผู้สามารถทอและปัก ลายได้บ้าง
2. ไซอู่ หรือ ไซไหว	สำหรับผู้หญิง แต่งงานแล้ว	ทอจก	ฝ้าย ด้ายสี	เชอควองโตย(ที่พื้นด้าย ให้เป็นใจ)	ใช้เฉพาะในพิธีกรรมสำคัญ ยังมีผู้สามารถทอและปัก

ประเภทผ้า	การใช้สอย	การทอ	วัสดุ	ลวดลาย	สภาพที่พบ
	หรือพันช่วง วัยรุ่น		ไหมพรม	เชอเดอโคล่(หลังดำ) เชอหือเบย(เกล็ดตัวนิ่ม) เชออุ่งไถย(ลายจก)	ลายได้บ้าง
<u>ขึ้น</u> 1. นึ่งอุ่ง	สำหรับผู้หญิง แต่งงานแล้ว หรือพันช่วง วัยรุ่น	ทอพื้น ทอจก	ฝ้าย ด้ายสี ไหมพรม	ไกเปอะ(โค้งเกี่ยวกัน) ทุแก(นกหกเล็ก) เล่อวหรือลูเล่อว(ก้อนหิน หรือหินเรียงกัน)	ใช้เฉพาะในพิธีกรรมสำคัญ ยังมีผู้สามารถทอและปัก ลายได้บ้าง
2. นึ่งไคย	สำหรับผู้หญิง แต่งงานแล้ว หรือพันช่วง วัยรุ่น	ทอพื้น ทอจก ทอยกดอก มัดย้อม	ฝ้าย ด้ายสี ไหมพรม	ไคย(คิด : หมายถึงการ คิดลวดลายตั้งแต่ ขั้นตอนมัดด้ายให้ เป็นเปลาะ ๆ ก่อนที่ นำไปย้อม ซึ่งอาจจะ เรียกได้ว่า " ลายมัด ย้อม") <u>ลวดลายจก</u> บอกชื่อลวดลายไม่ได้ <u>ลวดลายยกดอก</u> หมีซา(ลูกตา)	ใช้เฉพาะในพิธีกรรมสำคัญ ยังมีผู้สามารถทอและปัก ลายได้บ้าง
<u>ย้อม</u> 1. เรอวอว่า	ใส่เสื้อผ้าหรือ เครื่องใช้ต่าง ๆ เวลาเดินทาง	ทอพื้น	ฝ้าย ด้ายสี	ลวดลายในเนื้อผ้าเป็น แถบสีเล็ก ๆ ไม่มีชื่อ เรียกลาย	มิใช่ในชีวิตประจำวันและมี ผู้ทอได้ทั่วไป
2. เรอวโหว่	ใส่ของสำคัญ หรือของพก พาเล็ก ๆ	ทอพื้น ทอจก	ด้ายสี	ดีหล่อง(ไขลง) เอ่อจุง(ยอด) หมีซา(ลูกตา) เชอคว่องไถย(ที่พันด้าย ให้เป็นใจ)	ยังมีใช้อยู่บ้างในชีวิต ประ จำวัน และยังมีผู้สามารถ ทอได้บ้าง

จากตารางที่ 2 จำนวนผ้าที่พบมีน้อยส่วนใหญ่ใช้สวมใส่ในพิธีกรรมและในโอกาส

สำคัญ ๆ เช่นเดียวกันกับตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี แต่ที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์นี้จะมีผ้าชิ้นมัดย้อมที่เป็นผ้าชิ้นแบบดั้งเดิมซึ่งมีกรรมวิธีการการทอที่เก่าแก่กว่าที่พบในตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี(พบเพียงบางส่วนของผ้าชิ้นชนิดนี้เท่านั้น)ในพื้นที่นี้ผู้ทอส่วนใหญ่ไม่สามารถบอกชื่อลวดลายได้

ตารางที่ 3 ข้อมูลผ้า ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ประเภทผ้า	การใช้สอย	การทอ	วัสดุ	ลวดลาย	สภาพที่พบ
<u>เสื้อผู้ชาย</u>	ใช้ในเทศกาลต่าง ๆ	ทอพื้น	ฝ้าย ด้ายสี	ทอพื้นสีน้ำเงินหรือสีดำ ไม่มีลวดลาย	ไม่มีใช้ในชีวิตประจำวันแต่มีเก็บไว้ใช้ในเทศกาลต่างๆ และสามารถหาซื้อผ้ามาตัดเย็บใหม่ได้เมื่อต้องการใช้
<u>เสื้อผู้หญิง</u>					
1. ไช้อั่ว	สำหรับเด็กหญิงเล็กจนมีประจำเดือน	ทอพื้น ทอจก	ฝ้าย ด้ายสี	ไกดูโพว(โค้งไขดักปลา) ทูปูตีย(ไข่นก)	มีใช้น้อยเฉพาะบ้านที่มีผู้ที่สามารถทอผ้าได้เท่านั้น
2. ไช้ไผ่ลั่ว	สำหรับผู้หญิงโสดและแต่งงานแล้ว	ทอพื้น ปักลาย	ฝ้าย ด้ายสี	ไฉ่ยัง(สายรัดเอว) ไช่ซ่งไช(สาหร่าย) ผลิผลองมีหรือเจียวอ่องมี(หางจิ้งเหลนหรือหางเดียวกัน) ผลิผลอง(จิ้งเหลนหางด้วน) ดีตียหรือดีมีงหล่อง(ไขกบ หรือกบวางไข)	มีใช้ในชีวิตประจำวันน้อยมาก เฉพาะหญิงสูงอายุเท่านั้น แต่เกือบทุกครัวเรือนจะมีเก็บไว้ครัวเรือนละหนึ่งชุดสำหรับใช้ในโอกาสต่าง ๆ
<u>ชิ้น</u> นึ่งไคย	สำหรับผู้หญิงทั้งโสดและแต่งงานแล้ว	ทอพื้น ทอจก ทอยกดอก	ฝ้าย ด้ายสี ไหมพรม เส้น ลูกบิด	<u>ลวดลายจก</u> มีซาโปลหรือเซอโด่งโปล(ลูกตาปลาหรือเมืองร้าง) เซอโด่งบั้งตุตมีซา(เมืองร้างสีเหลืองตาตุ๊กแก) เคลย์คล้อง(หักศอก)	มีใช้ในชีวิตประจำวันน้อยมากเฉพาะหญิงสูงอายุเท่านั้น แต่เกือบทุกครัวเรือนจะมีเก็บไว้ครัวเรือนละหนึ่งชุดสำหรับใช้ในโอกาสต่าง ๆ

ประเภทผ้า	การใช้สอย	การทอ	วัสดุ	ลวดลาย	สภาพที่พบ
				<p>ทูปูตีย(ไข่นก) ทูปูตียโอเดเอ๋อโด่ง(ไข่นกอยู่ในริ้ว) ไกวปลั่งหรือไกวซังคัง(ซอ้นข้อดอกหรือโค้งไก่อะเขย)</p> <p>ไกวปลั่งราตรีหรือไกวซังคังราตรี(ซอ้นข้อดอกราชบุรีหรือโค้งไก่อะเขยราชบุรี)</p> <p>ไกวปลั่งพริบพริหรือไกวซังคังพริบพริ(ซอ้นข้อดอกเพชรบุรีหรือโค้งไก่อะเขยเพชรบุรี)</p> <p>คี่ผ้ากั้ง(เสือดัวผู้) คี่แห่ง(เสื่อยีน) ตุตูมีชา(ตาตุ๊กแก) ไหมวไฟ(ดอกของต้นแดง) ไฟซัยไฟ(ดอกไม้ไทย : ดอกพิกุล) อะข้วยไถ้(โค้งคนละทาง)</p> <p><u>ลวดลายยกดอก</u> พูข้วย(หักดอกซอ้นกัน) <u>ลวดลายมัดย้อม</u> หมี่โชน๊ะ(ข้าวหก) เยมิ่งโปละ(แสงอาทิตย์ห้าเปลาะ)</p>	
<u>ย่าม</u>					
1. เหวออัว	ใส่เสื้อผ้าหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ เวลาเดินทาง	ทอพื้นทอจก	ฝ้ายด้ายสีไหมพรม	กุศุย(หัว) มีชา(ลูกตา) อะคั้ง(ขา)	ใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวันที่ใช้มากที่สุดคือเด็ก ๆ จะใช้ใส่หนังสือไปโรงเรียน
2. เหวอโหว่	ใส่เสื้อผ้าหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ เวลาเดินทาง	ทอพื้นทอจก	ฝ้ายด้ายสีไหมพรม	กุศุย(หัว) มีชา(ลูกตา) อะคั้ง(ขา)	ใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวันที่นิยมใช้มากที่สุดคือเด็ก ๆ จะใช้ใส่หนังสือไปโรงเรียน

จากตารางที่ 3 พบว่าผ้าที่พบนั้นไม่มีใช้ในชีวิตประจำวัน แต่จะเก็บไว้ใช้ในพิธีกรรม หรือโอกาสสำคัญต่าง ๆ เท่านั้น ผ้าชิ้นของหญิงที่แต่งงานแล้วจะเป็นผ้าชิ้นมัดย้อมเพียงชนิดเดียว แต่ใช้วิธีการทอหลายรูปแบบในผืนเดียวกันคือทอพื้น ทอจก และลายมัดย้อม ลักษณะของ ผ้าชิ้นจะแตกต่างจากพื้นที่ในอำเภอสังขละบุรี และอำเภอศรีสวัสดิ์ค่อนข้างมาก กล่าวคือในพื้นที่ ดังกล่าวนั้นส่วนที่ทอจกจะอยู่บริเวณตัวชิ้น แต่ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้งนี้ การทอจกจะอยู่ที่ตีนชิ้น และมีการแบ่งลวดลายเป็นช่องเล็ก ๆ ที่มีลวดลายหลายรูปแบบ และมีความสวยงามแตกต่างกันไป

ตารางที่ 4 ข้อมูลผ้า ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ประเภทผ้า	การใช้สอย	การทอ	วัสดุ	ลวดลาย	สภาพที่พบ
เสื้อผู้ชาย	-	-	-	-	ไม่มีใช้ในชีวิตประจำวันแต่ถ้าในพิธีกรรมจะนิยมใส่เสื้อคอกลมผ่าอกสีขาวยาวแบบคนพื้นราบทั่วไปและนุ่งโสร่งฝ้ายทอพื้นสีขาวมีลายเป็นแถบสีเล็ก ๆ ตามแนวนอนตลอด
เสื้อผู้หญิง					
1. ไซ้ขุกี	สำหรับเด็กตั้งแต่เด็กจนถึงวัยรุ่น(16 - 17 ปี)	ทอพื้นปักลาย	ฝ้ายด้ายสีไหมพรม	บอกชื่อลวดลายไม่ได้	ไม่มีใช้ในชีวิตประจำวันแต่มีเก็บไว้ประจำตัวสำหรับใส่ในพิธีกรรมต่าง ๆ
2. ไซ้ฮ่อง หรือ ไซ้โหว่	สำหรับผู้หญิงแต่งงานแล้วหรือพ้นช่วงวัยรุ่น	ทอจก	ฝ้ายด้ายสีไหมพรม	เชอคว่องไถ่(ที่พันด้ายให้เป็นใจ) เชอเตือโคล(หลังดำ) เชอหือเบย(เกล็ดตัวนึ่ง) เชอฮ่องไถ่(ลายจก)	ใช้เฉพาะในพิธีกรรมสำคัญยังมีผู้สามารถทอและปักลายได้บ้าง
ชิ้น					
1. นึ่งฮ่อง	สำหรับผู้หญิงแต่งงานแล้วหรือพ้นช่วงวัยรุ่น	ทอพื้น ทอจก ทอยกดอก	ฝ้ายด้ายสีไหมพรม	<u>ลวดลายจก</u> ทู่แก(นกหกเล็ก) เล่อวหรือรูเล่อว(ก้อนหินหรือหินเรียงกัน)	ยังมีใช้อยู่บ้างในชีวิตประจำวัน และยังมีผู้สามารถทอได้พอสมควร

ประเภทผ้า	การใช้สอย	การทอ	วัสดุ	ลวดลาย	สภาพที่พบ
2. นุ่งบู หรือ นุ่งบอง				<u>ลวดลายยกดอก</u> ไผ่ตะดู(โค้งใหญ่)	
	สำหรับผู้หญิง แต่งงานแล้ว หรือพันช่วงวัยรุ่น	ทอพื้น ทอจก ทอยยกดอก	ฝ้าย ด้ายสีไหมพรม	<u>ลวดลายจก</u> สระรุง(แปลความหมายไม่ได้) ตีหล่อง(ไขลง) เอ่อจุง(ยอด) <u>ลวดลายยกดอก</u> ไผ่ตะดู(โค้งใหญ่) บอกชื่อลวดลายไม่ได้	ยังมีใช้อยู่บ้างในชีวิตประจำวัน และยังมีผู้สามารถทอได้พอสมควร
3. นุ่งไคย	สำหรับผู้หญิง แต่งงานแล้ว หรือพันช่วงวัยรุ่น	ทอพื้น ทอจก ทอยยกดอก มัดย้อม	ฝ้าย ด้ายสีไหมพรม	<u>ลวดลายจก</u> บอกชื่อลวดลายไม่ได้ <u>ลวดลายยกดอก</u> ไผ่ตะดู(โค้งใหญ่) บอกชื่อลวดลายไม่ได้ <u>ลวดลายมัดย้อม</u> บอกชื่อลวดลายไม่ได้	ยังมีใช้อยู่บ้างในชีวิตประจำวัน และยังมีผู้ที่สามารถทอได้ค่อนข้างน้อย
<u>ย้อม</u> 1. เหวอว่า	ใส่เสื้อผ้าหรือเครื่องใช้ต่างๆ เวลาเดินทาง	ทอพื้น	ฝ้าย ด้ายสี	ลวดลายในเนื้อผ้าเป็นแถบสีเล็ก ๆ ไม่มีชื่อเรียก	มีใช้ในชีวิตประจำวันและมีผู้ทอได้ทั่วไป
2. เหวอโหว่	ใส่ของสำคัญหรือของพกพาเล็ก ๆ น้อย ๆ	ทอพื้น ทอจก	ด้ายสี	สระรุง(แปลความหมายไม่ได้) ตีหล่อง(ไขลง) เอ่อจุง(ยอด) ที่กง่า(จิ้งโจ้น้ำหรือแมงมุมน้ำ) ผลาดิไซ้(หางลูกหน้าไม้)	มีใช้ในชีวิตประจำวันและมีผู้ทอได้ทั่วไป

จากตารางที่ 4 ผ้าที่พบในพื้นที่นี้มีจำนวนน้อยมาก และไม่ใช้ในชีวิตประจำวันแต่จะมี

เก็บไว้ใช้ในพิธีกรรมหรือในโอกาสสำคัญ ๆ เช่นเดียวกัน ลวดลายและสีสันทนของลายผ้ามีหลากหลาย และมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับที่ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี แต่ในพื้นที่ ตำบลวังยาวนี้ มีผู้รู้จักชื่อลวดลายน้อยมาก

อนึ่ง สำหรับย้อมและผ้าโพกในทุกพื้นที่ยังคงมีใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน และยังคงมี ผู้ที่สามารถทอได้โดยทั่วไป

จากข้อมูลทั้งสี่พื้นที่ที่ศึกษาดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปโดยรวมเป็นข้อมูลของ ผ้ากะเหรี่ยงโปว์โดยทั่วไปได้ดังนี้

1. ผ้าของกะเหรี่ยงโปว์ที่ศึกษาพบคือเสื่อ ผ้าซิ่น ผ้าโพก และย้อม ซึ่งในปัจจุบันมี ใ้ในชีวิตประจำวันน้อยมาก ส่วนใหญ่ชาวกะเหรี่ยงโปว์จะเก็บผ้าเหล่านี้ไว้ใช้ในพิธีกรรม หรือโอกาสสำคัญ ๆ ที่ต้องการแสดงเอกลักษณ์ของชนเผ่าเท่านั้น ทั้งนี้เหตุผลสำคัญเนื่องมาจาก ในปัจจุบันมีผู้ที่สามารถทอหรือปักลวดลายบนผืนผ้าได้น้อยมาก และการทอหรือปักผ้าแต่ละผืน ต้องใช้เวลานาน ซึ่งชาวกะเหรี่ยงโปว์ไม่สามารถทำได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากต้องใช้ เวลาส่วนใหญ่ในการทำมาหาเลี้ยงชีพและออกทำงานนอกหมู่บ้านจึงไม่มีเวลาว่างพอที่จะทอผ้า ใ้เอง แต่มักซื้อเสื่อผ้าในเมืองแทน สำหรับผู้ที่สามารถทอหรือปักผ้าเป็นลวดลายต่าง ๆ ได้เท่าที่ พอมืออยู่บ้างในปัจจุบันก็จะเป็นผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ และจะทอหรือปักผ้าประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ ใ้ใช้เฉพาะตัวหรือเฉพาะบุคคลในครัวเรือนของตนเท่านั้น

2. ผ้าแต่ละประเภทที่พบบางชิ้นอยู่ในสภาพที่เก่าแก่และชำรุดไม่สามารถจัด ทอขึ้นมาทดแทนได้อีกเช่นไซโปว์ก็(เสื่อผู้ชาย)ที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่ามีเหลืออยู่เพียง 3 ตัว ถึงแม้จะอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์แต่ก็มีอายุการใช้งานมานาน และหากชำรุดไปจะหามาทดแทนไม่ได้ เนื่องจากไม่มีผู้ที่สามารถทอลวดลายบนผืนผ้าที่ปรากฏอยู่ ใ้

3. ถึงแม้จะพบผ้าเพียงน้อยชิ้นก็ตาม แต่ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้ามีความ หลากหลายและมีความสวยงามเป็นอย่างมาก ในแต่ละลวดลายจะมีชื่อเรียกโดยเฉพาะ ซึ่งผู้ที่รู้จักลวดลายจะสามารถอธิบายความหมายและบอกที่มาของชื่อลวดลายแต่ละชื่อได้ ทำให้เข้าใจลักษณะและที่มาของลวดลายต่าง ๆ ได้ แต่ก็ยังมีบางลวดลายที่ไม่มีผู้ใดรู้จักชื่อจึง ไม่สามารถอธิบายได้ นอกจากนี้มีบางลวดลายที่ผู้ทอหรือผู้ปักได้คิดขึ้นเองในภายหลัง

ถึงแม้วิธีการทอจะยังพอมือผู้ที่สามารถทอได้และอุปกรณ์การทอก็ยังพอหาได้ แต่เป็นที่ น่าเสียดายว่าลวดลายต่าง ๆ ที่ศึกษาพบในการสำรวจครั้งนี้ ในปัจจุบันมีผู้ที่สามารถทอหรือปัก ใ้ได้น้อยมาก หากผ้าที่มีอยู่ชำรุดหรือสูญหายไป ลวดลายทั้งหลายเหล่านี้ก็จะ สูญหายไปด้วย

4. เนื่องจากการทอหรือปักลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้าจะใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ง่าย ๆ ที่สามารถหาได้ในปัจจุบัน ความสำคัญจึงอยู่ที่ตัวบุคคลที่จะมีความรู้ความสามารถในการทอ หรือปักลวดลายต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า สำหรับชาวกะเหรี่ยงโปว์ต่อไป การสร้างบุคคลที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้จึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ

โดยเร่งด่วนเนื่องจากผู้ที่สามารถทอหรือปักผ้าของชาวกะเหรี่ยงโปว์ได้นั้นมีเหลืออยู่น้อยมาก และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ

5. ผ้าของชาวกะเหรี่ยงโปว์แต่ละชิ้นและแต่ละประเภทที่ศึกษาพบ อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลผลิตของช่วงปลายแห่งยุคสมัยของชาวกะเหรี่ยงโปว์ แต่ถึงกระนั้นลวดลายต่าง ๆ ที่พบบนผืนผ้าก็ยังคงมีความละเอียด ประณีต และสวยงามอย่างน่าประทับใจ จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในช่วงเวลาซึ่งเป็นความเจริญรุ่งเรืองของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้าแต่ละประเภทจะมีความวิจิตรตรงงามมากเพียงไร แต่ถ้าหากเราได้ทราบว่ ภูมิปัญญาอันมีค่าของชนเผ่าหนึ่งจะต้องสูญหายไปในระยะเวลานี้โดยไม่มีร่องรอยไว้ให้ เชื่อมโยงไปถึงอดีตได้ และกะเหรี่ยงโปว์คงไม่ใช่ชนเผ่าเพียงเผ่าเดียวที่เราต้องสูญหายไปอีก ทั้งผ้าประเภทต่าง ๆ ก็คงมิใช่มรดกทางภูมิปัญญาเพียงอย่างเดียวที่เราต้องสูญหายไปไม่มีใครที่จะรักษาทุกสิ่งทุกอย่างที่เราต้องการเอาไว้ได้ และในขณะเดียวกันก็ไม่มีใครที่ต้องการให้สิ่งที่ต้องการ รักษาไว้ต้องสูญหายไป แต่ความใส่ใจอย่างจริงจังต่อสิ่งที่เราดูแลรักษา ตลอดจนการดำเนินงานที่ทันต่อเหตุการณ์จะช่วยให้การสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาเหล่านี้เกิดเป็นรูปธรรมต่อไปได้ในอนาคต

6. จึงเป็นข้อสรุปของคณะผู้วิจัยในที่นี้ว่าผ้าทุกประเภท ของชาวกะเหรี่ยงโปว์มีเหลืออยู่น้อยชิ้นและมีโอกาสน้อยมากที่จะผลิตชิ้นใหม่ แต่ผ้าที่เหลือเพียงน้อยชิ้นเหล่านี้ ก็ยังคงมีข้อมูลที่มากพอเกี่ยวกับประโยชน์ใช้สอย ลวดลาย และวิธีการทอ จนทำให้คนรุ่นหลังทราบและสามารถจินตนาการถึงภูมิปัญญาอันมีค่าของชนเผ่ากะเหรี่ยงโปว์ในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความประณีตสวยงามสืบทอดกันต่อมาได้ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

เป็นที่น่าเสียดายว่าวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบันไม่เอื้อให้ชาวกะเหรี่ยงโปว์ สามารถสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาอันมีค่านี้ต่อไปได้อีก สิ่งที่มีเหลืออยู่ในมือของชาว กะเหรี่ยงโปว์ในปัจจุบันจึงเป็นสายใยสุดท้ายที่จะเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันได้ ทั้งระหว่างชาว กะเหรี่ยงโปว์ด้วยกันเองและชาวกะเหรี่ยงโปว์กับชนเผ่าอื่น ๆ หากสายใยนี้ขาดไปก็จะไม่มี ความเชื่อมโยงใด ๆ เหลืออยู่ระหว่างอดีตกับปัจจุบันและอนาคต คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า น่าจะมีการผลักดันให้มีการดูแลรักษาและสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาที่มีคุณค่าเพื่อประโยชน์ ของลูกหลานของชาวกะเหรี่ยงและต่อการเรียนรู้ของมนุษยชาติต่อไปในอนาคต

ปัญหาของการทำวิจัย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ประสบกับปัญหาดังต่อไปนี้คือ

1. จำนวนผ้าที่ใช้เก็บข้อมูลในการศึกษานี้มีเหลืออยู่น้อย ทำให้ผ้าและลวดลายผ้า ที่รวบรวมได้เหล่านี้มีไม่ครบทุกประเภทในบางพื้นที่
2. เมื่อคณะผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับลวดลายผ้ามาแล้ว มีบางลวดลายไม่ทราบชื่อ เพราะผู้เป็นเจ้าของเดิมได้เสียชีวิตไปแล้ว และผู้ที่รับผ้าสืบทอดต่อมาก็ไม่ทราบชื่อของลวดลาย เหล่านี้

3. ในช่วงฤดูฝนจะเป็นอุปสรรคต่อการออกไปเก็บข้อมูลเพราะพื้นที่ของชุมชนที่ไปศึกษาจะอยู่ในหุบเขาทำให้เป็นอันตรายต่อการเดินทาง
4. พื้นที่ในการทำวิจัยอยู่ในเขตป่าสงวนและบางพื้นที่ติดกับชายแดน การออกไปเก็บข้อมูลแต่ละครั้งจะต้องติดต่อประสานงานกับฝ่ายเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควร
5. ในบางพื้นที่ที่เก็บข้อมูลยังมีเชื้อไข้มาลาเรีย ไทฟอยด์ และโรคเท้าช้างอยู่บ้าง ดังนั้นผู้ที่เข้าไปเก็บข้อมูลจะต้องศึกษาและหาวิธีป้องกันเกี่ยวกับโรคดังกล่าวด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไปที่ควรดำเนินการมีดังนี้

1. ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่พบในการวิจัยครั้งนี้คือ จำนวนผ้าที่พบในการศึกษามีเหลืออยู่น้อยมากและส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่เก่าและชำรุด หากผ้าเหล่านี้สูญหายหรือปล่อยให้เสื่อมสภาพไปตามกาลเวลาก็จะทำให้ไม่มีร่องรอยที่จะติดตามศึกษาค้นคว้าได้อีก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือ ผู้สนใจควรเร่งศึกษาและอนุรักษ์ไว้อย่างจริงจัง
2. ในพื้นที่ที่ยังคงมีการทอผ้าอยู่ในปัจจุบัน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปดูแลและส่งเสริมกิจกรรมการทอผ้าพื้นบ้านให้มีความต่อเนื่องและคงอยู่สืบต่อไป โดยหาทางปรับปรุงคุณภาพของผ้าและสีที่ช้ำย้อมให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งควรหาช่องทางการจัดจำหน่ายผ้าที่ทอได้เพื่อผลักดันให้กิจกรรมการทอผ้าในท้องถิ่นได้เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนต่อไป อันจะช่วยเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวและเป็นการอนุรักษ์ผ้าทอพื้นบ้านไว้
3. ส่งเสริมให้โรงเรียนในท้องถิ่นได้มีการสอนเสริมทักษะเรื่องการทอผ้าและลวดลายผ้าพื้นเมืองให้แก่นักเรียนเป็นพิเศษ เพื่อให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนรุ่นหลัง
4. หน่วยงานด้านการเกษตรควรส่งเสริม สนับสนุนและเผยแพร่ให้ชาวบ้านได้มีการปลูกฝ้ายพันธุ์ดีเพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการทอผ้า รวมทั้งวิธีการฟอกย้อมสีที่มีคุณภาพที่ดีขึ้น ซึ่งจะทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพดีและเป็นที่ต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น
5. ควรจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตผ้าและสินค้าพื้นเมืองอื่น ๆ ในทุกจังหวัดอย่างจริงจังเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและรวบรวมผลผลิต รวมทั้งเป็นแหล่งอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านและเป็นศูนย์กลางการจัดจำหน่ายของจังหวัด

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสำรวจเกี่ยวกับศิลปะและลวดลายการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย เพื่อรวบรวมไว้เป็นข้อมูลและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งนับวันจะมีเหลือน้อยลงและมีแนวโน้มจะสูญไปในอนาคตอันใกล้
2. เพื่อให้ศิลปะด้านการทอและลวดลายผ้าเป็นที่สนใจของคนสมัยใหม่และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องลวดลายผ้าและวิธีการทอผ้าแล้วจัดสร้างเป็นฐานข้อมูล สำเร็จรูปที่ใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เสนอในรูปของการเรียนรู้อยู่ด้วยตัวเอง

และเผยแพร่ให้กับโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อจะทำให้เกิดการเรียนรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ไปพร้อมกับการอนุรักษ์และการสืบทอด

3. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ที่จะสนับสนุนให้ศูนย์วัฒนธรรมของแต่ละจังหวัด มีบทบาทในเรื่องนี้อย่างจริงจังมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรรณิการ์ จันทโร นัยรัตน์ สุขไทย และเปี่ยมเจริญ บางยี่ขัน. รายงานเรื่องการสำรวจหมู่บ้านชาวเขากะเหรี่ยง กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จอมบึง ราชบุรี. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2518.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. อนุสาร อ.ส.ท. ฉบับแนะนำกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ ๕: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2534.

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. ชาวเขา. กรุงเทพฯ ๕ : แพร์พิทยา, 2518.

_____ . ชาวเขา. ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ ๕ : แพร์พิทยา, 2533.

ชิงแสงโพ. สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2537.

จาหมาย. สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2537.

จันทบูรณ์ สุทธิ. "การแบ่งกลุ่มและการเรียกตัวเองของกะเหรี่ยงในจังหวัดเชียงใหม่และภาคกลาง." ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา 7,2(มกราคม - มีนาคม 2528) : 3 - 18.

ช่วยเมียม ไทรสังขะธำรงกุล. สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2537.

ฐานันดรศักดิ์ เวียงสารวิน. "जूต่าเอาะ": ความเชื่อเกี่ยวกับอาหารและพฤติกรรมการบริโภคของชาวเขากะเหรี่ยง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านกล้วย อ.ด่านช้าง จ. สุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2533. 154 หน้า.

เทวี สวรรยาธิปิติ. แบบแผนชีวิตชุมชนที่มีผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีกะเหรี่ยงที่กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิตภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สาขาประชากรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. 258 หน้า.

ธวัชชัย ตระกูลพานิชย์กิจ. สารนิพนธ์ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในหมู่บ้านปิลอคคี ต.ปิลอค อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2518.

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. "สู่การแสวงหารากฐานใหม่แห่งการนิยมธรรมชาติ : ตัวอย่างชุมชนกะเหรี่ยงในป่าทุ่งใหญ่น." เมืองโบราณ 19,3 (กรกฎาคม - กันยายน 2536) : 21 - 38.

พยงค์ ศรีทอง. "คนไพล่ : กะเหรี่ยงเมืองสุพรรณ." ศิลปวัฒนธรรม 15, 4 (กุมภาพันธ์ 2537):100 - 112.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. สถาบันวิจัยและพัฒนา. สังคมและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง กาญจนบุรี. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2533.

มิ่งลงแสง ไทรสังขะธำรงกุล. สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2537.

- ไมตรี เสตะพันธ์. กำนันตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2536.
- ลิขิต วีรเวทิน. ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2521.
- วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง, ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. ราชบุรี...บ้านเรา. ราชบุรี : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, 2532.
- วีระวัชร ปิ่นเขียน. วรรณกรรมกะเหรี่ยงจากตำบลสวนผึ้ง ถึงอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง, 2524.
- ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. "ลัวะ ละว้า และกะเหรี่ยง : ชนเผ่าในที่สูงกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ - การเมืองกับรัฐในที่ราบ" เมืองโบราณ 12, 1 (มกราคม - มีนาคม 2529) : 54 - 96.
- ศศิวรรณ ดำรงศิริ. การวิเคราะห์การออกแบบผ้าจากไทยวน. ศิลปนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชาประยุกต์ศิลปศึกษา คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2531. 192, (14) หน้า.
- สมภพ ลาซโรจน์. "ประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยง พ.ศ. 2393 - 2475." ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา 7, 2(เมษายน 2536) : 38 - 51.
- สมภพ สังขะชลาธาร. สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2536.
- สมัย สุทธิธรรม และสมชาย แสงเดช. คนบนดอย : กะเหรี่ยง. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2530.
- สารภี ศิลา และ รัชดาภรณ์ กุณามา. "การทอผ้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง." วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 21,2(2532) : 20 - 43.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ. ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง. กรุงเทพฯ ; 2518.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. แผนที่แสดงเขตอำเภอ ตำบล เทศบาล และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด พ.ศ. 2528. กรุงเทพฯ , 2528.
- สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. "เสื้อผ้าชาวกะเหรี่ยง" ภาษาและวัฒนธรรม 13, 2(กรกฎาคม - ธันวาคม 2537) : 61 - 78.
- สุรพงษ์ กองจันทิก. ประเพณีการผูกมือ การกินน้ำสูก และพระพุทธศาสนา : ศึกษากรณีกะเหรี่ยงไปภาคกลาง. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2530.
- สุรียา รัตนกุล. นานาชาติในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ 1. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.
- หม่อมทรงเส่ย (อภิชาติ ไทรสังขะทัศนีย์). ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเกาะสะเต็ง หมู่ที่ 3 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2536.
- หม่อมแป้. ผู้ควบคุมคณะราษฎรบ้านที่ไล่ป่า หมู่ที่ 5 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.

สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2536.

หม่องเวียงเซ่ง. สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2537.

อองเหม่งจ๊อ, หัวหน้าพิธีกรรมที่ไร่ว่าบอง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.

สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2536.

ภาษาต่างประเทศ

BoonChuey Srisvasdi. The Hill Tribes of Siam. Bangkok : Khua Aroon, c1980.

Falla, Jonathan. True Love and Burmese Border. Cambridge : Cambridge Univ. Press, c1991.

Grittiner, Mattiebelle and Lefferts, H. Leedom, Jr. Textiles and The Tai Experience in Southeast Asia. Washington, D.C. : The Textile Museum, c1992.

Hamillton, James W. Pwo Karen at the Edge of Mountain and Plain. N.p. : West, 1976.

Hitchcock, Michael. Indonesian Textiles. Singapore : Periplus, c1991.

Keyes, Charles F. Ethnic Adaptation and identity : The Karen on the Thai Frontier with Burma. Philadelphia : Institute for the Study of Human Issues, c1979.

Lewis, Paul and Lewis, Elaine. Peoples of the Golden Triangle : Six Tribes in Tribes in Thailand. London : Thames and Hudson, c1984.

Marshall, Harry I., Rev. "The Karen People of Burma : a Study in Anthropology and Ethnology." Ohio State University Bulletin. Columbus : Ohio State University Press, 1922.

ผู้ให้ข้อมูล

อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

นางนองไปวโลว หมู่ที่ 3 บ้านเกาะสะเต็ง ตำบลไล่โว่

นางนองโพคือ หมู่ที่ 3 บ้านเกาะสะเต็ง ตำบลไล่โว่

นางมิ่งลงแสง ไทรสังขะธารงกุล 16/1 หมู่ที่ 3 บ้านเกาะสะเต็ง ตำบลไล่โว่

นายชิงแสงโพ 21 หมู่ที่ 2 บ้านกอมองทะ ตำบลไล่โว่

นายจำหมาย 20 หมู่ที่ 6 บ้านวาซูกู ตำบลไล่โว่

นายช่วยเมีย ไทรสังขะธารงกุล 16 หมู่ที่ 3 บ้านเกาะสะเต็ง ตำบลไล่โว่

นายไมตรี เสตะพันธ์ กำนันตำบลไล่โว่ 8 หมู่ที่ 3 บ้านเกาะสะเต็ง ตำบลไล่โว่

นายเสยอ่อง(ณรงค์ เพลินไพรเย็น) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายศิลปวัฒนธรรม หมู่ที่ 2

บ้านกอมองทะ ตำบลไล่โว่

นายหม่องตุงเส่ย (อภิชาติ ไทรสังขะทัศนีย์). ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเกาะสะเต็ง 20 หมู่ที่ 3 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

นายหม่องแป หมู่ที่ 5 บ้านที่ไล่ป่า ตำบลไล่โว่

นายหม่องเวยแข่ง 18 หมู่ที่ 3 บ้านเกาะสะเต็ง ตำบลไล่โว่

นายอองเหม่งใจ หัวหน้าพิธีกรรมที่ไล่ว่าบอง หมู่ที่ 3 บ้านเกาะสะเต็ง ตำบลไล่โว่

อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

นายจินดา สวัสดิ์วนาจร 19/1 หมู่ที่ 4 บ้านสามหลัง-ท่าลำไย ตำบลเขาโจด

นายธงชัย ลำไยจี้ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายศิลปวัฒนธรรม 20 หมู่ที่ 4 บ้านสามหลัง-ท่าลำไย ตำบลเขาโจด

อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

นางทองใบ กงจก หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านคา

นายบ่าย เนเด็ก 196 หมู่ที่ 1 ตำบลสวนผึ้ง

นางโสภา เนเด็ก 196 หมู่ที่ 1 ตำบลสวนผึ้ง

อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

นายพยางค์ โอ่กาย 1 หมู่ที่ 1 บ้านกล้วย ตำบลวังยาว

นางเปอระใส สุขสวัสดิ์ 1 หมู่ที่ 12 บ้านห้วยหินดำ ตำบลวังยาว

ที่ปรึกษาโครงการ

ชื่อ - สกุล นางพชัญย์ สรรคบุรานุรักษ์ ที่ปรึกษาโครงการ
คุณวุฒิ อ.บ. (ภาษาอังกฤษ), ค.บ. (ภาษาอังกฤษ) เกียรตินิยมอันดับ 2
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศศ.ม.
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล นางสาวผะอบ นະมาตร์ หัวหน้าโครงการ
คุณวุฒิ M.S. (Sociology and Anthropology)
Western Connecticut University U.S.A.

ตำแหน่งทางวิชาการ รองศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อ - สกุล นางสาวอัญชัน สวัสดิ์โอ
คุณวุฒิ M.A. (Econ.)
University of Alberta Edmonton, Canada.

ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อ - สกุล นางสาวระเบียบ สุภาวีรี
คุณวุฒิ อ.บ.(บรรณารักษศาสตร์)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อ - สกุล นายโกวิท แก้วสุวรรณ
คุณวุฒิ อ.บ. (ภาษาไทย)
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชานาฏยสังคีต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร